

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLICATION COMMENCÉE SOUS LA DIRECTION DE

JOSEPH DERENBOURG

MÈMBRE DE L'INSTITUT

CONTINUÉE SOUS LA DIRECTION DE

MM. HARTWIG DERENBOURG ET MAYER LAMBERT

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

VERSION ARABE
DU LIVRE DE JOB

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉE AVEC

DES NOTES HÉBRAÏQUES

PAR

W. BACHER

Accompagnée d'une Traduction française d'après l'arabe

PAR

J. DERENBOURG et H. DERENBOURG

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

OL 22528.1 (5)

B

AVANT-PROPOS

Saadia fut un initiateur en théologie, en exégèse, en philosophie, en grammaire hébraïque. L'unité de sa vie réside dans son étude constante de l'Ancien Testament qu'il savait par cœur, qu'il traduisit et commenta, dont il s'efforça de démontrer l'accord avec les doctrines rationalistes des philosophes arabes, dont il s'essaya un des premiers à codifier la langue. Né à Fayyoûm, l'ancienne Pitôm, dans la Haute-Égypte, en 892 de notre ère, appelé en 928 par « le Chef de la captivité » David ben Zakkai à la dignité spirituelle de Gaôn pour diriger l'académie juive de Sora en Irâk, contraint à résigner ses fonctions au commencement de l'année 933, retiré à Bagdâd pendant les quatre années suivantes, rappelé ensuite à Sora dans la haute situation qu'il y avait occupée et qu'il conserva jusqu'à sa mort en 942, Saadia n'a point cessé d'être en contact avec le monde musulman en Égypte, en Baby-lonie et jusqu'au siège même du khalifat abbaside. Ses œuvres n'ont pas été composées seulement pour fortifier les convictions des Juifs Rabbanites et pour combattre les

progrès du Karaïsme ¹, mais, dans sa pensée, elles s'adressaient aussi à l'élite des musulmans en faveur desquels il avait adopté les caractères arabes. Comme, même pour ses ouvrages qui n'ont pas été composés en hébreu, tous les manuscrits qui nous sont parvenus sont en lettres hébraïques, on peut supposer que, même du vivant de l'auteur, il a circulé deux espèces de copies destinées aux deux catégories de lecteurs.

I

La chronologie des œuvres de Saadia n'est pas encore définitivement fixée. Cependant, il paraît hors de doute que sa traduction de « la plupart des livres sacrés des Hébreux ² » appartient à la période de sa préparation scientifique, alors que Saadia n'avait pas encore quitté la terre natale. Ses commentaires, plus ou moins développés, sont-ils contemporains de ses traductions ou ont-ils été ajoutés après coup, comme des compléments destinés à les justifier ? Je pose la question sans oser la résoudre. Ce qui semble établi, c'est que le traducteur s'est conformé à l'ordre du canon biblique et qu'il a commencé par le

1. Voir surtout Samuel Poznanski, *The Anti-Karaite Writings of Saadiah Gaon*, dans *The Jewish quarterly Review*, X (1898), p. 238-276.

2. Bahyâ dans Munk, *Notice sur Rabbi Saadia Gaon* (Paris, 1839), p. 5, n. 1. Salomon Munk (1803-1867) vient d'être l'objet d'une monographie datée de 1900 et conçue dans un excellent esprit. L'auteur, M. Moïse Schwab, ancien secrétaire du maître, a puisé largement dans sa correspondance, en grande partie inédite.

Pentateuque. La version d'Isaïe n'est précédée d'aucune préface et ne fournit aucun renseignement sur la date qui peut lui être assignée. Les Psaumes ont pris rang « après l'interprétation de quelques autres livres de Dieu » et avant « ceux, dit-il, que nous espérons compléter¹ ».

En tête de Job, Saadia croit pouvoir se dispenser de répéter ce qu'il a « indiqué et même largement expliqué dans l'introduction au commentaire de la Thora² ». La traduction authentique de Daniel, conservée à Oxford, prend le texte au commencement et le conduit jusqu'à la fin sans un mot d'introduction³. Si, parmi les traductions de Saadia Gaôn qui me sont connues et dont l'origine n'est pas douteuse, je me suis abstenu de citer les Proverbes ou, comme il les appelle, le Livre de la Sagesse⁴, c'est que l'Introduction, une dissertation psychologique sur le contraste entre les tendances naturelles de l'homme et son intelligence⁵, me porte à en reculer la composition jusqu'à l'époque où l'auteur, imprégné de la philosophie arabe des *moutakallimoïn*, composait à Bagdad en 934 son Livre des croyances et des dogmes⁶. Je ne crois pas

1. Saadia, à la fin de sa traduction du Psautier, dans Graetz, *Geschichte der Juden*, V (2e éd.), p. 480.

2. P. 9 de la partie française, dans ce tome cinquième.

3. Ad. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, p. 880, n° 2484, 4; Sam. Poznanski, dans *Hag-gôren*, éd. Horodetzky, II (Berditschew, 1900), p. 92-103. Ce sera, s'il plaît à Dieu, le tome VII des *Œuvres de Saadia*.

4. Voir notre tome VI.

5. *Ibid.*, texte arabe, p. 1-12; cf. W. Bacher, *Abraham ibn Esra's Einleitung zu seinem Pentateuch-Commentar* (Wien, 1876), p. 24-28.

6. Landauer, dans l'Avant-propos de son édition du texte arabe, p. v, dit 933, que je rectifie d'après Graetz, *lib. laud.*, V, p. 484.

avec M. Mayer Lambert que le commentaire sur les Proverbes soit antérieur au commentaire sur le Livre de la création, commentaire daté de 931, où est seulement citée l'interprétation de la Genèse¹. Il appartient au même état d'âme et d'esprit, dont l'expression la plus manifeste est dans l'*Amānât* destiné à prouver l'accord entre les principes immuables du judaïsme révélé et les conclusions réfléchies de la raison humaine.

Quoi qu'il en soit, une même méthode de traduction a été appliquée par Saadia à la série des livres bibliques qu'il a fait passer de l'hébreu en arabe. Il expose son point de vue dans un passage de son Introduction au Pentateuque, dont je vais essayer de donner une idée² : « Je n'ai composé ce livre, dit-il, que pour satisfaire un sollicitateur qui m'a demandé de consacrer un ouvrage spécial au texte simple de la Thora, sans que s'y mêlât aucune parole sur la langue, flexions, permutations et inversions de lettres, métaphores ; sans qu'y entrât aucune des questions posées par les hérétiques et des réfutations qui leur sont opposées, non plus que des branches des lois intellectuelles, et des manières d'observer les lois traditionnelles, mais d'y élucider seulement les sens du texte de la Thora. J'ai trouvé dans cette demande des avantages :

1. Mayer Lambert, *Commentaire sur le Séfer Yesira*, partie française, p. viii, 27 et 76. La note 1 de la page 76, appliquée à la composition de l'*Amānât*, prouve bien qu'il est de 934 ; cf. p. vii, n. 6.

2. *Version arabe du Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4 ; cf. W. Bacher, *Die Jüdische Bibelauslegung vom Anfange des zehnten bis zum Ende des fünfzehnten Jahrhunderts* (Trier, 1892), p. 12-13.

les auditeurs entendront ainsi les idées exprimées dans la Thora sur les faits, les ordres et les rétributions, relatées brièvement dans leur ordre et dans leur succession, et ils ne seront ni retardés, ni embarrassés dans la recherche d'un récit quelconque par l'immixtion des arguments apportés sur chaque point. Quiconque veut ensuite approfondir la codification des lois intellectuelles, l'application des lois traditionnelles et les moyens de repousser les attaques de tout critique contre les récits contenus dans ce livre, devra chercher de telles informations dans l'autre ouvrage ¹, puisque celui-ci, dans sa concision, lui donne de telles aspirations et lui en démontre la nécessité. C'est dans cette pensée que j'ai consacré ce livre exclusivement à un exposé du sens simple ² du texte de la Thora, en précisant grâce à mes connaissances provenant de l'intelligence et de la tradition. Lorsqu'il m'a été possible d'ajouter au texte un mot ou une lettre afin que le sens et l'idée fussent éclaircis par là à qui se contente de la mise en lumière de l'expression, je l'ai fait. C'est à Dieu que je demande son appui pour tout bien que je rechercherai dans les choses religieuses et mondaines. »

L'intelligence et la tradition, voici les deux auxiliaires dont Saadia réclame le concours pour mener à bien sa

1. L'autre ouvrage est le Commentaire sur le Pentateuque, dont M. Harkavy annonce des fragments considérables pour notre tome deuxième.

2. L'arabe **בסימ** est ici l'équivalent du néo-hébraïque **פשוט** *pescht*, qui désigne l'explication « simple » et naturelle, ainsi que le mot arabe **תפסיר** qui l'accompagne ici, tandis que l'interprétation allégorique (en arabe **תאויל**) est appelée en néo-hébraïque **דרש** *derásch*, « sens recherché ».

traduction arabe des Écritures. Il aurait pu en ajouter un troisième auquel il a accordé la prééminence sur les autres : sa foi dans l'origine divine de tous les livres, de tous les mots de l'Ancien Testament¹. Son rationalisme et sa science talmudique s'inclinent en esclaves respectueux devant l'autorité de la parole révélée dont sa mémoire lui fournit sans cesse pour chaque passage l'appoint intégral et le contrôle vigilant. Sa traduction risquait de représenter un compromis entre les suggestions de ses trois conseillers. Celui qui n'est jamais sacrifié, qui résout les conflits, auquel l'auteur soumet son esprit et son érudition, c'est le texte biblique considéré comme un ensemble de même volée, un bloc indivisible, sans contradiction réelle ni de fond ni de forme, reflet de la perfection divine non moins brillant dans l'Ecclésiaste et les Chroniques que dans la Genèse et Isaïe.

Ce n'est point ce côté poétique qui entraîne l'enthousiasme de Saadia : il se préoccupe avant tout d'élucider les obscurités du texte et de resserrer le lien flottant des versets. La clarté, voilà le but auquel il tend, sans nul

1. Seconde préface de Saadia au Psautier, traduite en allemand par John Cohn, *Saadia's Einleitung zu seinem Psalmenkommentar*, dans Berliner und Hoffmann, *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums*, VIII (1881), p. 91 (cf. la première préface, *ibid.*, p. 68). Voici le texte arabe, tel qu'il m'a été communiqué d'après le manuscrit arabe 236 de Munich (J. Aumer, *Die arabischen Handschriften*, p. 76), fol. 17ro, par le Rabbin de cette ville, le Dr Werner et par mon ami, le Professeur à l'Université de Munich, D^r Fr. Hommel :

בל יגב אן נעלם אן גבויע דלך מן ענד אללה אגראת (אגראת =) עלי הדה אלערויב
 מן אלכלאם אלמסתעמל בין כלקה.....אלכל כלאם אללה לום פיה מן כלאם
 אלנאם שי

souci de l'esthétique. Il déclare une guerre acharnée aux sous-entendus et ajoute impitoyablement des conjonctions et des pronoms relatifs qui alourdissent la marche des phrases. La période avance d'un pas embarrassé, avec les entraves de ses incises et avec ses enchevêtrements là où l'hébreu déroulait ses propositions courtes dans un parallélisme harmonieux. Quant aux mots, lorsque leur signification se dérobe aux trois modes d'investigation adoptés par Saadia, il reproduit le mot hébreu sans changement, non point pour ajouter une goutte d'eau à l'océan du vocabulaire arabe, mais, à mon sens, pour éviter des hypothèses hasardeuses et pour avouer publiquement l'insuccès de ses efforts.

Les traductions de Saadia, sans être ni des paraphrases, ni des commentaires, sont comme un acheminement vers les unes et les autres. Leur probité ne s'accommodait pas d'un calque qui aurait reproduit la lettre de l'original sans en faire saisir l'esprit, sans en montrer l'enchaînement logique. Il fallait donc justifier les dissemblances avec le texte révélé et les additions de l'interprète, qui auraient pu être considérées comme des irrévérences. Saadia est allé au devant de reproches qui auraient pu devenir des armes entre les mains de ses adversaires, et a ajouté aux traductions des commentaires plus ou moins étendus, où il s'est efforcé d'accumuler les citations bibliques, en se montrant très sobre dans le reste de ses explications. Les commentaires des Proverbes et de Job ont bien ce double caractère. L'auteur y multiplie les comparaisons avec

l'Ancien Testament, considéré dans son unité sacrée, et il fournit ainsi une riche contribution à l'étude du vocabulaire hébreu. Plus rarement il appelle à son secours des expressions détachées de la Mischna et du Talmud.

Si la grammaire et la mention ou la discussion des opinions antérieures sont presque absolument bannies des commentaires dont Saadia est l'auteur, c'est qu'il exige de ses lecteurs des études préparatoires en ces matières. Il s'est expliqué à ce sujet dans une sorte d'avertissement placé en tête du Psautier¹ : « Selon moi, il est indispensable à quiconque veut étudier le commentaire renfermé dans ce livre qu'il ait au préalable beaucoup appris de la science de la langue et aussi des règles de la recherche, afin qu'elles lui soient comme le flambeau grâce auquel il soit bien dirigé vers ce que je traduirai et ce que j'interpréterai, puis vers ce que je rectifierai, de sorte que ce flambeau soit allumé de manière à faire jaillir la lumière pour lui sur ce que d'autres se sont proposé pour commenter ce livre, ainsi que sur tout ce que je lui ai présenté de neuf. Et c'est de l'Unique, de l'Éternel que j'implore le secours en vue de tout bien. »

1. Voici le texte arabe complété et restitué jusqu'à un certain point de ce passage emprunté à la première préface (cf. Cohn, *ibid.*, p. 75-76) : מקול : מביא לא בד' ללנאמר תפסיר הדא אלכתאב אן יכון קד וקף עלי גבולה מן עלם אללגה וגבולה מן אלנמר חתי יכון לה כאלסראג יתהדי בה אלו מא אעבר ואכרג תם (?) מא אצלח לה אן יכון קד אשתעל עלי מא קד אמתה גירי מן תפסיר הדא אלכתאב חתי יורי לה ככל מא קדמת לה ובאלואחד אלקדים אסתעין (?) עלי כל חסנה. Sur cet emploi de la préposition עלי après אסתעין, voir Saadia, *Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4; cf. plus haut, p. ix. Texte et traduction m'inspirent de bien vives inquiétudes.

On peut se demander quels sont ces grammairiens et ces exégètes, précurseurs de Saadia. C'est à eux qu'il fait allusion, lorsqu'il prétend s'appuyer sur la tradition ¹. Elle était alors représentée par l'interprétation des *Targoumim*, par des embryons de conceptions et de terminologies grammaticales dans la Mischna, dans le Talmud et dans le Midrasch, par la vocalisation, la ponctuation et la critique du texte tel que la Massore l'avait établi d'après des règles grammaticales non énoncées, mais implicitement contenues dans ses notations, par la phonétique du *Séfer Yesiráh*, par les enseignements du massorète Aaron ben Mosché ben Ascher, un disciple des grammairiens arabes ². Saadia, bien que, à ma connaissance, il ne nomme nulle part Khalil et Sibawaihi, de deux siècles plus anciens que lui, devait les connaître et avoir étudié à leur école, soit qu'il leur ait emprunté directement, soit qu'il ait pris de seconde main chez leurs continuateurs les matériaux qu'il a mis en œuvre pour réaliser sa réforme, je dirais plus justement, sa création de la grammaire hébraïque ³.

1. Plus haut, p. ix.

2. Voir l'exposition magistrale de M. W. Bacher, *Die Anfänge der hebräischen Grammatik* (Leipzig, 1895), p. 1-38.

3. Grande a été l'influence de la langue et de la littérature arabes sur plusieurs parmi les premiers législateurs de l'hébreu : cf. Jastrow j^r, préface à son édition de Hayyoudj (Leide, 1897), p. xii et suiv. ; W. Bacher, *Die hebräisch-arabische Sprachvergleichung des Abulwalid Merwán ibn Gandh* (Wien, 1884) ; Joseph et Hartwig Derenbourg, *Opuscules et traités d'Abou 'l-Walid* (Paris, 1880), *Introduction*, p. lxxvi-lxxix. Dans un passage d'Ibn Djanâh, cité *ibid.*, p. lxxvii, « leur Sibawaihi » est expressément nommé.

II

La traduction arabe du Livre de Job par Saadia ou, comme celui-ci l'appelle, du « Livre de la Justification, qui est attribué à Job », et le commentaire dont il l'a accompagnée ont été dès 1844 l'objet d'une publication considérable, bien que partielle, d'après le manuscrit d'Oxford Hunter 511 (Neubauer, *Catalogue*, n° 125). Ce fut mon illustre professeur, Heinrich Ewald, qui, après les travaux préparatoires de Salomon Muuk, introduisit ce nouvel élément dans l'histoire de l'exégèse biblique. Son essai¹, pour imparfait qu'il soit, représente une étape. Ne disposant que d'un manuscrit, Ewald n'a pas toujours discerné la part qui revenait à chacun des auteurs dont les commentaires y sont entremêlés².

Un progrès sérieux a été réalisé par John Cohn qui, pour son édition, complète au moins en ce qui concerne la traduction, a pu disposer de trois manuscrits³. Au manuscrit utilisé par Ewald étaient venus s'en ajouter deux autres : l'un également conservé à la Bibliothèque Bodléienne d'Oxford, où il est coté Opp. Add. 4° 154, fol. 95-

1. H. Ewald, *Das Buch Ijob nach Saadia, Ben Geqatilia und einem ungenannten Uebersetzer*, dans Ewald und Dukes, *Beiträge zur Geschichte der Aeltesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments*, I (1844), p. 75-115.

2. A ce sujet, il faut consulter surtout le remarquable livre de Samuel Poznanski, *Mose B. Samuel Hakkohen Ibn Chiquitilla* (Leipzig, 1895), p. 14-17.

3. Dr John Cohn, *Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia*. Altona, 1889.

133 (n° 2484 de Neubauer, *Catalogue*), l'autre appartenant à la Bibliothèque Royale de Berlin, où il est coté n° 1203 dans le Catalogue des manuscrits hébreux, par Steinschneider.

Si John Cohn est sévère pour son prédécesseur, celui-ci a été vengé par M. Wilhelm Bacher, auquel mon père avait confié le mandat de rééditer Job. Ai-je besoin de dire combien ce choix était heureux? La présente édition en fournit la démonstration évidente. Un pas décisif en avant a été fait avec des ressources plus abondantes et une science mieux assurée. M. Bacher a eu conscience de sa supériorité et peut-être ne s'est-il pas exprimé avec assez de ménagements sur l'effort loyal précédemment tenté vers le mieux par un savant modeste dans des conditions moins favorables. L'omission voulue de l'Introduction est en tout cas une lacune regrettable dans la publication de John Cohn. Une copie de l'Introduction faite par Salomon Fuchs à Oxford et la comparaison d'un fragment qui en contient la fin ont mis M. Bacher en mesure de combler cette lacune.

Depuis qu'il y a plus d'un an M. Bacher a terminé sa tâche, un troisième fragment de l'Introduction est apparu parmi les débris de la *Genizâh* du Caire parvenus à Paris et acquis par M. le Baron Edmond de Rothschild. Voici quelques extraits d'après une copie de M. Mayer Lambert, que j'ai collationnée avec lui sur l'original. Avant אב, dernier mot dans ce volume de la page 4, l. 8, le premier des deux feuillets qui constituent ce fragment porte, sans

que nous sachions ce qui précède¹ : לרהבתה אִיִּאָהּ פּוּפֶעַל מוֹחֵל דֹּלֶךְ : וּרְבִי אֵלְעָלְמִין תִּסְבַּח וְתִקְדָּם פְּהוּ אֱלֹהִים לֹא יִגִּידָה שִׁי וְהוּ גִיר מוֹחֲתָאָּ פּוּרְגָּב וְגִיר מִגְלוֹב פּוּרְהָב בֵּל הוּ גֵאלֵב אֲלֵכָּל וְקִאֲהֲרָה וְחִאָּגָּה אֲלֵכָּל אֱלִיָּה אֲגִמְעִין

— L. 10 : *ועגל* est remplacé par le plus simple *וגעל*. — L. 12 : A *אלוארדה* en tête du fol. 1 v° est substitué *אלמארדה*. — L. 14 : L'imprimé porte *ונאכד* et notre ms. *ונחמד*. — L. 16 : *כבר* précède *מע* sans la copule *ו*. — L. 17 : *נסבה* corrigé par M. Bacher. Le fol. 1 est terminé par le mot *שי*, tandis que le fol. 2 r° commence par le mot *עלי כתיב* (p. 7, l. 6). — L. 7 : le ms. donne les leçons justes *והוא* et à la fin de la ligne *אלקעד אלמקעוד ואלכאמס* : *הו*, on lit dans le ms. — L. 8 : Après *הו*, on lit dans le ms. : *אלפואיד אלך*. — L. 9 : Après *ותעאלי*, notre nouveau manuscrit vient à notre secours par le passage suivant : *ומא אלוּעֵלָּהּ בִּינְהָא וּבִין גּוֹאֵב אִיּוֹב בִּין יְדֵי רַבָּה פִּלְמָא רֵאִית אֱלֹהִים (אֲלֵכְמִסָּה = צִרּוּב מִן אֲלִמְעֵאֵנִי אֲעֲתֵאֲצֵת עֲלֵי כְּתִיב מִן אֲלֵנָּאס חֲתִי נִסְב כְּתִיב מִנְהֵם אִיּוֹב וְגִירָה אֱלִי פְּנוּן אֲלֵךְ*. Au verso du feuillet 2, je signale par rapport à la page 7, l. 12, *והו* au lieu de *והו*; l. 14, *ארהב* au lieu de *אלרתב*; l. 15, *פאקול* au lieu de *ואקול*; l'insertion de *אלעל* entre *אן* et *אלאקדם*; l. 16, celle de *ענד אהלה* entre *אלמפסר* et *אללה*; après *אן* la leçon *אלמשהור* au lieu de *אלעקל דלך*; enfin à la l. 17, *ואלמסתעמל* au lieu de *אלמסתעמל*. Le dernier mot du fragment est *אליה* à la l. 18. Cette trouvaille permet d'en espérer et d'en présager d'autres. La préface de Saadia paraît avoir été sans cesse remaniée, soit par son auteur, soit par les copistes lettrés qui en prenaient à leur aise avec un texte profane en lui infligeant leurs retouches.

1. Excepté le point sur le ה suffixe dans *לרהבתה* et dans *קאהרה*, tous les autres signes ont été ajoutés par moi.

En dehors des trois manuscrits dont John Cohn n'avait peut-être pas tiré parti autant que le réclamait une édition critique, M. W. Bacher a eu à sa disposition un manuscrit copié dans le Yémen, que Joseph Derenbourg avait reçu de Jérusalem par l'entremise de M. Nissîm Béhâr et qui contenait, presque en entier, le texte hébraïque de Job, avec la version arabe de Saadia. De plus, à l'instigation de mon père, M. Ad. Neubauer avait envoyé à son confrère les photographies de neuf feuillets isolés provenant de la *Genizâh* du Caire et acquis par la Bibliothèque Bodléienne. On peut lire dans l'introduction hébraïque de M. Bacher une description détaillée des feuillets qui lui ont été ainsi communiqués.

Une surprise nous était réservée, non point par ces nouveaux venus dans la mise au point du texte, mais par leur ancêtre, le manuscrit Hunter 511 d'Oxford, celui dont les ressources paraissaient épuisées par les examens successifs d'Ewald, de Cohn, de Bacher. On se rappelle qu'au moins trois commentaires sur Job y sont enchevêtrés et que, dans ce fouillis, il n'est pas toujours facile de rendre à chacun ce qui est à chacun. Or, M. Bacher, alors que son enquête était close, y retrouva, en octobre 1899, deux morceaux inédits du commentaire de Saadia sur Job, morceaux qu'il avait attribués d'abord à Ibn Schiquitilla. Nous les reproduisons ici, avec une version hébraïque due à M. Bacher auquel nous en laissons tout l'honneur :

אלמברז מן הדה אלקצ'ה חתי יציר גואבא לאיוב הו קול
 אליפו כל ימי רשע הוא מתחולל אלי אכר אלפעל. ודלך
 אן איוב זעם אן גמיע אלנאם קד שאהד כאפרא מנעמא
 עליה פאכדבה אליפו פי הדא אלקול וקאל הדא מחאל לא
 תדעי אנך שאהדת מא לם נשאהדה נחן הו קו' מה
 ידעת ולא נדע. וליס וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולון אן
 הדא לא יכון הו קולה אשר חכמים יגידו. פאלדי שאהדנא
 נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלתה אנת והו אן
 אלכאפר לא יזאל טול דהרה מתכופא מתעוסא מנצרעא
 מן סכט אללה לקולה כל ימי רשע הוא מתחולל ומצירה אלי
 אלנאר לקולה אש אכלה אהלי שחד פי אכר אלקצ'ה.

היוצא מהפרשה הזאת עד שתהיה תשובה לאיוב הוא מאמר אליפו כל
 ימי רשע הוא מתחולל עד סוף הפרק וזה שאיוב חשב שכל אדם ראה
 כופר וטוב לו והזכירו אליפו במאמר זה ואמר זה בטל הוא אל תאמר
 שראית מה שלא ראינו אנחנו הוא אמרו מה ידעת ולא נדע. ולא אנחנו
 לבדנו כי אם כל החכמים כולם יאמרו שזה אינו הוא אמרו אשר החכמים
 יגידו. ואם כן מה שראינו אנחנו ושאר החכמים הוא בהפך מה שאמרת
 אתה והוא שהכופר כל ימי חייו לא יחדל מהיות מתירא בועטער ומתחולל
 מחרון האל כפי מה שאמר כל ימי רשע הוא מתחולל ומבואר לגיהנם
 כפי מה שאמר אש אכלה אהלי שחד בסוף הפרשה.

XVI, 17

אלמכרג מן מקאלה איוב הדה הו קולה על לא חמס
 בכפי ודלך אנה למא ראהם קד אחאלוה עלי עלם אללה
 חין אחתג בבליי אלמומן תם כדבוה חין אחתג בנעמה
 אלכאפר קאל פי נפסה אנמא אמכנהם הדא חית אן אחתגת
 בגירי פקאלו לי הדא לא תעלמה פאחתג חנינד בנפסה קאל
 הודא אנא תקי נקי וקד נאלני מא תשאהדונה פלולא אן אללה
 יפעל מא שא וליס דלך גור[א] לם יצבני הדא אלבלא.

היוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאחרי
 שראה אותם שהשיבוהו בידיעת האל כאשר הביא ראייה מרעת המאמין
 ואחרי כן הכזיבוהו כאשר הביא ראייה מסובת הכופר אמר בנפשו זה לא
 אפשר להם רק לפי שהבאתי ראייה מזולתי ועל כן אמרו לי לא תדע את
 זה לפיכך הביא ראייה מעצמו אמר הגה אנכי תם ונקי וכבר בא עלי מה
 שתראו ולולא שהאל יעשה מה שירצה ואין זה עול לא היתה מוצאת
 אותי הרעה הזאת.

III

Le présent volume, consacré au Job de Saadia, est le dernier ouvrage qui émane directement de mon vénéré père, qui porte sa signature comme une garantie dont nous nous prévalons. Sa cécité, de plus en plus implacable à mesure qu'il avançait en âge, l'avait contraint, pour la satisfaction de ses besoins intellectuels, de plus en plus impérieux chez l'octogénaire, à recruter un véritable corps de secrétaires. Le doyen de ces collaborateurs était notre excellent ami Louis Bank qui prêtait à mon père, en s'effaçant derrière lui avec pleine abnégation de soi-même, son concours de talmudiste consommé ¹. Les études judéo-arabes étaient représentées dans cet état-major d'élite par deux jeunes, MM. Mayer Lambert, professeur au Séminaire israélite de Paris, un fervent de Saadia ², et Isaac Broydé qui consacre son activité scientifique aux œuvres philosophiques de Bahyâh ³.

Ces trois auxiliaires précieux, renforcés de volontaires zélés et de lecteurs non orientalistes, ne suffisaient pas à

1. La *Revue des Études juives* de 1899 contient de L. Bank, maintenant émancipé, mais vieilli et malade, deux excellents articles : *Rabbi Zeira et Rab Zeira* (XXXVIII, p. 47-63) et *Les gens subtils de Pumbedita* (XXXIX, p. 191-198).

2. Voir plus haut, p. VIII, note 1. M. Lambert partage avec moi la direction de la publication entreprise par mon père. Pour l'achèvement du volume actuel, il m'a puissamment aidé de sa bonne volonté et de sa compétence.

3. *Les réflexions sur l'âme, par Bahya ben Joseph ibn Pakouda*, traduites de l'arabe en hébreu, précédées d'un résumé et accompagnées de notes par Isaac Broydé. Paris, 1896. Voir aussi l'Introduction à mon édition du *Fakhrî* (Paris, 1895), p. 38.

remplir les longues journées de Joseph Derenbourg. Jusqu'en 1889, ses yeux, épuisés par le travail, avaient encore des lueurs. Nous remplissions alors ensemble les intervalles inoccupés de son temps par l'étude en commun des inscriptions himyarites et sabéennes destinées au *Corpus inscriptionum semiticarum*. Pour le premier fascicule tout entier¹, mon père a pu encore relire les épreuves, contrôler les traductions et les commentaires par l'examen personnel des estampages et des photographies, s'associer à tous les travaux préparatoires, grâce auxquels cette vaste publication a pu être inaugurée².

Mais, les ténèbres devenant chaque jour plus profondes, il fallut chercher un nouvel emploi pour ces heures de loisir que mon père désirait consacrer avec moi à ce qu'il appelait un délassement studieux. C'est ainsi que nous fûmes amenés à entreprendre la version française du Livre d'Isaïe, non pas d'après le texte hébraïque, mais d'après la paraphrase arabe de Saadia. Quelle déception nous avons souvent éprouvée, lorsque la poésie des plus beaux passages était, de propos délibéré, soumise à la torture par un système d'explications trop logiques et trop raisonnées! L'original a eu bien de la peine à défendre quelques restes de ses couleurs affaiblies ou disparues sous la couche uniformément grise qui lui a été appliquée par Saadia. Tout en unissant nos protestations contre ces prophéties si différentes de celles que nous admirions,

1. Paris, 1889.

2. Le fascicule troisième a paru en janvier 1900.

nous avons mené à bien la tâche que nous nous étions imposée et, si notre tome troisième n'a paru qu'en janvier 1896, quelques mois après que mon père s'était éteint à Ems, le 29 juillet 1895, il ne faut pas imputer ce retard à la rédaction achevée depuis longtemps, mais aux tâtonnements et aux hésitations des survivants.

Non seulement la traduction française d'Isaïe était terminée à cette époque, mais celle de Job, qui devait continuer la même collaboration entre le père et le fils, avait atteint la fin du chapitre xxxi. Je me suis efforcé de la compléter dans l'esprit dans lequel elle avait été conçue. Notre objectif était, comme pour Isaïe, la fidélité à la conception et à la rédaction de Saadia, sans aucune préoccupation de les mettre d'accord avec notre intelligence du texte hébraïque. C'est son interprétation et non la nôtre que nous avons essayé de rendre accessible à ceux qui, sans savoir l'arabe, ne veulent cependant pas ignorer complètement un chapitre important dans l'histoire de l'exégèse juive de l'Ancien Testament.

Si les circonstances permettent de mettre sur le métier d'autres tomes après les volumes I, III, V, VI et IX de la collection, c'est encore la mémoire de Joseph Derenbourg que nous nous efforcerons d'honorer, en nous inspirant de ses intentions, de sa méthode, du plan qu'il avait tracé. En dehors de sa collaboration si féconde et si variée à la *Revue des Études juives*, mon père, dans ses dernières années, avait concentré sur Saadia toute la vigueur de son esprit resté jusqu'au bout sans défaillance et sans

usure. Il avait rompu définitivement avec les sciences musulmanes ¹, mais, sur le terrain des études juives, il espérait bâtir encore, comme si un avenir lointain lui permettait les projets de longue haleine. La révision et le développement de son article *Talmud* dans l'*Encyclopédie des Sciences religieuses* de Lichtenberger ² étaient destinés à remplir le tome cinquième de l'*Annuaire de la Société des Études juives*. Le tome n'a jamais paru, mais je me rappelle qu'il y a eu un commencement d'exécution et même d'impression. A la fin de 1892, une reproduction par le procédé anastatique de l'*Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine* (Paris, 1867) avait été résolue, le nouveau tirage devant être accompagné d'additions, de corrections et d'un index réclamé par tous ceux qui ont à consulter ce beau livre. Je possède les travaux préparatoires poussés fort avant ³ et le manuscrit de l'index rédigé par mon collègue et ami, M. Israël Lévi. C'est à lui que je voudrais confier ce travail pour lequel ses apti-

1. Mon père se demandait parfois en quelles mains tomberaient son annotation et son commentaire du Livre des définitions (*Kitdb at-tarifât*), par Al-Djordjâni. L'édition de Flügel (Leipzig, 1845) l'avait fait renoncer à l'édition critique qu'il préparait avec une traduction française, dont les premières pages ont été imprimées (j'ai sous les yeux une épreuve des p. 1-8). Les matériaux considérables que Joseph Derenbourg avait rassemblés ne seront pas perdus, je l'espère, pour nos études et je les offre à qui saura les employer. Sur ces vieilles histoires, voir J. Mohl, *Vingt-sept ans d'histoire des études orientales* (Paris, 1879-1880), I, p. 16-17, 217-218.

2. XII, p. 1007-1036. Je signale à cette occasion un petit manuel bien commode : M. Mielziner, *Introduction to the Talmud* (Cincinnati and Chicago, 1894).

3. Jusqu'à la page 421 sur 486 dont se compose le volume, plus quelques notes marginales dans l'exemplaire de travail que je conserve pieusement.

tudes le désignent et auquel profiterait maintenant la version hébraïque publiée à Saint-Pétersbourg en 1896-1897, avec des notes érudites d'Albert Harkavy ¹.

Enfin, si la « première partie », relative à l'*Histoire de la Palestine*, a seule paru, Joseph Derenbourg avait réuni sur des fiches couvertes d'une écriture microscopique, les résultats géographiques qu'il avait recueillis par une lecture attentive et un dépouillement soigneux des deux Talmuds. Je puis assurer que bien des identifications inédites, bien des faits inconnus solidement établis dorment sur ces cartons, dont la teneur mériterait d'être rendue publique, même après les travaux sur le même sujet de MM. Neubauer ² et Hildesheimer ³. Il y a eu un petit nombre de fiches égarées et, je le déplore, parmi les plus développées. Les autres appartiennent maintenant à la Bibliothèque de l'Université de Paris, où elles sont mises à la disposition des travailleurs. Ce serait un des vœux les plus chers au cœur de mon père que réaliserait la mise en œuvre de ces matériaux abandonnés dans une Géographie de la Palestine d'après les Talmuds et les autres sources rabbiniques.

Paris, ce 29 juillet 1900, 5e anniversaire de la mort de mon père.

HARTWIG DERENBOURG.

1. Les notes finales XII-XV (p. 475-484) ont été omises, je ne sais pourquoi, dans la version hébraïque.

2. *La Géographie du Talmud*, Paris, 1868.

3. *Beiträge zur Geographie Palästinas*, Berlin, 1886.

TRADUCTION DU LIVRE DE JOB

En ton nom, ô Miséricordieux ! Ceci est la traduction du Livre de la Justification, qui est attribué à Job, tel que l'a traduit le chef de l'Académie, notre guide et maître Saadia, le chef de l'École de Mahasia — que l'esprit de Dieu lui donne le repos !

INTRODUCTION DU LIVRE

L'auteur commence en disant : Béni soit Dieu, le dieu d'Israël, qui a précédé tous les commencements, qui restera après toutes les fins, qui crée et forme, qui ramène et ressuscite, qui mérite la louange et la reconnaissance pour sa grâce générale et pour sa bienfaisance universelle.

Après cela, je dirai : Bien que l'idée de la bonté et de la bienfaisance ne puisse pas être divisée en elle-même, c'est-à-dire que, rare ou fréquente, la bonté mérite d'être considérée comme telle, d'une manière absolue, elle se divise néanmoins sous les rapports de la quantité et de la qualité. Ainsi, la bonté des créatures a une mesure, qui atteint son terme lorsque les créatures disparaissent, comme Celui à qui appartient la gloire a dit dans son livre : « Une voix dit : Proclame ! et je dis : Que dois-je proclamer ? Toute la chair est comme de l'herbe, toute sa bonté est comme la fleur des champs (*Is.*, XL, 6) ». Mais la bonté de l'Éternel — qu'il soit glorifié et exalté ! — est infinie, puisqu'elle lui est inhérente, et la bonté et la bienfaisance divines n'ont ni limite ni terme. En voulant marquer avec toute la force possible la

limite extrême de ce que peuvent atteindre les sens des êtres raisonnables, Dieu dit : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ainsi mes voies sont élevées au-dessus des vôtres et mes pensées au-dessus de vos pensées (*Is.*, XLV, 9) ». Car, bien que les sens aperçoivent le ciel et la terre comme étant rapprochés l'un de l'autre, la raison prouve qu'il y a entre eux une grande distance. Ceux qui ont examiné et calculé (cette distance) ont assuré que la partie de la sphère la plus rapprochée de la terre est à plus de seize fois la totalité du diamètre de la terre, c'est-à-dire de la ligne qui en coupe la circonférence en deux moitiés; mais la partie extrême de la sphère que le sens peut percevoir (est à une distance qui) dépasse plusieurs milliers de fois la mesure mentionnée. Or, si le Sage — qu'il soit béni et exalté! — a dit que sa voie, en ce qui concerne la bonté et la grâce, est plus élevée et plus haute que la générosité et la bienfaisance des créatures, autant que les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ce n'est pas qu'il soit allé jusqu'au bout en arrivant à cette limite, mais il n'a fait cette comparaison que parce que les sens des hommes ne parviennent pas à saisir une hauteur plus grande que celle-là. Il a dit de la même manière : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, etc., comme l'orient est éloigné de l'occident, etc. » (*Ps.*, CIII, 11-12). Ce qui confirme cette (explication) de la manière la plus claire, c'est la parole du prophète : « Car ta bonté est plus grande en élévation que les cieux et ta grâce l'est plus que les nuées (*Ib.*, CVIII, 5) ». Le prophète nous enseigne que la mesure de la bienfaisance et de la bonté du Créateur est plus élevée que les cieux et plus haute que les nuées, dans une proportion qui ne peut être atteinte ni comprise. Louange donc au Tout-Puissant qui n'a nulles limites à son autorité, dont la bonté et la grâce sont plus élevées que les sphères, plus étendues que le monde et qui est infini!

Ce qui est évident, c'est que le fait d'avoir donné l'existence aux créatures après qu'elles n'avaient pas été constituées la grâce la plus forte, puisque (Dieu) a créé le monde entier et y a fait

habiter les êtres raisonnables pour leur être utile. A ce sujet le prophète dit : « Car je sais que ta bonté est établie éternellement et que ta fidélité durera aussi longtemps que subsisteront les cieux (*Ps.*, LXXXIX, 3) ». De même, la vie qu'il accorde aux créatures et toute la bonne direction qu'il leur imprime et par laquelle il les conduit sont entièrement une grâce et un bienfait, comme a dit le prophète : « Tu m'as accordé la vie et la grâce ; ta sollicitude a conservé mon souffle (*Job*, x, 12) ». De même, les ordres et les défenses que Dieu a donnés aux hommes, soit en accordant à leur intelligence la faculté d'approuver ou de désapprouver, soit en leur faisant des communications et des révélations, tout cela est grâce et bienfait, comme il est dit : « Il aime l'équité et la justice, et sa bonté embrasse le monde (*Ps.*, xxxiii, 5) », parole qui se rapporte au témoignage de l'intelligence. Puis il est dit : « O Dieu ! comme ta bonté embrasse le monde, enseigne-moi tes prescriptions (*ib.*, xix, 64) », (parole) qui s'applique à ce qu'on apprend par la révélation véridique. Tout cela est appelé *bonté*. Même arriver à chanter, à glorifier et à louer Dieu de ce qu'il a créé et à le remercier de ses bienfaits, tout cela est nommé *bonté*, comme il est dit : « Ils remercient Dieu de sa bonté et de ses merveilles à l'égard des hommes (*ibid.*, cvii, 8) ». Les douleurs, les maladies et les souffrances que Dieu a fait exister dans le monde sont encore un bienfait et un avantage pour les hommes, (car ils les amènent) à craindre son châtement et à redouter sa vengeance, comme il est dit : « Et Dieu a agi de manière à ce qu'on le craigne (*Eccl.*, iii, 15) ». Donc Dieu — qu'il soit élevé ! — leur a fait ressentir les douleurs pour que, une fois qu'ils en sont délivrés, ils reconnaissent sa bonté et sa grâce, comme le prophète a dit : « Car ta bonté a été grande envers moi, et tu as sauvé mon âme de la tombe qui est en bas (*ibid.*, LXXXVI, 13) ». Ce qui est vrai des douleurs que l'on ressent sans qu'elles affectent le corps, l'est également des douleurs qui le touchent, à savoir que le Créateur n'en afflige son serviteur que pour son amélioration et pour son bien. Celui-ci alors passe par

trois degrés. Dans le premier on instruit et on exerce la raison, car bien que ces actes soient douloureux pour les êtres intelligents à cause de la peine, de la fatigue et de l'application de la pensée, ce n'en est pas moins un bien pour eux. Là-dessus l'Écriture dit : « Ne dédaigne pas, ô mon fils, les leçons de Dieu, et ne sois pas lassé de ses avertissements (*Proverbes*, III, 11) ». L'Écriture compare Dieu au père qui éduque son fils en le grondant, en le frappant et en lui infligeant beaucoup de souffrances, afin de le former à l'obéissance et à la sagesse, comme il est dit plus loin : « Car Dieu avertit celui qu'il aime, agissant à son égard comme le père trouve bon d'agir envers son fils (*ibid.*, III, 12) ». De même, l'expérience montre que le sage se fatigue par des veilles, par la peine qu'il se donne de lire des livres et par l'emploi des réflexions et du discernement pour parvenir à les comprendre, sans se laisser rebuter par rien, comme le prophète a dit : « Par suite de ses souffrances il verra (la récompense) et en sera rassasié; et par son intelligence il proclamera l'innocence du juste. Tel est le rôle de mon prophète à l'égard de la foule (*Isaïe*, LIII, 11) ». Dans le deuxième degré l'homme subit la punition. Lorsque le serviteur a commis une faute pour laquelle il mérite d'être puni, c'est un effet de la bonté du Miséricordieux — qu'il soit glorifié et exalté! — et de sa sollicitude pour son serviteur de lui causer une douleur quelconque qui efface ses mauvaises actions en entier ou en partie. Alors cette douleur est nommée épuration et, tout en étant une punition, elle doit être considérée comme un bienfait, puisqu'elle détourne le serviteur de la récidive et fait disparaître son passé; c'est à ce sujet qu'il est dit : « J'ai châtié avec la verge leur péché et par des tourments leurs fautes, mais je ne détournerai pas de lui ma bonté (*Ps.*, LXXXIX, 33, 34) ». L'expérience montre que le père fait parfois absorber à son fils les boissons les plus amères et les remèdes les plus désagréables pour le délivrer de ses maladies et pour améliorer la qualité de son tempérament. Au sujet de cette comparaison, Dieu dit : « Tu sauras dans ton cœur que, de même que l'homme corrige son fils, ainsi l'Éternel ton dieu te corrige

(*Deut.*, VIII, 5) ». Le sage d'entre les hommes agit parfois de la même manière. Le troisième degré, c'est l'état d'épreuve et d'examen. Lorsque Dieu sait que son serviteur pieux supportera avec résignation la souffrance qu'il lui envoie et persévérera dans sa piété, il la lui impose afin de le récompenser et de le favoriser pour sa résignation. Ce genre est encore de la bonté et de la bienfaisance, puisque Dieu fait obtenir à son serviteur un bonheur durable, comme il est dit : « Heureux l'homme que tu châties, ô Dieu, et que tu instruis par ta loi, afin de le reposer des jours de malheur, jusqu'à ce qu'un abîme se creuse pour le méchant (*Ps.*, xciv, 12, 13) ».

Cette souffrance peut atteindre la fortune, le corps ou l'âme. Dieu nous a donc retracé l'histoire d'un homme pieux qu'il a mis à l'épreuve, qui a supporté cette épreuve avec résignation et qui a remercié Dieu. Aussi Dieu lui a-t-il promis un bonheur durable dans l'autre monde et s'est-il empressé de lui accorder dans ce monde ce qui devait lui confirmer cette espérance. C'est l'histoire de Job, le prophète, que la paix soit sur lui !

Ensuite, Dieu sachant que les réflexions qui se présentent à l'esprit des hommes, lorsque des souffrances leur arrivent, ont été, dans le cours du temps, de quatre sortes, comme cela eut lieu à l'époque de Job, il a trouvé nécessaire de nous mettre (l'histoire de Job) par écrit, afin que nous en tirions une leçon et que nous choisissions parmi ces réflexions le point de vue préférable, que nous le déclarions obligatoire et que nous écartions tous les autres. Dieu nous a donc fait connaître l'histoire des malheurs et des épreuves de Job, ses discours et les discours de ses amis, les allégations de chacun d'eux et la réfutation que leur opposa Elihou. Il s'est proposé de nous révéler ce qui se passe dans le cœur des hommes, lorsqu'ils sont peu résignés à l'épreuve. Aucune de ces cinq personnes ne prétend imputer une injustice au Créateur, et tous lui dénie tout genre d'injustice. Ainsi Job dit : « Certes, je sais qu'il en est ainsi et comment l'homme pourrait-il avoir raison contre le Tout-Puissant ? (ix, 2) » ;

Eliphaz dit : « L'homme sera-t-il plus juste que Dieu ? (iv, 17) » ; Bildad dit : « Est-ce que Dieu fausse la justice et le Tout-Puisant fausse-t-il l'équité ? (viii, 3) » ; Sophar dit : « Car il connaît les hommes pervers (ii, 11) » ; enfin Elihou dit : « C'est pourquoi vous, hommes de cœur, écoutez-moi ; loin du Tout-Puisant, toute injustice ! (xxxiv, 10) ». Mais la discussion entre ces hommes ne porte que sur les trois autres opinions. Job disait : Le Sage peut faire souffrir son serviteur, bien que celui-ci n'ait commis aucun péché, il le fait selon sa volonté puisqu'il est son maître et cela ne peut être nommé une injustice, comme il l'exprime clairement en disant : « Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : Que fais-tu ? (ix, 12) ». Ce qui portait Job à émettre cette opinion, c'est qu'il avait conscience d'être vertueux et que pourtant il avait été affligé de ces souffrances. Il se pourrait à l'inverse que Dieu fit du bien à l'infidèle, et que la cause en fût également dans sa volonté, comme il dit : « Les tentes des pillards sont en sécurité (xii, 6) » ; Eliphaz, Bildad et Sophar disaient tous : Dieu ne fait souffrir que l'infidèle, c'est-à-dire celui qui refuse de le servir, ou bien le pervers, c'est-à-dire celui qui commet des péchés graves qui lui ont été défendus, ou bien le pécheur, c'est-à-dire celui qui se rend coupable de péchés légers. Dans ce sens, Eliphaz dit : « Rappelle-nous donc si jamais un innocent a péri, etc., comme j'ai vu périr ceux qui préparent l'iniquité, etc. Ils périssent par le souffle de sa colère, etc. (iv, 7-9) ». Bildad dit : « Le papyrus grandit-il sans borbier ? etc. Pendant qu'il est dans sa saison, on ne le coupe pas, etc. Tel est le sort de tous ceux qui oublient Dieu (viii, 11-13) ». Sophar dit : « Les yeux des méchants regarderont fixement (xi, 20) ». Mais aucun d'eux n'admet de quelque manière que ce soit que Dieu envoie des souffrances à un serviteur pieux et tous disent à Job : S'il n'y avait pas de péchés que tu eusses commis, Dieu ne t'aurait pas frappé de ces malheurs, comme (Eliphaz) lui dit : « Ta méchanceté n'est-elle pas grande, etc. Ainsi tu prenais gratuitement un gage

de tes frères, etc. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé, etc. Voilà pourquoi des pièges t'entourent, etc. Ou bien tu seras dans l'obscurité où tu ne verras pas, etc. (xxii, 5-11) », et des passages semblables en grand nombre. Ce qui les porta à cette opinion, c'est que leur intelligence estimait que le Créateur — que ses noms soient sanctifiés! — est équitable et ne fait pas d'injustice. En voyant ensuite Job affligé de douleurs, ils déclarèrent que Job ne l'aurait pas été s'il ne l'avait mérité par un péché antérieur. De notre temps, il y a des hommes qui tiennent de tels discours, qui adoptent ces opinions et qui ignorent l'opinion préférable, la troisième, celle d'Elihou, savoir que Dieu — qu'il soit célébré et exalté! — fait parvenir parfois son serviteur au bonheur par l'un de trois moyens. Le premier, c'est le repentir qui suit un péché commis auparavant, ainsi qu'Elihou a dit : « Pour éloigner l'homme d'une mauvaise action, etc. En faisant cela, il sauve son âme de la perdition, etc. (xxxiii, 17) ». Le second moyen, ce sont les bonnes actions accomplies par le serviteur, fussent-elles même en petit nombre, comme Elihou a dit : « S'il a à son compte une bonne action sur mille, elle est pour lui comme un ange qui plaide pour lui, etc. », et ensuite : « En faisant cela, il sauve déjà son âme de la perdition et sa vie verra la lumière (xxxiii, 23 et 28) ». Le troisième moyen, ce sont les épreuves et les afflictions que Dieu lui a imposées et qu'il a supportées avec résignation, comme Elihou a dit : « Par là il détourne son âme de la perdition et pour l'éclairer par la lumière de la vie (xxxiii, 30) ».

J'expliquerai d'une manière complète ces idées dans ce livre, et je n'ai fait ici que les mentionner par avance. Cette opinion d'Elihou est imposée par la saine raison et par la démonstration juste. C'est pourquoi Dieu a donné tort à Job en disant : « Est-ce que tu voudrais casser mon jugement? (xl, 8) », et à Eliphaz, Bildad et Sophar, en disant à Eliphaz : « Ma colère est enflammée contre toi et tes deux amis, car vous n'avez jamais rien dit de juste sur moi en ce qui concerne mon serviteur

Job (XLII, 7) ». Mais Dieu n'a pas blâmé Elihou ; au contraire, il a conclu son discours à Job dans le même sens que Elihou, ce qui était donner raison à celui-ci. En outre, Elihou avait commencé son discours en disant qu'il réfuterait tout le monde, comme il avait dit à Job : « Je te répondrai par un discours à toi et à tes amis avec toi (xxxv, 4) » ; puis il a prononcé quatre discours sans que personne pût répliquer. La conclusion fut donc telle qu'il l'avait voulue.

Le Sage, — qu'il soit glorifié ! — nous a écrit l'histoire de Job et de ses amis et nous l'a proposée comme exemple pour nous fournir un enseignement et nous disposer à la piété, en sorte que nous sachions que, lorsque les douleurs et les malheurs nous atteignent, ils rentrent dans l'un des deux cas suivants : ou bien ils ont pour cause des péchés antérieurs, et alors ils sont nommés punition ; dans ce cas il convient que nous recherchions ces péchés, que nous corrigions nos actes et que nous cessions d'être négligents, comme il est dit : « Scrutons nos voies et examinons-les et retournons vers Dieu (*Eccl.*, III, 40) » ; ou bien les malheurs sont une épreuve que le Sage nous envoie afin que nous la supportions avec résignation et qu'il nous en récompense. Nous ne devons attribuer, dans les deux cas, aucune injustice au Créateur, mais nous devons reconnaître la vérité de l'attribut qu'il s'est appliqué à lui-même dans son livre : « Dieu au milieu de cette ville est juste, Il ne commet pas d'injustice (*Soph.*, III, 5) ». Pour cette raison ce livre a été nommé « Livre de la Justification ».

L'auteur du commentaire dit : J'ai trouvé beaucoup de gens de la nation qui regardent ce livre d'un œil clos, et qui, en beaucoup de points, éprouvent de la difficulté à le traduire et à l'interpréter. Premièrement : qui était le Satan, que disait-il et comment se conduisait-il ? Deuxièmement : (pourquoi) des souffrances ont-elles été infligées à Job, le prophète, bien qu'il fût attesté qu'il était parfait et droit ? Troisièmement : comment se passa la discussion entre Job, ses amis et Elihou ? que prétendait chacun d'eux, et de quelle manière se répondaient-ils et se répliquaient-ils les uns aux autres ? Quatrièmement : la déter-

mination des versets qui sont le but spécial de chaque discours a échappé à beaucoup de monde, parce que les paroles ont été multipliées et délayées, au point que les phrases accessoires qui doivent embellir le début (d'un morceau), en étendre la fin et en remplir le milieu couvrent les phrases qui forment l'objet même de ce morceau. Cinquièmement : quels sont les enseignements renfermés dans le discours de Dieu — qu'il soit béni et exalté ! — et quel en est l'enchaînement. On a été tellement troublé par ce livre qu'il a entraîné beaucoup de gens à nombre d'erreurs diverses. Ce livre donc, qui avait été destiné par le Sage à améliorer ses serviteurs, a failli les perdre. J'en ai été inquiet, et je me suis imposé d'interpréter ce livre, en suivant les trois principes à l'aide desquels on interprète tous les livres de Dieu, à savoir : les données de l'argumentation rationnelle ; l'usage de la langue des gens parmi lesquels le livre a été écrit, et les traditions qui ont été garanties à nos docteurs par leurs anciens, les prophètes de Dieu — qu'il soit exalté ! — (Ces principes) doivent être appliqués d'après une gradation fixe et je dirai : Dans toute traduction vient en première ligne le sens courant des mots du livre interprété, à moins que ce sens courant ne soit impossible rationnellement ou qu'il soit repoussé par les traditions. Ce qui vient en second ordre, c'est le sens figuré usité dans la nation. Il convient que l'interprète y ramène certains mots exprimant une idée contraire à la raison ou à la tradition ou à l'une des deux. L'explication métaphorique devra être judicieuse, de sorte qu'on la trouve admissible et qu'on ne la rejette pas, comme je l'ai indiqué et même largement expliqué dans l'Introduction au commentaire de la Thora.

C'est d'après ces prémisses que je traiterai les paroles (du livre) : je ferai ressortir dans chaque discours de Job et de ses amis les versets [essentiels au milieu de ceux] qui ne sont que remplissage dans le morceau et qui enveloppent une thèse, soit pour embellir le début, soit pour en étendre la fin. J'expliquerai toutes les réponses de chacun des interlocuteurs [con-

formément à la réponse] de l'ami qui l'a précédé. Ainsi, lorsque Job prononce un discours et qu'il entend ensuite la réponse d'Eliphaz, il ne se peut pas que ses allégations dans son second discours soient tout à fait les mêmes qu'il avait formulées dans son premier discours, puisque ces premières allégations il les avait formulées avant d'avoir entendu le discours d'Eliphaz ; il convient donc que ces secondes allégations, formulées après qu'il a entendu le discours d'Eliphaz, ajoutent quelque chose à ce qu'a dit Eliphaz. Il est de même impossible que la pensée exprimée par Bildad dans son discours soit la même qui a été exprimée par Eliphaz dans le sien, parce que la réponse d'Eliphaz doit se rapporter au premier discours de Job, tandis que celle de Bildad doit correspondre au second discours de Job. Je coordonnerai les autres discours d'après cette règle. Pareillement pour les trois discours que Job a prononcés et auxquels n'ont pas répliqué ses amis, Sophar, qui s'est arrêté le premier, Eliphaz et Bildad, discours qui ont été suivis des quatre d'Elihou : j'ai été obligé de signaler, dans chaque discours prononcé par Job, les trois versets qui en constituent le but, et de les mettre en face d'un ou de plusieurs versets tirés des paroles d'Elihou, qui forment ainsi une réponse parfaite. De la sorte, le premier discours d'Elihou est une réponse au premier discours de Job, le second (d'Elihou) au second (de Job) et le troisième au troisième. Et le quatrième (discours d'Elihou) reste en plus, sans qu'aucun des quatre personnages ait pu le réfuter. De même j'expliquerai le sens des trois [discours de Dieu]...

Tu verras dans cet ouvrage la solution des obscurités de ce livre, l'éclaircissement du discours de chacun des personnages, en sorte que chacun d'eux réponde à l'orateur précédent, et l'exposé des cas où il faudra avoir recours aux exemples de métaphores dans le langage, ou d'arguments rationnels ou d'autres textes clairs ou de traditions authentiques des prophètes, tout cela brièvement pour qu'il n'y ait pas de longueurs fatigantes, et c'est à Dieu que je demande secours.

VERSION FRANÇAISE DE JOB

I

1. Il y avait dans le pays d'Ous un homme dont le nom était Job. Cet homme était intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. — 2. Il lui naquit sept fils et trois filles. — 3. Son bétail comprenait sept mille têtes de moutons, trois mille chameaux, cinq cents paires de bœufs, cinq cents ânesses, avec un très grand nombre de serviteurs, et cet homme était plus puissant que tous les fils de l'Orient. — 4. Ses fils allaient et organisaient un festin chaque jour chez l'un d'eux; et ils envoyaient inviter leurs trois sœurs à manger et à boire avec eux. — 5. Chaque fois que les jours des festins étaient terminés, Job envoyait purifier ses fils : il se levait de bon matin et offrait des holocaustes selon leur nombre à tous, car il disait : « Peut-être que mes fils ont péché et ont blasphémé contre Dieu dans leurs âmes. » Ainsi faisait Job de tout temps. — 6. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire de Job se présenta avec eux. — 7. Dieu lui dit alors pour entrer en matière : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 8. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job, car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. » — 9. Il répondit : « Est-ce gratuitement que Job craint son Maître ? »

— 10. Ne l'as-tu pas protégé, lui, sa famille et tout ce qui lui appartient ? N'as-tu pas veillé sur lui et ne l'as-tu pas béni dans l'œuvre de ses mains ? Ne s'est-il pas enrichi dans le pays par son bétail ? — 11. Mais étends ta main et touche à l'un de ses biens, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et s'il ne te reniera pas. » — 12. Dieu lui répondit : « Voici tout ce qui lui appartient livré à ta volonté, seulement n'exerce pas ta volonté contre lui-même. Ensuite l'adversaire sortit de devant Dieu. — 13. Or, un jour que ses fils et ses filles mangeaient de la nourriture et buvaient du vin dans la demeure de leur frère aîné, — 14. voici qu'un messager vint trouver Job et lui dit : « Les bœufs étaient occupés à labourer et les ânesses paissaient à côté d'eux, — 15. quand des Sabéens fondirent sur eux, les enlevèrent, tuèrent les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 16. Il parlait encore, lorsqu'un autre arriva et dit : « Un feu est tombé du ciel, a incendié les troupeaux et les gardiens et les a consumés. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 17. Il parlait encore, qu'un autre arriva et dit : « Les Chaldéens ont formé trois bandes, se sont jetés sur les chameaux et les ont enlevés ; ils ont tué les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 18. Pendant qu'il parlait, un autre arriva et dit : « Tes fils et tes filles prenaient de la nourriture et buvaient du vin chez leur frère aîné ; — 19. voilà qu'un grand vent est survenu du côté du désert, il a atteint les quatre coins de la maison, qui s'est écroulée sur les jeunes gens et les a tués. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 20. Job se leva, déchira son manteau, coupa des cheveux de sa tête et se jeta à terre en se prosternant. — 21. Puis il dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère, et nu je retournerai au tombeau. Dieu a donné et Dieu a pris ; que le nom de Dieu soit béni ! » — 22. Après tous ces événements, Job ne pécha point et ne proféra aucun blasphème contre son Maître.

II

1. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire se présenta avec eux. — 2. Dieu lui dit alors : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 3. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job ? Car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu et s'éloignant du mal. Il persévère toujours dans sa piété, et tu m'as demandé de consentir à le ruiner sans raison. » — 4. L'adversaire répondit : « De même que pour l'homme un membre vaut un membre, de même il donne tout son bien pour sa propre personne ; — 5. mais étends ta main et touche à une partie de ses os ou de sa chair, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et ne te reniera pas. » — 6. Dieu lui dit : « Le voici livré à ta volonté ; mais quant à sa vie, respecte-la. — 7. Lorsque l'adversaire sortit de devant Dieu, Dieu frappa Job d'une lèpre maligne depuis la plante des pieds jusqu'au sommet de la tête. — 8. Et Job se prit un tesson pour s'en gratter, tandis qu'il était assis sur la cendre. — 9. Alors sa femme lui dit : « Tu persévères dans ta piété ! Renie Dieu et meurs ! » — 10. Il lui dit : « Eh quoi ! tu parles comme une femme sotte. Devons-nous accepter le bien de notre Maître et ne pas accepter le mal ? » En toutes ces affaires Job ne pécha point, même en paroles. — 11. Lorsque les trois amis de Job apprirent que cette épreuve l'avait atteint, chacun d'eux partit de l'endroit où il était, Eliphaz le Témánite, Bildad le Schouhite, Sophar le Naamatite, et ils convinrent tous trois de venir s'affliger sur lui et le consoler. — 12. Ayant dirigé les yeux de loin vers lui et ne l'ayant pas reconnu, ils élevèrent la voix et pleurèrent. Chacun déchira son manteau et ils jetèrent la poussière sur leurs têtes, en la lançant en l'air. — 13. Ils s'assirent avec lui par terre pendant sept jours

et sept nuits, et aucun d'eux ne lui adressa une seule parole, parce qu'ils avaient vu que sa souffrance était très grande.

III

1. Ensuite Job ouvrit la bouche et maudit sa destinée. — 2. Job commença donc et dit : — 3. Que le jour où je suis né disparaisse du souvenir par mon anéantissement, ainsi que la nuit où il fut dit : Il est né un homme. — 4. Que ce jour soit ténèbres, que Dieu ne le recherche pas d'en haut; que l'astre lumineux ne paraisse pas sur lui! — 5. Que les ténèbres et l'obscurité le revendiquent, qu'un nuage y demeure et qu'une sorte de vent brûlant l'atteigne! — 6. Que cette nuit reste sombre, qu'elle ne soit pas réunie aux jours de l'année et qu'elle n'entre pas dans le compte des mois! — 7. Parce que c'était une nuit sinistre, qu'il n'y arrive aucun chant! — 8. Elle sera insultée par ceux qui maudissent leur destinée, qui sont préparés à exhaler leur tristesse. — 9. Que les étoiles de son matin soient obscurcies, qu'on y espère la lumière sans qu'elle vienne et qu'on n'y voie pas les lueurs de l'aurore! — 10. Car si les battants du sein maternel avaient été fermés sur moi, l'affliction m'aurait été épargnée. — 11. Plût à Dieu que je fusse mort dans le sein de ma mère ou que j'eusse expiré au moment où j'en sortis! — 12. A quoi a servi que les genoux m'aient reçu et que j'aie été allaité par les mamelles? — 13. Si maintenant j'étais mort, je serais tranquille et si j'avais expiré, je serais en repos, — 14. avec les rois et les ministres de la terre qui y ont rebâti bien des ruines, — 15. avec des chefs qui possédaient l'or, et qui ont rempli d'argent leurs maisons; — 16. ou plût à Dieu que j'eusse été comme un avorton enseveli ou comme des enfants qui n'ont pas vu la lumière! — 17. Là, les méchants ont cessé leurs méfaits et là reposent les hommes fatigués. — 18. Là, tous les captifs ont trouvé

la tranquillité et n'ont plus entendu la voix d'un géôlier. — 19. Le petit et le grand sont là, et l'esclave y est affranchi de son maître. — 20. Pourquoi (Dieu) donne-t-il la lumière aux malheureux et la vie à ceux dont les âmes sont pleines d'amertume, — 21. qui attendent la mort sans qu'elle vienne et qui creusent pour elle des fosses, — 22. qui, dans leur tristesse, se réjouissent et jubilent lorsqu'ils trouvent la tombe? — 23. (Qu'il les donne) à l'homme dont les affaires sont fermées (au malheur) et entourées par Dieu comme d'une haie! — 24. Certes, avant de manger viennent mes soupirs, et lorsque je bois, mon rugissement éclate. — 25. Ce que j'avais redouté m'est arrivé et ce dont je m'étais gardé m'a atteint. — 26. Il me semble n'avoir eu ni consolation, ni repos, ni tranquillité, lorsque le malheur est arrivé.

IV

1. Alors Eliphaz le Thémánite répondit en disant : — 2. Es-tu impuissant devant l'épreuve au point de dire : « Qui pourrait retenir ses paroles ? » — 3. Voici que tu corrigeais bien des hommes et que tu fortifiais les mains relâchées ; — 4. ta parole relevait celui qui chancelait et tu raffermissais les genoux vacillants ; — 5. et maintenant, lorsque des événements semblables te surviennent, tu faiblis et, lorsqu'ils t'atteignent, tu restes stupéfait. — 6. Ta piété ne fait-elle pas ta confiance? Ton espérance n'est-elle pas dans l'intégrité de ta conduite? — 7. Rappele-nous donc maintenant si jamais un innocent a péri, si des justes ont été exterminés, — 8. comme nous avons vu ceux qui préparent l'iniquité et qui sèment l'erreur en recueillir la moisson. — 9. Par le courroux de Dieu ils périssent et par le souffle de sa colère ils sont anéantis, — 10. ou bien par le rugissement d'un lion et la voix d'un lionceau, par les dents des lions qui les mordent, — 11. par (l'attaque) d'un lion mourant faute de

proie et des petits de la lionne qui se répandent contre eux. — 12. Chez moi une parole a été recueillie, et mon ouïe en a perçu quelque chose, — 13. un fantôme m'étant apparu dans une vision nocturne, au moment où le sommeil profond tombe sur les hommes. — 14. Alors une terreur et un tremblement me saisirent et la plupart de mes os en furent affaiblis. — 15. Un souffle passait sur ma face et faisait dresser le poil de mon corps. — 16. Le fantôme s'arrêtait et je ne reconnaissais pas ses traits; c'était une image devant mes yeux, je gardais le silence et j'entendais sa voix : — 17. « L'homme serait-il plus juste que Dieu? Le mortel serait-il plus pur que son Créateur? » — 18. Certes, Dieu n'accorde pas sa confiance à ceux qu'il approche de lui, et à ses anges il ne donne pas d'éclat. — 19. A plus forte raison les habitants de maisons d'argile, eux qui ont leurs fondations dans la poussière, seront-ils broyés devant les constellations, — 20. eux qui entre leur matin et leur soir sont brisés et qui périssent sans arriver jusqu'au bout. — 21. Leur supériorité a été emportée avec eux et parfois ils meurent autrement que par la sagesse de la nature.

V

1. O toi! appelle! trouveras-tu quelqu'un qui réponde à ta parole? A quels élus t'adresseras-tu pour cela? — 2. Mais c'est le sot que tue la douleur et c'est l'homme déçu que le châtement fait mourir. — 3. Et moi j'ai vu un sot pousser des racines, et, soudain, j'ai pénétré dans sa demeure; — 4. et voici que sa destinée était que ses enfants fussent écartés du salut et abaissés dans les cités sans que personne les sauvât. — 5. Quant à lui, il mange son blé, étant affamé, et le prend d'entre les ronces, la soif ayant épuisé sa force. — 6. Car rien ne sort de la terre par iniquité et rien ne germe du sol par tromperie, — 7. parce que l'homme est né

pour pratiquer la piété. Or, tu vois ceux qui méritent le châ-timent du feu élever haut leur vol ; — 8. mais moi, j'implorerai le Tout-Puissant et j'adresserai ma parole à Dieu, — 9. qui fait de grandes choses sans fin et des merveilles sans nombre, — 10. qui fait descendre la pluie sur la face de la terre et qui envoie l'eau sur la face des plaines ; — 11. qui relève ainsi les abaissés et protège les faibles par son secours ; — 12. qui rompt les desseins des perfides, afin que leurs mains n'atteignent pas ce à quoi ils appliquent leur doctrine ; — 13. qui enlace dans leur perfidie ceux qui se donnent pour sages, le conseil des astucieux étant devenu insensé. — 14. Alors, pendant le jour, ils rencontrent des ténèbres et ils tâtonnent en plein midi comme dans la nuit. — 15. Dieu a protégé les faibles contre leurs bouches qui ressemblent au glaive et a sauvé le pauvre de la main du puissant. — 16. Alors l'espérance est revenue aux malheureux et les gens d'iniquité ont eu la bouche fermée. — 17. Heureux donc tout homme que Dieu avertit ! Aussi ne dédaigne pas la leçon de Celui qui se suffit — 18. Car il blesse et panse la blessure ; parfois il frappe et ses mains guérissent. — 19. Dans bien des malheurs, il te délivrera et, dans le plus grave, aucun mal ne te touchera. — 20. Dans la famine, il te sauvera de la mort et dans la guerre, du glaive. — 21. Lorsque les peuples débordent, tu en seras à l'abri, et tu ne craindras pas le pillage lorsqu'il arrivera ; — 22. Bien plus tu riras du pillage et de la famine et tu ne redouteras point les bêtes sauvages de la terre ; — 23. tu auras un pacte même avec les pierres de la plaine et les animaux de la terre vivront en paix avec toi. — 24. Lorsque tu t'informerás des nouvelles de ta demeure, elle sera en paix et lorsque tu chercheras les gens de ton habitation, pas un seul ne te manquera. — 25. Tu sauras que ta postérité est nombreuse, que tes rejetons sont comme l'herbe de la terre. — 26. Et tu entreras dans le tombeau usé par l'âge, comme entrent les gerbes en leur temps. — 27. Ce sont là des choses que nous avons éprouvées. Elles sont ainsi : donc écoute-les et tu les sauras.

VI

1. Job répondit en disant : — 2. Si ma douleur était pesée, et que mon malheur fût mis dans une balance qui le porterait avec son équivalent, — 3. le poids serait maintenant plus lourd que les sables de la mer; voilà pourquoi ma parole est déprimée. — 4. Car les flèches de Celui qui se suffit sont sur moi; mon esprit en boit le venin et les terreurs de Dieu sont rangées en bataille contre moi. — 5. Est-ce que l'âne sauvage braie en présence de l'herbe? Est-ce que le bœuf mugit lorsqu'il a du fourrage? — 6. Mange-t-on un mets cru sans sel, ou bien l'albumine des œufs a-t-elle du goût? — 7. Ainsi mon âme s'est refusée à toucher à ma nourriture, car ces deux choses-là valent autant. — 8. Puisse quelqu'un exaucer ma demande et Dieu m'accorder ce que j'espère, — 9. soit que Dieu persiste à me faire souffrir et déchaîne son malheur sur moi pour me transpercer, — 10. ou bien que j'obtienne de quoi me consoler, afin que je le loue en l'invoquant, sans réserve; car je n'ai jamais renié les paroles du Saint. — 11. Quelle est donc ma force pour que je patiente et quel est mon terme pour que je montre de la longanimité, — 12. ma force fût-elle comme la force des pierres ou mon corps comme l'airain? — 13. Penses-tu que je ne trouve pas d'aide en moi et que la doctrine m'ait délaissé — 14. pour aller vers celui qui refuse à son prochain la grâce et abandonne la crainte de Celui qui se suffit? — 15. Ce sont mes frères qui m'ont trahi comme un torrent qui s'est précipité, comme un débordement de fleuves qui ont passé, — 16. noircis par les glaçons, disparaissant sous la neige, — 17. qui au temps où ils se refroidissent se congèlent et lorsqu'ils s'échauffent se déplacent de leur endroit. — 18. Ils se détournent en suivant leurs chemins, entrent dans le désert et se perdent. — 20. C'est ainsi que mes frères se sont détournés vers les routes de Témân et ont espéré en les chemins de Saba; — 21. ils ont

été déçus dans l'objet de leur confiance et, lorsqu'ils l'ont atteint, ils ont été confondus. — 21. Certes, maintenant vous qui étiez sans crainte vous en êtes venus à trembler et à craindre. — 22. Ai-je semblé vous dire : « Donnez-moi quelque chose, assistez-moi de votre fortune; — 23. sauvez-moi de la main de l'ennemi, rachetez-moi de la main des scélérats? » — 24. Montrez-moi que je vous l'aie dit, pour que je cesse de vous blâmer; expliquez-moi en quoi j'ai erré. — 25. Combien sont éloquentes les paroles justes ! Mais quel est l'avertissement de ce genre que l'un de vous m'adresse? — 26. Considérez-vous toute parole comme un avertissement et comme un avis les discours désespérants? — 27. Ou vous accorderez-vous contre un orphelin et vous repaîtrez-vous de votre ami? — 28. Maintenant appliquez-vous, examinez mes paroles, et, si j'ai menti en votre présence, — 29. opposez-moi une réfutation qui ne soit pas inique, ou revenez à ma parole, si elle est vraie. — 30. Se trouve-t-il de l'iniquité dans mon langage, ou ma parole n'a-t-elle pas fait comprendre mes malheurs?

VII

1. L'homme sur la terre n'est-il pas comme une armée en expédition et sa vie n'est-elle pas comme les jours du mercenaire, — 2. ou n'est-il pas comme un esclave qui aspire après l'ombre et comme un mercenaire qui attend son salaire? — 3. Ainsi me sont échus des mois perdus et des nuits de misère m'ont été assignées. — 4. Quand je suis couché, je dis : « Quand me lèverai-je? » et la nuit se prolongeant, je suis excédé d'insomnie jusqu'au matin. — 5. Mon corps s'est revêtu de pourriture et une croûte terreuse s'y est attachée au point que ma peau a été endolorie et a fondu. — 6. Mes jours s'en sont allés plus vite que la navette du tisserand, et la plus grande partie en a disparu vide d'espé-

rance. — 7. Souviens-toi (ô Dieu!) que ma vie est perdue et que mon œil ne reverra plus de bonheur. — 8. L'œil de celui qui me regardera ne m'apercevra plus et, tandis qu'où il me regardera, j'aurai disparu. — 9. Et comme le nuage disparaît et passe, ainsi celui qui descend dans la tombe ne remonte pas; — 10. Il ne retourne plus à sa maison, sa demeure ne le reconnaît plus. — 11. Pour moi, je ne retiendrai pas ma parole, je parlerai dans l'angoisse de mon esprit et je me plaindrai dans l'amertume de mon âme. — 12. Suis-je une mer ou un monstre marin pour que tu m'imposes une surveillance? — 13. Quand je me dis : Mon lit va me soulager, ma couche me fera supporter ma plainte, — 14. tu m'épouvantes par les songes et tu m'effraies par les visions, — 15. au point que mon âme préfère l'étouffement et que je souhaite la mort de plein gré. — 16. Je suis dégoûté et je ne voudrais pas vivre toujours; finis-en avec moi. Certes mes jours sont comme des atomes de poussière. — 17. Qu'est-ce que l'homme, pour que tu l'honores et que tu portes sur lui ton attention, — 18. pour que tu l'éprouves chaque matin et pour que tu l'examines à chaque moment? — 19. Combien de temps te refuseras-tu à écarter de moi la souffrance et à me laisser le loisir d'avaler ma salive? — 20. Et, si j'ai péché, que te fais-je à toi, ô gardien de l'homme? Ne fais donc pas de moi ta cible; car je me deviendrais un fardeau à moi-même. — 21. Pourquoi ne remets-tu pas mon péché et ne pardonnes-tu pas ma faute? Car maintenant je serais couché dans la terre, on me chercherait et on ne me trouverait pas.

VIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand prononceras-tu ces paroles, et ta bouche proférera-t-elle de graves erreurs? — 3. Est-ce que le Tout-Puissant fausse la justice? ou bien Celui qui se suffit trouble-t-il l'équité? — 4. Si

tes fils ont péché contre lui, il les a livrés aux mains de leurs fautes. — 5. Mais si tu as recours au Tout-Puissant, et que tu supplies Celui qui se suffit; — 6. si tu es pur et intègre, il le proclamera maintenant en ta faveur et te récompensera pour l'excellence de ta vertu; — 7. tu seras petit à ton début et à ta fin tu t'accroîtras beaucoup, — 8. Bien plus, toi, informe-toi des générations premières et examine à fond l'histoire de leurs pères; — 9. car nous sommes nés d'hier, nous ne les connaissons pas et nos jours sont comme l'ombre sur la terre. — 10. Ne sont-ce pas eux qui t'instruiront et te parleront, qui tireront de leurs intelligences les discours? — 11. Le papyrus grandit-il sans borbier? le poiréau croît-il sans eau? — 12. Tant qu'il est dans sa saison, on ne le cueille pas; mais avant toutes les herbes il se dessèche. — 13. Tel est le sort de tous ceux qui oublient le Tout-Puissant et l'espérance de l'hypocrite périra, — 14. lui dont la confiance est une traînée de poussière au soleil et dont l'assurance est une toile d'araignée. — 15. S'il s'appuie sur sa maison, elle ne tient pas; s'il la saisit, elle ne reste pas debout. — 16. Mais l'homme pieux est comme un rameau qui reste frais en face du soleil, et, dans ses jardins, ses rejetons s'étendent. — 17. Sur l'amas de pierres ses racines s'entrelacent et elles pénètrent jusqu'à l'intérieur du roc. — 18. Lui, rien ne le ferait disparaître de sa place, pour qu'elle semblât le renier et lui dire : Je ne t'ai jamais vu. — 19. Lui, il se réjouit de son sort et du sol lui pousse une autre génération. — 20. Ainsi le Tout-Puissant ne rejette pas l'homme pieux et ne soutient pas la main des méchants. — 21. Aie donc patience jusqu'à ce qu'il remplisse ta bouche d'allégresse et tes lèvres de jubilation, — 22. que tes ennemis soient couverts de honte et que les tentes des pervers disparaissent.

IX

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité, je sais qu'il en est ainsi et quels arguments l'homme peut-il apporter devant le Tout-Puissant? — 3. S'il se décide à lutter contre Dieu, il ne pourra pas lui répondre une fois sur mille. — 4. Car Dieu est sage par la science et puissant par la force; qui donc l'aura bravé et aura été épargné par lui? — 5. C'est lui qui transporte les gens des montagnes à leur insu, en sorte qu'il les bouleverse dans sa colère, — 6. qui fait bondir hors de sa place la terre, dont les colonnes sont ébranlées; — 7. qui donne ordre au disque du soleil, pour qu'il ne se lève pas, qui met un sceau sur les étoiles, — 8. qui, à lui seul, étend le ciel et dompte les vagues de la mer, — 9. qui a créé les constellations de l'Ourse, de l'Orion, des Pléiades et des régions cachées du midi, — 10. qui fait les choses grandes à l'infini, les merveilles sans nombre. — 11. Voici que sa puissance dirigeante passe devant moi et je ne la vois pas entièrement; elle disparaît sans que je la comprenne. — 12. Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : « Que fais-tu? » — 13. Il est Dieu; rien ne peut repousser sa colère, sous lui se sont courbés les fauteurs de troubles. — 14. Et comment moi, lui répondrais-je, comment me déciderais-je à lui adresser la parole, — 15. moi qui, si j'avais raison, ne le dirais pas, qui, plutôt, implorerais la grâce de mon juge! — 16. Si je l'invoquais et qu'il me répondit, je ne serais pas encore sûr qu'il eût écouté ma voix parce que je le mérite. — 17. C'est lui qui dans l'ouragan me fait souffrir et qui a multiplié mes douleurs gratuitement; — 18. qui ne me laisse pas reprendre haleine, car il multiplie pour moi les amertumes. — 19. S'agit-il de force et de puissance : les voilà! s'agit-il de droit, qui m'assignera? — 20. Car si j'emploie quelque argument, ma parole me condamnera; même si je suis innocent, elle me sera pénible. — 21. Si je suis innocent, je

n'en ai pas conscience, tant je suis dégoûté de la vie. — 22. Et je dis : « C'est tout un ! » C'est pourquoi j'ai affirmé : « L'innocent et le méchant, il appartient à Dieu de les faire périr, — 23. soit qu'il amène un fléau qui tue soudain en sorte que la récompense des justes devient une dérision ; — 24 ou bien qu'un pays soit livré aux mains d'un tyran qui y couvre la face des juges ; si ce n'est point par ces moyens, par quoi serait-ce ? — 25. Mes jours ont été plus rapides qu'un courrier ; ils sont terminés, et il semble que je n'y aie jamais vu de bonheur. — 26. Ils ont passé ainsi que les vaisseaux dans leur temps, ou comme l'aigle qui s'abat sur sa nourriture. — 27. Si je dis : Je veux oublier mes plaintes, laisser mon ressentiment et me réjouir. — 28. je crains toutes mes douleurs et je sais que tu ne m'absoudras pas. — 29. Si moi j'ai renié (Dieu), pourquoi donc me fatiguerais-je en vain ? — 30. Si même je me lavais avec l'eau de neige ou que je nettoyassey mes mains par une lessive, — 31. alors encore tu me plongerais dans le châtimeut, au point que mes vêtements sembleraient me prendre en dégoût. — 32. Car Dieu n'est pas un homme comme moi pour que je lui réponde ou pour que nous comparaissons ensemble en justice. — 33. Il n'existe pas entre nous d'arbitre qui pose sa main à la fois sur nous deux, — 34. pour que Dieu détourne sa verge de moi et que ses terreurs ne m'épouvantent plus. — 35. Alors je parlerais sans le craindre, puisque je ne suis pas tel devant moi-même.

X

1. Mon âme s'est dégoûtée de la vie ; je vais donc me renouveler ma plainte et l'exhaler dans l'amertume de mon âme. — 2. Et je dirai à Dieu : Ne me place pas parmi les coupables, fais-moi savoir pourquoi tu es mon adversaire, — 3. puisqu'il convient à ta bonté de ne pas opprimer, de ne pas repousser ta créature et

de ne pas te montrer comme faisant réussir le dessein des coupables. — 4. Ta vue est-elle donc comme celle des mortels ou bien regardes-tu comme regardent les hommes? — 5. Ou bien ton existence est-elle comme les jours des mortels, ou ta durée est-elle comme la vie de l'homme, — 6. pour que tu recherches ma faute à la hâte et que tu t'enquières de mon péché, — 7. bien que tu saches que je n'ai pas renié ma foi et que personne ne peut être sauvé de ta main? — 8. Tes coups m'ont affligé et pressé, ils m'ont entouré, puis ils m'ont perdu. — 9. Souviens-toi, ô mon maître, que tu m'as façonné comme de l'argile et que tu me ramèneras à la poussière. — 10. Ne me couleras-tu pas comme le lait et ne me coaguleras-tu pas comme le fromage? — 11. Tu me revêtiras de peau et de chair, tu me couvriras d'os et de nerfs. — 12. Tu m'as prodigué la vie et la grâce, et ta providence a conservé mon souffle. — 13. Mais ces choses-là, tu les as réservées dans ta science : et je sais qu'elles sont chez toi. — 14. Si je commets des péchés, tu les gardes contre moi et tu ne m'absous pas de mes fautes. — 15. Malheur à moi, si j'ai été mécréant! et si je suis innocent, je n'oserai pas encore lever la tête, car je suis plein de honte et je contemple ma misère. — 16. Avec puissance, tu me pourchasses comme le lionceau, et tu me demandes encore des comptes. — 17. Tu renouvelles tes témoins en face de moi et tu redoubles mes souffrances passagères ou durables. — 18. Dans quel intérêt m'as-tu fait sortir du sein maternel? Je serais mort et aucun œil ne m'aurait vu. — 19. Je serais comme si je n'eusse jamais été, ou j'aurais été porté du sein au tombeau. — 20. Mes jours ne sont-ils pas peu nombreux et limités? Laisse-moi donc pour que je me réjouisse un peu, — 21. avant que je parte sans retour vers une terre sombre et ténébreuse, — 22. une terre perdue, pareille aux ténèbres, obscure et sans ordre, où le plein jour ressemble à la nuit.

XI

1. Sôphar le Naamatite répondit en disant : — 2. Est-ce que celui qui prodigue les paroles restera sans réponse, ou bien l'homme de faconde triomphera-t-il pour cela? — 3. Est-ce que les humains se tairont devant toi, au point que tu te moques d'eux, sans que personne te confonde, — 4. et que tu dises : « Mon discours est pur et pour toi je suis innocent? » — 5. Mais je voudrais que Dieu te parlât, et commençât à discourir avec toi. — 6. Alors il te communiquerait les secrets de la sagesse ; car la doctrine en est bien des fois supérieure à celle que tu exposes, et alors tu saurais que Dieu ne fait que te demander le compte de ta faute. — 7. Trouveras-tu le fond de la sagesse de Dieu, ou bien atteindras-tu l'extrémité de la puissance de Celui qui se suffit? — 8. Et ce qui est plus haut que le ciel, qu'y feras-tu? Ce qui est plus profond que la tombe, qu'en sais-tu, — 9. ce dont la mesure est plus longue que la terre et plus large que la mer? — 10. Et Lui, s'il fait passer ou s'il arrête, ou s'il rassemble, qui l'en empêchera? — 11. Car il connaît les hommes pervers, et voit les gens iniques, qui ne sont pas soupçonnés. — 12. Tel homme se pare de la sagesse, et ce même homme est semblable à un ânon sauvage, lorsqu'il vient au monde. — 13. Mais, si tu améliores ton cœur et que tu étendes tes mains vers lui, — 14. si tu éloignes de ta main toute iniquité, et que tu ne laisses habiter dans ta tente aucune injustice. — 15. alors tu lèveras une face sans tache et si tu es dans la gêne, tu ne craindras pas ; — 16. tu arriveras à oublier tes souffrances, tu t'en souviendras comme d'une eau qui a passé devant toi. — 17. Ta vie durera plus que la lumière du midi, ou plutôt après avoir lui, tu deviendras comme l'aurore. — 18. Et tu auras confiance, parce qu'il y aura de l'espoir pour toi, et, lorsque tu te construiras une maison, tu y coucheras en sécurité.

— 19. Tu t'y reposeras, et nul ne te troublera, bien des personnes te solliciteront. — 20. Et les yeux des méchants regarderont fixement, tout refuge étant perdu pour eux, leur espoir étant une déception de l'âme.

XII

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité vous êtes tout un peuple, et avec vous se perdra la science. — 3. Cependant, j'ai autant de savoir que vous, et rien de ce que vous avez ne m'a fait défaut, et, d'ailleurs, à qui n'arrive-t-il pas aussi bien — 4. de voir que celui qui mérite d'être exaucé par Dieu lorsqu'il l'invoque, est tourné en dérision par son prochain, que l'on se moque de l'homme pieux et intègre, — 5. que la torche (de la piété) est méprisée par les gens puissants et sûrs d'eux-mêmes, quand ils voient ceux dont le pied est destiné à glisser dans une situation inverse. — 6. En effet, les tentes des pillards sont en sécurité, et il y a des lieux sûrs pour ceux qui excitent la colère du Tout-Puissant, pour ceux qui apportent leurs idoles dans leurs mains. — 7. S'il était possible d'interroger les animaux, ils t'instruiraient, et les oiseaux du ciel, ils te renseigneraient, — 8. ou bien, si tu pouvais t'entretenir avec les bêtes féroces de la terre, elles t'instruiraient; avec les poissons de la mer, ils te le raconteraient; — 9. car, parmi eux tous, qui ne sait que la puissance de Dieu a fait ces choses, — 10. lui dans la main duquel est l'âme de tout vivant et le souffle du corps de tout homme? — 11. Certes, comme l'ouïe examine la parole et comme le palais goûte la nourriture, — 12. ainsi la sagesse se trouve chez les vieillards, et la raison chez ceux dont la vie était longue. — 13. Ils savent que Dieu a la sagesse et la force, qu'il a la prudence et la raison. — 14. Parfois il démolit une chose et elle n'est pas reconstruite, il enferme un homme et on ne lui ouvre pas. — 15.

Parfois il arrête les eaux et elles tarissent, parfois il les lâche et elles bouleversent la terre. — 16. Il a la force et la doctrine, il connaît celui qui erre et se trompe. — 17. Par son arrêt, il fait marcher les conseillers dépouillés et se moque des juges. — 18. Il a délié les liens dont se servaient les rois et a attaché en place une corde à leurs reins. — 19. Il fait marcher les prêtres dépouillés et altère (la situation) des puissants. — 20. Il ôte la parole aux plus exercés et enlève la sagesse aux vieillards. — 21. Il déverse le mépris sur les nobles et il a relâché les ceintures des forts. — 22. Il révèle des choses plus profondes que les ténèbres et produit à la lumière les abîmes sombres. — 23. Il grandit les nations et les perd ensuite; il développe les peuples, puis les dirige. — 24. Il ôte la science aux chefs des habitants du pays, au point qu'il les égare dans un désert sans chemin, — 25. et qu'ils tâtonnent dans l'obscurité sans lumière; il les fait errer comme l'homme ivre.

XIII

1. Eh bien! mon œil a vu tout cela, mon oreille l'a entendu et compris. — 2. Ce que vous savez, moi aussi je le savais, et rien ne m'a manqué de ce que vous possédez. — 3. Mais j'interrogerai Celui qui se suffit, et je veux me mettre en face du Tout-Puissant. — 4. Quant à vous, vous êtes les interprètes du mensonge, vous êtes tous les médecins de l'absurdité. — 5. Que n'avez-vous gardé le silence? Cela eût passé pour de la sagesse de votre part! — 6. Écoutez, ô gens, ma réprimande, et soyez attentifs à la discussion que j'engage contre vous. — 7. Voulez-vous attribuer au Tout-Puissant l'iniquité, ou lui parler avec ruse? — 8. Ou a-t-il besoin que vous le favorisiez ou que vous preniez parti pour lui? — 9. Seriez-vous rassurés s'il vous examinait et qu'il trouvât que vous vous jouez de lui comme on

se joue des hommes; — 10. ou qu'il vous blâmât de ce qu'en secret vous montrez de la partialité? — 11. Est-ce que son attaque ne vous effraiera pas et sa terreur ne tombera-t-elle pas sur vous? — 12. au point que votre souvenir ressemblera à la cendre et que vos dos seront comme des dos d'argile. — 13. Laissez-moi pour que je parle moi-même! M'advienne que pourra! — 14. Pourquoi donc mordrais-je (ainsi) ma chair de mes dents tant je souffre, et mettrais-je de frayeur mon âme dans ma main? — 15. Quand même il me tuerait, j'espérerais en lui, et en toute affaire, c'est à lui que je m'adresserais, — 16. et il serait encore pour moi un sauveur, puisque l'hypocrite n'est pas admis en sa présence. — 17. Écoutez bien ma parole et que mon discours pénètre dans vos oreilles. — 18. Certes maintenant, si je plaiderais devant la justice, je sais que je serais innocenté. — 19. Mais si c'était lui qui me combattait, ou bien alors je me tairais et je mourrais, — 20. ou bien je dirais : Deux choses, ne me les impose pas en cette affaire, afin que je ne sois pas privé de ta miséricorde : — 21. Éloigne de moi tes coups et que tes terreurs ne m'épouvantent plus. — 22. Puis invite-moi à t'obéir, et je te répondrai, ou je t'invoquerai et tu me répondras. — 23. Combien de fautes et de péchés ai-je à mon compte? Fais-moi connaître mon crime et mon péché, pour que je me soumette. — 24. Ne me voile pas ta miséricorde et ne me considère pas comme ton ennemi. — 25. Veux-tu effrayer celui qui est comme une feuille emportée ou poursuivre celui qui ressemble à une paille desséchée, — 25. puisque tu inscris contre moi ma désobéissance, que tu me châties pour les fautes de ma jeunesse, — 27. que tu places mes pieds dans les ceps, que tu observes toutes mes démarches et que tu marques les pas de mes pieds. — 28. Il est semblable à la pourriture qui consume ou à un vêtement qu'a rongé la teigne,

XIV

1. l'homme, né de la femme, qui vit peu et est souvent troublé ; — 2. ou il ressemble à une fleur qui est éclosée et a été brisée ; ou il fuit comme l'ombre et ne s'arrête pas. — 3. Et à un tel être tu as appliqué ton attention ou c'est mon pareil que tu amènes en justice avec toi ! — 4. Soit qu'il meure, alors qu'il place le pur à côté de l'impur sans les distinguer, — 5. ou que sa vie soit tranchée, ou bien enfin qu'il termine le nombre des mois que tu lui avais assignés, tu lui as posé des bornes qu'il ne peut pas dépasser. — 6. Détourne-toi de lui pour qu'il arrive à son terme et qu'il finisse, comme le mercenaire, sa journée — 7. Car l'arbre a encore de l'espérance ; parfois il est coupé, puis il reverdit et ses rejetons ne s'arrêtent pas. — 8. Si même sa racine a vieilli dans la terre et que sa tige est presque morte dans le sol, — 9. dès qu'il sent l'eau, il repousse, et ses branches s'étendent comme un plant nouveau. — 10. Mais l'homme, lorsqu'il meurt, est engourdi ; quand l'homme expire, où en est-il ? — 11. De même que l'eau disparaît de la mer et que le fleuve se tarit et se dessèche, — 12. de même l'homme, une fois couché dans la tombe, est hors d'état de se relever, et jusqu'à ce que le ciel soit usé, nul ne pourra se réveiller et sortir de son sommeil. — 13. Oh ! si je pouvais être enfermé dans la tombe, pour qu'elle me cachât jusqu'à ce que ta colère se fût retirée de moi, et que tu me fixasses un terme où tu te souviendrais de moi ? — 14. Bien que je m'étonne que l'homme après sa mort puisse revivre, moi, pendant la durée des jours de ma faction, je patiente en attendant mon départ. — 15. Lorsque tu m'appelleras, je te répondrai, tu accorderas à celui qui est ton ouvrage ce qu'il désire ardemment. — 16. Pourquoi donc comptes-tu maintenant mes pas et ne réserves-tu pas un moment pour ma faute, — 17. comme si mes péchés étaient scellés dans une bourse et comme si tu t'attachais à rechercher ma faute ?

— 18. Mais la montagne branlante s'écroule, et le rocher est transporté hors de sa place, — 19. en sorte que les eaux en broient les pierres, submergent les plantes qui s'y trouvaient et la poussière de son terrain; ainsi tu détruis l'espérance de l'homme, — 20. parce que tu le fais parvenir au terme et il disparaît, puis tu allèges son visage et tu le rejettes. — 21. Si ses enfants sont nombreux, il ne le sait pas, s'ils sont peu nombreux, il ne s'en aperçoit pas; — 22. seulement son corps le fait souffrir, et c'est sur lui-même que s'attriste son âme.

XV

1. Eliphaz le Thémánite répondit en disant : — 2. Un sage débite-t-il une science qui est fausse ou remplit-il son cœur de ce qui ressemble au vent de l'est? — 3. Ou bien réprimande-t-il par un langage qui ne profite pas et par des paroles qui n'ont pas d'utilité? — 4. Toi aussi, tu détruis la piété et tu diminue l'effusion devant le Tout-Puissant. — 5. Puisque ton langage révèle ton iniquité et que tu choisis le parler des méchants, — 6. c'est ta parole, et non moi, qui te condamne, ton propre langage témoigne contre toi. — 7. Es-tu donc né le premier des hommes? As-tu été enfanté avant les collines? — 8. Est-ce que tu perçois les secrets de Dieu? Et retranches-tu de la sagesse pour la tirer à toi? — 9. Que sais-tu que nous ne sachions, que comprends-tu que nous ne possédions? — 10. Nous avons aussi parmi nous des hommes aux cheveux blancs, des vieillards et des gens plus riches en années que ton père. — 11. Fais-tu donc peu de cas de la menace du Tout-Puissant? ou est-ce une chose qui t'est cachée, — 12. pour que ton cœur ne s'émeuve pas, et que tes yeux ne s'en occupent pas, — 13. alors que tu tournes ta colère contre le Tout-Puissant et que tu fais sortir de ta bouche un discours blâmable. — 14. Qu'est-ce que l'homme pour qu'il soit pur, pour que le fils de la femme soit juste? — 15. Voici que

Dieu ne se fie pour ainsi dire pas en ses saints et que les habitants du ciel ne sont pas purs devant lui. — 16. A plus forte raison l'être abominable, le révolté, un homme qui boit l'iniquité comme de l'eau! — 17. Écoute-moi, car je veux t'instruire et raconter ce que j'ai vu, — 18. ce que les sages rapportent, ne cachant pas ce que leurs pères leur ont transmis. — 19. A ceux-là seuls doit être remis le pays, et nul étranger ne doit passer parmi eux. — 20. L'impie est abattu durant toute sa vie, et pendant le nombre d'années réservées au tyran — 21. le bruit de la terreur est à ses oreilles et, au moment de la paix, le pillage le surprend. — 22. Il croit à peine avoir échappé aux ténèbres que déjà le glaive se montre à lui. — 23. Il erre pour chercher où est le pain, jusqu'à ce qu'il sache que dans sa demeure des jours sombres lui ont été préparés. — 24. La misère et la détresse l'atteignent, puis l'entourent comme la sphère éthérée entoure le globe. — 25. Car il a étendu la main contre les amis du Tout-Puissant et il s'enorgueillit contre Celui qui se suffit, — 26. en courant contre lui avec un cou puissant, avec les dos épais de ses boucliers. — 27. Il a couvert son visage de sa graisse et son embonpoint a formé des plis sur ses flancs. — 28. C'est pourquoi il habitera des villes détruites, des demeures qui n'ont pas été peuplées, parce qu'elles étaient destinées à devenir des tas de pierres, — 29. Lui, il ne s'enrichira pas, ou bien sa fortune ne durera pas, ou bien sa parole ne descendra pas sur la terre. — 30. Il ne sortira pas des ténèbres et ses rejetons seront desséchés par la flamme, de sorte qu'elle emportera rapidement le souffle de sa bouche. — 31. On voit que l'homme égaré ne se fie pas à ce qui est juste, mais que la fausseté lui en tient lieu. — 32. C'est pourquoi il sera abattu avant son temps, et la branche de son palmier ne sera pas abreuvée. — 33. Pareil à la vigne, il laissera tomber son verjus, et jettera sa fleur comme l'olivier. — 34. Car la bande des hypocrites est maudite, et le feu consume les hommes corrompus, — 35. qui méditaient le mal et engendraient l'iniquité, et dont le cœur préparait la tromperie.

XVI

1. Job répondit en disant : — 2. J'ai entendu bien des discours semblables; vous êtes tous de faux consolateurs. — 3. Ce discours vain aura-t-il une fin? quel résultat en tires-tu pour qu'il te serve de réponse? — 4. Moi, certes, je pourrais parler comme vous; mais si vos personnes étaient dans cet état à ma place, je composerais sur vous des discours vrais, je hocherais la tête sur votre sort en signe de tristesse; — 5. je vous soutiendrais par ma parole jusqu'à ce que mon langage fût presque épuisé. — 6. J'en suis arrivé au point que, lorsque je parle, ma douleur ne diminue pas, et si je m'arrête, elle ne me quitte pas. — 7. Mais maintenant (mon adversaire) m'a épuisé, il a affligé toute ma société. — 8. Il m'a brisé comme s'il était un témoin à charge et, quand je niais, il s'est levé contre moi pour témoigner à ma face. — 9. Dans sa colère, il m'a déchiré et anéanti, il a serré les dents contre moi; mon ennemi s'est mis à aiguïser son regard vers moi. — 10. On a ouvert la bouche contre moi, ignominieusement on m'a frappé les joues, tous me traitent insolemment, — 11. puisque le Tout-Puissant me livre aux désirs de l'injuste et me précipite sous la domination des méchants. — 12. Je vivais en paix et il m'a brisé; il m'a pris par la nuque et m'a mis en pièces; il s'est servi de moi comme d'une cible. — 13. Ses flèches m'entourent, il perce mes reins sans pitié, il répand mon fiel à terre. — 14. Il fait en moi brèche sur brèche, il me court sus comme un guerrier, — 15. au point que j'ai cousu un cilice sur ma peau, que j'ai enfoncé dans la poussière ma tête. — 16. Mon visage a jauni de pleurs et l'obscurité a voilé mes pupilles, — 17. bien qu'il n'y ait eu aucune iniquité dans mes mains et que ma prière ait été pure. — 18. Mais, si cela était, ô ma terre, ne couvre pas mes méfaits et que mon cri de douleur n'arrive nulle part, — 19. maintenant surtout que j'ai mon témoin au ciel et mon garant là-

haut! — 20. O mes juges et mes compagnons, mon œil a été éclairé par l'espoir en Dieu. — 21. Comment l'homme se mettrait-il en face de Dieu pour discuter comme il se met à discuter avec son prochain? — 22. Voici que des années peu nombreuses viendront et que je marcherais sur un chemin où je ne reviendrai pas.

XVII

1. Ma vie a été détruite, mes jours ont été écrémés, les tombes sont devenues mon désir, — 2. car des gens moqueurs sont avec moi, et je passe ma nuit à réfuter leurs paroles. — 3. Et lorsque je dis à l'un d'eux : Porte-toi garant pour moi, il ne s'en trouve pas un seul qui me frappe dans la main. — 4. C'est comme si tu avais fermé leurs cœurs à la raison; aussi n'élèveras-tu pas — 5. celui qui hypocritement adresse à ses amis des paroles artificieuses, et tu affaibliras les yeux de ses enfants; — 6. car il a fait de moi la fable des nations et je suis devenu pour les différentes contrées comme le tambourin. — 7. Mes yeux mêmes se sont éteints par la douleur et mes membres sont tous devenus comme l'ombre. — 8. Les justes s'indignent des actes que ceux-là commettent et l'innocent attaque l'hypocrite; — 9. le juste persévère dans sa voie, et celui dont les mains sont pures redouble de vaillance. — 10. Mais, parce que vous êtes allés et venus et que je n'ai pas trouvé parmi vous un sage, — 11. mes jours ont passé; mes projets se sont brisés, et même les liens de mon cœur, — 12. parce que (mes adversaires) transforment la nuit en jour par l'insomnie et que (chez eux) la lumière se rapproche de l'obscurité par le vertige. — 13. Si j'espère une demeure, la tombe est ma maison, et dans les ténèbres j'ai étendu ma couche. — 14. J'ai dit au néant : Tu es mon père; ou bien à la vermine : Tu es ma mère ou ma sœur. — 15. Où est donc celui qui voit mon espérance ou qui entrevoit mon espérance? — 16. Ou bien elle est

déjà descendue dans la tombe, ou bien elle est allée se fixer (quelque part) sur la terre.

XVIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Quand donc mettez-vous fin aux discours, quand réfléchirez-vous, pour que nous parlions? — 3. Pourquoi avons-nous été considérés comme des bêtes et avons-nous été bouchés à vos yeux? — 4. O toi qui te déchires toi-même dans ta colère, faut-il qu'à cause de toi la terre soit abandonnée et que le rocher soit transporté hors de son endroit? — 5. Oui, la lumière des méchants s'éteindra et les étincelles de son feu ne brilleront plus. — 6. De même que la lumière s'obscurcira dans sa tente, de même sa lampe s'éteindra pour lui. — 7. Ses pas se rétréciront parce que les forces lui manqueront, et ses desseins le pousseront à sa perte, — 8. comme si ses pieds étaient pris dans des rêts ou bien comme s'il marchait sur un filet, — 9. comme si le piège l'avait saisi au talon et l'avait arrêté avec son réseau, — 10. avec ses cordes enfouies dans la terre et ses liens cachés sur la route. — 11. Tout autour de lui les épouvantes lui surviendront, au point qu'elles le feront chanceler sur ses pieds. — 12. Son enfant souffrira la faim. La perdition établie sur son flanc — 13. mangera les membres de son corps et les prodromes de la mort consumeront ses membres. — 14. L'objet de sa confiance sera arraché de sa tente, et on le conduira vers le chef des terreurs. — 15. Celles-ci demeureront dans sa tente en place de la nourriture qui lui est due et le soufre sera répandu sur sa demeure. — 16. En bas, ses racines se dessècheront ; en haut, ses produits seront coupés. — 17. Sa mémoire disparaîtra de la terre, il n'aura plus de nom sur les places publiques. — 18. On le poussera de la lumière aux ténèbres et on le bannira du monde. — 19. Il n'aura ni lignée ni

postérité dans son peuple, ni survivant dans sa demeure. — 20. Les générations dernières ont été stupéfaites de son malheur et les premières en ont frémi. — 21. Certes, tel est l'état des demeures des méchants, et telle est la destinée de celui qui n'a pas connu le Tout-Puissant.

XIX

1. Job répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand chagrinez-vous mon âme, et m'affligerez-vous par vos discours? — 3. Voici dix fois que vous m'insultez et que vous n'avez pas honte de me calomnier. — 4. Si vraiment j'avais erré, mon erreur demeurerait auprès de moi seul. — 5. De quel droit me traitez-vous avec insolence et me reprochez-vous mon indignité? — 6. Sachez donc maintenant que Dieu m'a détourné de ma voie, enveloppé dans un de ses filets, — 7. comme si je criais injustement, en sorte qu'on n'eût pas à me répondre, ou comme si je demandais du secours, sans y avoir droit. — 8. (Dieu) m'a barré le chemin pour m'empêcher de passer, il a couvert mes sentiers de ténèbres. — 9. Il m'a dépouillé de mon honneur, et a enlevé la couronne de ma tête. — 10. Il a démoli ce qui m'entourait, jusqu'à ce que je fusse parti, et a arraché comme le bois mon espérance. — 11. Sa colère s'est enflammée contre moi, et il semble m'avoir mis au rang de ses ennemis. — 12. Ses escadrons réunis viennent, débloquent leurs chemins contre moi, et cernent de tous côtés ma tente. — 13. Il a éloigné de moi mes frères; mes connaissances m'ont évité. — 14. Mes proches se sont retirés, et mes compagnons m'ont oublié. — 15. Même mes clients et mes servantes m'ont considéré comme un étranger; j'ai été un inconnu pour eux. — 16. J'appelle mon serviteur, et il ne me répond pas jusqu'à ce que je le supplie de ma bouche. — 17. Ma personne est devenue étrangère à ma femme, et les fils de mes entrailles ne m'ont plus affectionné. — 18. Les jeunes gens mêmes me méprisent, et, lorsque je les quitte, ils parlent de moi. — 19. Tous mes intimes

m'ont pris en horreur, et ceux que j'aimais se sont tournés contre moi. — 20. Mes os se sont attachés à ma peau, même la chair de mes dents s'est échappée de moi. — 21. Ayez pitié de moi, soyez miséricordieux, ô mes compagnons! car le malheur envoyé par Dieu m'a envahi. — 22. Pourquoi me poursuivez-vous comme ces gens-là et êtes-vous insatiables de ma chair? — 23. Si dès maintenant mes paroles étaient écrites! Si seulement elles étaient tracées dans le livre! — 24. Si, avec un stilet de fer ou de plomb, elles étaient gravées dans le roc pour toujours, — 25. afin que je sache que mes amis subsisteront, et qu'une génération postérieure apparaîtra après eux sur la terre! — 26. Après que ma peau sera pourrie, mon histoire sera transmise et, par les maladies de mon corps, je montrerai la puissance de Dieu, — 27. comme je me vois moi-même et comme mes yeux me contemplent, non ceux d'un autre, au point que mes regards perçants pénètrent dans mon sein. — 28. Mais si vous dites : Que convient-il de poursuivre pour toi? Quel principe de discours avous-nous trouvé chez toi, pour que nous l'enregistrions? — 29. Prenez garde du glaive, car la colère qu'attirent les péchés, c'est le glaive de Dieu, afin que vous sachiez que le jugement de Dieu est juste.

XX

1. Alors Sophar le Naamatite répondit en disant : — 2. Certes, mes réflexions m'apprennent que c'est à cause de mon silence — 3. que j'ai dû entendre une remontrance qui est une honte pour moi, et ma raison me fournit un avis — 4. en ces termes : Ce que tu as su de tout temps, depuis que l'homme a été placé sur la terre, — 5. c'est que le cri de joie des scélérats ne va pas loin, et que la gaieté de l'hypocrite ne dure qu'un clin d'œil. — 6. Si même sa puissance peut monter jusqu'au ciel, et sa tête atteindre les nuages, — 7. lorsqu'il disparaîtra, il périra pour tou-

jours, de sorte que celui qui le regardait dira : Où est-il? — 8. Il s'envole comme le rêve, et on ne le trouve plus, il est agité comme de visions nocturnes. — 9. Et lorsqu'un œil se porte vers lui, il ne le retrouve plus, et ne l'aperçoit plus à son endroit. — 10. De même que ses enfants opprimaient les pauvres, et que ses mains ramassaient ses rapines, — 11. ainsi, pendant que ses membres sont pleins de la force de sa jeunesse, elle sera couchée avec lui dans la poussière. — 12. Et puisque, le mal étant agréable à sa bouche, il le cache sous sa langue pour le posséder exclusivement, — 13. qu'il le ménage et ne l'abandonne pas, qu'il le retient à son palais pour ne pas en parler, — 14. c'est pourquoi cette nourriture se transformera dans ses entrailles, comme si le fiel des serpents tachetés était dans son corps. — 15. Et comme il a avalé du bien défendu, ainsi il le vomira, Dieu même l'arrachera de son ventre, — 16. comme s'il suçait le venin des vipères, ou comme si la langue des aspics le tuait. — 17. Et il ne verra ni courants, ni fleuves, ni ruisseaux de ce qui est agréable comme le miel et le beurre. — 18. Et, comme il amassait le gain défendu, il ne l'avalera pas et, de même qu'il s'empressait à prendre le bien d'autrui, il n'en jouira pas. — 19. De même qu'il a opprimé ses semblables de manière à les laisser pauvres, de même il ne construira pas la maison qu'il a ravie. — 20. Et, de même que les pauvres n'ont pas connu la tranquillité dans leurs seins à cause de lui, de même ils ne se sauveront pas, en dépit de leurs espérances. — 21. Et, parce qu'il ne leur sera pas resté un débris de nourriture, son bien à lui ne durera pas, — 22. et, lorsque sa portion sera remplie, il sera dans la détresse et subira la peine de tous les malheureux qu'il a réduits à la misère. — 23. De même qu'il s'était proposé de se remplir le ventre de choses défendues, de même (Dieu) enverra contre lui la violence de sa colère, comme s'il faisait pleuvoir sur lui son attaque. — 24. S'il s'enfuit devant l'arme de fer, l'arc d'airain à son tour le frappera, — 25. et une flèche sera retirée et sortira de son dos, une matière jaune s'échappera de sa bile, et la

terreur tombera sur lui. — 26. Et, parce qu'il pillait dans l'obscurité tout trésor pour l'enfourer dans ses magasins, c'est pourquoi il sera dévoré par le feu (de la géhenne) que personne n'attise; et, parce qu'il maltraitait l'homme qui se réfugiait dans sa tente, — 27. c'est pourquoi ceux qui habitent les cieux révéleront son péché et les habitants de la terre se lèveront contre lui. — 28. Les produits de sa demeure seront précipités comme (les biens) qui furent entraînés au jour de la colère (divine). — 29. Telle est la part que Dieu réserve à l'homme méchant; c'est là l'héritage qui lui est assigné par le Tout-Puissant.

XXI

1. Alors Job commença et dit : — 2. Écoutez, écoutez mes paroles, et que cela soit votre manière de me consoler. — 2. Permettez-moi de vous parler et, quand j'aurai parlé, vous vous moquerez de moi, si je le mérite. — 3. Est-ce que ma plainte s'adresse à un autre homme qui soit avec moi? Pourquoi ma patience ne serait-elle pas à bout? — 4. Tournez-vous vers moi et soyez stupéfaits; mettez la main sur votre bouche. — 5. Et avec cela, quand je me rappelle une chose, je m'en effraie, et un tremblement saisit mon corps. — 7. Pourquoi les méchants vivent-ils, deviennent-ils gros et gras et leur richesse augmente-t-elle? — 8. Leur race subsiste devant eux, en même temps qu'eux, et leurs rejetons restent sous leurs yeux. — 9. Leurs maisons sont à l'abri de la crainte, et la verge de Dieu ne leur inflige pas de maladies. — 10. Leur taureau dans la saillie ne glisse pas, leur vache n'avorte pas en vélant. — 11. Ils laissent aller leurs garçons comme les troupeaux, et bondir leurs enfants. — 12. Ils portent le tambourin et le luth et se réjouissent au son de la flûte. — 13. Ils passent leurs jours dans une vie de plaisirs, en un clin d'œil ils descendent dans la tombe sans maladie. — 14. Pourtant ils ont dit au Tout-Puissant : Laisse-nous! nous ne voulons pas connaître

tes voies. — 15. Qu'est-ce que Celui qui se suffit, pour que nous le servions? Quel profit aurons-nous en nous adressant à lui? — 16. Et voici que les justes n'ont pas leur bonheur entre leurs mains et son décret contre les méchants est éloigné d'eux. — 17. Car ils disent: Quand s'éteindra la lampe des méchants? Quand la ruine les atteindra-t-elle et recevront-ils une part de la colère divine, ainsi qu'on répartit les lots? — 18. Quand deviendront-ils semblables à la paille chassée par le vent, au chaume emporté par le tourbillon? — 19. Dieu réserve-t-il aux enfants du méchant sa vengeance? C'est lui que Dieu doit punir pour qu'il sache, — 20. pour que ses yeux voient sa ruine et qu'il boive la colère de Celui qui se suffit. — 21. Mais que peut-il désirer pour sa maison après lui, alors que le nombre de ses mois lui a été dévolu? — 22. L'homme enseignera-t-il la science à Dieu qui décide d'en haut? — 23. Qu'un tel meure dans la force de sa santé après avoir passé toute sa vie en parfaite tranquillité, — 24. ses baquets étant remplis de lait, et ses membres trempés de moelle; — 25. et que tel autre meure dans l'amertume de son âme, et sans avoir goûté aucun bien; — 26. tous deux sont couchés ensemble dans la poussière, et la pourriture les couvre tous deux. — 27. Il semble que je connaisse vos pensées et les opinions par lesquelles vous m'accablez, — 28. à savoir que vous dites: Où est la maison de l'homme généreux et où sont les demeures des méchants? Tu les as rendues égales entre elles. — 29. N'avez-vous pas interrogé ceux qui passent sur la route et n'avez-vous pas reconnu comme vraies leurs indications? — 30. Certes, jusqu'au jour de la ruine le méchant est épargné, et on le pourvoit jusqu'au jour de la résurrection. — 31. Maintenant, qui lui exposera en face sa conduite, qui le rétribuera pour ce qu'il a fait? — 32. Car lui, il est amené, pourvu de tout, vers les tombeaux et l'on veille sur leurs mausolées, — 33. comme si les mottes de la vallée lui étaient douces; tout le monde est entraîné après lui et ceux qui l'ont précédé sont innombrables. — 34. Comment donc m'offrez-vous des consolations vaines, quand vos réponses sont parentes de la mauvaise foi.

XXII

1. Alors Éliphas le Témánite prit la parole, et dit : — 2. Est-ce que l'homme peut se tenir en face du Tout-Puissant pour qu'un (juge) intelligent se dresse devant tous deux? — 3. Celui qui se suffit désire-t-il que tu sois juste, ou a-t-il intérêt à ce que tu perfectionnes ta conduite? — 4. Est-ce qu'il te réprimandera pour ta piété ou te citera pour elle en justice? — 5. Certes ta méchanceté était grande et tes méfaits étaient innombrables. — 6. Par exemple, tu demandais sans raison un gage à ton frère et tu dépouillais de leurs vêtements les gens en sorte qu'ils restaient nus. — 7. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé; à l'affamé tu refusais la nourriture. — 8. A l'homme au bras puissant tu abandonnais la terre, et tu y soutenais par injustice l'homme considérable. — 9. Jadis tu renvoyais les veuves les mains vides, et tu rendais plus faibles les bras des orphelins. — 10. Voilà pourquoi les pièges t'entourent, et des terreurs subites t'épouvantent. — 11. Ou bien tu seras dans l'obscurité sans rien voir, ou bien l'averse d'eau te couvrira. — 12. Dieu n'est-il pas dans les hauteurs du ciel? Regarde la situation des astres, combien elle est élevée! — 13. Comment donc peux-tu dire : Que saura le Tout-Puissant? Comment t'étonnes-tu qu'il juge à travers les ténèbres, — 14. parce que les nuées le couvrent et qu'il ne voit pas, et que le rideau du ciel se meut au-dessous de lui? — 15. Gardes-tu les opinions des partisans de l'éternité (du monde), qu'ont suivies les hommes d'iniquité? — 16. Ils furent emportés avant le temps, et leurs fondements s'écoulèrent comme le torrent. — 17. Ils disaient au Tout-Puissant : Laisse-nous! et dédaignaient les bienfaits de Celui qui se suffit. — 18. C'est cependant lui qui avait rempli leurs maisons de biens et, leur accordant un répit, avait éloigné d'eux le décret lancé contre les méchants. — 19. Les justes les verront et se réjouiront

et l'innocent se moquera d'eux, — 20. à moins que leurs personnes n'aient disparu, et que le feu n'ait consumé leur postérité. — 21. Donc, appuie-toi sur Dieu, et tu seras sauvé, par là te viendra le bonheur. — 22. Accepte les prescriptions qu'il te fait, et place ses paroles dans ton cœur. — 23. Si tu reviens à Celui qui se suffit, tu seras rétabli, en éloignant l'iniquité de ta demeure. — 24. Mets au niveau du sol la forteresse, et compte comme les cailloux des torrents l'or d'Ophir. — 25. Par contre, que Celui qui se suffit soit ta forteresse et ta fortune visible ; — 26. car alors tu te délecteras en lui et tu lèveras ta face vers lui pour l'implorer. — 27. Tu l'imploreras et il t'exaucera, et tu t'acquitteras de tes vœux. — 28. Tu décideras une chose, et elle te réussira ; sur tes chemins brillera la lumière. — 29. Et tu sauras que (tes amis) se sont abaissés devant toi, eux dont tu as dit : Voici de l'orgueil ! (Dieu) secourt celui qui a les yeux baissés, — 30. et il sauve l'innocent ; toi de même, tu seras sauvé par la pureté de tes mains.

XXIII

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Aujourd'hui aussi ma plainte est en révolte et le coup qui me frappe s'est aggravé avec mon gémissment. — 3. Si seulement je pouvais trouver celui que je connais et arriver à son séjour ! — 4. Alors j'exposerais devant lui ma cause et je remplirais ma bouche d'arguments, — 5. en sorte que je susse quelle sera sa réponse, et que je compris ce qu'il me dira. — 6. Est-ce par la grandeur de sa force qu'il lutte avec moi ? Ce n'est pas lui seul qui s'acharne contre moi. — 7. Là, je me poserais devant lui en homme juste, de manière à échapper pour toujours à mon adversaire. — 8. Mais voici que je vais à l'orient et il n'y est point, à l'occident et je ne l'aperçois pas ; — 9. s'il occupe le nord, je ne le vois pas, et s'il se tourne vers le sud, je ne le découvre pas ; — 10.

car il sait que la voie de la justice est de mon côté, et que de l'épreuve qu'il m'a fait subir, je suis sorti pur comme l'or. — 11. Mon pied s'est attaché au pas de son prophète; je me suis maintenu dans sa voie sans dévier. — 12. Je ne me suis point écarté de l'ordre qu'il a donné; plus que de mes propres desseins, je me suis souvenu de ses paroles. — 13. Lui, il est unique; qui peut lui résister? Ce que son âme a voulu, il le fait, — 14. et certes, il accomplira ses décisions à mon égard; il en a pris beaucoup de semblables. — 15. C'est pourquoi je suis effrayé devant lui et, toutes les fois que je réfléchis, c'est par lui que je suis saisi de terreur. — 16. Et le Tout-Puissant a amolli mon cœur, et Celui qui se suffit m'a consterné, — 17. alors que je n'ai pas péri devant les ténèbres, et que l'obscurité n'a pas tout effacé devant moi.

XXIV

1. Je dirai : Pourquoi n'a-t-on pas aperçu les heures assignées par Celui qui se suffit, et pourquoi ceux qui le connaissent n'ont-ils pas vu les jours annoncés — 2. pour les gens qui déplacent les bornes, et font paître le troupeau qu'ils ont enlevé, — 3. qui poussent devant eux l'âne des orphelins, et prennent en gage le bœuf de la veuve, — 4. qui détournent les pauvres de leur chemin, et obligent les faibles du pays à se cacher devant eux, — 5. comme s'ils étaient dans le désert des bêtes sauvages, sorties pour leur œuvre en cherchant une proie et à qui la steppe est aussi familière que le pain aux enfants, — 6. qui moissonnent dans les champs leur fourrage et s'attachent aux vergers des scélérats? — 7. Leurs victimes passent la nuit sans vêtements et sans couverture pendant le froid, — 8. sont trempées par le torrent des montagnes et ont fréquenté le rocher faute d'abri. — 9. Ceux qui sont accoutumés au pillage violentent l'orphelin, et prennent des gages aux pauvres, — 10. qui marchent nus sans vêtements, portent leurs gerbes en restant affa-

més, — 11. passent l'heure de midi entre leurs murs, foulent leurs pressoirs tout en souffrant de la soif. — 12. On entend constamment dans les villes les habitants gémir, et les victimes appeler au secours. Or, Dieu n'amène pas la sottise. — 13. Et ces gens sont de ceux qui, lorsque la lumière (du jour) baisse, ne semblent ni connaître les voies de Dieu, ni se reposer dans ses sentiers pour le respecter ; — 14. mais, pendant le jour, l'assassin se lève et tue le faible et le pauvre et, pendant la nuit, il imite le voleur. — 15. L'œil d'un autre, de l'adultère, épie le crépuscule, disant : Nul œil ne m'apercevra, et il s'arrange pour rester caché aux faces. — 16. Un autre, le voleur pénètre pendant l'obscurité dans des maisons qui étaient scellées dans la journée. Ces gens n'ont pas égard à la lumière — 17. et, pour eux tous, le jour est considéré comme les ténèbres ; ils connaîtront tous la punition avec les ténèbres. — 18. Et combien sera-t-elle rapide ! elle semblera courir sur la surface de l'eau, lorsque leur bande sera réprouvée dans le pays, et qu'aucun chemin dans la terre habitée ne les ramènera, — 19. jusqu'à ce qu'ils arrivent à un désert brûlant, où l'eau de la neige leur fera défaut. Combien seront-ils malheureux dans la tombe ! — 20. Les plus proches parents oublieront (le méchant) et la pourriture semblera lui être douce, jamais on ne se souviendra plus de lui et son iniquité sera brisée comme le bois ! — 21. Car il fraie avec la femme stérile qui ne peut enfanter ; il lui fait tort et ne fait pas de bien à la veuve. — 22. Il lutte de force avec les nobles, il se lève sans être sûr de sa vie. — 23. Certes, Celui qui lui donne la confiance, en sorte qu'il soit assuré, a les yeux ouverts sur toutes leurs voies. — 24. Débarrassez-nous donc de vos discours ! Bientôt ceux-là disparaîtront et seront affaiblis comme les autres méchants, et, ainsi que la tête des épis, ils seront coupés. — 25. S'il n'en est pas ainsi, qui me démentira et répondra à ma parole : Ce que tu dis n'est pas ?

XXV

1. Alors Bildad le Schouhite prit la parole, et dit: — 2. L'empire et la terreur lui appartiennent, et il fait la paix dans sa hauteur. — 3. Y a-t-il un nombre à ses bataillons, et sur qui sa lumière ne se fixe-t-elle pas? — 4. Quelle lutte l'homme peut-il engager avec Dieu? Comment serait-il pur, lui qui est né d'une femme? — 5. Voici que la lune même ne brille pas, et que les étoiles ne sont pas claires en sa présence; — 6. combien plus l'homme qui est pourriture, le fils de l'homme qui est un ver!

XXVI

1. Alors Job prit la parole et dit: — 2. Par ma vie, tu n'as pas secouru celui qui n'a pas de force, et tu n'as pas soutenu un bras qui est sans puissance; — 3. tu n'as pas conseillé celui qui manque de sagesse, et tu ne lui as pas enseigné la science; — 4. tu n'as appris à personne à parler, et aucune sagesse n'est sortie de toi. — 5. Voici que les braves sont terrassés dans les îles de la mer et dans le reste du monde habité — 6. par Celui pour qui la tombe est à nu et la mort sans voile; — 7. qui étend le ciel sur un abîme et qui suspend la terre sur le néant; — 8. qui renferme les eaux dans ses nuages, sans que les nues se déchirent sous elles; — 9. qui maintient la face du trône et y assemble sa nuée. — 10. Il a tracé son rideau sur la surface de l'eau jusqu'à la disparition de la lumière ainsi que des ténèbres. — 11. Les colonnes du ciel s'ébranlent et s'étonnent à sa menace. — 12. Par sa puissance il a effrayé la mer, et par sa sagesse il en a affaibli l'agitation. — 13. Par son ordre les cieux se sont embellis et sa main a fait trembler le Dragon circulaire. — 14. Voici quelques-uns de ses attributs. Mais qu'a-t-on entendu de ce qui le concerne et qui comprend la terreur de sa puissance?

XXVII

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Par la vérité du Tout-Puissant, qui m'a dénié la justice, et de Celui qui se suffit, qui a rempli mon âme d'amertume, — 3. tant que mon âme restera en moi, et que le souffle de Dieu sera dans mes narines, — 4. mes lèvres ne proféreront point d'injustice, et ma langue ne méditera pas de ruse. — 5. Je me garderai bien de vous innocenter, et, jusqu'à ce que j'expire, je ne cesserai pas d'être sincère dans mes paroles. — 6. J'ai tenu ferme dans ma vertu et je ne l'affaiblirai pas, de même que de ma vie mon cœur n'a jamais chancelé. — 7. Comment donc mon ennemi agit-il en méchant ou mon adversaire en criminel? — 8. Et quel est l'espoir de l'homme souillé lorsqu'il a un désir? Dieu consolera-t-il son âme? — 9. Ou bien ses cris, Dieu les entendra-t-il, quand l'angoisse viendra fondre sur lui? — 10. Ou bien se délectera-t-il dans Celui qui se suffit? Ou invoquera-t-il Dieu en tout temps? — 11. Moi, je vous montrerai la force du Tout-Puissant, et je ne vous cacherai pas le plan de Celui qui se suffit. — 12. Vous avez tous vu ce spectacle; pourquoi vous laisser égarer? — 13. Certes, telle est la part que l'homme méchant reçoit de Dieu, et l'héritage que les pervers obtiennent de Celui qui se suffit. — 14. Si ses fils se multiplient, c'est pour le glaive; ses rejetons ne seront pas rassasiés de nourriture. — 15. Les survivants seront enterrés après avoir été assassinés, et ses veuves ne le pleureront pas, étant occupées par d'autres malheurs. — 16. Amasse-t-il de l'argent comme la poussière, fait-il provision de vêtements comme l'argile, — 17. ce dont il a fait provision, le juste s'en revêtira, et son argent, l'homme intègre le partagera. — 18. Il a bâti sa maison comme l'araignée, et il l'a construite en roseaux comme l'abri d'une cabane. — 19. Et, s'il s'étend sur son lit étant riche, il ne sera pas enlevé avant d'avoir ouvert les yeux, et il ne l'était plus. — 20.

Le châtimeut l'atteindra aussi rapidement que l'eau, comme si le tourbillon l'avait emporté pendant la nuit, — 21. ou bien, comme si le vent d'orient l'avait ravi à l'improviste, il disparaît, entraîné hors de sa place. — 22. On lance contre lui (un ennemi) qui ne lui témoigne point de pitié et devant les coups duquel il fuit, — 23. qui, pour l'insulter, frappe des mains contre lui et qui, pour le menacer, le persifle de sa place.

XXVIII

1. Certes un lieu d'où l'on extrait l'argent et un endroit où l'on épure l'or, — 2. où le fer est pris de son terrain et où l'airain coulait de son minerai — 3. a été mis comme terme pour la pénétration des ténèbres; de même (Dieu) scrute toute chose périssable jusqu'à l'essence de l'obscurité et du brouillard. — 4. Le fleuve a été percé à l'endroit où il doit couler, alors que, négligée par les pieds étrangers, la population était devenue faible et avait émigré. — 5. La terre, dont on tirait jadis la nourriture, a été bouleversée et complètement changée; elle est devenue semblable au feu. — 6. Un endroit, dont les pierres étaient des saphirs et dont le sol fournissait l'or, — 7. un sentier que l'oiseau, en quelque sorte, n'avait pas connu et que jusqu'à l'œil de l'épervier n'avait pas aperçu, — 8. que même les petits des lions n'avaient pas foulé de leurs pieds, et vers lequel le lionceau ne s'était pas dirigé, — 9. (Dieu) a étendu la main vers ce granit, et il a renversé les montagnes de leurs racines, — 10. il a percé des canaux dans ces rochers, et toute chose précieuse, il l'a connue d'avance. — 11. Il a retenu l'écoulement des fleuves et amené à la lumière ce qui y était caché. — 12. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 13. L'homme n'en connaît pas la valeur, et on ne la rencontre pas dans la demeure des vivants. — 14. Si l'on pouvait interroger l'abîme, il répondrait: Elle n'est pas chez moi; de même, si la mer pouvait parler, elle dirait: Je ne la possède pas.

— 15. On ne l'achète pas avec l'or pur, et la richesse n'égale pas son prix; — 16. les chatons d'Ophir ne sauraient lui être comparés, ni le béryl précieux, ni le saphir; — 17. il n'y a pas rivalité entre elle et l'or, à plus forte raison entre elle et le verre; on ne l'échange point contre tous les vases de vermeil; — 18. on ne mentionne pas à côté d'elle les coraux et le brocart, et l'extension de la sagesse vaut mieux que les perles; — 19. la topaze d'Éthiopie n'a pas sa valeur, on ne la compare pas avec l'or pur. — 20. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 21. Elle a été cachée aux yeux de tous les vivants, elle a été dérobée aux oiseaux du ciel. — 22. Les habitants du gouffre et de la mort semblent dire : De nos oreilles, nous en avons entendu parler, — 23. mais c'est Dieu qui en connaît la voie, et c'est lui qui en sait l'endroit; — 24. car il voit jusqu'aux confins de la terre, il aperçoit tout ce qui est sous le ciel. — 25. Il a fait une balance pour le vent et il a fixé une mesure pour l'eau. — 26. Il a prescrit une règle à la pluie, il a frayé un chemin aux grondements du nuage d'où sort la foudre. — 27. C'est alors qu'il l'a vue et qu'il l'a révélée, qu'il l'a préparée et qu'il l'a scrutée. — 28. Puis il a dit aux hommes : La crainte de Dieu, voilà de la sagesse; fuir le mal est aussi de l'intelligence.

XXIX

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Qui me rendra tel que j'étais dans les mois anciens, comme aux jours où Dieu veillait sur moi, — 3. où il faisait briller sa lampe sur ma tête, et où, à sa lumière, je marchais dans les ténèbres; — 4. tel que j'étais aux jours de mon bonheur, lorsque la protection de Dieu planait sur ma tente; — 5. quand Celui qui se suffit était encore avec moi, et que mes serviteurs m'entouraient; — 6. lorsque mes pas se baignaient pour ainsi dire dans le beurre, et que le rocher semblait faire couler pour moi des ruisseaux

d'huile? — 7. Quand je sortais vers les quartiers voisins de la voûte et que je prenais mon siège sur la place publique, — 8. à ma vue, les jeunes gens se dérobaient, les vieillards se tenaient debout ou se levaient; — 9. les chefs retenaient leurs paroles et posaient leur main sur leur bouche; — 10. la voix des chefs était éteinte et leur langue attachée à leur palais, — 11. car leurs oreilles m'écoutaient et ils me louaient; leurs yeux me voyaient et ils rendaient témoignage en ma faveur, — 12. parce que je sauvais tout pauvre qui me suppliait et tout orphelin sans appui; — 13. que l'appel lancé par celui qui allait périr venait à moi et que je réjouissais le cœur de la veuve; — 14. que je m'habillais pour ainsi dire de l'équité devenue mon vêtement, et que la justice m'enveloppait comme un manteau ou un turban; — 15. qu'à l'aveugle je remplaçais les yeux et au perclus les pieds, — 16. que j'étais le père des orphelins, et que j'examinais toute cause que je ne connaissais pas. — 17. Jadis je brisais les canines de l'injuste, et j'arrachais la proie de ses dents. — 18. Je supposais que je n'expirerais que lorsque ma demeure serait usée et que je prolongerais ma vie comme le sable, — 19. que ma racine serait toujours ouverte à l'eau, que la rosée séjournerait éternellement dans ma plantation, — 20. que mon honneur se renouvellerait avec moi et que mon arc se relayerait dans mes mains. — 21. Le peuple m'écoutait et patientait et se taisait dans l'attente de mon conseil. — 22. Lorsque j'avais parlé, il ne répliquait pas et ma parole coulait abondamment sur lui. — 23. Il espérait en moi comme en la pluie, et comme s'il avait la bouche béante dans l'attente de l'averse d'automne; — 24. lorsque je souriais devant eux, ils n'y croyaient pas, et n'en respectaient pas moins la lumière de ma face; — 25. je choisissais parmi leurs voies celle où je pouvais me mettre en avant, je trônais comme un roi à la tête de ses troupes, et ils étaient devant moi comme devant celui qui console les affligés.

XXX

1. Et maintenant je suis la risée d'hommes plus jeunes que moi, dont je dédaignais de placer les pères avec les chiens de mon troupeau. — 2. Puis je disais : A quoi m'aurait servi la force de leurs mains, puisque chez eux l'extrême vieillesse est inutile? — 3. Et ils sont dans le besoin, la faim et l'adversité comme s'ils s'étaient échappés d'un désert sombre, vide ou ruiné, — 4. cueillant l'herbe salée et des feuilles d'arbres, se nourrissant de racines de genêt. — 5. Ils sont chassés de l'intérieur des pays, on crie après eux comme après le voleur; — 6. ils demeurent alors dans les vallées les plus effrayantes, dans les trous du sol et les rochers; — 7. ils ressemblent aux animaux qui braient entre les arbres et parmi les ronces, avançant d'un pas incertain; — 8. ils sont des insensés, puis des gens sans nom, trop misérables pour avoir un pays. — 9. Maintenant je suis devenu comme leur chanson et je leur suis un sujet de discours. — 10. Ils m'ont en horreur et s'éloignent de moi, et ils n'épargnent pas les crachats à mon visage. — 11. Lorsque Dieu a dénoué mon lien et m'a châtié, et qu'il a retiré le frein de devant moi, — 12. ils se sont levés à ma droite comme des épines, et ils y ont fait entrer mes pieds; ils ont tracé contre moi les lignes de leurs chemins de ruine. — 13. Ils ont mis le désordre dans mon sentier, sans que mon dommage leur profitât, leur fût utile. — 14. Comme une large brèche pour l'eau, ainsi ils viennent, ils se précipitent ainsi que l'ouragan des déserts. — 15. C'est ainsi que les châtiments se sont renversés sur moi, et c'est ainsi que toute ma noblesse a été chassée comme par un coup de vent, et que mon salut a passé comme un nuage. — 16. Et maintenant mon âme se répand en plaintes, puisque les jours de malheur m'ont saisi. — 17. Pendant la nuit mes os sont arrachés, et mes nerfs ne trouvent point de repos. — 18. Par un effort suprême, j'endosse mon

vêtement et il me serre de même que ma tunique. — 19. Dieu m'a lancé dans la boue, au point que je ressemble à la poussière et à la cendre. — 20. Si je te demande du secours, tu ne me réponds pas et, si je reste debout et que tu me comprennes, — 21. c'est comme si tu te tournais contre moi dans une colère violente, comme si tu me menaçais de la puissance de ta main, — 22. que tu me portais et me faisais monter sur le vent et me ballottais par une doctrine — 23. telle que j'ai su que tu me ramènes à la mort, au rendez-vous de tout vivant. — 24. Et certes, ce rendez-vous est une terre inculte où personne n'étend la main pour aider, et c'est un lieu de calamité où personne ne peut secourir. — 25. Je jure que je pleurais sur ceux dont le sort était dur et que mon âme était émue pour le pauvre. — 26. Alors que j'espérais le bien, le malheur m'est échu ; j'attendais la lumière, les ténèbres sont venues. — 27. Mes entrailles bouillonnent sans se reposer, parce que les jours de malheur m'ont atteint. — 28. J'ai marché dans une obscurité sans soleil, je me suis levé dans l'assemblée pour demander du secours. — 29. Comme si j'étais devenu un frère de la vipère et un compagnon de l'autruche, — 30. ma peau s'est noircie par dessus ma chair, et mes os se sont cariés par suite du vent brûlant. — 31. Ma guitare s'est changée en deuil, et à la place de mon luth on a entendu des sons de pleurs.

XXXI

1. J'avais conclu un pacte avec mes yeux : je ne regarderai plus une jeune fille. — 2. Quelle part Dieu donne-t-il d'en haut, et quel sort Celui qui se suffit accorde-t-il du haut du ciel? — 3. La calamité n'est-elle pas pour l'injuste et la ruine pour ceux qui commettent l'iniquité? — 4. Ne regarde-t-il pas mes voies, et ne compte-t-il pas mes pas? — 5. Si j'ai marché avec les menteurs et hâté mes pieds vers la fraude, — 6. je demande à Dieu qu'il me pèse dans une balance juste, et il reconnaîtra mon

intégrité. — 7. Si mon pied s'est détourné de la bonne voie, si mon cœur a suivi mes yeux, si quelque chose est resté attaché à mes mains, — 8. qu'un autre mange ce que j'ai semé, que mes rejets soient déracinés! — 9. Si mon cœur s'est laissé séduire par une femme ou bien si à cause d'elle je me suis mis en embuscade à la porte de mon prochain, — 10. que ma femme s'abandonne à un autre et qu'un autre s'accroupisse sur elle! — 11. Car, ce serait une abomination, de même que c'est là le péché des insensés. — 12. Ce serait un feu qui dévorerait jusqu'à l'anéantissement et qui déracinerait tous mes revenus. — 13. Si je méprise de me présenter en justice avec mon esclave et ma servante dans leurs contestations avec moi, — 14. que ferai-je, alors que Celui qui se suffit se lèvera pour me demander des comptes et, s'il m'interroge, que lui répondrai-je? — 15. Celui qui m'a fait dans le sein de ma mère n'a-t-il pas fait l'esclave aussi? N'est-ce pas le même qui nous a formés? — 16. Je le jure; si j'ai refusé aux pauvres ce qu'ils désiraient ou si j'ai fait languir les yeux de la veuve; — 17. si j'ai mangé seul mon morceau de pain, sans que l'orphelin en eût sa part, — 18. car, dès ma jeunesse, les souffrances d'autrui ont fait mon éducation, et je les ai pour ainsi dire vécues dès le sein de ma mère; — 19. je le jure; si j'ai vu un malheureux sans vêtement, un pauvre sans couverture, — 20. sans qu'il me bénît pour avoir réchauffé ses reins, sans qu'il se réchauffât par les toisons de mes agneaux; — 21. et si j'ai levé la main contre l'orphelin, en trouvant de l'appui dans les cités, — 22. qu'alors mon épaule tombe de l'omoplate, que mon avant-bras soit arraché de l'humérus. — 23. Car le châtement de Dieu m'aurait effrayé, et je n'aurais pas pu le supporter. — 24. (Je le jure); si j'ai fait de l'or mon appui, si j'ai appelé les pierres précieuses l'objet de ma confiance; — 25. si je me suis réjoui lorsque mon argent s'est augmenté, et que ma main avait acquis une grande fortune; — 26. si j'ai vu un soleil briller où une lune passer avec majesté; — 27. si mon cœur s'est laissé séduire en secret et si ma bouche a baisé ma main pour les honorer, — 28. que le

châtiment réservé au péché des insensés m'atteigne, puisque j'aurai renié la suprématie de Dieu. — 29. Je le jure; je ne me suis pas réjoui du dommage de mon ennemi, je n'ai pas non plus triomphé de lui lorsqu'un malheur l'a frappé; — 30. bien plus, je n'ai pas laissé ma langue pécher et demander le blâme contre sa personne. — 31. Certes, les gens de ma tente et mes voisins disaient : Qui nous donnera de sa chair pour que nous la dévorions sans en être rassasiés? — 32. tandis que moi je disais : Aucun étranger ne passera la nuit sur la place publique, et j'ouvrirai à l'hôte les battants de ma porte. — 33. Je n'ai pas, comme les autres hommes, dissimulé mes fautes ni enfoui mes péchés dans mes cachettes. — 34. Je ne m'effrayais pas de la grande foule, je ne redoutais pas le mépris des tribus au point de garder le silence et je ne sortais pas vers la porte par peur. — 35. Mais qui me donnera quelqu'un qui m'entende? Puisse Celui qui se suffit me répondre dans les limites que j'ai tracées, tandis que mon adversaire aura rédigé sa cédule! — 36. (Je jure) que je la porterai sur mes épaules, que je m'en ornerai comme d'une couronne; — 37. que je la prendrai pour diriger le nombre de mes pas, que je l'approcherai de moi, comme l'un de mes chefs. — 38. Si la terre crie contre moi, si tous les gens qui en creusent les sillons pleurent; — 39. si j'en ai mangé les produits sans en payer le prix, et si j'ai frustré le désir de ses possesseurs, — 40. qu'au lieu de froment naissent pour moi des épines, au lieu d'orge l'ivraie.

Ici finissent les discours de Job.

XXXII

1. Et ces trois hommes cessèrent de répondre à Job, puisqu'il était juste à ses propres yeux. — 2. Alors la colère d'Elihou, fils de Barakel, le Bouzite, de la tribu de Ram, s'enflamma contre eux : contre Job sa colère s'enflamma, parce qu'il se croyait plus juste

que son Maître; — 3. contre ses trois amis, parce qu'ils n'avaient pas trouvé de réponse et parce qu'ils avaient déclaré Job coupable. — 4. Elihou avait attendu pour parler à Job, les autres étant plus âgés que lui. — 5. Mais, voyant que des paroles de ces trois hommes il n'était pas sorti de réponse, Elihou fut saisi de colère. — 6. Alors Elihou, fils de Barakel, le Bouzite commença et dit : Je suis jeune d'années, et vous êtes dans l'extrême vieillesse; c'est pourquoi j'ai tremblé et j'ai craint de vous exposer ma science. — 7. Je supposais que les hommes âgés parleraient, et que ceux qui ont des années nombreuses feraient connaître la sagesse. — 8. Mais elle est un esprit mis dans l'homme, c'est-à-dire que l'ordre de Dieu lui donne l'intelligence; — 9. donc ce ne sont pas toujours ceux qui ont longtemps vécu qui se montrent sages, ce ne sont pas toujours les vieillards qui comprennent la justice. — 10. C'est pourquoi je dis : Écoutez-moi pour que j'expose ma manière de voir. — 11. Eh bien, j'ai été attentif à vos discours, j'ai prêté l'oreille à vos raisonnements, jusqu'à ce que vous eussiez terminé vos discours. — 12. Auprès de vous je voulais m'instruire, mais nul de vous n'a su combattre Job, nul de vous n'a répondu à ses paroles, — 13. à moins que vous ne disiez : Nous avons trouvé de la sagesse en lui; le Tout-Puissant pourra le repousser, mais non les hommes. — 14. Job ne m'ayant pas adressé de discours, je ne pouvais pas lui répondre tant que vous parliez, — 15. jusqu'à ce que les gens eussent été abattus et n'eussent plus répondu, que la parole leur eût été enlevée. — 16. Comme j'ai patienté jusqu'à ce que personne ne parlât plus, jusqu'à ce qu'on s'arrêtât et qu'on ne fournît plus de nouvelle réponse, — 17. je commencerai, moi aussi, pour ma part; je vais exposer ce que je sais. — 18. Car, étant rempli de ce que j'ai à dire, mon opinion m'opresse dans mon sein, — 19. et mon sein est ainsi devenu en quelque sorte comme du vin qu'on n'a pas ouvert et qui déborde, ou comme des outres nouvelles qui se fendent. — 20. Je veux donc parler pour me soulager, ouvrir mes lèvres et vous répondre.

— 21. Je ne veux avoir égard à personne, ni flatter qui que ce soit pour lui faire honneur ; — 22. car je n'ai jamais eu l'habitude de flatter et, pour peu que je le fasse, mon créateur me ferait comparaître devant lui.

XXXIII

1. Mais entends, ô Job, mes paroles, et écoute-les toutes. — 2. Voici que j'ai déjà ouvert ma bouche, et que ma langue a parlé dans mon palais. — 3. Mes discours rendent la droiture de mon cœur, mes lèvres expriment une science pure. — 4. Le souffle de la sagesse de Dieu m'a créé, de même Celui qui se suffit me fera vivre par son ordre. — 5. Donc, si tu le peux, réfute-moi ou oppose-moi tes arguments ou dresse-toi devant moi. — 6. Me voici ton égal pour la force, puisque moi aussi j'ai été pétri de l'argile. — 7. La peur de moi ne saurait donc t'effrayer, ni ma puissance peser sur toi. — 8. Quant à ce que tu as dit en ma présence et à tes paroles dont j'ai entendu le son, — 9. à savoir : Je suis pur, exempt de faute, innocent, sans iniquité ; — 10. seulement Dieu invente contre moi des péchés et me considère comme son ennemi ; — 11. il a mis mes pieds dans les ceps, il observe tous mes pas, — 12. en cela, tu n'as pas eu raison, car la puissance de Dieu est plus grande que celle de l'homme. — 13. Pourquoi es-tu entré en lutte avec lui en disant : Dieu ne répond pas à son serviteur, quoi qu'il dise ? — 14. Sache que le Tout-Puissant ne parle qu'une fois, et qu'il n'a pas besoin de se révéler une seconde fois. — 15. Dans un songe ou dans une vision nocturne, lorsqu'un profond sommeil tombe sur les hommes, et qu'ils dorment sur leurs couches, — 16. c'est alors qu'il se présente à certaines personnes et scelle ses liens avec elles, — 17. pour éloigner l'homme des mauvaises actions et pour étouffer l'orgueil chez tous. — 18. Car, en se soumettant ainsi, l'homme sauve son âme de la perdition et épargne à sa vie de se passer

dans l'abandon. — 19. Parfois aussi Dieu avertit l'homme sur sa couche par des souffrances et par l'enflure dans la plupart de ses os, — 20. au point qu'il ne digère plus la nourriture, ni les mets appétissants, — 21. et que la graisse de sa chair disparaît aux regards, que ses os sont limés et cessent d'être visibles. — 22. Mais, lorsqu'il est près de périr et que sa vie est sur le point d'être livrée au trépas, — 23. s'il y a en sa faveur une seule bonne action entre mille, elle est comme un ange qui plaide pour lui et proclame la droiture de l'être humain; — 24. car Dieu le prend en pitié et prononce l'arrêt suivant : Empêche-le de descendre dans la tombe, dans cette action j'ai trouvé sa rançon. — 25. Son corps devient plus souple que celui de l'adolescent, comme s'il revenait aux jours de sa jeunesse. — 26. Quelquefois enfin l'homme implore Dieu, qui lui accorde sa grâce et regarde sa face avec faveur au milieu du tumulte du monde, et le rétribue pour sa vertu. — 27. Cet homme; de son côté, se tourne vers les assistants et dit : J'ai péché et j'ai dérangé ce qui était droit; et c'est ce que je n'aurais pas dû faire. — 28. En parlant ainsi, il a racheté sa personne de la tombe, et sa vie est arrivée à voir la lumière. — 29. Voici les deux manières dont agit le Tout-Puissant, et la troisième dont il se sert également avec l'homme, — 30. pour le ramener de la perdition et l'éclairer de la lumière de la vie. — 31. Sois attentif, Job; écoute-moi, garde le silence afin que je parle. — 32. Si tu trouves des paroles, donne-moi la réplique, prononce-les, car je voudrais te savoir juste; — 33. autrement, écoute-moi, tais-toi pour que je t'enseigne la sagesse.

XXXIV

1. Elihou reprit et dit : — 2. Sages, écoutez mes paroles; s'avants, prêtez-moi l'oreille; — 3. car l'oreille discerne les paroles, comme le palais goûte les mets. — 4. Choisissons-nous un tribunal qui nous fera savoir lequel de nos discours est le meilleur. — 5.

En effet, Job a dit : Je suis innocent, et le Tout-Puissant m'a dénié la justice ; — 6. et, en même temps qu'il m'a dénié la justice, je suis frustré d'une compensation et ma flèche me blesse sans que j'aie péché. — 7. Mais quel est l'homme qui, comme Job, boit en quelque sorte la raillerie, comme on boit l'eau ; — 8. qui s'est mis en route pour s'associer aux malfaiteurs et marcher avec les criminels, — 9. puisqu'il a dit : L'homme ne gagne pas de compensation avec Dieu ? — 10. Écoutez-moi donc, ô hommes de science ; le Tout-Puissant est un refuge contre l'iniquité, Celui qui se suffit contre l'injustice. — 11. Il rétribue chacun selon ses œuvres, et il donne à l'homme selon la route qu'il a suivie. — 12. Il est également vrai que le Tout-Puissant ne commet point d'injustice et que Celui qui se suffit ne fausse pas le bon droit. — 13. Qui l'a chargé du gouvernement de la terre et qui a été la cause pour laquelle il a fait exister l'univers tout entier ? — 14. Comment alors tournerait-il contre l'homme son attention, afin de recueillir son âme et son souffle, — 15. de sorte que tous les êtres de chair mourussent, et que l'être humain retournât à la poussière ? — 16. Si tu as de la raison, entends ceci, prête l'oreille au son de ma parole : — 17. Comment un ennemi de la justice pourrait-il faire prévaloir ses ordres, ou bien vaincras-tu le Juste, le Puissant ? — 18. Peut-on nommer le roi : scélérat, ou celui qui est généreux : méchant ? — 19. Lui, il ne flatte pas les grands, n'affermir pas le riche en présence du pauvre ; car eux tous sont son œuvre. — 20. Tel d'entre eux meurt subitement ; au milieu de la nuit, des gens s'agitent tumultueusement, puis ils passent ; ils font disparaître les nobles, sans que ce soit par leur propre force. — 21. Car Dieu connaît le chemin de tout homme, il observe tous ses pas. — 22. Il n'y a ni obscurité, ni ténèbres où puissent se cacher les malfaiteurs. — 23. De même qu'il n'accorde à l'homme rien qui lui rende possible de se présenter en justice avec le Tout-Puissant, — 24. il inspire une terreur sans fin aux plus considérables et il établit d'autres à leur place. — 25. Ainsi, connaissant bien leurs actions, il bouleverse leur sort et ils

sont abaissés; — 26. il les frappe à l'endroit où se trouvent les méchants, au lieu où sont les diffamateurs, — 27. parce qu'ils ont cessé de lui obéir et qu'ils n'ont rien compris de ses voies, — 28. et que le cri du pauvre lui est parvenu et qu'il a entendu le cri des malheureux. — 29. Lorsqu'il accorde la tranquillité à des hommes, qui les troublera? Et lorsqu'il leur cache sa miséricorde, qui la verra? Ceci pour un homme seul aussi bien que pour une nation, — 30. contrairement à la royauté hypocrite de l'homme, et aux embûches des nations. — 31. Dieu peut dire : J'ai supporté mes créatures et je ne les ai pas fait périr. — 32. Donc, pour ce que j'ignore, dirige-moi toi-même; si j'ai commis une injustice, je ne la renouvellerai plus. — 33. Ensuite, est-ce d'après ton avis que Dieu en finira, alors que tu dédaignes une chose et que tu prétends que c'est à toi et non pas à moi? Dis donc ce que tu sais. — 34. Moi, je suis assuré que les hommes sensés diront de moi : Il a dit vrai, et que les gens sages m'écouteront. — 35. Mais Job ne parle pas ainsi en connaissance de cause et ses discours en cela ne sont pas conformes à la raison. — 36. Et, si Celui qui veut voulait éprouver Job jusqu'au fond, en lui imposant de répondre aux pervers, — 37. Job ajouterait à ses péchés une faute — ce qui se passe entre nous ne te suffit-il pas à cet égard? — et il multiplierait encore ses paroles contre le Tout-Puissant.

XXXV

1. Elihou prit encore la parole et dit : — 2. Est-ce là une parole que tu considères comme légitime, quand tu dis : Je suis plus juste que le Tout-Puissant; — 3. et quand tu dis : Quel profit ai-je de ma vertu et à quoi me sert de renoncer à mon péché? — 4. Moi, je vais te répondre et à tes amis en même temps. — 5. Je dis : Tourne-toi vers le ciel et regarde-le; contemple les nuées, à quel point elles sont plus hautes que toi. — 6. Si tu

pêches, qu'est-ce que tu lui fais? Si tes crimes se multiplient, quel dommage lui causes-tu? — 7. Et de même, si tu es juste, qu'est-ce que tu lui donnes, ou bien, en tout cas, que recevra-t-il de ta main? — 8. Ta méchanceté ne peut nuire qu'à un homme comme toi, et ta vertu ne saurait être utile qu'à un mortel comme toi. — 9. Sache que bien souvent les opprimés crient et implorent du secours contre le bras de ceux qui sont plus nombreux qu'eux, — 10. et qu'ils n'ont pas dit : Où est Dieu notre créateur qui nous oblige à chanter ses louanges durant la nuit, — 11. qui nous rend plus instruits que les animaux de la terre et plus sages que les oiseaux du ciel? — 12. Ils crient ainsi là-bas à cause de la tyrannie de ceux qui sont encore plus méchants qu'eux et Dieu ne les exauce pas. — 13. La fausseté, le Tout-Puissant ne l'écoute pas pour l'approuver, et Celui qui se suffit ne la voit pas d'un regard qui l'autorise. — 14. Si tu dis que tu ne vois pas cela, cite-moi devant lui et attends sa réponse. — 15. Et maintenant, si Job ne voit pas cela, c'est qu'il a énuméré ses malheurs, sans savoir que le soulagement en sera très abondant. — 16. Donc, c'est à cause de ses malheurs que la bouche de Job prononçait des paroles vaines, et multipliait ses discours ignorants.

XXXVI

1. Elihou dit encore : — 2. Patiente encore un peu, pour que je t'informe qu'il est resté à Dieu quelque chose à dire contre toi. — 3. J'élèverai ma pensée au loin et je rendrai justice à mon Créateur par ma déclaration. — 4. En vérité, mes paroles ne sont pas vaines, et je te montrerai une science sûre. — 5. Sache que le Tout-Puissant est grand et ne dédaigne pas ses créatures, et qu'étendue est la force de sa science. — 6. Il ne laisse vivre aucun méchant par tolérance pour sa conduite, il accorde la justice aux faibles. — 7. Il ne diminue pas sa sollicitude pour les justes, ni pour les rois sur leurs trônes; mais il les y asseoit pour

l'éternité et ils sont élevés. — 8. Et, s'ils méritent d'être chargés de chaînes et d'être liés avec les cordes du châtiment, — 9. il leur fait connaître leurs actes et les péchés qu'ils ont commis par orgueil; — 10. il leur adresse une réprimande et leur dit de renoncer à leur iniquité. — 11. S'ils écoutent et se soumettent, ils finiront leurs jours dans le bonheur, et leurs années dans les délices. — 12. S'ils n'écoutent pas, ils passeront par l'insomnie et succomberont sans en avoir conscience. — 13. Ceux qui ont le cœur souillé provoquent la colère de Dieu et n'implorent pas son secours contre les chaînes que cette souillure leur a rivées; — 14. leurs âmes meurent au temps de la jeunesse et leur vie se consume dans la frivolité. — 15. Comme il a coutume de délivrer le malheureux de son malheur, c'est pourquoi il vient aux affligés. — 16. Toi aussi, il t'aura retiré de la détresse pour t'amener à l'aisance dans laquelle il n'y a pas place pour la détresse et aura laissé ta table remplie de mets succulents. — 17. Et pourtant, tu avais suivi jusqu'au bout les opinions des méchants, leur jugement et leur décision qui leur servent d'appui. — 18. La colère divine se manifeste en t'entraînant à une rétribution dont aucune rançon ne pourra te libérer. — 19. Est-ce que ta générosité entrera en ligne avec Dieu au moment du malheur? Non, ni aucun déploiement de puissance. — 20. Ne souhaite pas durant la nuit que Dieu fasse entrer une tribu à ta place dans ta douleur. — 21. Prends garde, ne te tourne pas vers la haine, car tu préfères ce châtiment d'autrui au tien. — 22. Sache que le Tout-Puissant est inattaquable dans sa force. Qui, comme lui, enseigne le bien? — 23. Qui a-t-il chargé d'examiner ses actes, et qui lui a dit : Tu as commis une injustice? — 24. Songe donc à nous exalter son œuvre, telle que les hommes l'ont décrite, — 25. telle que tous les humains l'ont vue et que les mortels l'ont observée depuis un temps lointain. — 26. Ils savent que le Tout-Puissant a bien des attributs supérieurs à ce que nous connaissons, et que ses années ne peuvent être comptées, ni scrutées. — 27. Parmi ses miracles, il retire à certaines gens la goutte d'eau, dont la

vapeur purifie la pluie, — 28. que les nuages élevés versent en torrents et répandent sur les hommes nombreux. — 29. Et aussi, lorsque Dieu fait paraître l'étendue des nuages, il rend leur ombre vide d'eau ; — 30. et, lorsqu'il fait couler largement leur seau plein, il couvre, en quelque sorte, les profondeurs de la mer. — 31. Car c'est par là qu'il juge les nations et qu'il leur fournit de la nourriture en abondance. — 32. C'est à cause de leurs actions qu'il a retenu loin d'eux les seaux pleins et qu'il a commandé contre eux un agresseur qui tire subitement l'épée. — 33. Ceux qui manient les épées leur en donnent des nouvelles, ainsi qu'à leurs bestiaux, ainsi qu'à celles de leurs plantes qui montent.

XXXVII

1. C'est au point que leurs cœurs en tremblent, comme s'ils étaient tirés violemment hors de leurs places. — 2. Elihou leur dit : Écoutez attentivement le fracas de sa voix, et de sa parole sortira un enseignement. — 3. On le voit sous tout le ciel, et sa lumière brille sur les régions de la terre. — 4. Et ensuite une autre voix gronde, il les effraie par sa voix puissante, mais sans que les méchants soient impressionnés, alors que sa voix se fait entendre. — 5. Ils sauront que le Tout-Puissant fait trembler par sa voix au milieu de merveilles ; il accomplit de grandes œuvres au-dessus de ce que nous savons. — 6. Par exemple, il dit à la neige : Va dans le pays de tel et tel peuple, ainsi que les ondées de la pluie déversée. Puis tombent les ondées de ses pluies bien-faisantes. — 7. Il met le seau sur la main de chacun d'entre eux ; et chacun reconnaît ses actions. — 8. Il ordonne, et les bêtes sauvages se retirent loin d'eux pour rentrer dans leurs gîtes, et demeurent dans leurs tanières ; — 9. les tourbillons arrivent de leurs séjours et le froid de leurs torrents. — 10. Il produit la glace par sa volonté, l'étendue des eaux étant resserrée. — 11.

C'est lui aussi qui allège le poids des nuages, quand les nuées dispersent le trop-plein de leurs seaux, — 12. et que, par sa grâce, elles se meuvent dans tous les sens, afin d'accomplir tous les ordres qu'il leur donne sur la surface habitée de la terre, — 13. soit pour châtier, soit pour accorder à un pays ce qu'il mérite, soit pour favoriser certains hommes. — 14. Écoute cela, ô Job, arrête-toi et tu comprendras les merveilles du Tout-Puissant. — 15. Sais-tu comment Dieu réserve ce bienfait à quelques-uns et leur fait apparaître le seau rempli de son nuage? — 16. Ou sais-tu comment les nuages sont disposés en voûte, connais-tu comme lui les merveilles de Celui qui a la science parfaite, — 17. ainsi que tu sais que tes vêtements sont chauds quand la terre est délivrée du vent du sud? — 18. Sais-tu comme lui comment l'enveloppe du ciel ressemble à des miroirs de métal fondu? — 19. Fais-nous donc savoir ce que nous pourrions lui dire, de telle sorte que nous n'entrions pas en lutte avec lui, étant dans les ténèbres? — 20. Ce qu'on rapporte de Dieu sera-t-il épuisé, quand j'aurai parlé? Celui d'entre les hommes qui dit que sa louange peut prendre fin — 21. ressemble à celui qui ne voit pas une lumière briller dans les nuages, après que les vents ont passé et l'ont éclaircie. — 22. De même que l'on tire l'or des mines, de même on extrait la notion que c'est Dieu qui est redoutable dans sa splendeur. — 23. Celui qui se suffit, nous ne pouvons décrire les effets nombreux de sa puissance; et, de plus, il n'affaiblit pas le droit, tant sa justice est grande! — 24. C'est pourquoi les hommes le craindront, c'est pourquoi aucun des sages ne le verra.

XXXVIII

1. Ensuite Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 2. Qui donc comme toi obscurcit la sagesse par une parole dénuée de savoir? — 3. Si tu peux ceindre tes reins, apprenons-le quand je t'interrogerai. — 4. Où étais-tu quand j'ai fondé

la terre? Informe-nous-en, si tu le sais et si tu le comprends. — 5. Qui donc en a réglé la mesure comme moi, si tu le sais? ou qui, me ressemblant, a étendu sur elle le cordeau? — 6. Sais-tu peut-être sur quoi ses bases ont été établies, ou qui a jeté sa pierre angulaire? — 7. Es-tu capable, comme les astres du temps, de connaître les voix de tous les anges lorsqu'ils les font retentir? — 8. Ou qui a mis à la mer une barrière, comme des battants de porte, lorsqu'elle s'avance pour sortir de son lit, — 9. de même que je lui ai donné les nuages pour vêtements et les brumes pour langes, — 10. que j'ai rompu contre elle mes conditions et que je lui ai imposé des verroux et des battants, — 11. en lui disant : Tu iras jusqu'ici et pas plus loin, et ici s'affaiblira la puissance de tes vagues? — 12. T'es-tu vu, dans ta vie, donner un ordre à la lumière et faire connaître à l'obscurité son endroit? — 13. Ou comprends-tu le pouvoir de saisir les coins de la terre, de manière à en secouer les méchants, — 14. alors qu'elle se transforme comme l'argile du sceau, qu'ils s'y dressent comme s'ils lui étaient une parure? — 15. Et comment leur lumière est-elle refusée aux méchants, comment le bras déjà levé est-il brisé? — 16. Es-tu jamais entré jusqu'aux sources de la mer, ou es-tu parvenu à la limite de l'abîme? — 17. Ou bien les portes de la mort se sont-elles découvertes à toi, ou as-tu vu les portes des ténèbres? — 18. As-tu examiné les étendues de la terre? Raconte-le, si tu en sais quelque chose. — 19. Dans quel chemin la lumière réside-t-elle d'une manière stable, et où est l'endroit de l'obscurité continue, — 20. si tu la saisis jusqu'à sa frontière ou si tu comprends les sentiers de ses demeures? — 21. Sais-tu que tu es engendré, et le nombre de tes jours sera-t-il considérable? — 22. Es-tu jamais entré dans les trésors de la neige, ou as-tu vu les trésors de la grêle, — 23. que j'ai réservée pour un temps de malheur, pour un jour de guerre et de lutte? — 24. Dans quel chemin la lumière se divise-t-elle, ou le lever de soleil se répand-il sur la terre? — 25. Qui donc, en dehors de moi, a distribué des rigoles pour l'inondation et a frayé la voie aux grondements du

nuage d'où sort la foudre? — 26. Parfois il pleut sur une terre sans hommes, dans un désert vide de mortels, — 27. et la solitude ou la terre désolée se sature d'eau, et les herbes du furrage y poussent. — 28. La pluie a-t-elle un père, ou qui a engendré les gouttes de la rosée? — 29. Du sein de qui la glace est-elle sortie et les rafales du ciel, qui les a engendrées? — 30. Comment l'eau est-elle devenue épaisse comme la pierre et la face de l'abîme coagulée? — 31. Est-ce toi qui attaches les étoiles des Pléiades ou qui délies les chaînes de l'Orion? — 32. Fais-tu sortir les astres dans leurs temps et conduis-tu ensemble les filles de l'Ourse? — 33. Que peux-tu savoir des lois du ciel, peux-tu régler ses influences sur la terre? — 34. Ou élèves-tu peut-être ta voix vers les nuages, pour que les ondées te couvrent? — 35. Envoies-tu les éclairs pour qu'ils partent et qu'ils te disent : A ta disposition? — 36. Quel autre que moi a établi la confiance dans la sagesse ou qui a donné à l'homme frivole l'intelligence? — 37. Qui énumère ce qui est dans les nuages avec justesse ou verse du ciel de l'humidité? — 38. Où étais-tu, quand la poussière a été coulée dans le mortier, les mottes de terre étant agglutinées? — 39. Est-ce toi qui chasses une proie pour le lion et qui remplis les ventres des lions, — 40. quand ils sont couchés dans leurs tanières et accroupis en embuscade dans les taillis? — 41. Et qui donc préparé au corbeau sa pâture, alors que ses petits semblent demander secours au Tout-Puissant et errent faute de nourriture?

XXXIX

1. Que peux-tu savoir sur l'enfantement des chamois des rochers, ou observer sur la délivrance des biches? — 2. Comptes-tu pour elles les mois, afin qu'elles les accomplissent, en sorte que tu saches le moment où elles mettent bas? — 3. Comment s'agenouillent-elles pour désarticuler leurs petits, après qu'elles ont subi les douleurs de l'enfantement? — 4. Comment guérissent

leurs petits, qui grandissent alors dans la plaine, partent et ne reviennent plus vers elles? — 5. Quel autre que moi a lancé la bête sauvage en liberté, et les liens d'un tel animal, qui les a déliés, — 6. de même que j'ai fait du désert sa maison, et de la terre salée sa demeure? — 7. Elle se rit du peuple de toute ville, et n'entend pas les cris du cornac. — 8. Elle cherche son pâturage dans les montagnes et elle y poursuit tout ce qui est vert. — 9. Le buffle veut-il te servir, ou passe-t-il la nuit près de ton râtelier? — 10. L'attaches-tu au sillon par une corde ou herse-t-il les vallées derrière toi? — 11. Te fies-tu à lui, parce que sa force est grande, et lui abandonnes-tu ton profit? — 12. Comptes-tu sur lui pour qu'il te rapporte ton grain, ou recueille le blé de ton aire? — 13. Sais-tu comment l'aile des oiseaux chanteurs les élève, ou les plumes du milan et du faucon? — 14. Il est des oiseaux qui abandonnent sur la terre leurs œufs et qui chauffent le sable par sottise, — 15. oubliant que les pieds les fouleront et que les bêtes du désert les écraseront. — 16. Ils traitent durement leurs petits comme s'ils n'étaient pas à eux, et ne craignent pas que leur peine soit stérile. — 17. Il semble que Dieu leur ait fait oublier la sagesse, et ne leur ait donné aucune part dans l'intelligence, — 18. et que, du moment où ils s'élèvent dans les hauteurs, ils se rient du cheval et de son cavalier. — 19. Est-ce toi qui donnes au cheval la vigueur ou qui revêts son cou de la terreur? — 20. Le fais-tu bondir comme la sauterelle? Dans son hennissement il y a l'éclat et la majesté. — 21. Il semble creuser les vallées; il se réjouit de sa force et sort à la rencontre des armes. — 22. Il se rit de la crainte et ne tremble pas; il ne recule pas devant l'épée. — 23. Sur lui résonnent le carquois, étincellent la hache d'armes et le javelot. — 24. C'est avec frémissement et agitation qu'il frappe la terre, et il ne croit pas au son de la trompette, tant il en est joyeux! — 25. Il dit à la trompette : Fraternisons. De loin il flaire la guerre, la terreur des chefs et leurs cris. — 26. Est-ce par ton intelligence que le faucon se couvre de plumes, ou qu'il étend ses ailes vers le sud? — 27. Ou bien est-ce par ton ordre que l'aigle prend son

essor, ou élève son nid dans les hauteurs? — 28. Il habite le rocher, il s'appuie sur la dent du rocher et sur sa caverne. — 29. De là, il gagne pour lui-même une nourriture; ses yeux se portent au loin. — 30. Ses petits sucent le sang par nature. Partout où sont les corps gisants, là il est.

XL

1. Puis Dieu répondit à Job en disant : — 2. La dispute avec Celui qui se suffit est-elle chose honnête? Il convient parfois à celui qui est en face de Dieu de répondre à ses questions : — 3. Alors Job répondit à son Maître et dit : — 4. Certes, je suis trop humble pour te répliquer. C'est pourquoi je me suis mis la main sur la bouche. — 5. Tout en ayant parlé une fois, je ne recommencerai pas une seconde. — 6. Puis Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 7. Si tu peux ceindre tes deux reins, renseigne-moi quand je t'interrogerai sur un point. — 8. Comment annulerai-tu mon jugement par tes insinuations, ou m'accuserais-tu d'injustice pour t'innocenter? — 9. Si tu as une autorité comme celle du Tout-Puisant et si tu as une voix redoutable comme la sienne, — 10. orne-toi de la puissance et de la majesté, revêts-toi de l'éclat et de la magnificence; — 11. manifeste les accès de ta colère, regarde tout orgueilleux et humilie-le; — 12. regarde tout orgueilleux et dompte-le, écrase les méchants en leur place; — 13. enfouis-les tous dans la poussière, et emprisonne leurs faces dans les tombeaux; — 14. et alors, moi aussi je t'adresserai des actions de grâce, alors que ta droite te secourra. — 15. Voici l'un des animaux que j'ai créés avec toi; il mange l'herbe comme les bœufs. — 16. Voici que sa force est dans ses deux reins et son pouvoir dans son nombril. — 17. Il fléchit sa queue comme un cèdre, et les nerfs de ses cuisses s'entrelacent. — 18. Ses os ont la dureté de l'airain et la solidité du fer. — 19. Il est la première créature de Dieu parmi les animaux; c'est son auteur et aucun autre qui lui fournit son glaive. — 20. En effet, les montagnes lui appor-

tent leur tribut, tandis qu'y jouent tous les animaux du désert. — 21. Il se couche sous la hutte, dans le secret des roseaux et des bourniers. — 22. Les huttes lui fournissent de l'ombre, et les saules du torrent l'environnent. — 23. Il fait violence au fleuve et ne s'effraie pas; il a confiance, quand le Jourdain monte vers sa gueule. — 24. Qui donc le prendra par les yeux ou lui percera le nez à l'aide de filets? — 25. Es-tu capable de tirer le monstre replié avec un hameçon, ou abaisseras-tu sa langue avec une corde? — 26. Ou mettras-tu dans son nez le jonc, ou perceras-tu sa joue avec l'épine, — 27. au point qu'il semble t'adresser de nombreuses supplications ou te parler avec douceur, — 28. ou qu'il semble faire un traité avec toi ou que tu le prennes comme esclave pour toujours, — 29. ou que tu sembles jouer avec lui comme avec l'oiseau, ou l'attacher avec des fils pour tes jeunes garçons; — 30. afin que les compagnons en fassent un repas et le partagent entre les marchands? — 31. Est-ce toi qui achèveras sa peau dans les huttes, en sorte que sa tête abrite d'ombre le poisson? — 32. Toi, si tu mets ta main sur lui, tu ne pourras plus de ta bouche mentionner aucune guerre.

XLI

1. Certes a été déçu dans son espoir quiconque s'est imaginé qu'il se rendrait en sa présence. — 2. Puisque personne n'est assez hardi pour le débusquer, qui donc se posera devant lui? — 3. Celui qui a voulu me devancer, je l'ai rétribué; car tout ce qui est sous les cieus est à moi. — 4. Je ne me tairai ni devant lui, ni devant son langage orgueilleux, ni devant le flot de ses arguments. — 5. Qui donc enlèvera (au monstre) ce qui recouvre sa face ou interviendra pour rouler sa bride? — 6. Qui donc a ouvert les battants de sa face, tandis que la terreur est autour de ses dents? — 7. Elles ont une puissance comme la dureté des boucliers; elles se ferment comme le sceau étroit. — 8. Lorsque les

unes s'avancent vers les autres, l'air ne pénètre pas entre elles, tant elles sont unies! — 9. Lorsque les unes s'adaptent aux autres, elles se joignent et ne se séparent pas. — 10. Son éternuement semble faire briller la lumière, et l'on dirait que ses yeux ressemblent aux lueurs de l'aurore. — 11. Les torches semblent sortir de sa bouche et s'échapper comme les rayons du feu. — 12. La fumée semble sortir de ses deux narines, comme d'une chaudière bouillante ou d'un flacon. — 13. Son souffle paraît avoir des émanations de charbons ardents, et une flamme sort de sa bouche. — 14. La force réside dans son cou, et la bravoure est proclamée devant lui. — 15. Les plis charnus de son corps se sont attachés; son corps est sur lui comme une masse et ne fléchit pas. — 16. Son cœur est massif comme la pierre ou comme la meule inférieure. — 17. Les puissants ont peur de son attaque et ils évitent d'être brisés par lui. — 18. Tout glaive qui l'atteint, il ne le laisse pas subsister, non plus qu'aucun javelot de poids, qu'aucune massue. — 19. Il considère le fer comme la paille et l'airain comme le bois pourri. — 20. Les fils de l'arc ne le font pas fuir et les pierres de la fronde tournent devant lui comme les fétus. — 21. C'est de la même façon qu'il considère aussi le dard, et il se rit du fracas des lances. — 22. Sous lui, les épées tranchantes sont comme de l'argile, et il s'appuie sur l'or comme sur du limon. — 23. Il fait bouillonner le gouffre comme la chaudière, et il transforme la mer en cassolette. — 24. Derrière lui les sillages brillent et il considère l'abîme comme une masse blanche. — 25. Il n'y a pas de domination sur la terre comme la sienne, créé qu'il est pour ne pas être écrasé rapidement. — 26. Il regarde en face nombre d'êtres élevés, et il semble être comme le roi par rapport à tous les fils des animaux féroces.

XLII

1. Job répondit à son Maître en disant: — 2. Je sais que tu peux tout, et qu'aucune décision ne t'échappe. — 3. A qui donc la sagesse a-t-elle été cachée comme à moi, qui ne sais rien?

Aussi ai-je raconté ce que je ne comprenais pas, ce qui m'était caché et que j'ignorais. — 4. Écoute donc maintenant, j'agirai pour le mieux pour que je te parle moi en t'interrogeant, et tu m'instruiras. — 5. J'entendais parler de ta puissance, et maintenant je l'ai vue de mes yeux. — 6. C'est pourquoi je rejette ce que je disais, et je me console de moi-même, qui suis poussière et cendre. — 7. Après que Dieu eut adressé à Job ces discours, Dieu dit à Élip haz le Téma nite : Ma colère s'est enflammée contre toi et contre tes compagnons, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. — 8. Et maintenant, prenez sept taureaux et sept béliers, et allez vers mon serviteur Job, afin de les offrir en sacrifices pour vous, et de demander à Job mon serviteur qu'il prie pour vous ; car, si je n'acceptais pas son intercession, je n'absoudrais pas vos propos insoutenables, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. » — 9. Élip haz le Téma nite, Bildad le Schouhite et Sophar le Naamatite allèrent et firent ce que Dieu leur avait ordonné, et Dieu accepta l'intercession de Job. — 10. Et Dieu rendit à Job ce qu'il avait possédé, lorsqu'il pria pour ses compagnons, et Dieu lui ajouta encore le double de toute sa fortune. — 11. Tous ses proches, hommes et femmes, et tous ses anciens amis se rendirent auprès de lui, firent un repas avec lui dans sa maison, s'affligèrent pour lui et lui adressèrent leurs condoléances pour toutes les épreuves que Dieu lui avait envoyées, et lui donnèrent chacun en souvenir une *gestta* et une boucle d'or. — 12. Et Dieu bénit Job dans la fin de sa vie plus qu'au début ; il eut quatorze mille têtes de moutons, six mille chameaux, mille paires de bœufs et mille ânesses. — 13. Il eut sept fils et trois filles. — 14. Il appela la première *Yemâma*, la seconde *Qesia* et la troisième *Qérén happoukh*. — 15. Il ne se trouva pas de femmes aussi belles que les filles de Job dans tous les pays, et leur père leur assigna un héritage au milieu de leurs frères. — 16. Ensuite Job vécut après cela cent quarante ans, en sorte qu'il vit ses enfants et ses petits-enfants pendant quatre générations. — 17. Puis Job mourut vieux et avancé en âge.

תקון שגיאות ומעיות הדפוס.

אשר העיר עליהם הח' ר' מאיר למברג.

	שורה	דף
במקום באָנה ציל פּאַנחא.	6	7
אחר מלת יותקהם צריך להוסיף: מללא.	1	21
במקום ולא ציל מא.	16	22
במקום חסלהא ציל יחמלהא.	1	24
במקום לא ציל לס.	4	82
במקום סרע ציל עסר.	12	—
במקום סתלה ציל סללא.	7	49
אחר מלת חתי ציל לחם.	5	62
במקום דוי ציל דוי.	13	88
במקום ואנ ציל ואן.	4	91
במקום 16 ציל 15.	21	109
בהערות שורה 7 מתחת במקום יקראו ציל יודו.		—
במקום כתירא ציל כתירא.	2	110
במקום תעבה ציל תעבהא.	16	115
במקום פיהא ציל פיה.	6	118

כמא אמרהם אללה ואשפע אללה איוב: 10 ואללה רד עלי איוב רדה
חין דעי לאצחאבה פזאדה אללה צעף גמיע מאלה:

געל אללה תעי נעמף לאיוב ואצחאבה סי אלדניא קבל גויל אלחואב אלדי
סי אלגרה וכתב אלבארה ונעלהא אעטבארה לגמיע אלזלק חתי יצברו עלי
5 אלאלאם אדא חלת בהם ולא יסארעו אלי תגויר אלקצא כל יסלמו אלי אללה תעי
אלתרבויר ואלחנמף מסבחאן אלקרים אלחכים תעי ותבארך לא אלאה סואה.

11 'אקבל אליה גמיע אקרבייה וקראבאתה ואצדקאה אלקדמא
ואכלו מעה מעאמא סי מנזלה ותוגעו לה ועזוה עלי גמיע אלבלא
אלדי אחלה אללה בה ואעטאה כל אמר קשימה ושנף דהב דכרא:
12 10 ואללה בארך לאיוב פי אכר עמדה אכתר מן אולה פצאר לה
ארבעף עשר אלף ראם מן אלגנס וסתף אלף מן אלגמאל ואלף פדאן
מן אלבקר ואלף אתאן: 13 וצאר לה סבעף בנין ותלאת בנאת:
14 וסמי אלאולי ימימה ואלתאניף קציעה ואלתאלתף קרן הפוך:
15 ומא וגד נסא חסאן מתל בנאת איוב סי גמיע אלבלאד ואעטאהן
15 אביהן נחלה פי וסמ אכותהן: 16 תם עאש איוב בעד דלך מאיף
וארבעין סנה חתי ראי בניה ובני בניה ארבעף אנאל: 17 תם מאת
איוב שיכא מויל אלעמר:

D 1 תם אשפע B ואשפע אללה איוב פיהם. | B ואללה קבל תובת איוב בעד מא אקר

ותצרע ען אצחאבה פאעאן אללה איוב עלי גמיע מא כאן לה צעמא | B 7 וגאו אליה גמיע
אבותה ואקרבייה וגמיע עארפיה אלא . . . ותחזו לה ועאוה עלי גמיע אלכליה אלתי
אחלהא אללה בה ודפעו אליה כל אמר ללעה ואחרה ושנף דהב ואחד | B 10 פבארך
אללה פי אכרה איוב . . . וכאן לה . . . וסתה אלף גמל ואלף צמר מן אלבקר . . . |
B 12 וכאן לה | B 18 פאסמי אלואחרה | B ולא וגד נסא חסאן פי אלבלד מתל בנאת
איוב . . . נחלה מא בין אבותהן | B 15 ועאש איוב בעד הדא . . . וראי . . . | B 16 ומאת
איוב . . . קד שכע מן אלעמר.

חבא וחכתיב תגדותם ושם אוהן מוסר לכל בני אדם עד שיסבלו חיסורים כשיבאו עליהם ולא
ימהרו לעול הדיון אלא ישליכו לאלהים החנהגה והחכמה. ושכח להקדמון ותחכם יתעלה ויתברך
אין אלהים זולתו.

ולא יפותך תקדירי: 3 ומן דא מתלי כפית ענה אלחכמה בניר מערפא
 לדלך אכברת במא לם אפהמה ובמא כפי עני ולם אעלמה: 4 פאסמע
 אלן חתי אכלמך ואנא אלאולי אסאלך פתערפני: 5 וקד כנת אסמע
 בקדרתך כברא ואלן פקד ראיתהא נפרא: 6 לדלך אוהד פימא כנת
 אקול ואתעאזי עלי אלתראב ואלרמאד: 5

נמע איוב פי הוא אלפצל נמיע מא יחתאג אליה מנה ואקר עלי נפסה
 באלענו וקלא אלמערפא באלוקוף עלי לטף תרביד אלחכים תעי ואמורה לאנה נארם
 עלי מא מצי לקולה על כן אמאם ונחמתי ואנה יסלם אלי אללה ויהעזי עלי נפסה
 אלדי הו עפר ואמר תם קאל ויהי אתר הרברים וני'.

7 וכאן בעד מא כאטב אללה איוב בהוא אלכלאם אן אללה 10
 קאל לאליפו אלתימני קד אשתד נצבי עליך ועלי אצחאבך אד לם
 תקולו בחצרתי אלצואב פי עבדי איוב:

הוא ירנע אלי מא סמע מנהם מן אלחקריע כמא קאלו לה הלא רעתך רבה
 וני' כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה (כיב ה') ומא מאתל דלך.

8 ואלן פכדו סבעה תיראן וסבעה כבאש ואמצו אלי עבדי 15
 איוב חתי תקרבוניהא קראבין ענכם ותסאלו איוב עבדי יעלי ענכם
 פאנה לולא אנני אשפעא ללא אחל בכם סאקמה אד לם תקולו
 בחצרתי אלצואב פי עבדי איוב:

למא כאן כמאם לים דו אלי אללה עז ונל ואמא הו עלי איוב נעל אללה
 סבב נפראנהם מסלף איוב ואסתנפארה ודלך קאל ואיוב עבדי יתפלל עליכם פפעל 20
 נמיעהם כמא אמר תעי וקבל עדהם ואשפע להם.

9 פמצי אליפו אלתימני ובלדד אלשוהי וצופר אלנעמתי ועמלו
 B ונא אלן אסאלך פערפני | 12 אלצואב B צואבא | 22 (ועמלו) B ונענו.

8. פי כי זה מעלים עצת: וכי זה כמוני נעלמה סמנו עצת.

6. פי אמאם: אמאם במה שהייתי אומר.

6-1. ביאור: קבץ איוב בפרשה הזאת כל מה שהיה נצרך אליו והודה על עצמו
 שהוא אינו יכול ושרעתו חסרה להבין דקות הנהגת החכם ית' ודרכיו כי הוא מתחרש על סח
 שעבר לאמרו על כן אמאם ונחמתי ושהוא ישרים את עצמו לאל וינחם על עצמו שהוא
 עפר ואמר.

7. ביאור: זה שב אל מה ששמע מהם מדברי נערה לאיוב כמו שאמרו לו הלא רעתך
 רבה כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה ומה שדומה לזה.

8. ביאור: לפי שלא היה חסאם אל האל ית' כי אמ' אל איוב שם האל לסבת כפרתם
 בקשת איוב ושאלתו סמנו סליחה ולזה אמר ואיוב עבדי יתפלל עליכם. וכלם עשו כאשר צוה
 ית' ואיוב קבל התנצלותם והתפלל בעדם.

9. ביאור: שם האל ית' טובה לאיוב ולרעיו בעולם הזה לפני הגמול הנכבד אשר בעולם

והגארה אלמקלאע אנקלבת ענדה כאלקשׁ: 21 ושביה בה איצא יחסב אלנבל ויצחק בארתעאש אלמזאריק: 22 ודונה אלחואד כאלכזף וירתפד באלדהב מקאם אלמין: חדודי אלחריר וכל שי האד.

5 23 ויגלי אלקער מתל אלקדר ויציר אלכחר כאלאבואר: 24 ווראה תצי אלסכך ויחסב אלגמר כאנה ביאיץ: לקב אלביאיץ בשיבה.

25 ולים עלי אלרתאב מתל סלטאנה והו מעמול לילא ינדך בסרעה: 26 והו ינשר אלי כתיר מן אלשאמכין והו כאלמלך עלי גמיע 10 בני אלסכאע:

יכן אלחתדי לאיוב בהדין אלגמין אלעטימין ארדאעא לה ולגמיע אלנאם ותעריסהם אנהם אצעה מן כתיר מן אלחיואן. ואלנרץ אלמברו מן קול אללה תעי הוא הו מא קאל לאיוב האף תפר משפט וגוי יעני מהמא אנך אנת מקים עלי הוא אלנואב אלמעלק סאנת תאבת עלי תגורי ועלי תוכיח נספר. תכון תמרה 16 הוא אלקול הו אן יקול איוב בין ידי רבה כלאמא פציחא יעלמה מן סמעה אנה אקראר באן אללה עז וגל אלעדל אלדי לא יגור ואן אלחסלים אליה ואב לאנה מא יעמל בעבאדה אללא אלאצלה. ספעל איוב כדאך וקאל קולא פציחא יסהמה אלסאמעון כמא אמרה אללה תעי ואראר מנה סקאל.

מב.

1 פאנאב איוב רבה וקאל: 2 אנא אעלם אנך תקדר עלי אלבל

1 (ענדה) B לה | O ושביה כאלקשׁ | 5 (אלבחר) O אלסדא | QD כאלאבאזיר B כזו אלאבואר | B 6 מוסף אחר סלת ביאק: ויקול יקצר אלגמר סי הוא. | QD 19 אנך קאדר.

22. ביאור: חדודי חברול וכל דבר חר. — בפני השבעים מלות סי עיו כתב הגאון: חדודי חרש או שהיה בו חרוד ותחרוד מכריעו (מ' כלים ר' א').
23. בהערות אשר בגליון כ"ו רואן מספר השרשים לר' יונה הערבי נכתב: מרקחה אמר בו ר' סעדיה אלאבאזיר.
24. ביאור: כנה הלובן בשם שיבה.

25—26. פי' הפסוקים: אין על עפר כמו ממשלתו והוא עשוי לכלתי יחת במהרה. והוא יביט אל הרבה מן הגבוהים והוא כמלך על כל בני שחקי. — ביאור: התחרות האל את איוב בשני גופי חיות גדולות אלה הוא להוכיח אותו וכל בני אדם ולחודיעם שהם חלשים מהרבה בעלי חיים. והכוונה היוצאת ממאמר האל ית' הוא מה שאמר לאיוב האף תפר משפט וגוי רוצה לומר כל עוד שאתה מתקיים במענה התלוי הזה אתה מחויב בתת לי עול ובצדק נפשך. ופרי המאמר הזה יהיה שיאמר איוב לפני אלחיו דברים מבוארים שכל מי ששומעם ידע שהם הודאה בהיות האל ית' צדיק אשר לא יעול ושחייב האדם להשלים עצמו אליו כי הוא איננו עושה בעבדיו אלא היותר טוב להם. ואיוב עשה כן ואמר דבר מבואר וביטוהו השומעים כאשר צוהו האל ית' וכאשר חפץ ממנו.

מא.

1 ולקד אכדבה רגאה מן שן אנה ירחל אלי הצרתה:
יוטל תרגי נסע.

2 פאדא כאן לא צארי יטיק אן יתירה פמן דא אלדי ינתצב בין ידיה: 8 ומן סאבקני פכאפיתה אד גמיע מא תחת אלסמא פהו לי: 4 ולא אמסך ענה ולא ען כלאמה אלכביר ונוול מצאפה: 5 מן דא 5 יכשף ונהה ען לבאסה או ידכל פי מיי רסנה: 6 ומן דא פתח מצאריע ונהה ואלהיבוי חואלי אסנאנה: 7 ולהא קדרה כעלאבה אלטרסם ולהא אנגלאק כאלכאתם אלציק: 8 ואדא תקדם בעצהא אלי בעעץ למ ידכל אלהוא בינהמא מן אנצמאמהמא: 9 ואדא אלתוק בעצה בבועץ תעלקת ולם תתפרק: 10 וכאן עמאסה ילמע מנה אלנור וכאן עינאה כלוחאת 10 אלפנר: 11 וכאן מן פיה אלפלאל תדהב וכשעאע אלנאר תתפלל: 12 וכאן אלדכאן יכרג מן מנכריה כקדר תגלי או קמקם: 13 וכאן נפסה גמר תסמע ולהיב יכרג מן פיה: 14 ואלעז יתבת פי ענקה ובין ידיה תהתף אלשגאמעי: 15 ואעכאן גסמה קד תלזקת וכאנה מצבוב עליה פלם ימיל: 16 וקלבה מצבוב כאלחגר או כאלרחא אלספלי: 17 ומן חמלתה יחדר אלמטיקון ומן מכאסרתה יתכאמון: 18 ואי סיה אדרכה למ יקם בה ולא טברזין וזאנה ודבוס: 19 יחסב אלחדיד כאלתבן ואלנחאם כאלעוד אלנכר: 20 ולא תהרבה בנו אלקום

1 (מן שן) B חסר | 8 (פאדא) B חסר | O בין ידי | B 4 מן סבקני כאפיתה | B 5 ולא אמסך | B 6 ומן פתח מצאריע | 7 (קדרה) B קרה | O 9 בינהא | B אנצמאמהא O אנתפאמהא | D 10 לוחאת | 12 (אלדכאן) O אלעאן | D מנכרת... יגל | 13 (גמר) B נאר | D יסמע | DQ ואלעז יבת | 14 (תתף) DOQ חתבת | B 15 פלא ימיל Q פלן ימיל | B 17 אדרכתה לא יקום | B 18 ולא יתרה.

1. פי הפסוק: הן הכויב תחלתו את החושב שיסע אל טראויו. — ביאור: יוטל תרגום נסע.
2. פי אכור: כלב מלומד לצוד חיות.
4. פי הפסוק: ולא אחריש מדבר עליו (פי) בדיו כמו לעיל ליש כ"ה בדי) ולא על דבריו הגדולים וחגות העורך אליו (או מערכותיו).
7. פי הפסוק: ולתם (לשנים) גאוח כקשי חמנן (עיון לעיל מ' י"ח) ולהם סגירה כותום חצר.
14. פי תרוץ דאבה: תקרא הגבורה.

כעלאבדֹּ אַלנחאם וכרזאנאֹּ אַלחדיד: 19 הו אֹלֵּי מֵא כֹּלֵּךְ אַללֵּה מֵן
 אַלבהאים צאנעה הו אַלדֵּי יִקְדָּם סִיפֵּה לֹא גִירָה: 20 וְדֹאךְ אֵן אַלגִּבְאֵל
 תחמל לֵה אַלאדא וְגִמִּיעַ חִיווֹן אַלצחרא תלעב סִיֵּהא: 21 וְתַחַת
 אַלמַמְלָאִי יִנְצַנְעַ וּפִי סַתֵּר קִצֵּב וּוּחַל: 22 פִּתְמַלְלֵה אַלמַמְלָאִת בְּמַלְּה
 6 וְתַחִיט בֵּה גֵרֵב אַלואדִי: 28 וְהוּ וַיִּשְׁמֵלֵם אַלנְהַר וְלֹא יִחַפּוּ וַיִּתְּקֵן אַדֵּא
 תצדר אַלארדֹן אַלִּי סִיֵּהא:

יעשוק כנאיִף עֵן שֵׁרְבֵה לֵה.

24 פִּמֵן דֵּא בִּבְצֵרָה יֵאכֹדֵה או באוהאקה יִתְקַב אַנְפֵּה:

וְהִיֵּה צַפֵּה אַלחיווֹן אַלבְּחֵרֵי.

25 וְהֵל תִּמְיֵק אֵן תִּגְדֵּב אַלמַלְתוֹי בְּעִנְאַרְדֵּי או תהוֹי לִסְאֵנֵה בַּחֲבֵל: 10
 26 או תצִירֵי פִי אַנְפֵּה אַלכֵרְדִּי או תִּתְקַב כֹּדֵה בַּאֲלִישׁוֹךְ: 27 חֲתִי כֵאֲנֵה
 יכֹתֵר אַלִּיךְ אַלְתַּחְנֵן או יכֹלְמֵךְ בְּלִיִן: 28 וכֵאֲנֵה יַעֲהֵר מַעַךְ עֵהדֵא או
 תֵאכֹדֵה עֵבְדֵא לְלִדְהָר: 29 או כֵאֲנֵךְ תִּלְעַב בֵּה כֵאֲלַעְצַמּוֹר או פִּי מְקַאֵמ
 תַּעְקֵדֵה לְצִבְיֵאנֵךְ:

15 יַעֲנִי אֲנֵה כִּדְאָךְ עֵנֵךְ אַללֵּה תַעִי כֵאֲלַעְצַמּוֹר אַלִּדֵּי יִלְעַב בֵּה אַלְצִבְיֵאנֵי.

80 חֲתִי יִתּוֹלֵם עֲלֵיִה אַלאַצַּחאֵב וַיִּקְסַמּוּנֵה בֵּין אַלְתַּגְּמָרֵי:

מֵתֵל כְּנַעֲנִיָּה נִכְבְּדֵי אַרְיֵן (יִשְׁעִיָּה כִּינֵי ח').

81 וְהֵל תִּכְמַל פִּי אַלמַלְאֵל גִּלְדֵּה חֲתִי יַצִּיר רֵאסֵה יִשְׁלַל אַלְסַמְךְ:

82 פִּאֲנַת אֵן צִירַת עֲלֵיִה כַּפֵּךְ לִם תַּעֲדֵךְ אֵן תִּלְכֹּר אַלְחֵרֵב בַּפִּיךְ:

1 Q וְכֵרֵזֵאנֵה | 2 (צַנְעֵה) BQ חֵסֵר | 8 (אַלאַדֵּא) Q אַלגִּבְאֵל | 4 B אַלמַמְלָאִת |

B אַלמַמְלָאִת | 5 B וַיְחִיט | O אַלאַנְחֵאֵר | 10 (תִּגְדֵּב) Q תִּמְדֵּי | 11 (כֵּאֲנֵה)

B חֵסֵר | 12 יַכְתֵּר אַלְתַּחְנֵן אַלִּיךְ | 13 (או ב') B חֵסֵר | 19 B צִירַת אַלִּיֵּה.

19. פִּי הַפְסוֹק: הוּא הַרְמִישׁוֹן מִמֵּה שֶׁבְּרֵא הָאֵל מִן הַבְּהִמּוֹת עוֹשֵׂהוּ הוּא אֲשֶׁר יִגִּישׁ חֲרִבּוֹ לֹא זוֹלָתוֹ. עֵינֵי מֵה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן בְּמֵאמֵר א' מִסִּי אֲרִיֵד: מֵלֵת רֵאשִׁית דִּרְכוֹ מוֹרֵה עַל עֵינֵי תַחֲלַת הַכְּרִיאוּהָ כִּי כִמוֹה נֵאמֵר בְּגִדּוֹל שֶׁבְּהִמּוֹת הוּא רֵאשִׁית דִּרְכוֹ אֵל.

20. פִּי בּוֹל הַרִים יִשְׂאוּ לוֹ: וְהוּא שֶׁהַהַרִים יִשְׂאוּ לוֹ הַיּוֹבֵל (בְּמֵלֵת אֲדֵא תִרְגַּם הַגָּאוֹן בְּכֹל מְקוֹם מֵלֵת יִבּוֹל עֵינֵי הַהַעֲרָה לְתִרְגוּמוֹ וַיִּקְרָא כִּיֵּד'), וְכֵן חִבֵּא דוֹנֵשׁ בְּתִשְׁבוּתוֹ עַל הַגָּאוֹן סִי קִבֵּב כִּי בּוֹל הַרִים יִשְׂאוּ לוֹ יִבּוֹל.

21. פִּי צֵאִים: צֵלִים (עֵינֵי הַרֵאבִיעֵי).

22. בִּיאוֹר: יַעֲשׂוֹךְ כְּנִי לְשִׁתִּיתוֹ לְנַחֵר.

24. בְּרֵאשׁ הַפְסוֹק הוֹסִיף: מִי זֶה — בִּיאוֹר: זֶה (מִפְסוֹק כִּיֵּה) סִימּוֹר הַחִיַּת שֶׁל יֵם.

29. בִּיאוֹר: רוֹצֵה לְוֹסֵר שֶׁהוּא אַצֵּל הָאֵל יֵת כְּצַמּוֹר אֲשֶׁר יִשְׁחָקוּ בּוֹ הַנְּעִירִים.

30. בִּיאוֹר: כְּנַעֲנִים כְּמוֹ כְּנַעֲנִית נִכְבְּדֵי אַרְיֵן.

31. פִּי בִשְׁכוֹת כֵּאלוֹ נִכְתַּב בְּסִכּוֹת. פִּי הַפְסוֹק: הַתְּשִׁלִּים בְּסִכּוֹת עוֹרוֹ עַד שִׁיחִיָּה רֵאשׁוֹ מִצֵּל (מִלְשׁוֹן צֵל) לְדִגִּים.

32. פִּי הַפְסוֹק: וְאַתָּה אִם שָׂמַת עֲלֵיִי כַּפֵּךְ לֹא תוֹסִיף לְזִכּוֹר הַמַּלְחָמָה בַּפִּיךְ.

קו' יעננה יריד בה הוּה אלמסאיל אלמקדם זכרהא ועדסה אן אלכלאם
אצלה מן אלמכות סלמא סמע איוב דלך תנלם כלאמא סחתמלא מעניין וקאל.

8 פאנאב איוב רבֵה וקאל: 4 אָני לאהון מן אן אראדרך פלדלך
קד געלת ידי עלי פמי: 5 ומהמא תכלמת ואחדה פאני לא אעאוד
תאניח: 5

למא אן כאן הוּה אלכלאם מן איוב כלאמא סחתמלא ללהגויר ואלתעדיל
ללה תעי ואנה מא דאם תאבתא עליהא סהו מקים עלי תגויר אלקצא באיהאם
אלסאמעין דלך סקאל אלבי ויען ה'.

6 תם אנאב אללה איוב מן ריח עאצף וקאל לה: 7 אן אמכנך
אן תשדך חקויד פערפני אדא סאלתך שיא: 10
מעני הוּה אלסצל הוּ סתל אלאול ודלך אן אללה תעי תחדי איוב בללקין
אחרמא ברֵי ואלאנר בחרֵי.

8 וכיף תפסך חכמי כאלאיהאם או תמלמני חתי תזכו: 9 ואן
כאן לך סלמאן כאלטאיק או סתלה תרעב בעות: 10 פתוין באלקדרה
ואלשמך ואלבם אלכרהא ואלכהגה: 11 וכד עבראת גצבך ואנטר כל 15
סקתדר וצעה: 12 ואנטר כל סקתדר ואהזמה ודך אלטאלמין פי
מכאנהם: 13 ואדפנהם פי אלתראב אגמעין ואחבם וזוההם פי אלדפון:
14 ואנא איצא אשכרך אדא אנאתך ימינך: 15 הוּה בעץ אלבהאים
אלדי צנעתה מעך יאכל אלחשיש סתל אלבקר:
מן הנא אנא פי וצף אלללק אלברֵי.

16 הוּה קותה פי חקויה ומנאלה פי סרתה:
מן שורך אנן הסור (שהיש י' נ').

17 ויקעי דנבה סתל ארוזה וערוק אפכאדה תתשעב: 18 ועטאמה

4 Q עלי פמי | O בואתרה | B 9 מן אלעאצף Q מן ריח אלעאצף |

B 18 באלואהאם סמלמני | Q 15 כל דו סקדרה | B 17 פי אלדפאין | 28 (סתל) B מן.

5. פי הפסוק: וּמָה עַל פִּי שֶׁדַּבַּרְתִּי אַחַת לֹא אוֹסִיף שְׁנִית. — ביאור: ולפי שהיו הדברים
האלה מאיוב סובלים עיני העול ועיני הצדוק לאל ית' וכל עוד שהוא עומד על דברים אלה
הוא סתקים בדעתו כפי מה שיחשבו השומעים אותם לתת עול למשפט האל לפיכך דבר
האלהים שנית אליו.

7. ביאור: עיני הפרשה הזאת הוא כמו הראשונה והוא שהאל ית' התחרה את איוב
בשתי בריות האחת של יבשה והשנית של ים.

15. ביאור: מכאן החל לספר הברואה של יבשה. — פי בהמות קצת (אחת) הבהמות.

16. ביאור: בשרירי בטנו מן שורך אגן הסהר.

17. פי יחפץ: יעמיד (וכן פי הראב"ע).

18. פי הפסוק: ועצמו כקשי הנחשת וכנטל הברזל. פי אפיקי קושי וכן לקמן מ"א

ד. ולעיל י"ב כ"א פי אפיקים הקשים.

אלמלא: 22 יצחק באלפזע ולא ידער ולא ירנע מן בין ידי אלסיף:
 23 ועליה תרנן אלגעב' ולהיב אלמברזין ואלמזראק: 24 ובארעתאש
 ורנן יקעד אלארץ ולא יעדק בצות אלבוק פרחא: 25 והו אלי אלבוק
 יקול הדא אלתאמי ומן בעיד ישתם אלהרב ורעב אלרוסא ונלבתהם:
 26 והל מן פהמדך יריש אלבאזי או יבסמ אנחתהא אלי אלגנוב: 27 או
 5 באמרך ישמך אלנסר או ירפע וכרה: 28 פיסכן אלצכר ויסתנד עלי סך
 אלצכר וכהפה: 29 ומן תם יכתסב מעאמא ועינאה תלתפת אלי אלבעד:
 80 ופראכה תסתרמ אלדס טבעא ואין כאנת אלצרעי פהו תם:

דכר סבת[אנה] ההנא מן נמלה אפעאלה בעצא מן רסום אלדואב ואעלמה
 10 אן לים ההנא לא מבתדעא או מאבעא או ראוקא או קאהרא סואה וקאל סהל ימנך
 את תניבני עלי שי מנהא וקולה פי אלא'ל ואשאלך והודיעני (ליח ג') למ יען
 אן איוב ימכנה אן יניב פיה כמא שא בל יניב באלתסלים לה ולמא ורד עליה היא
 אלנמאב תוהם אן אלאצלה הו אן ימסך ולא ילפס בשי ופן אנה [יסעל] ב'אך
 מן פעל מן הו מסלם אליה פאחתאנ אלי נמאב תאני יערפה אן אלכלאם הו אצלה
 15 ל'לך קאל אלכתאב ויען ה' את איוב.

מ.

1 תם אנאב אללה איוב קאילא: 2 הל אלצומו' מע אלכאפי מן
 אלארדב פקד ינבני ללמסתקבל אללה אן יניב ענהא:

1 O יצחק מכאן אלפזע B י' בגמחור אלקרא (עיון פסוק ז) | D ומן קבל אלסיף לא
 תרנע B ולא יסתכר מן גלבת אלמקח' (פסוק ז) | O 2 תרן | D ואלמזראק | O והו
 בארעתאש | Q בארתגאז ורעש | B 4 יקול הדא אנת אני.

24. פי' ינמא ארץ: יכוון הארץ, מלשון מגמת פניהם קדימה (חבקוק א' ט') עיון ר'
 יונה בסוף שרש גמא. — בסוף הפסוק הוסיף בשמחה.
 25. פי' בדי שופר יאמר האח: והוא אל השופר יאמר זה האתוה (עיון תרגום הגאון
 לישעיה מיד מ"ז).

28. פי' ויתלונן: וישען.
 30. אחר יעלעו דם הוסיף: בדרך טבעם. — ביאור: הזכיר ישתבח כאן מכלל פעולותיו
 קצת משפטי הבחמות והודיע את איוב שאין פה מבלעדי האל בורא או טובע בטבע או מפרינס או
 מתגבר ואמר לו התוכל לענות לי על דבר מהם. ומה שאמר בתחלה ואשאלך והודיעני לא רצה
 לומר שאיוב יוכל לענות בזה כמו שירצה כי אם שיענה לו בהשלמת עצמו אליו. וכאשר בא
 אליו דבור השם חשב איוב בנפשו שהיותר טוב הוא שישתוק ולא יבטא מאומה וסבר שהוא
 עושה בזה מעשה מי שהוא משלים עצמו לאל. על כן הוצרך אל דבור שני להודיע שיותר
 טוב הוא לפרש בדברים. ובעבור זה אמר הכתוב ויען ה' את איוב.

2 פי' הרב עם שדי יסור כמו שהוא כלשון הראב"ע: הדרך מוסר הוא שיריב אדם עם
 שדי. — ביאור: אמרו יענה רוצה בו אלה השאלות אשר קדם זכרם והודיעו האל שהדבור טוב
 מהשתוק וכאשר שמע איוב זה אמר דברים טובלים שני ענינים ואמר.

- 8 וכיף תגלו סתמסך אולאדהא בעד מא תמלק מלאצהא: 4 וכיף ינקהון בנוהא ותתרבי מי אלבר ותכרג סלא תעוד אליהא:
- מן בעץ אללאק אלחיוון אן אליאייל אלתי אדא ולדת תנאף עלי אולאדהא אן תתרכהא ותהרב סתמסך בעץ אעצאיהם התי תלני אלי אלמקאם סי מוצעהא כקי תכרענה ילדיהן תפלחנה סאדא אשמו כרגו ולם יעודו כקי יצאו ולא שבו למנ. 6
- 5 ומן דא סואי ארסל אלוחש הדא ואסאראת אלערכד מן חללהא: 6 כמא צירת אלכידא מנולה ומסכנה אלסכנה: 7 ויצחק בגמהור קריה וגלכבת אלגלואז לא יסמע: 8 וירום מן אלגבאל מרעאה וורא כל כצרה ילתמס: 9 והל ישא אלרים כדמתך או יבית עלי מעלפך: 10 והל תעקדה אלי תלם במקאמ או יכרב אלאעמאק וראך: 10
- 11 והל תתק בה אן קוטה כתיורה ותתרך עליה כסבך: 12 והל תאמנה סי אן ירד עליך זרעך או יגמע בידרך: 18 והל תערף כיף כנף אלמרננין נאהצה בהם או ריש אלחדאה ואלכאזי: 14 ומן אלמאיר מן תתרך עלי אלארץ ביצהא ותסכן אלתראב גהלא: 15 ותנסי אן אלארגל תמאהא וחיוון אלצחרא ידוסהא: 16 ותקסא בניהא כאננה לים להא 16 ולא תפוע אן יציר תעבה אלי אלפרג: 17 וכאן אללה קד אנסאהא אלחכמה ולם יקסם להא שיא מן אלפרם: 18 ווקת תרתמע סי אלרפע סהי תצחק באלפרם וראכבה: 19 והל תעמי אלפרם אלגברוה או תלבם ענקה אלרעב: 20 והל תתירה כאלגראד ופי צהילה אלבהא ואלהיבה: 21 וכאנה יחפר אלאעמאק ויסך בקוטה ויכרג תלקא 20

1 DQO סתמסך | 2 BD ינקון | B ויתרבון | 6 B אלעריבד | D אלעראביד |
 7 O חלהא | 8 D וירום אלגבאל | 10 D במוקאם | 11 B תאמן בה | 12 (פי) B חסר |
 D יגמע בדרך | B יי בוארך | 18 O אלמרנין | B מן יתרך | 14 Q וחסכן ביצהא עלי
 אלתראב | 15 O ותקסו | 16 D אלפראג | 17 D ארתפאע.

4. פי יחלמו "ינקתון" כלומר יעמדו סחלים או ירפאו וכן תרגם בישעיה ל"ח פ"ו ותחלמיני ואנקחני.
- 1-4. ביאר: הזכיר מקצת סבע בעלי חיים והוא שתאילות מיראתן שילדיהן יעזבו אותן ויברו להם פורקות קצת איברי ילדיהן עד שיעמדו כמעונות ואם נרפאו יצאו ולא ישובו. (ועיין פי הראביע: ותפלחנה ילדיהן כדי שלא יזונו ממקומם . . . ואחר כך יתפאו).
8. פי יתור יבקש. ודגש בתשובותיו סי ל"ח כתב: ואמר בפתרון יתור הרים סרעהו כגון ויתורו את ארץ כנען.
18. פי הפסוק: התרע איך כנף המרגנים (העופות) מגביהת אותם או אבר הדאה והנץ וגם הראביע פי גלסה נפרשה. והגאון תרגם חסידה ונצח כאשר תרגם בויקרא י"א ודברים י"ד שמות העופות דאה (ד"ה) ונץ.
- 14 פי הפסוק: ויש מן העוף שתעזב על הארץ ביצה ותחמם העפר מבלי דעת.
21. פי יחפר: כאלו הוא חופר. ודגש בתשובותיו סי ק"ן הביא יחפרו בעמק וישיש בין הפסוקים של יחיד ורבים (רבים במקום יחיד).

83 ומא עסאך אן תעלם מן רסום אלסמא או תציר מן אחכמא
 פי אלארין: 34 או לעלך תרפע לאלגים צותך חתי קמר אלמא יגמך:
 35 והל תבעת באלברוק פידהבון ויקולון לך לבך: 36 מן דא גירי געל
 אלותאק ללחכמא או מן אעמי אלמוכרף אלפיהם:

8 תחדא אללה איוב באלחכמא כיה טבעת פי אלחיואן וכיה צארתי מוּזק בהא
 בקי מי שת בטוחות חכמה וכיה מסכנהא אלקלב ושכוי הו אלמוכרף אעני אלקלב
 דא אלנואמר.

87 ומן יעד מא פי אלשוואהק בחכמא או יסכב מן אלסמא בללא:
 88 ואין כנת אד אנצב אלתיראב אלי אלמרכז ואלגבאש תלתוק: 89 והל
 10 תציד ללבו פריסה ובמון אלצראגמא תמלא: 40 אדא אנכפצו פי
 אוטאנהם וגלסו פי אלמלאל מכמנא: 41 ומן דא יהי לאלגראב זאדה
 אד אולאדה כאנהם אלי אלמאיך יגותון ויצלון מן עדם אלטעאם.

היא אלכאב אלחאלת מן אלגי אצול אלמדכורה פי אלרוק יצף סיהא אקי
 מא פי אלבהאים אלי אצעף מא פי אלחיואן בקי ליש גבור בבהמה (משלי ל' ל')
 15 וקאל מי יכין לעורב צידו וסוק הדה אלאוצאף אפעאל והי קהר אלטבאע מן דלך
 אלכחר אלא יגרק בקי ויסך בדלתיים ים (ליח ח').

למ.

1 ומא עסאך אן תעלם מן ולאד ועול אלעבור או תחפס מן טלק
 אלאיאיל: 2 והל תחצי שהורהא פתכמלהא חתי תעלם וקת ולאדהא:

B 1 או תציר רסומה | B 2 בצותך | O 9 תלתצק | B 10 לאללבו | Q 17 מן
 וקת ולאד | B תחפס טלק.

83. פי הפסוק: ומה אפשר לך לרעת מחקות השמים או לשים ממשפמיו בארץ. —
 בפי השבעים מלות סי ע"ה כתב הגאון: משמרו המוציא שם חוב.
 86. פי הפסוק: מי בלעדי שת הבטחון לחכמה או מי נתן ללב המצויר בינה. —
 ביאור: התורה האל את איוב בחכמה אך נשבעה בהי ואיך היתה שיכמתו בה ואיך היתה
 משכנה הלב. ושכוי הוא המצויר (במשלי כ"ה י"א תרגם הגאון מלת משכיות מזכרפאת ר"ל
 ציורים נאים ועוד עיין תרגומו על ויקרא כ"ו א' וישעיה ב' ט"ז) רצוני לומר הלב בעל התגיונות
 (עיין דברי ר' יונה ב"ש שבה ופי' הראב"ע לשכוי).
 87. פי הפסוק: מי יספר מה שיש בשחקים בחכמה או ישיב (כלומר ישפך) מן
 השמים לחות. (פי' ישכב מלשון שכבת המל וכן פי' ר' יונה ב"ש שכב).
 88. בראש הפסוק חוסיף איפה חיית. ופי' מוצק, מרכוז (וכן פי' הראב"ע: היא הנקודה).
 89—91. ביאור: זה השער השלישי מן השלשה השרשים הנזכרים ר"ל בפרנסה יספר
 בו החוק שבבטמות עד החלש שבבעלי חיים כאמרו ליש גבור בבהמה ואמר מי יכין לעורב.
 ולמעלה מהספורים האלה יש פעולות [האל] והם התגברו על הטבע ומהן שהוא מכריח חיים
 שלא וישוף היבשה כאמרו ויסך בדלתיים ים.

20 אן כנת תאכדה אלי תכמה או תפהם סכך סנאזילה: 21 והל עלמת באנך תולד והל ערד איאמך כתיר: 22 והל וצלת חינא אלי כזאין אלתלג או ראית כזאין אלכרד: 23 אלדי צדדתה לוקת שדה ליום הרב ומלחמה: 24 ופי איטריק יתקם אלנור או יתבדד אלאשראק עלי אלארץ:

6

קולה יחלק אור הו צפה אנבעאת אלנור ונסאדה פי מרג עמור אלפלאם אלדי הו סל אלארץ אלמרחסע עלי אלשכל אלצנובר.

25 ומן דא סואי קסם למגרק קנואת ומרק ללפקיע אצואתא: 26 וקד ימטר עלי ארץ לא אנסמן פיהא ובריה לא אדמי כהא: 27 וישבע אלכאוייה או אלמכואה וינבת מרג אלכלא: 28 והל ללמטר 10 אב או מן ולד נדי אלמל: 29 ומן במן מן כרג אלגליד ודמק אלסמא מן ולדה:

תחדה כהה אלמאור אלדי נראהא תחדת לא מן שי וסיהא אכמאל מא יקולה אלמלחרון.

80 וכיף צאר אלמא יתכאתף כאלחגר ווגה אלגמר תתעלק: 15 81 והל תעקד נעאים אלטר׳א או גואדיב סהיל תהל: 82 והל תכרג אלגנום פי אוקאתהא ובנאת אלנעיש תסיר אנמעין:

יירד בקי התקשר אלכאב אלחאני מן אלני אצול אלמתקדמה אלתי הי אלזלק ואלזלק ואלרוק סאמא אלטבע סאנה פי אלחיואן יסמי זלק ופי גירה יתרג עאמיה סמנה טבע אלכואכב ואפעאלהא קאל פיהא התקשר מעדנות כימה 20 ואלחאר מנהא יעצ אלחמר וינמיהא וסיה יקול או מושכות כסיל תפתת. חם וצף מן אלכואכב אלחאבתה ועיש על בניה תנחם סקאל אנהא תסאירהם דאימא וכילך גמיעא תחפס אבעארהא עלי מן ואחר.

B 2 וחל דלת אלי | O 9 לא אדמי פיהא | B 10 ומלמכואה | B 11 או דמק אלסמא | BD 16 תחלל.

24. ביאור: אמרו יחלק אור הוא ספור תפוצת האור והכנסו כמותא עמוד החשך אשר הוא צל הארץ המתנשא בצורה אספרובלית. — פי קדים זריחת. 25—29. ביאור: התורה אתו בדברים האלה אשר נראה אותם מהודשים לא מדבר וכחם בשל מה שיאמרו הכופרים (מאמיני הקרבות). 81—82. ביאור: רוצה באמרו התקשר השער השני מהשלשה שרשים אשר קדם זכרם אשר הם הבריאה והטבע והפנסת. והטבע כחי יקרא בשם זלק (בלשון ערב) ובולתו ועזבוהו בשם הכלל. ויש סמנו טבע הטובים ופעולתם אמר בהם התקשר מעדנות כימה. ותחם שבחם יבשל הפרות ויצמיחם וכו אמר או מושכות כסיל תפתת. אחר כן ספר מהטובים העומדים ועיש על בניה תנחם אמר שהיא הולכת עמם תמיד וכן כולם ישמרו מרחיקהם במשפט אחד. — ודוגש בתשבותיו סימן פיד כתב: ופתר מורות כמו מזלות ועיש על בניה עם בניה. ובסי קין הביא בעתו שהוא במקום בעתן לשון רבים.

עליהא כמנָהם לבאם לְהא: 15 וכיף ימנע מן אלפאלמין נודהם
 ואלרראע אלרפיעָה תנכסר: 16 והל דכלת וקתא אלי מגיץ אלכחר או
 סרת פי נהאיִה אלנמר: 17 או אנכשף לך אבואב אלמות או ראת
 אבואב אלנבס: 18 והל תפְהַמַת אוסאע אלארץ פאכבר בדלך אן ערפת
 5 שיא מנה: 19 ופי אי מריק יסכן פיה אלנור תאבתא ואלפללאם אין
 מוצעה דאימא:

היא אלקול פי מואקע אלנור וינבני אן נשרח דלך ונקול אן אלאשנאל
 אלהנרסיָה אלתי אלהנתהא אלמחן ואלארצאד אפְהַרת אן דאירָה מסיר אלשמס
 מאילִה ען אסָק דאירָה אלעמארה ולדלך יוגד להא אברא פי כל אקלים מיל אלי
 10 נהָה אלננוב אלא אנהא לא ישך פי אן דאירחהא תקאבל דואיר אר מן סמח עמארה.
 וקד עלמת מע דלך אן אלקטב אלשמאליִ אלדי הו אחרי אלנקטתין אלתאבתתין
 כל מא ארמפע וקרב מן סמת אררַם ואד מקראר ויארָה אלנהאר עלי אלליל פי
 אלציף ואלליל עלי אלנהאר פי אלשתא סינב מן דלך אן אלקטב אדִא הו בלג צי
 גווא אלדי הי במקראר רבע אלפלך התי יסאמת אלוּוּם יציר מדאר אלשמס פי דלך
 15 אלאקלים כמדאר אלהא ללאסא למדארהא פי אקלים אלעמארה אלתי הו כמדאר
 אלהנאנה (?) פאדִא כאנת אלשמס פי אלבלוג אלשמאליָה כאנת אברא פִארהָה פוק
 דלך אלאקלים. ואדִא כאנת פי אלבלוג אלנוביִה כאנת אברא כפִיָה תחת דלך
 אלאקלים סתציר אלסנָה הנאך יומא ואחדא נהארא וי אשהר וליִלָה וי אשהר פען
 היא אלמכאן אעני מקאם אלשמס וי אשהר ואלפללאם וי אשהר קאל איזה הררך
 20 ישכן אור וגי.

BD 1 לבאסא | B פימנע | B 3 הל אנכשף.

ואמרו זה מורה שהיא סתהפכת באדם ובכחמה תמיד ולא הבינו הפתאים שהוא לא נאמר כי
 אם על הארץ מפני שהקדים לפניו לאחוז בכנפות הארץ ועליה אמר שהיא סתהפכת ברשעים
 [על יד הרעות] כחמר חותם והם דבקים לה כאלו הם לבושה לא יוכלו להעתק ממנה עד
 שתשלם גורת האל בהם.

19. הוסיף שתי פעמים כפסוק מלות נצח ותמיד. — ביאור: במקומות שישול עליהם
 האור ידבר וצריך שנבאר זה ונאמר שהצורות התנרסיות אשר הוציאום הבחינות וההכמות
 הראו שענינל מולך השמש נוטה מאופק עיגול הישוב ובעבור זה תמצא לה לעולם בכל אקלים
 במינה אל פני הדרום אלא שבלי ספק שענינולו מקביל מול עיגולים אחרים משמח הישוב. וכבר
 ידעת עם זה שהקוטב הצפוני שהוא אחת מיסתי הנקודות הקיימות כל מה שהוא ינשא ויקרב
 אל נקודת גובה השמים אשר מעל הראש נוסף שיעור תוספת היום על הלילה בקיץ והלילה
 על היום בסתיו וראוי מפני זה כאשר הגיע הקוטב לתשעים חלקים שחם כשיעור רובע הגלגל
 עד שבא בגובה השמים אשר מעל הראש יהיה סבוב השמש באקלים התוא כסבוב הירחים
 משונה מסבובו באקלימי הישוב. וכאשר יהיה השמש בקצה הצפון יהיה לעולם נראה ממעל
 לאקלים התוא וכאשר יהיה בקצה הדרום יהיה תמיד נעלם מתחת לאקלים התוא ואם כן תתיה
 השנה שם יום אחר ששה חדשים יום וששה חדשים לילה ועל המקום הזה כלומר מקום עמד
 אור השמש ששה חדשים ותחשך ששה חדשים אמר איזה הררך ישכן אור וגי. (קצור פירוש
 זה הביא הראב"ע בשם הגאון. והרשב"ץ הביאו בקיצור הלשון אשר מצא בפני הראב"ע:
 והגאון פי איזה הררך ישכון אור על מקום שיש בארץ שהוא כלו אור חוץ מיום אחד והפך
 הרב ומקום שיהיה שם האור חצי שנה. והחלק הראשון מלשון זה [מקום שיש בארץ . . .
 והפך הרב] שאינו נמצא בביאורנו נמצא בפני הגאון לפי יצירה פרק א' הל' ד' עיין שם).

בדלך אן ערפתה ופהמתה: 5 מן דא ציר מסאחתהא כתלי אן ערפתה
או מן מד עליהא אלתר שביה ביי: 6 ומא לעלך אן תעלם עלי מא דא
אמבעת קואעדהא או מן אלקי חגר זאוויתהא:

וגרת הוה אלני סואסיק תדכר אצלא ואחרא מן ג' אצול דכרהא סי הוה
אלקצה ויהי אלללק ואלללק ואלרוק. סאמא אלללק סרו אלאתראע ואלאחראח קאל 5
סיהא אולא ביסדי ארץ מי שם סמדיה על מה ארניה ומא גרי הוה אלמגרי וסאדכר
כל ואחד סי מוצעה.

7 ומא עסאך אן תעלם ברנין גמיעהם ככואכב אלזמאן אדא גלב
גמיע אלמלאיכה: 8 או מן סיג אלכחר כאנה במצאריע אדא תצדר
ליכרג מן אלהציץ: 9 כמא צירת אלגמאם לבאסה ואלצבאב צמאדה: 10
10 וכסרת עליה שרומי ואני צירת לה נגרא ומצאריע: 11 כמא קלת
לה אלי האהנא תאתי ולא תזיד והאהנא תצעף קדרה אמואך:

קד קדמת ונה אלהכמה סי אצראף איוב אלי גיר אלמעני אלדי הו גואבה עלי
אלחקיקה חם נקול סי הוה אלמעאני אלדי תחדיי אללה בהא איוב לים אלקצר בהא
לה ודהה כל גמיע אלללק קצדהם בדלך ודהה אלאימאאת לו לס ניץ עליהא 15
אלכתאב לכאן אלעקל יקצי כאן סאעל הוה אלאשיא הו אלקרים תעאלי סכיף ולם
יקנעה דלך חתי געלהא נצא מנצוצא.

12 והל שאהדת פי איאמך מא אמרת בה אלנור ומא ערפת
אלסואד מוצעה: 18 או תפהם אלקדרה עלי אמסאך אכנאף אלארץ
חתי ינפיץ מנה אלפאלמון: 14 פהדי תתקלב כמיין אלכאתם והם מנתצבון 20
B 2 ומא עסאך אן תעלם | O 8 ברנין גמיע כואכב אלזמאן | DO 11 שרמי |
D נגרא B נגרא | D 18 עלי איאמך | B 20 אלפאלמון מנחא | D פתקלב.

5. שתי פעמים הוסיף בפסוק מלה כמובן.

6. בראש הפסוק הוסיף מלות מה אפשר שתדע. — עיין מה שכתב הגאון על מלות
אבן פנתה בפירושו לסי יצירה פרק ג' תחלת הלכה ד'. ועל מלה ארניה תחלת הלכה ה'.
6--4. ביאור: מצאתי ג' פסוקים אלה וזכרים שרש אחד מן הג' שרשים אשר זכרם
בפרשה הזאת והם חבריאה והסבע והפרנסה. וחבריאה היא ההוצאה מאין והחידוש אמר בה
בראשונה ביסדי ארץ מי שם סמדיה על מה ארניה ומה שהולך על זה הדרך. ואני עתיד לזכור
כל אחד במקומו.

7. פי הפסוק: ומה אפשר לך שתדע ברננת כלם ככוכבי הזמן כאשר תרועו כל
המלאכים. עיין פירוש הגאון לסי יצירה פרק ג' סוף הלכה ה'.

11. פי ישות בגאון גלדי: יהלש גאון ג'. (אולי מלשון נשתה גבורתם). — ביאור: כבר
הקדמתי מה היתה פונת חכמת האל בחפלינו את איוב אל זולת הענין אשר הוא המענה
באמת. אחר כן נאמר שאלה הענינים אשר התחרה בהם האל את איוב אין הכוונה בהם לו
לכדו כי אם לכל בני אדם ואלה הרמזיות אילו לא נכתבו במקרא היה השכל דן עליהם
שהעשיה הדברים האלה הוא קדמונו של עולם יתעלה אבל הוא לא הפסיק בזה אלא שבו
כרוב מבורא.

12. פי הפסוק: הראית מימך מה שציתתי בו האור ומה שתודעתי השתר מקומה.

18. פי לאתח: או תדע היכולה לאתח.

14. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר ג' מסי אריר: וסברו כי אמרו תתהפך על הנפש

ואיצא מי יתן ידעתי (כינ ג') אדעה מלין יענני (כינ ה') סלם יעֶפֶה. סארא תצפחנא
 כתיבא מן אכבאר אלא־לין וגרנא כל מן אבלאה תעי בשי סאל רבֶה אן לם
 אחל בה דלך פאן אלאמר יכון מנקסמא חיינִי דלך אן אלמולם אן כאן אולם
 באסתחקאק ביִן אללה תעי לה דלך וקאל לה הִיא בסו עמלך כקוֹ והיה כי תאמר
 תחת מה עשה ה' אלהינו לנו את כל אלה (ירמיה ה' י"ט) ואיצא והיה כי תגיד לעם
 5 הוה וגו' ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי (שם מז י') ואן כאן אלמולם
 ממתחנא לם יבין לה דלך לילא יצעף ענד אלנאם צברה כמא עלמנא אן משה
 למא אבלאה בסיאסֶה תיר אלף ואחחמאל גהלהם וכמאהם [פסאל רבֶה] למה הרעת
 לעבדך (במדבר י"א י"א) לם יגבה ען דלך בל קאל לה שיא אֶר והו אספה לי שבועים
 10 איש (שם י"א מז) וכמא סאלה ען אלבלא אלדי אשקי בה ישראל תאניִה במלב
 אלתבן סי מצר אד קאל פרעון לא תאסיפון לתת תבן לעם (שמות ה' ז') וכאנת
 רסאלֶה אללה הי אלמבב סי דלך אלשקא לקוֹ כי גרפים הם (שם ה' ח') פקאל משה
 ה' למה הרעות לעם הוה ומאו באתי אל פרעה (שם ה' כ"ב) סלם יגבה ען דלך כל
 קאל לה שיא אֶר עתה תראה אשר אעשה לפרעה (שם ו' א'). פכדלך כאן איוב למֶא
 16 סאל רבֶה אן יעֶפֶה סבב מא לחקה אנאבה בשי אֶר לים הו אלדי סאלה ענה
 ודלך מנה תעי אחדי צפאת אלחכמֶה. וקֶדמת דלך לא־נֶה כתיב מא יחסאל אלנאם
 ויקולון מא סי הִיא אלקול מן אלגואב עלי מא סאל איוב סי מא תקדם סוצעת הִיא
 אצלא יסתרשר בה סי גואבה הִיא. תם נבתי בשרחה גִץ קול אללה תעי ויען וגו'.

לת.

1 תם אנאב אללה איוב מן ריח אלעאצף פקאל לה: 2 מן דא
 20 מתלך מפלם אלחכמֶה בכלאם גיר מערפֶה: 8 פאן אמבנך אן תשֶׁדד
 חקויך פערֶפֶניה אדא סאלתך: 4 ואין כנת חין אססת אלארץ אכבר
 D 20 פהו אן אמבנך.

סלים יענני אך האל לא הודיעו. וכאשר חפשו הרבת כהגרות הקדמונים מצאנו שכל מי שיסרו האל
 בדבר ושאל מאלהיו למה הביא עליו זה או הדבר מתחלק וזה שאם נתיסר המיוסר כמה שראוי
 לו הודיעו האל ית' ואמר לו זה היה ברוע מעשיך כאמרו והיה כי תאמרו תחת מה וגו' ועוד
 והיה כי תגיד לעם הוה וגו' ואם נתיסר על דרך נסיון לא הודיעו האל את זאת פן יחלש בעיני
 בני אדם סבלו. כמו שידענו שכאשר יסר האל את משה בהנהגת שש מאות אלף ובשאת
 סכלותם והמאותם ושאל את אלהיו למה הרעות לעבדך לא ענתו על זה אלא אמר לו דבר
 אחר והוא אספה לי שבועים איש. וכאשר שאל ארתו על הרעת אשר ענה בה בני ישראל שנית
 במצרים כי אמר פרעה לא תאסיפון לתת תבן לעם ושליחות האל אל פרעה היתה סבת הרעה
 הזאת לאמרו כי גרפים אתם ומשה אמר אדני למה הרעות לעם הוה וגו' לא ענהו על זה אלא
 אמר לו דבר אחר עתה תראה אשר אעשה לפרעה. וכן איוב כאשר שאל את אלהיו שידיענו
 סבת יסוריו ענתו בדבר אחר איננו הדבר ששאלו עליו וזה סמנו ית' אחד תאירי החכמה.
 ותקדמתי זה בעבור שבני אדם ירבו לשאול זה מזה ואוסרים מה מענה יש במאמר הוה על
 מה ששאל איוב כמה שקדם ושמתו זה ליסוד למען ידריכך במענתו זה. אחר כן נחל לבאר
 דברי האל ית' ויען וגו'.

2. אחר מי זה תוסף מלת כמך.

8 סי הפסוק: ואם תוכל לאזור חלציד חודיעני כי אשאלך.

20 והל ינקצי מא יקץ ענה אדא תכלמת ומן קאל מן אלנאם אן וצפה יפני:

ומן זעם אן תסביחה יפני הו קי' כי יבלע פהו מקאם [יכלה?].

21 פהו אלאן כמן לא ירי נורא הו ואצח פי אלשוואהק בעד מא מרת אלריאח פאצחתהא.

5

ותמהרם הו מאל וכעצם השמים למחר (שמות כ"ד י') אלדי הו צחו. תם תכלם פי אלמערפא אנהא אכתסאב יסתרגנה אלעאקל מן עלם אלחואם כמא יסתרגנ אלדב מן אלמעארן הו קי'.

22 וכמא יותי באלדהב מן מעאדנה כדאך תסתרגנ אלמערפא באן אללה אלמכוף אלבהא: 23 ואלכאפי לא נגד וצפ כתרד קדרתה 10 ומע דאך פלא יצפ אלחכם לכתרד עדלה:

קי' שדי לא מצאנוהו יעני אן אלנאם לס ילחקו ולם יבלנו כל אוצאפה. תם תם עלי אן אלעלמא אלדין לס ירו כתירא מן אלנאם פי מרתבהם יקרון לה עז וגל ויכאסונה הו קולה.

15 24 לדלך יכאסונה אלנאם לא יראה גמיע אלחכמא:

פסמע איוב הדי אלכלאם ואמסך עליה ולם ירד עלי אליהוא בשי פכאן אמסאכה הדי יחתמל ונהין אמא אן יכון אמסאך אמתחאן (...). סלדלך כאמבה אללה עז וגל ליסתרעיה אלאקראר בכלאם אליהוא ואלרנוע ען והמה ופנה אלדין כאנו כמאא ניר אנה לס יצפ בדלך לילא יסתצעפון אלנאם צבר איוב ולקד תאל אל איוב דלך ואנתהד פי אן יעלמה אללה לס אבלאה פי קולה הודיעני על מה תריבני (י' ב') 20

D 6 אלריה | D 11 לא יוגד | B 16 ולא יראה.

20. פי הפסוק: הקץ למה שיספר עליו כאשר אדבר ומי מן האנשים אמר כי ספורו יכלה. — ביאור: ומי חשב ששכחו יכלה הוא אמרו כי יבלע והוא במקום יכלה או יאבד.

21. פי הפסוק: והוא עתה כמי שלא יראה אור והוא כהיר בשחקים אחר שעברו תרונות ומחרים. — ביאור: ותמהרם הוא כמו וכעצם השמים למהר אשר הוא בהירות. ואחר כן דבר בדעת שהיא קנין יוציאהו המשכיל מידיעת החמשה חשים כמו שיוציאו את הזהב מן המחצבים.

22. פי הפסוק: וכמו שביאו הזהב מסחצביו (מצפוניו) כן יוציאו הדעת שהאל הוא הנורא בהודו.

23. ביאור: אמרו שדי לא מצאנוהו רוצה לומר שבני אדם לא ישיגו ולא ימצאו כל תארו. אחר כן חתם באמרו שהחכמים אשר לא יראו הרבה אנשים במעלתם יקראו לו ית' וית' ויראוהו הוא אמרו לכן יראוהו.

24. ביאור: כששמע איוב המאמר הזה שתק ולא השיב על אליהוא במאומה. ושתיקתו זאת סובלת שני טעמים או שהיא שתיקת נמיון... ובעבור זה דבר אליו האל ית' לבקש ממנו שיודע לדבריו אליהוא וישוב מן שגגתו ומחשבתו שהיו חסא רק שלא אמר זה בדרך מבואר מן יאמרו בני אדם על איוב שהיה חלש בסבלו. וכבר ביאר איוב זה בהשתדלו לבקש מאל שידוענו למה יסר אותו באמרו הודיעני על מה תריבני ועד מי יתן ידעתי ואמצאוהו אדעה

אומי בקוי אף ברי אלי נקא אלנו בעד אנקמאע אלמטר סאנה אסלם
ללאנמאם ואעדס ללאמראין.

12 והו פי אלמחיש מתקלב בלמטה לפעלה כל מא יאמרהם עלי
ונה אלעמארד מן אלארין: 13 אמא לאדב או לאסתחקאק בלדה או
5 לפצל יוגדהם:

נעל אלמטר עלי גי אקמאם אמא לנקמה קאל פיהא אם לשבט ודלך כמא
כאן פי עצר שמואל הלא קציר חמים היום (שמואל א' יב י"ז) ואמא באסתחקאק
קאל פיה אם לארצו מתל ונתתי מטר ארצכם בעתו (דברים י"א י"ד) ואמא לתפצל
קאל פיה לחסד נפיר מא פעל פי עצר אחאב ויהי עד כה ועד כה (מלכים א' י"ח מ"ה).

14 פאנצת דלך יא איוב קף ותפדהם אענזבאת אלמאיך: 10
15 אתעלם כיה יצייר אללה דלך עלי קום ויפדהר להם סגל ענאנה:
אלערב חסמי אלסחאב אלענאן.

16 או תערף תסקיף אלגמאם ומעה אענזבאת אלצהיח אלמערפא:
קולה אלאול התדע ינצרף אלי תגויל אלמטר וקולה אלבי התדע ינצרף אלי
15 מנע אלמטר.

17 כמא תעלם אן תיאבך האמיה אדא קרת אלארין מן ריח
אלגנוב: 18 מהל תעלם מעה כיה גלד אלסמא כמראיא מפרגה:
19 פערפנא מא נקול לה מן חית לא נצאפפה מן קבל אלפלאם:

קאל לה אן כאן ענרדך תנה לים מפלמה קלהא חתי נאמכבה כהא הו קוי
20 הודיענו ונוי חם קאל והל בלנת נמיע אומאמה.

3 O לפעלה מי כל | 11 (דלך) B עלך | 13 D או תערף כיה | QD חסקים
B חסקים | 16 B כמא אן תיאבך | 17 B גלדת אלסמאמת.

אף ברי הוא רומז לנקיון האויר אחר הפסק המטר כי הוא יותר שלם לנופות ויותר חסר
מהחלילים. — ודגוש בתשובותיו על הגאון סימן נ"ב כתב ואמר כי יפיץ ענן אורו אינו מלשון
אור בלתי הוא לכרו בכל המקרא ואין לו דומה. וכן פירש הגאון מלת אור גם לעיל ל"ז ל'
ובישעיה י"ח ד' ועיין ר' יונה בשרש אור ופ"י הראב"ע לאיוב ל"ז ל'.

18. ביאור: שם המטר על שלשה חלקים או לנקם וכו אמר אם לשבט וזה כמטר
שהיה בזמן שמואל הלא קציר חמים היום וגי. או במת שראוי וכו אמר אם לארצו כמו ונתתי
מטר ארצכם בעתו. או לחסד רומה למה שנעשה בזמן אחאב ויהי עד כה ועד כה וגי.

15. פי חסוק: התדע איך ישים אלוה זאת על האנשים ויראה להם מטר עננו. —
ביאור: חערב קורים הענן ענאן.

16—15. ביאור: אמרו התדע הראשון שב על הודדת המטר ואמרו התדע השני שב
על מניעת המטר.

17—16. פי חסוקים: כמו שתדע אשר בגרד חמים כאשר שקטה הארץ מרוח הדרום
התדע עמו איך חרקים השמים כמראות מוצקות.

19. ביאור: אמר לו אם יש אצלך ראייה שאינה השוכה אמור אותה למען נערכנה אליי.
אחר כן אמר התגעג אל כל תאריו.

וצף צפחין סי אמר אלמטר אחרהא סי מנעה ואלאכרי סי תגזילה קאל סי כל
ואחרה ולא נדע אלא־ל־ה הן אל שניא ולא נדע (לזי כזי) ואלבי עשה גדולות ולא
נדע ואקתצר עלי אלמטר מן סאיר אענוכאת אללה תעי לתאמירה סי אלדי דואיר
אלמחיסא כמא קד זכרת סי קול אליפו (ה' י').

6 ומנהא אן יקול ללתלג צר אלי בלד קום וגית אלמטר אלמרסל⁶
תם גיות אמטאר עזה:

קי' כי לשלג יאמר וגי' הו אִל־מא יוקע אללה מן תלונה ונשם מטר הו
אלעאם תם אמטר להם לאצף הו קולה ונשם מסרות עזו והו עז ושרף להם כמא
קד יכון סי אוקאת שתי מטר חפדר מעה אעלאם.

7 ויכתם ביד כל אנמאן מנהם פיערף כל אמר עמלה:

סי קי' ביד כל אדם יחתם אראד אִנֶה יערסהם אעמאלהם וצלחהם ויהתום
הו מקאם קי' ישלם וימלא ויכ[א]סיהם [באן] אמר אלמכאע ואלמודיאת ואלדואער
חגי' תכנס סי מואצעהא כקי' ותבא חיה וגי'.

8 ויאמר פתדבל אלוחוש ענהם סי מכמנהא ותסכן סי כומנהא:

9 ותאתי אלזואבע מן כדורדה ואלקר מן סוולהא: 10 ויצנע אלגליד מן¹⁵
אמרה ווסע אלמא סי אלמציק:

דבר ההנא נמיע הזאניהם אן יתאבעהם וימדדהם כהא סוסה וקרה וקרה ומים
ואמא חדר ומורים פהו סא סי קדרה אללה תעי מן אלאחראת נפיר קי' מוצא רוח
מאוצרותיו (תהלים קליה ז) לים יעני אן תם לזאין יכון סיהא אלריח ונירהא ולא שי
סי דלך סי קדרה אללה תעי.

20

11 וינקי איצא תקל אלגים ויבדד אלענן סגלה:

D 5 בלאד | 6 | תם B חסר | 14 | וירבל אלוחוש | 15 | B ויצע אלגליד | 16 Q סי

אלמצאיק BO סי מצבה | 21 D אנתקאל אלגים ותבדד אלענאן.

אחד מהם ולא נדע הראשון הן אל שניא ולא נדע והשני עשה גדולות ולא נדע ולא הזכיר
מכל נפלאות האל ית' כי אם המטר בעבור שהוא עושה רושם בארבע ענגלי חיסודות הסוככים
כאשר כבר זכרתי בדברי אליפו.

6. ביאור: אמרו כי לשלג וגי' הוא ראשית סה שזיריד להם האל מאוצרות השלג
ונשם מטר הוא המטר בכלל ואחר כן הממיר להם בפרט הוא אמרו ונשם מסרות עזו והוא
עז וכבוד להם כאשר יהיה בזמנים שונים מטר אשר יראו עמו אותות. — ופירוש אחר על כי
לשלג יאמר הוה ארץ עיין בפיי הגאון לסי יצירת פרק ד' הלכה ו'.

7. ביאור: באמרו ביד כל אדם יחתם רעה לומר שהוא יודיעם מעשיהם וצדקתם. ויהתום
הוא במקום ישלם וימלא כלומר ישלם להם כאשר יצוה לחיה רעה ולדברים המזיקים והמכבילים
עד שיכנסו אל מקומותם כאמרו ותבא חיה וגי'.

8-9. ביאור: זכר הנה כל צרכיהם שיספיק להם ויעזרם בהם סוסה וקרה וקרה ומים.
אבל חדר ומורים הוא מה שיש ביכולת האל ית' לחדש אותם דומה לאמרו מוצא רוח
מאוצרותיו אין רצונו לומר שיש שם אוצרות אשר בהם הרוחות וזולתם ואין בזה מאומה בלתי
יכולת האל ית'.

11. פי' הפסוק: וינקי גם כן מרח (כובד) העב ויפיץ הענן מטר. — ביאור: באמרו

88 תכברתם ענה אצחאבה ומואשיהם מע אלצאעד מן נבאתהם:

קו' יגיד עליו רעו יעני אצחאב אלסיף ורו אלנע ואלובא ואלסבאע לקו' תרב ורעב וזיה רעה ודבר (יחזקאל י"ד כ"א) חם קאל וכמא תנאלהם אלד' כדלך תנאל בהאיסום ונבאתהם פאטא אלבהאים פרו מקנה ואלנבאת פרו עולה והיא נסיר קו' הגה 5 אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עץ השדה ועל פרי האדמה (ירמיה ז' כ').

לו.

1 חתי תזעג קלובהם לדלך וכאנה תנתתר מן מוצעהא:

אשאר כהוא אלקול אלי קלובהם כקו' תעה לכבי סלצות בעתתני (ישעיה כ"א ד') והו מצרוף אלי אלקום אלמ'כורין ואשתקקת ויתר מן אתרו עפיה (רניאל 10 ד' י"א) אלדי הו אנתתרו.

2 יקול להם אסטעו סמאעא ברנזו צותה ודרם מן קולה יכרנז:
8 ומן תחת גמיע אלסמא יראה ונורה עלי אקמאר אלארין: 4 ובעדה יזאר צות אכר וירעבהם בצות אקתדארה ולא יולר פיהם אדא סמע צותה:

15 סרת יעקבם אחר מן צאי לך בעקבי הצאן (שהיש א' ח') אלדי הו אחר ספסרתה תאחירא.

6 ויעלמון אן אלטאיק ירעב בצותה פי אעגובאת אנה צאנע אלכבאיר פוק סא נעלם:

DB 1 אצחאבהם D אלצאעד | 7 D תתר B תנתר | 12 O אקמאב.

ביאור: על כאמרו על כאמרו יש חסתר וענינו על מעשה כאמרו קבצו פארור ענינו קבצו שחרור פארור.

88. ביאור: אמרו יגיד עליו רעו רצונו לומר רעו התרב והם הרעב והדבר והחיה לאמרו תרב רעב וזיה רעה ודבר שלתתי. אחר כן אמר וכאשר יבוא הארבעה עליהם כן יבואו על בחמתם ועל צמחם. כי החמת הוא מקנה והצמח הוא עולה וזה דומה לאמרו הגה אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה וגו'.

1. פי' הפסוק: (ותוא דבק אל שלפניו): עד שיחרדו לבותם על זאת וכאלו הם סרים ממקומם. — ביאור: באמרו ויתר ממקומו רכזו אל לבותם כאמרו תעה לכבי והוא מושב אל האנשים הנזכרים. וגורתי ויתר מן אתרו עשית.

2. כראש הפסוק הקדים: הוא אומר להם. ופי הגה למוד כלומר הגיון לב.
8. פי' ישרתו: יראתו. כאלו נאמר ישירתו. — הראב"ע הביא פי' הגאון על פסוק זה: והגאון ר' סעדיה אמר כי על המקום ידבר.

4. פי' הפסוק: ואחריו ישאג קול אחר ויפחדים בקול גאווה ולא יעשה בהם רושם כאשר נשמע קולו. — ביאור: פירשתי יעקבם כלשון עשיית רושם מן צאי לך בעקבי הצאן אשר ענינו רושם רגלי הצאן.

5. פי' הפסוק: וידעו שהאל ירעם בקולו כנפלאות שחוא עושה גדולות למעלה ממה שנדע: — ביאור: ספר שני ספורים בדבר המספר האחד במניעתו חשני בהורדתו ואמר בכל

22 ואעלם אן אלמאיק ימנע בקֹתה ומן מתלה דאל עלי אלכיר:
 28 ומן דא אפתקד עליה אמורה ומן קאל לה אנך פעלת גורא: 24 פאדרכ
 לנא אן תכתר פעלה כמא וצפה אלנאס: 25 וראה כל אלדמייין
 ואלתפת אליה אלנאסאן מן זמאן בעיד: 26 יעלמן אן אלמאיק כתיר
 אלוצף פוק מא נעלם ולים לה סנון פתחצי או תסתברי: 27 ומן איאתה 5
 אנה קד ינקן נקט אלמא ען קום אלדי יצפי אלמטר בכארה: 28 אלדי
 תהמלה אלשוואהק ותדרֹ בה עלי אלנאס אלכתיר: 29 ואיצא אן אמהר
 בסט אלנים כאן תטלילה כאויא:

קולה תשוואת סכתו יריד בה אנה אן אמהר נימא כאן כאויא פארנא לא
 10 מטר פיה פאממא הו כדב נקי גשיאים ורוח וגשם אין (משלי כיה ייד).

30 ואדא בסט עליה סגלה גמי אצול אלבחר מתלא:

מעני ושרשי הים כסה יעני (אן) בה אלנים ואן כאן פיה מטר אמר אלסחאב
 אלא תסרנה עלי אלבחר וסאחלה אלדי הו לה כאלאצל חית לא ינתפע ואלסגל סהו
 אלמטר. תם אנבר באן הוּא בסבב עמל ידיהם אד קאל.

31 לאנה בהא ידין אלשעוב ויעמיהם מעאמא בכתרד: 32 ועלי 15
 אעמאלהם קד מנע סגלהם ואמר פיהם במפאני בחרב:

פי קי על כפים אצמאר ומענאה על מעשה כפים מלל קי קבצו פארור
 (יואל ב' ו') מענאה קבצו שחור פארור (אד דל עלי צמירה באמסאכה נירה נצב
 שאמך?).

3 (לנא) O חסר | O וצוה | 4 (אלנאסאן) O כל אנאסאן Q אלנאס | D מן זמאן
 אלבעד | 5 B תחצי | B 6 אנה ינקן | (אלדי) B חסר | O יצפי יציג אלמטר | B אלתי
 תהמלה | 8 (כאן) O כוף | 15 O לאנה בה.

תבחר בזה ממה שאתה בו מן העניש. לא תעשה כן כי בזה תתאוה שיהיו בנעימים בלתיך.
 ופירשתי הלילה עבור הלילה כמו בקר עבור היום.

22. פי מורה: מורה לטוב.

24. פי אשר שוררו: כאשר פסרוהו.

25. פי מרחוק: מוסן רחוק. ועיין מה שכתב בס' אר"ד מאמר א' (דף 86).

26. פי הפסוק: ירעו שחאל שגיא ספור למעלה ממה שנדע ואין לו שנים שיספרו

או יחקרו.

27. הקדים בראש הפסוק: ומאותותיו הוא.

29. פי הפסוק: עוד אם יראה מפרשי עב היתה סכתו ריקה. — ביאור: אמרו תשוואת

סכתו רוצה בו שבהראותו ענין הוא ריק אין בו מטר ואם כן הוא ענין שקר כאמרו גשיאים ורוח
 וגשם אין.

30. בטוף הפסוק הוסיף: על דרך משל. — ביאור: ענין שרשי הים כסה רצונו לומר

הענין ואם אם יש בו מטר צוה האל לענין שלא יריק אותו על הים ועל חופו שהוא לו כשרש
 באשר אין לים במטר תועלת. ומלת „סגל" (שחרגם בה אור) הוא המטר (עיין לקמן בהערות
 ל'ו י"א) אחרי כן הגיד שזה הוא בגלל מעשה ידיהם.

32. פי הפסוק: ועל מעשיהם כבר מנע את מטרם וצוה במ המפוגע כלומר חרבו. —

אליהם אלצגמ: 16 ואנטא אזאחך מן אלציק אלי אלסעה לא ציק פי מוצעהא וודע כואנך ממלך דסמא:

קאל לאיוב אן אללה אנטא אלמך קצר אן ייחך וינקלך מן אלציק אלי דאר סעה לא ציק פיהא ינעם עליך פיהא ויציר מאידתך מלאי דסם. ופסרת הסיתך אזאחך 6 מתל קי' [פי] יהושפט ויסיתם אלהים ממנו (דיה בי ייח לא) ולקב אלחואב בזלך מתל קי' ותתענג בדשן נפשכם (ישעיה גיה ב').

17 ואנת קד אכמלת דין אלפאלטין וחכמהם וקצאהם אלדי ידעמונהא:

אי קד תאבעת אלכפאר ואלפאלטין עלי מדהכמה תגור חכמה ועלי אנך לס 10 תפצה בה. תם קאל לה.

18 אנטא אלחמיה אן יוחך אלי כפאיה לא תמילך ענהא כל דיה: קאל לה אנטא אלשקא ואלכלא ואלחמיה הי עקאב אללה אלדי לא ייחך מנה כל מקראר ולא כל דיה כקי' אח לא פדה יפדה איש (תהלים מיט ח') ויקר פדיון נפשם (שם מיט ט') הוא הו אלחמיה ואמא אלם אלדניא אלעוץ עליה תואב 18 פי אלצגמ פלים הי חמיה ולא מציבה לאנה ענר אלנעים מקאם אלחלם.

19 איצאפה סכאך פי וקת אלציר לא ולא כל תאייד קוה: 20 ולא תתשוף עלי מר אלליל אן ידכל שעבא מבאנך פי אלמך: 21 אהדר לא תול אלי אלגל פאנך תכתאר דלך מן עדאבך:

קאל לה לא תתמני אן ידכל נירך פי הוא אלאלם מכאנך סאנך קד תכתאר 20 דלך ממא אנת פיה מן אלעזאב הו קי' אל תשאף השמר פלא תפעל סאנך אנטא תתמני אן יכוננו פי אלנעמה דונך. ופסרת הלילה עלי מר אלליל מתל בקר עלי מר אלנרה.

B 1 וואמא אזאחך | O אלי סעה | 2 (ודע) B ווצע | 11 (יוחד) BD ייחד | B אלי כפאך ולא תמילהא ענהא | O תמיל ענך | BD 16 איצאפסה | B 17 פי אלמך | (תול) B חויל | O 18 פאנך לא תכתאר.

16. ביאור: אמר לאיוב: לא יסרך האל אלא למען יסיתך ויעבידך מן הצד אל בית המרחב אשר אין בו מצוקה ולמען ישים שלחך מלא דשן. ופירשתי הסיתך העבידך כאשר אמר ביהושפט ויסיתם אלהים ממנו. וקרא גמול העולם הבא דשן כאמרו ותתענג בדשן נפשכם.
17. ביאור: כלומר כבר הלכת אחר הכופרים והרשעים ועל פי דעתם תרשיע דינו אע"פ שלא דברת כזה בלשון ברור ואחר כן אמר לו.
18. ביאור: אמר לו הצרה והרעה והחמה איבה כי אם עונש האל אשר לא יעבידך ממנו כל שיעור וכל כפר כאמרו אח לא פדה יפדה איש ויקר פדיון נפשם. והעונש הזה הוא חמה אבל יסורי העולם הזה אשר תמורתם ינתן לו גמול בעולם הבא אינם חמה ולא דעה כי הם אצל חסוב לכל במקום תחסר. (עיי' פי הגאון למשלי ו' ליה).
19. פי הפסוק: היעריך אליו שוער (כלומר נדבוכת) בעת צר לא וגם לא כל מאמץ כת.
20. פי הפסוק: ואל תשאף אל עבד הלילה אם יביא עם תחתך ביסוריד.
20-21. ביאור: אמר לו לא תתאוה שיבוא וילתך ביסורים האלה תחתך כי אתה

לו.

1 תם זאד אליהוא וקאל: 2 ארקב לי קלילא חתיי אכברך באן
 קד בקי ללה עליך כלאם: 3 ארפע שני אלי בעיד ואעמי צאנעי אלעדל
 באלאקראר: 4 ועלי חקיקה אן כלאמי לים בכאמל ואני מעך צחיח
 אלמערפה: 5 אעלם אן אלמטיק כביר ולא יזהד פי ללקה והו כתייר
 קוה אלעלם: 6 ולא יהיי פאלמא עלי אבאחתה דלך וחכם אלצעפא 5
 יעמיהם: 7 ולא ינקץ מן אלצאלח ענאיתה ולא מן אלמלוך פי
 אלכראסי כל יגלסהם ללאבד פישמכון: 8 ואן אסתחקו אן יכונו
 מאסורין באלאגלאל ויעלקו בחכאל אלעדאב: 9 פאנה יכברדהם
 בפעלהם ובדינובהם אד יתגברון:

אָהעם פי הדה אלמקאלא פי באב אלחעוין כתיירא וקדם קבל דלך קולה פי 10
 אלחואב ואלעקאב ואלאנדאר וקבול אלחוכא והו קולה לא יגרע באב אלחואב ואם
 אסורים אלעקאב ויגר להם אלאנדאר.

10 ויתקדם אליהם פי אלארב ויקול להם אן ירנעו מן גלהם:
 11 פאן הם סמעו ואמאעו פאננהם יפנון איאמהם פי כיר וסניהם פי
 נעים: 12 ואן לם יסמעו פי אלבעת ימרו ויתופו בגיר שעור בה: 15
 13 ואלדנסו אלקלב יצרון אלנצב ולא יסתגיתון ממא אסרהם דלך:
 14 ונפוסהם תמות פי חאל אלצבא וחיותהם פי חאל אלמגאנה:
 קי בקדשים יעני סן אלעציאן וקד ישא אללה כתר עמר אלעצאף.

15 וממא סבילה אן יכלין אלצעיעף מן צעפה לדלך יתקדם

Q 1 פקארד אליהוא | B פאן בקי | O 2 אלי בער | B 3 ואנא מעך |

4 (כתייר) O כביר | BD 8 פי אלאגלאל | BD ויעלקו | O 13 פי חאל אלארב | BD

ירגען | BD 15 יסמעון . . . ימרון ויתופון | 17 (תמות) B תסתופי.

8. חסיף בסוף הפסוק: בחוראה.

4. פי חסיה דעות עמך: וכי אני עמך חסיה דעה. עיין סה שכתב הגאון בסוף מאמר

בי מס' ארד (דף 109).

5. פי הן אל כביר לא ימאס: דע כי חאל כביר ולא ימאס ברוואיו.

6. אחר לא יהיה רשע חסיף: אף על פי שהתיר זה (ר"ל שהתיר חאל טובת הרשעים).

8. פי ואם אסורים: ואם ראויים הם להיות אסורים.

9. ביאור: במאמר הזה הרחיב לדבר הרבה על חסבת התמורה והקדים לדבר על
 הגמול והעונש והאזהרה והתשובה. פסוק לא יגרע חוא שער התשובה ואם אסורים העונש ויגר
 להם האזהרה.

14. פי בנוער: בענין הנעורים. ופי בקדשים: בענין חוסה. — ביאור: אמרו בקדשים

ר"ל שנת הפסע. ופעמים שיחפץ חאל לחרבות ימי חיי חוששים.

15. פי חסוק: וממח שדרכו לחלץ עני מעניו לכן יגלה אונם בלחץ.

קו' הבט שמים אם חמאת אם צרקת קאל דלך למא סמעה מן כלאם איוב
 ווצפה נספה כנאיה אלצלאלה סקאל לה לים ינבני אן תתעלם בין ידי רבך לאן
 צלאחך לים ינסעה הו ואנמא ינסעך אנת וכדלך לא יצרה זמאוך בל אנמא יצרך סי
 נספך סעאתבה בהיא עלי מא חכאה סי מקאלחה אלחאלתה מן כי אמלט עני משוע
 5 (כיש ייב) אלי אר אלסצל ופי קו' מי יתן לי (ליא ליה) קאל לה לים כל מן
 חמני אן יסמע מנה סמע מנה לאן האהנא קומא ישלמון נירדם סאדאהם שלמו סי
 אנספסם לם יסמע אללה מנהם בקו' מרוב עשוקים יועיקו שם יצעקו ולא יענה וכמא
 כאן האהנא קום לא יסמע מנהם עקאבא להם כאן האהנא קום לא יסמע [מנהם]
 מחנה להם לאנה עדל לא גור ענדה לקו' אך שוא וגו'.

18 אמא אלזור סאן אלמאיך לא יסמעה סמאע תצויב ואלכאפי 10
 לא יראה ראי תגויז: 14 סאן קלת אנך לא תרי דלך פחאכמני בין ידיה
 ואצבר עלי אלגואב: 15 ואלאן סאנמא איוב לים ירי דלך לאנה עדר
 מצאיבה ולם יעלם אן ראהתהא כתירא נדא:

סצח ען אלעויך סי היא אלסצל בקו' ועתה כי אין יעני איוב אנה אנמא
 15 עדר אלממה ווגעה ואנך ינדב נספה ויסתגית ולו עלם אן ראהתה כבירא לצבר עלי
 מא נאלה.

16 סמנדה צאר איוב יתכלם פאה באלהבא ויכתר כלאמה בניר

מערפא:

תם אבתרא אליהוא במקאלה ראבעה וועם אן איוב לא גואב לה עליהא
 20 ולדך אבתרא סיהא ויוסף לאן אלואויל כאנת [סי] חך גואב ג' מקאלאת איוב והיה
 יוארה עליהא.

O 11 רויא תגויז | D אן קלת אנת.

תועיל לו ואענה מועילה כי אם לך וכן לא תזיק לו חמאתך כי איננה מזקת כי אם אותך בעצמך
 והוכיחו בזה על מה שאמר במאמרו השלישי מן כי אמלט עני משוע עד סוף הפרק ובאמרו
 מי יתן לי שומע לי. אמר לו אליהוא לא כל מי שיאמר שישמעני לו שומעין לו כי יש אנשים
 העושקים זולתם והנה הם עשוק את עצמם והאל לא ישמע להם כאמרו מרוב עשוקים יועיקו
 שם יצעקו ולא יענה. וכאשר יש שם אנשים אשר לא ישמעו להם לענשם כן יש אנשים שלא
 ישמעו להם לכסותם כי הוא צדיק אין עול אצלו לאמרו אך שוא וגו'.
 18. פי' הפסוק: אך השוא לא ישמענו האל שמיעת הישרה (ר"ל כאלו ישר בעיניו)
 ולא יראנו ראיית התרה (כאלו התירו).

14. פי' הפסוק: ואם תאמר שאתה לא תראה זה דין (התוכח) עמי לפניו ותחיל לחשובתו.
 15. פי' הפסוק: ועתה אינו רואה זה כי הוא סקר (מנה) יסוריו ולא ידע כי הנפש
 מהם רב מאוד. — ביאור: בזאת הפרשה חוה דעתו הברורה בהסבת תמורה כאמרו ועתה כי
 אין וגו' רצה לומר שאיוב מנה יסוריו ומכאוביו החל לזעוק על עצמו ולשוע ואלו ידע
 שמונתו (בעולם הבא) רבה מאד היה סובל את מה שבא עליו. — פי' פש כמו שהביא
 הראב"ע בשם יש אומרים: מלשון מנוחה והוא חסר גרין מן וינפש והענין בשביל שאין לו דעת
 לאיוב סקר אפו ולא ידע כי מנוחת שכרו הרבה.

16. ביאור: אחרי בן החל אליהוא מאמר רביעי ואמר שאין לאיוב מענה עליו ובעבור
 זה החל בו ויוסף כי מאמריו הראשונים היו במשפט מענה על שלשה מאמרי איוב אבל זה
 הוספת עליהם.

לה.

- 1 ואבתרא אליהוא וקאל: 2 הל היא קול תחמבה חכמא אנך תקול אנא אעדל מן אלמאיקי: 3 אן תקול אי רבח לי מן צלאחי ומא אנתפע מן תרך כמיתי: 4 אנא ארד עליך כלאמא ועלי אצחאבך מעך: קאל אליהוא היא אלסוק גואבא למא כנא קדמנאה פי צדר היא אלכתאב מן אלמקאלתי אלתין אחרמא קול איוב והו אן אללה יסעד וישקי כיה שא לא 5 עלה לדלך ניר מראה ואלאכרי אלתי כאן יקולהא אצחאבה והו אן אללה לא יולם עבאדה אלא עלי זלל סלף מנהם וגמיעא נטו כדלך קו' אליהוא לאיוב אני אשיבך מלין.
- 6 אקול אלתפת אלי אלסמא ואנמרהא ואלמח אלשוואהק כיה הי אשמך מנך: 6 פאן אכמאת מא תפעל בה ואן כתרת דנובך מא תצנע 10 בה: 7 וכדלך אן צלחת מא אלדי תעמיה או מא יאכד מן ירך עלי כל חאל: 8 אנמא יצר מלאחך לאנסאן מתלך וינפע צלאחך לאדמי מתלך: 9 ואעלם אנה מן כתרה מא יצרך אלמגשומון ויגותון מן דראע מן הו אכתר מנהם: 10 ולם יקל אין אללה צאנענא אלמלזמנא 15 תמגידה עלי מר אלליל: 11 אלמעלמנא אכתר מן בהאים אלארין מן טאיר אלסמא יחכמנא: 12 כדאך הם יצרזון הנאך מן קבל אקתדאר מן הם אשר מנהם פלא יגיבהם:

Q 1 פאנאב | B הל הווי קול חסבתה חכמא אנך | O 11 יאנה | DQ 12 וכולך ינפע | Q לאדמי בשבך | Q 15 הו אכתר מנהם תאירא | DQ צאנענא סנא | BO 18 מן הו אשר.

אן ולא עוד אלא שיש לחוש כי יוסף על המאנו פשע. אחרי כן אמר אליהוא מאמר שלישי שענה בו לאיוב על מאמרו השלישי אשר הוא מי יתנני והוא אשר שבת בלדר מלענת עליו ואמר.

4. ביאור: אמר אליהוא את הפסוק הזה לתשובה על שני המאמרים שהקדמנו בפתוחת הספר הזה האחר מהם מה שאמר איוב והוא שהאל יצליח ויצער איך שירצה אין סבה לזה זולתי חסדו והאחר מה שאמרו חבריו והוא שהאל לא ייסר עבדיו אלא על פשעים שקדמו מהם וכלם שגגו בדעתם וכן אמר אליהוא לאיוב אני אשיבך מלים וגו'.

7. תוסף בסוף הפסוק: על כל פנים והוא נמשך לפסוק שאחריו: (8) לא יזיק רשעך כי אם לאיש כבוד ולא תועיל צדקתך כי אם לכן אדם כבוד.

9. פי' הפסוק: דע שהוא מרב מה שיועקו העשוקים וישועו מזרוע רבים מהם. ועיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר הי' מסי ארד: ורוב העשוקים יותר קשה כי עושק אלף איש באלף זון יותר קשה משיעשק בהם חמש מאות איש כמי' מרוב עי' זיעקו.

10. פי' נתן זמירות בלילה: המחייבנו לזכר לו על עבור הלילה. ודונש בתשובותיו פי' כיד הביא פירש הגאון וזל: עשה נתן זמירות בלילה שהוא הקב"ה שעשה את הכל וחם מזמרון לו.

12. פי' הפסוק: כן יצעקו שם מפני גאון רעים מהם ולא יענה אותם.

5—12. ביאור: אמר הבט שמים וגו' אם צדקת וגו' בעבור מה ששמע מדברי איוב ותארו את עצמו בתכלית הצדקת. אמר לו אין ראוי שתתפאר לפניי אלהיך כי צדקתך לא

יקול קד חמלת כלקי פלא אהלכתהם: 32 פמן גיר אן אעלם אנת
דלני פמן כנת פעלת גורא לא אעאודה: 38 ובעד הל מן ענדך
יכמלהא חין תזהד פי שי ותזעם אנך אלדי תכתאר לא אנא פמא
ערפתה תכלם בה:

5 קאל אליהוא היה אלני פואסיק רד[א] עלי מא כאן איוב יטן אנה לא עויץ
עלי אלאמאם אלמחדתא: פי אלעבד לא עלי דנב והי כי אל אל האמר בלעדי אחזה
המעמך ומענאמהא (ציל ומענאמהא) אן ללה אן ידבר זלקה באיִה אלמצאלה שא
פאדא שא אן ינעם עליהם נעמה תעויץ בעד אילאם פלים להם אן יקולון בל ינעם
עלינא אכתרא בלא אלם ופי דלך קאל אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני יעני אני
10 קד אקמת נפסי מחתנא ללה פאן יכון ההנא כאב קד זמי עני פדלני עליה ואן אכון
אנא קד אחתגנת בשי הו תגור לם אעד אלאן אחתג בה. ואלנרין פי קולה המעמך
ישלמנה הו תדביר אלעאלם קאל לה הל אנת אלמכתאר לתדבירה חתי תצרף שיא
מא אן כאן ענדך מערפא בדלך פקל. אנשי וני.

84 אנא אעלם אן דוי אלעלם יקולון לי צדק ואלרגל אלחכים
15 יקבל מני: 35 ואמא איוב פלים במערפא יקול דלך וכלאמה פיה לים
במעקול: 36 ולו שא מן ישא אן ימתחן איוב אלי אלגאיִה פי אלרד
עלי דוי אלגל: 37 לכאן יזיד עלי כמיתיה דנבא חסבך פיה מא הו ביננא
ויכתר אקואלה עלי אלמטיק:

20 מעני קולה אבי יבחן איוב הו אן איוב קד צאק בה דרנא פי קבול מא יחאנה
אלמחודון סכיף לו כאן הו אלמתולי אלמחאנה ללמחדרין ואלרד עליהם אלדין הם
אנשי און כאן אלמר בה אציק ואצעב בל כאן יתדף עליה אן יסיף על חמאתו
פשע. תם קאל אליהוא מקאלה תאלתה אנאב איוב פיהא ען מקאלתה אלתאלתה
אלתי הי מי יתנני (כיש ב) אלתי אנקמע פיהא בלדר פקאל.

15 (דלך) BO חסר | (פיה) B חסר | OB 16 ולו שא מנשיי | Q 17 לכאן אלמן

יזיד | OB לכן.

83—31. ביאור: אמר אליהוא הגי הפסוקים האלה לחשיב על מה שהיה איוב חושב
שאין תשלום על היסורים שהיום בעבד מבלי עון. וענינם שברשות האל להנהיג בראויו באיזה
תיקון שירצה ואם ירצה שייטיב להם הטבת תמורה אחר יסרו אותם אין להם לומר נרצה
שיוטיב לנו תחלה בלי יסורין. ובוה אמר אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני ריל אנכי כבר
השתדלתי להביא ראיות לאל ואם יש פה שער שנעלם ממני הורני עליו ואם הויתו מביא ראיה
מדבר שהוא עול לא אשוב עתה להביא סמנו ראיה. והכוונה באסרו המעמך ישלמנה הוא הנתנת
העולם אמר לו אליהוא האתה הוא הבורח הנהגתו עד שתגור על דבר אם יש לך בו ידיעה
דבר.

34. פי אנשי לבב יאמרו לי: אני ידעתי שאנשי לבב יאמרו לי צדק.

77 - 86. פי הפסוקים: ולן רצה מי שרצה לבחון את איוב עד נצח בהשיב על אנשי
און היה מוסיף על חמאתו פשע די לך בו מה שהוא בינינו וירבה אמרים לאל. — ביאור:
ענין אסרו אבי יבחן הוא שאיוב כבר בא במצוק בשמעו מה שיביאו עליו ראיה המאמינים וכל
שכן שיבא במצוק ושיקשה לו אם היה מוטל עליו לחשיב בראיות על הכופרים אשר הם אנשי

שרים לאן אלדי יחאבי לא יכון אלא לני אמור וחי אלנף ואלהיבה [קאל פני שרים]
 ואלתאני אלרנבה קאל ולא נכר שוע לפני דל ואלני אלנהל וינמוי תחת ולא נכר
 שוע ואלבארי תעי פמחאשי ען נמיע דלך. וכאן קד קדם קבלה ד' חנג אכר אלאולי
 האף שונא משפט יחבש יעני אן אלנאיר ושאני אלחכם לא תגבר אמורה ולא
 תתבת כקי' לא יכון אדם ברשע (משלי י"ב ג') ואלתאני' ואם צדיק כביר תרשיע 5
 יעני אן אמורה תעי לא ימכן אן ימען עליה סיה ואלני האמר למלך בליעל מן
 אלמחאל אן יסתחק אלמלך מן הו סאגר וא'מא יכון דלך תגלבא סי מא בין
 אלנאם. ואלדי רשע אל נדיבים לאן אלנדבה הי אעמא אלשי פוק אלמסתחקאק
 פלא יקאל ללמעמי שי א'נה מתברע וקד בקי עליה מן וסא אלחק שי סהדה אלו
 ונה אלתי געלהא אליהוא חגנא ללחעדיל. 10

20 פמנהם מן ימות טרפה' פי נצף אלליל יהתז קום פינזוזן ויזילון
 אלאלנלא בניר קדרה' מנהם: 21 ממא עלמה עלי טריק כל אמר ונמיע
 כטאה ינפרהא: 22 ולים פלאם ולא גבם ינסתר הנאך פעלה אלנלא:
 28 כמא אנה לים שי איצא יציר עלי אמר ימכנה אלמסיר אלי אלמאיך
 פי אלחכם: 24 ירוע אלאלנלא בלא נהאי' ויוקף אכרין מכאנהם: 15
 26 לדלך ממא יתבת אעמאלהם יקלב זמאנהם פינכפצון: 26 ופי מכאן
 אלפאלמין קד ספקהם פי מוצע אלשאמתין: 27 דלך עלי מא זאלו מן
 מאעתה ולם יעקלו שיא מן סירה: 28 וצול אליה צראך אלפקיר
 וסמע צראך אלצעפא: 29 והו אדא יקרר קומא מן יגלבהם ואן חגב
 רחמתי ענהם מן יראהא דאך באלסוא עלי אדמי' פראד או אמ'ה: 20
 80 כלאף אלמלך אלמדמי' אלמראיי ואוהאק אלשעוב: 81 וללה אן

G⁴ ויזאלון | 14 (איצא) B חסר | (ימכנה) OQG⁴ ימנעה | Q 15 יורע |
 B 16 וקלב | Q 17 אלשאמתין אלנאפריין | Q 18 ויצל אליה . . . ויסע: B 19 הודא
 יקרר | 20 (מדמי) Q חסר | וללה יקול.

והאימיה על זה אמר פני שרים והשני החמרה על זה אמר ולא נכר שוע לפני דל והשלישי
 חסרון דעת והוא נכלל באמרו ולא נכר שוע ותכורא יתי חלילה לו מכל אלה. וכבר הקדים
 לפני זה ארבע ראיות אחרות. הראשונה האף שונא משפט יחבש ריל שהמעול ושונא המשפט
 לא יחבשו דבריו ולא יתקיימו כאמרו לא יכון אדם ברשע. והשנית ואם צדיק כביר תרשיע ריל
 שדבריו יתעלה אי אפשר להוציא דבה עליו בעבורם. והשלישית האמר למלך בליעל מן השקר
 הוא שיהיה ראוי למלכות מי שהוא בליעל ולא יהיה זה אלא בהתגברו בין בני אדם. והרביעית
 רשע אל נדיבים כי תגדבה היא תת דבר למעלה ממה שראוי לתתו ולא יאמר על מי שנותן
 דבר מתנדב אם נשאר עליו דבר ממה שהוא חייב לתתו. אלה השבעה פנים ששם אותם
 אליהוא ראיות לצדוק הדיון (ועיין סח שכתב הגאון בשער ו' מסי' איריד דף 197). — פי' שוע
 נדיב לב וחסי' הזה הביא דוגש בתשובותיו סי' ע"ח: שוע הוא הנדיב לב כדכתיב ולכילי לא
 יאמר שוע.

20. פי' רגע מותו: יש מהם מי שימות רגע. ופי' לא ביד: בלא יכולת מוחם.
28. פי' הפסוק: כמו שאין דבר עוד שישים על איש אשר בו יוכל להלוך אל אל במשפטם.
26. פי' הפסוק: לכן ממה שיכיר מעשיהם יהפך זמנם וישפלו.
80. פי' ממלך אדם: משונה ממלך בשר ודם.

7 פֹּאֵר רָגַל מִתֵּל אִיּוֹב יִשְׂרָב אֱלֹהִיזוּ מִתֵּלָא כִּשְׂרָב אֱלֹמָא:
 8 וּתְמַרְק לִי־צַחֵב פִּעְלָהּ אֱלֹגֵל וַיִּמְצֵי מַע דְּוִי אֱלֹמָסִלְמִ: 9 אִד קָאֵל לֹא
 יִרְבַּח אֱלֹמָר אֵן יַעֲזֵבָה אֱלֹלָה:
 [פִּסְרֵת] בְּרִצּוֹתוֹ תַּעֲזִיבָא מִתֵּל אוֹ תְרַצָּה הָאֵרֶץ (וַיִּקְרָא כִּז לִיד) מִן אֱלֹמָס
 5 וְאֱלֹתְעִיָּן.

10 לְדַלְךָ יֹא דְוִי אֱלֵעִלְמִס אִסְמַעְו מַנִּי אֵן אֱלֹמָיִק מַעֲאֵד מִן אֱלֹמָסִלְמִ
 וְאֱלֹכְאָפִי מִן אֱלֹנֹר:

יִרִיד בְּהָדָא מֵא אֲרֹאֵד בְּקוֹלָה שְׁמַעוּ חֲכָמִים מִלִּי (ב').

11 בֵּל פִּעַל אֱלֹאֲדִמִּי יִכְאֲפִיה בַּהּ וְכַסְבִּיל אֱלֹמָר יוֹנְדָּה: 12 וּמִן
 10 אֱלֹחֶךָ יִצְאָא אֵן אֱלֹמָיִק לֹא יִסְלֵם וְאֱלֹכְאָפִי לֹא יַעֲזֹב אֱלֹחֶכֶם: 18 וּמִן
 וְכֹלָה עֲלֵי אֱלֹאֲרִיץ וּמִן בַּסְבָּבָה צִיֵּר אֱלֹדְנִיא בְּאִסְרָהָא:

יִתְצַל קִי מִי פִקְד עֲלִיו בְּמֵא קְבֵלָה וְהוּ וְשָׂדִי לֹא יַעֲזֹב מִשְׁפַּט פּוֹצֵל בַּהּ מֵא
 בַּעֲדָה וְקָאֵל אֲנִי לֹא יַעֲזֹב חֲכָם מִן בַּסְבָּבָה לְלֵק אֱלֹדְנִיא כִּלְהָא וּמִן לֹו צִרְפָּה אֱלִיה
 בְּאֵלָה לְהֵלֵךְ.

14 מְכִיף יִצְרַף אֱלִיה בְּאֵלָה וְהוּ רֹוּחָהּ וְנִסְמַתָּה אֱלִיה יִצְמָהָא: 15
 15 פִּיתוֹפִי גְמִיעַ אֱלֹבְשֵׁרִיין וְאֱלֹאֲדִמִּי יִרְנַע אֱלִי אֱלֹתְרָאֵב: 16 וְאֵן פִּהֲמַת
 פֹּאִסְמַע הִדָּה וְאִנְצַת צוֹת כִּלְאָמִי פִּיהָא: 17 כִּיף יִכּוֹן שְׂאֲנִי אֱלֹחֶכֶם יִגְבֵּר
 אִמְרָה אוֹ אֱלַעֲדֵל אֱלֹכְבִּיר תַּסְלַג עֲלִיהָ: 18 אִיקָאֵל לְלַמְלֵךְ פֹּאֲגֵר אוֹ
 לְלַסְכֵּי מֵאִלָּם: 19 אֱלֹדִי לֹא יִחַאֲבִי אֱלֹרֹסָא וְלֹא יִתְכַת אֱלֹסְכֵי בַּחְצֵרָה:
 20 אֱלֹפְקִיר אִד גְּמִיעָהֶם צִנִּיעַתָּה:

אֲוֹרֵד עֲלִיה פִּי הִדָּה אֱלֹפְאֹסִיק סַבַּע חֲנַג פִּי נָפִי אֱלֹנֹר גִּי מְנַהָא אֲצוֹל וְרִי
 סְרוּעַ. סֵאֲמָא אֲנִי אֲצוֹל סְרִי אֱלֹדִי גְמַעָהָא פִּי סַסּוֹק וְאִחַד וְקָאֵל אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא פִּנִי

2 B אֱלִי צַחֵב פִּעְלָהּ אֱלֹגֵל D לֹא־צַחֵב פִּי אֱלֹגֵל | 9 (בַּהּ) D חֲסֵר | B וּמַע
 אֱלֹחֶךָ | 15 (יִצְרַף) O יִצִּיר | (יִצְמָהָא) B יִצְמַתָּה | 16 (גְמִיעַ) G⁴ חֲסֵר | 17 (צוֹת) G⁴ חֲסֵר |
 (פִּיהָא) B בַּהּ | 19 G⁴ לֵם יִחַאֲבִי . . . וְלֵם יִתְכַת.

שֶׁחֲסִרִין הוּוּ אִינוּ עַל חוֹבָה שְׁקִדְמָה מֵאֲתוּ חַת אֲמִרוּ בְּלִי פִּשְׁעִי וְלִפִּי זֶה הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה דְבַר בְּלִי
 סַעַם כִּי אִינוּ לֹא בַּעֲבוּר מַה שְׁעֵבֵר וְלֹא בַּעֲבוּר מַה שִּׁיבּוֹא אֲבָל הַחֲכָם חִלִּילָה לֹו מְדַבֵּר בְּלִי סַעַם.
 7. בְּתַרְגוּמוֹ הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל.

9. בִּיאוּר: פִּירִשְׁתִּי בְּרִצּוֹתוֹ בְּלִשׁוֹן תַּת חֲמוּרָה כְּמוֹ אוֹ תְרַצָּה הָאֵרֶץ שֶׁהוּא מַעֲנִין תְּשֻׁלָּם
 וְחֲמוּרָה. — שֵׁם תְּרַגַּם הַגָּאוֹן תְּרַצָּה "חֲסִתוֹפִי" רִל תְּשֻׁלָּם.

10. בִּיאוּר: רִצָּה בּוֹה מַה רִצָּה בְּאִמְרוֹ שְׁמַעוּ חֲכָמִים מִלִּי.
 18. בִּיאוּר: אֲמִרוּ מִי פִקְד עֲלִיו סַתְחַבֵּר אֵל מַה שְׁלַפְנִיו וְשָׂדִי לֹא יַעֲזֹב מִשְׁפַּט וְיִחַבֵּר
 עִמּוֹ מַה שֶׁאֲחִרָיו [אֵם יִשִּׁים אִלּוּן]. אֲמַר אֱלִיהוּא שָׂדִי לֹא יַעֲזֹב מִשְׁפַּט מִי שֶׁבְּגִלְלוּ בְּרַא הָעוֹלָם
 הַזֶּה כֹּל וְכִי שִׂיבְרֵךְ אִם יִשִּׁים אִלּוּ לְבוּ.

17—19. בִּיאוּר: שֵׁם לַפְנֵיו בְּאֵלָה הַסַּסּוֹקִים שֶׁבַּע רֵאוּת עַל הַרְחַקַת הָעוֹל מֵאֵל שֶׁלֶשׁ
 מֵהֵן שְׂרִשִׁים וְאֲרַבַּע עֲנָפִים. וְהַשְּׂרִשִׁים הַשְּׁלִישֶׁה הֵם אֲשֶׁר קִבְּצוּ בַּסַּסּוֹק אִחַד וְאֲמַר אֲשֶׁר לֹא
 נִשְׂא פִּנִי שְׂרִישִׁים כִּי מִי שֶׁנִּשְׂא פִּנִים לֹא יַעֲשֶׂה זֶה אֱלֹא בַּעֲבוּר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֵאָּ מֵהֵם הִירָאָה

לד.

1 פאנאב אליהוא וקאל: 2 איהא אלחכמא אסמעו כלאמי ויא
עלמא אנצתו לוי:

אלאליק באן יכון מעני אליהוא פי מא צדר שמעו חכמים מלי הו אן איוב
כאן קד קאל פי מקאלתה אלתאנייה אן חכמה נעמה אללה עלי עבאדה ואילאמה
להם לא ילחקה אלנאשקן ולא ידרכונה ואנמא הו אלמנסרד בהא כקי' והחכמה 5
מאין תבוא (כיח ב') הם קאל אלהים הבין דרכה (כיח ב'ג) שקאל לה אליהוא הודא
אנאדי אלחכמא ואלעלמא חתי יערפונך אנהם קד לחקו הדה אלחכמה ואדרכונה
הו קי' כי און וכו'.

3 לאן אלסמע ימתחן אלכלאם כמא ידוק אלחנך אלטעאם:
4 נכתאר לנא חכמא נערף בה מא אלאצלח מן כלאמנא: 5 ודלך אן
10 איוב קאל קד זכות ואלטאיק אזאל חכמי: 6 ומע זואל חכמי אקצ'ר
ען עויץ וסדמי מדנף בלא דנב:

הדה אלסמוקין גואב למא כאן איוב קד צדר פי מקאלתה אלתאנייה חי אל
הסיר משפמי (כיז ב') הם לם ינבר אליהוא עלי איוב קולה אן אללה אזאל חכמה
אלדי כאן פיה אז כאן [פי חק] אללה אן יפעל הודא ואנמא אנבר עליה קולה 15
אן אללה אזאל חכמה ולים יעוצה עלי דלך שיא פי אלאנרה בל יקצ'ר בה פי דלך
כקי' על משפמי אכוב ויתערף מן וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו (ישעיה ניה י"א)
אלדי הו תקציר ואנה איצא לים עלי סיה סלסת מנה לקוי בלי פשע פצאר אלסעל
כאלעבת אז הו לא למא מצי ולא למא יאתי ואלחכים מעאד מן אלעבת.

D 9 אלסמע כמא יתבחן . . . וכמא ידוק | O 10 בין כלאמנא | D 12 פי
עוף | (סדנף) G⁴ מוצף.

2. ביאור: הענין הראוי במה שהקדים אליהוא שמעו חכמים מלי הוא שאיוב אמר
במאמרו השני שהכמת הטבת האל לעבדיו ויסרו אותם לא ישיגו אותה המדברים ולא יבינוה
ותוא מתבדר בה כאמרו והחכמה מאין תבוא ואחרי כן אמר אלהים הבין דרכת ועל זה אמר
לו אליהוא הנח אקרא לחכמים וליודעים למען יודיעוך שחם כבר השיגו החכמה הזאת והבינו
אותה הוא אמרו כי און וגו'.

4. פי מה טוב: מה היותר טוב מדברינו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לסי'
אורד (דף 21): ואמרו החסידים קצתם לקצתם נבחרה לנו נדעה בנינו מה טוב וכאשר
יש לחכמת האנשים בזה רוצה לומר איוב וחבריו מאמרים נרחבים.

6. פי על משפמי אכוב: ועם סור משפמו אחר תמורתו.

5—6. ביאור: שני הפסוקים האלה הם תשובה על מה שהקדים איוב במאמרו השני חי אל
הסיר משפמי ואליהוא אינו מוכיח את איוב על מה שאמר כי האל הסיר משפמו (ר"ל גדולת
שופט) שהיה בו כי זה ברשות האל לעשותו אבל הוא מוכיחו על אמרו שהאל הסיר משפמו
ולא יתן לו תמורתו מאוסה בעולם הבא כי אם יחפירנו אותה כאמרו על משפמי אם אכוב
וטלת אכוב היא מן וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו שעיניו חסרון. ועוד על מה שאמר איוב

לים ינו אן יעריה מנהא ומן אלעקאב גמיעא. ואלתאני צאלח ישמע אלי אללה סיניבה קאל סיה יעתר אל אלוה (פ' כיו) והו ענר נפסה דליל לא יתעשם בל יקול אנא נאמי מדינב בקוי ישר על אנשים ונוי (פ' כיו) ופצה בהדיא אלכתאב (ציל אלבאב) בעמל צאלח להדיא אלעבד לקולה באור תראה (פ' כח). ואלתאלת עבד יולמה אללה באמראין ואונאע קאל סיה והוכח במכאוב (פ' יט) ואתמע פי הדיא אלבאב וקדמה עלי מא הו פי אלרתחיב קבלה לאן אלהארתא אלתי חדתת ואלסכב אלדי הם סיה יוצון הו הדיא פעמף עלי הדיה אלני בקולה להשיב נפשו.

80 ופיהא ירד נפסה מן אלהלאך ויצי לה בנור אלהיוה:

פצה פי הדיא אלסמוק באכתר מן דינך אד קאל לאור באור החיים ואכבר סיה באן אללה יעוץ הדיא אלעבד עלי מא אבלאה ולו לס תונר לה חסנה מן אלף סכף אן כאן פעלה אנמע צאלחא והדיא אלאור אלדי דברה פי אלצריבין אלארין הו תואב אלצאלחין אלדי קאל סיה אור זרוע לצדיק (תהלים ציה יא) ואיצא כי עמך מקור חיים באורך נראה אור (שם לז י) גמע חיים ואור עלי מא וצף האהנא.

81 פאצג יא איוב ואסמע מני ואמסך חתי אתכלם: 32 פאן יכן 15 לך כלאם מונור פרד על ותכלם בה פאני אריד צלאחך: 83 ואן לא פאסמע מני ואמסך חתי אעלמך חכמה:

תם נאב ען אליפו ומא אנקמע ען גואב איוב ען מקאלתה אלתאניא [אד קאל ויען אליהוא ונוי].

B 15 ואלא פאסמע D ואן לס פאסמע.

G⁴ 18 תם נאב ען אליפו . . . ויען אליהוא.

תשובתו בכל זאת ייטיב לו האל בחסדו. כאמור יחשך נפשו וגו' [גיא כי התשובה בעצמה היתה כעבודת האל ובה אמר יחשך נפשו וגו' אף אם אין לו מעשה טוב נשאר לגמול עליו כי האל בחסדו יתן לו טובות] כי לא יתכן שיניחחו ערום מן הטובה ופן חנוש יחרו. והשני כשיעתר צדיק אל האל ויענהו ואמר בו יעתר אל אלוה וגו' והוא בעיניו נקלה לא יתגאה כי אם אומר אני חוסא ועושה עון כאמרו ישר על אנשים [גיא והאל ישלם לו צדקתו כאשר אמר פדה נפשו וגו'] ובשער הזה ברר לשונו ואמר כי לעבד זה יש מעשים טובים כאמרו באור תראה. והשלישי כשייסרתו האל בחללים ומכאובים אמר בתם והוכח במכאוב והרחיב לדבר בשער הזה והקדימו על השער הקודם לו במדרגה כי המעשה שהיה (מעשה איוב) וחסבה אשר בעבורה הם מעטיקים לחקור בוח חיו. ואל זה השלישי חיבר אמרו להשיב נפשו מני שחת וגו'.

30. ביאור: בספוק זה הוא מברר לשונו יותר מבשני השערים האחרים כי אמר לאור באור החיים והגיד בו שהאל יתן לעבד זה תשלומים על מה שנחסו ואפילו לא תמצא לו זכות אחד מני אלף כל שכן אם היה כל מעשהו בצדקתו. ותאור הזה אשר הזכיר בשני הדרכים הוא גמול הצדיקים אשר אמר בו אור זרוע לצדיק ועוד כי עמך מקור חיים באורך נראה אור קבץ חיים ואור כמו שהוא מבוואר שם. — ועיין מה שכתב הגאון בתהלת מאמר ה' מס' אויך (דף 167): ואחר כן התבאר לי כי הזכויות כשירבו לנפש תוך ותאיר כמיש וחיתו באור תראה לאור באור החיים.

33. ביאור: אחרי כן דבר תחת אליפו ולא נפסק מלענות לאיוב על מאמרו השני זה אמרו ויען אליהוא וגו'.

אלצלכּוּ: 20 חתִי תסנֵק נפסֵה אלטעאם ואלטמאכל אלמשתהא:
 21 ויפני לָל להטֵה מן אן ינפֵר ותנכרד עטאמה חתִי לא תרו: 22 פאדא
 קרבת נפסֵה מן אלהלאך וחיאתה מן אלאטאת: 23 ואן כאן לה עמל
 צאלה ואחד מן אלף פהו כמלאך יתרנֵם ענה ויכּר ען אלאדמי
 באסתקאמ: 24 פאן אלהה ירופה ויקול האכמא צדה ען ורוד אלהלאך 5
 קד וגדת לה דלך דיו: 25 וירנֵץ בדנה אכּתר מן אלצבי כאנה ירנֵע
 אלי איִאם שבאבה: 26 וקד ישמע אלי אלהה פירצי ענה וינפֵר אלי
 ונהה בחטא מקאם גלבה קום ויכאפי דלך אלאנסאן בצלאחה: 27 והו
 יסתקבל אלנאם ויקול קד אכּטאת ואלסהל פקד ששׂתה ומא כאן
 ינבני לי דלך: 28 פאדא פעל דלך פקד פדא נפסֵה מן אלהלאך וצארת 10
 חיותה תנפֵר אלנור: 29 והודא אלטאיִק יפעל הדה אלכלתין
 ותאלתתהמא מע אלמר:

קאל אליהוא פי אלתייעיץ ופי הדי אלסצל אן נעמה אלהה פי דאר אלאגרה
 עלי ג' אצרב והי אלתי אתם עליה וקאל פעמים שלש עם גבר אלאֵל תאיב יתוב
 אליה בעד וגר מנה לה כקו' או יגלה און אנשים להסיר אדם (פי' יז ויח) פאן לם 15
 תבק לה חסנה בעד תובתה פאנה ינעם עליה חסצלא כקו' יחשך נפשו (יט) או

1 (תסנֵק) B תעאף | (ואלטמאכל) DO חסר | 2 (מן אן ינפֵר-) B חסר | 4 BD כטלך |
 5 OD במסתקמה | B צדוה | 6 DQ דיה דכה | (וירנֵץ) D וירחק | (בדנה) DQ לחמה O
 בשרה | D אלצבא ... אלי צבאיה | 7 Q אלי שבאבה | 11 D תנפֵר אלי אלנור | 12 B ותאלתתהמא.

18 G⁴ עלי ג' צרוב והי אלתי אתם . . . ינעם עליה חסצלא או צארת אלחובה
 נפסֵה טאעה בהא קאל יחשך נפשו ולם יחד אן כאן מקאמה או לים לה עמל באקי ואנמא
 יחפצל אלהה עליה באלנעמה או לים יגו אן יעריה . . . ישר על אנשים וגר פאן אלהה
 יגאווה עליה צלאחה כמא קאל פדה נפשו מעבור בשחת ופצח פי הוא אלכּתאב באור תראה
 לאן להוא אלעבר עמל צאלה. ואלתאלת יולכה אלהה . . . פעספּ עלי הדה אלג' בקולי
 לחשיב נפשו וגו' (80) ופצח פיהא באכּתר מן תינך או קאל לאור באור החיים . . . גמע
 חיים ואור נפֵיר מא וצף האהנא.

21. פי ושפו ישתחקו ובפיו עי' מלות סיי פיש פירש המלה טלשון הכריותא גוי ששפה
 עיו וכן פירשה ר' יונה בשרש שפה.
22. פי מלאך מליץ: מעשה טוב והוא כמלאך מליץ עליו.
24. ויאמר: ויאמר במשפּו.
25. פי רמפּש: רך. וכן פי' הרמב"ע.
26. פי וירא פניו בתרועה: ויביטו אל פניו בכבוד במקום תרועת העם.
27. פי ישר על אנשים: יבא לקראת אנשים וכן פי' ר' יונה בשי' שור.
28. בראש הפסוק חוסף: וכאשר עשה זה.
29. ביאור: אמר אליהוא בתשלום ובהישרות החסד שטובת האל בעולם הבא על שלשה
 דרכים והם שחתם עליהם ואמר פעמים שלש עם גבר. הראשון כשישוב אליו האדם בתשובה
 אחר שגער בו האל כאמרו אז יגלה און אנשים וגו' ואף על פי שלא תשאר לו זכות אחרי

12 פִּאֲנֶךָ לִם תִּצְדַּק מִי דִלְךָ אִד קִדְרָה אֱלֹהָ אֲכַתֵּר מִן אֱלֹאֲנִסְאֵן:
 פִּהוּ לֹא יִגְוֹהֵם וְלֹא יִנְאֻסֵהֶם וְסִיקוּלָהּ לֵה מִי מִקְאֻלְתָּה אֱלֹתָאֲנִיָּה (לד.) מִי הָיָא
 אֲלִבְאָב ז' חֲנֵן נִשְׂרַחָהּ מִי מוֹצְעָהּ וּלְכִנָּה אֲנִמְלָהּ הָאֵהָנָא בְּקוֹי כִי יִרְבֵּה אֱלֹהָ
 מֵאֲנוּשׁ.

18 וּמָא בְּאִלְךָ כְּאֲצַמְתָּהּ פִּקְלַת אֲנֵה לֹא יִגְיֹב אֲלַעְבַּד עֲלֵי כֹל
 כְּלֵאמָה: 14 אַעֲלֵם אֲן אֲלִמְטָיִק אֲנִמָּא יִתְכֹּלֵם וְאֲחַדְרָהּ וְלֹא יִחְתָּאֲנִי אֲן
 יִסְהַר אֱלֹתָאֲנִיָּה: 15 מִי מִנָּאֵם אִו רֹוּיָא אֲלִלִיל מִי וְקוֹעַ אֲלִסְבָּאֵת עֲלֵי
 אֲלִנָּאֵם וְנוֹמָהֶם עֲלֵי מִצְאֻנְעָהֶם:

10 חֵם אֲנִמְבָּה אֱלִיהוּא מִי הָיָה אֲלִנִי מוֹאֲסִיִּק עֵן מִקְאֻלְתָּה אֲלִאֲוִלִי אֱלֹתִי קֹאֵל
 סִיְהָא הִרְפָּאִים יִחְוֹלְלוּ (כִּי ה'י) אֲנֵה יִצְרַע אֲלִשְׁנַעָא וְאֲלִנְבְּאִרְוֹהּ בְּנִתָּהּ וְאֲצַאֲפָהּ אֲלִי
 דִלְךָ קוּלָהּ אִם יִחְסֵף לְרִיב עִמּוֹ (ט' נ') פִּקְאֵל לֵה מְדוּעַ אֲלִיו רִיבּוֹת אַעֲלֵם אֲנֵה תַעִי
 אֲשַׁרְפָּה וְאֲעֵזִי מִן אֲן יִנְאוּב אֱלֹאֲנִסְאֵן עֲלֵי כְּלֵאמָה כְּלֵמָה כְּלֵמָה כֹּל אֲנִמָּא קִהָה אֲן
 יִנְאֻסְבָּה וְאֲחַדְרָהּ לֹא תֵאֲנִיָּה וְלוֹ כִנְאֵת מִי חֵלֵם לֹוֹגֵב אֲמִתְתָּאֵל מָא סִיְהָא כְּקוֹי בְּחֵלּוּם
 חִוּוּן לִילָה סִיִּכָּה [ס'] אֲלִיקִפְטָה פִּדְלֵךְ מָא אֲנִמְבָּה אֱלִיהוּא מִי הָיָן אֲלִבְאִבִּין.

16 חִינְיָדִי יִתְקַדֵּם אֲלִי קוּם וּיִכְתֵּם עֲלֵיהֶם רְבֵאֲמָהֶם: 15

פְּסֹרֵת אִו יִגְלָה יִתְקַדֵּם אֲלֵיהֶם עֲלֵי מָא וְגֵרַת הָיָה אֲלִלְפִטָּה אִין מָא כִנְאֵת דִּאֲךָ
 כְּקוֹי וְהִי גִלָּה אֵת אֲוֹן שְׁמוּאֵל (שִׁיָּא ט' מִיִּו) וְקוּל בּוֹעֵז וְאֲנִי אֲמַרְתִּי אֲנִלָּה אֵת אֲוֹנְךָ
 (רוֹת ד' דִּי) וְקוֹי יִהוֹנְתֵן וְגִלְתִּי אֵת אֲוֹנְךָ (שִׁיָּא כִי יִיב).

17 לִיזִיל אֲלֵאֲדַמְיִ מִן פְּעֵלָה אֲלִסּוֹ וְאֲקַתְדָּאֵר כֹּל אֲמַר יִגְמִיָּה:
 18 פִּאֲן הוּוּ פְּעֵל דִּלְךָ צִדֵּ נִפְסָה עֵן אֲלֵהֲלֵאֲךָ וְחִוּוֹתָה עֵן אֲלִמְרֹור מִי
 אֲלִמְרֹור: 19 וְקִד יַעֲמָה אִיִּצָּא בְּאוֹנָאֵעַ עֲלֵי מִצְנַעָה וּפִי כְּתִרָה עֲשִׂאֲמָה
 D 5 פִּקְלַת לֵה | DOQ עֲלֵי כְּלֵאמָה | B 15 חֲתֵם | B 20 פִּאֲוֹן יַעֲלֵל D פִּהוּ אִן
 פִּעֵל | D 21 מִיִּק מִצְנַעָה | B וְכְתִרָה עֲשִׂאֲמָה.

12 בִּיאוּר: וְאִם כֵּן הָאֵל לֹא יִקוּה לְבִנֵי אָדָם וְלֹא יִירָא מִחֵם וְעוֹד יִאֲמַר לֹו זֶה בְּמֵאֲמְרוֹ
 הַשְּׁנִי. בְּשַׁעַר הַזֶּה יֵשׁ שֶׁבַע רְאוּת נְבִאֵר אֲוֹתָן בְּמִקְוֵם. וְאִלֵּם תְּהוּ כֹּלֵם כִּאֵן בְּאֲמְרוֹ כִי יִרְבֵּה
 אֱלֹהָ מֵאֲנוּשׁ.

14. מִי הַפְּסוּק: דַּע כִּי הָאֵל לֹא יִדְבֵר כִּי אִם אֲחַת וְלֹא יִצְמַךְ שִׁירָאָה עִמֵּם שְׁנִית.
 15—18. בִּיאוּר: אַחַר כֵּן עֵנָה לֹו אֱלִיהוּא בְּגִי פְּסוּקִים אֱלֵה עַל מֵאֲמְרוֹ תְּרֵאשׁוּן אֲשֶׁר
 אֲמַר בֹּו הִרְפָּאִים יִחְוֹלְלוּ שְׁהוּא יִפִּיל חֲלָלִים פְּתֵאֹם הַגְּבוּרִים וְהִיבֵר אֵל זֶה אֲמַרְוֹ אִם יִחְסֵף לְרִיב
 לֹא יַעֲנֵב אֲחַת מִנִּי אֲלָף וְאִמְרֵ לֹו מְדוּעַ אֲלִיו רִיבּוֹת דַּע שְׁהוּא יִתִּי נַעֲלָה וְנִכְבַּד מֵאֲשֶׁר יַעֲנֵה
 לְאָדָם עַל דְּבָרָיו מִלָּה בְּמִלָּה אֲבָל מִן חֲקִי כִי אִם לְדַבֵּר אֲלִיו אֲחַת לֹא שְׁנִית וְאִפִּילוֹ אִם בָּא
 לֹו הַרְבוּר בְּחֵלּוּם חִיבֵי לַעֲשׂוֹת מָה שְׁאֲמַר לֹו כִּאֲמַרְוֹ בְּחֵלּוּם חִוּוּן לִילָה וְכֹל שֶׁכֵּן בְּחֻקֵּי. זֶה
 הוּא מִתְּשַׁעֲנָה אֱלִיהוּ בְּשֵׁנֵי שַׁעֲרִים אֱלֵה. — וְעֵי מָה שֶׁכָּתַב הַגְּאוּן בְּחֻקְדָּמְתוֹ לְסִי אֲרִיד (דָּף 15).
 16. בִּיאוּר: פִּירְשִׁתִּי אִו יִגְלָה אֲוֹן אֲנִשִּׁים יִקְדִים אֲלֵיהֶם לְפִי מָה שֶׁמִּצְאֵתִי הַלְשׁוֹן חוּת
 כֹּכַל סִקּוֹם שֶׁמִּצְאָה בּוֹת חֲעִנֵן כִּאֲמַרְוֹ וְהִי גִלָּה אֵת אֲוֹן שְׁמוּאֵל וְמָה שְׁאֲמַרְוֹ בּוֹעֵז וְאֲנִי אֲמַרְתִּי
 אֲנִלָּה אֲוֹנְךָ וְמָה שְׁאֲמַר יִהוֹנְתֵן וְגִלְתִּי אֵת אֲוֹנְךָ.

17. מִי הַפְּסוּק: לְהַסִּיר אָדָם מִמַּעֲשֵׂהוּ הִרַע וְגִאֲתָה כֹּל גִּבֵּר יִכְסֵת.

18. בְּרֵאשׁ הַפְּסוּק הַחוּסִי: וְאִם הוּא עֲשָׂה זֶה. מִי שֶׁלֹּא יִשְׁלַח וְכֵן לְסַמָּה לִי יִיב.

יפתה פיתנפם או כאקואף גרד תתשקק: 20 פאתכלם חתי אתפרג
ואפתה שפתִי ואנאובכס: 21 ולא אחאבי אחדא ולא אכני אדמִיא
אנלא לא לה: 22 כמא לם אעתד קמִי אן אכניה כל ען קליל מן פעלי
היא יקבלני צאנעי.

לג.

- 1 ולכן אסמע יא איוב כלאמי ואנצת לגמיעה: 2 הודא קד פתחת
פמי ותכלם לסאני פי חנכי: 8 ועלי מסתקים קלבי אקואלי ושפתִי
במערפִי נקיִה תכלמת: 4 רוח חכמִה אללה צנעתני כדאך אמר
אלכאפי יחיני בה: 5 פאן אסתמעת פרדִי עליִ או צאפפני או אנתצב
בין ידי: 6 הודא אנא עלי קדרך פי אלטאקה אד מן אלמין גבלת אנא
איצא: 7 והודא היכתי לא תהולך וזברי לים יתקל עליך: 8 אמא מא
קלתה בחצרתִי וסמעת צות בלאמך בה: 9 מן אני זכי בלא גרם וסאדג
ולא דנב לי: 10 ואנמא יגד עליִ אלענת ויחסבני לה באנצא:
- קד עלמת אן איוב קאל אִלֵא אִנֵה לא דנב לה כמא שרח פי פצל מי יתגני
15 (כ"ט ב') אלי אִרֵה וקאל איצא ותורישני עונות נעורי (י"ג כ"ז) סמנהא קאל אליהוא
אנך קלת הן תנאות עלי ימצא וקאל איצא למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך
(י"ג כ"ד) ואמא ישם בסד וגיִ סהו פציח מן קולה (י"ג כ"ז) וכדא קאל לה אליהוא
אנת קלת ישם בסד וגיִ.
- 11 ויציִר עלי אלמצאד רגלי ויחפִפ גמיע סבלי:
- 20 פאנאבה אליהוא ען היא וקאל סחאל [אן] יענתך או יסלמך ואלדליל עלי
דלך קולה [הן זאת וגיִ].

BD 3 אעתאר | D 7 כדאך יאמר | D 19 אלמצאר Q אלמצאר.

21. בסוף הפסוק הוסיף: לכברו.
22. פי הפסוק: כאשר לא הסכנתי לכנותו אבל כמעט מעשותי זה יקחני עושני. ועיין
פי הגאון למשלי י' ל"ב (ידעון רצון).
4. פי הפסוק: רוח חכמת האל עשתני כן יחיני דבר שדי.
6. פי לאל: ביכולת (מלשון לאל ידי). ופי קרצתי נבלתי (כלומר נוצרתי). ובפי
השבעים מלות סי עיח פי קרץ מצפון (ירמיה מ"ו כ') מלשון המשנה (יוסא ג' ד') חתמיד
נקרץ. אבל מה שנוכר עוד שם מתומר קרצתי היא בלי ספק הוספת מיד אחר ולא מיד הגאון.
7. פי ואכפי: וכפיתי (מלשון כופין אותו עד שיאמר רוצח אני).
10. ביאור: כבר ידעת שאיוב אמר בראשונה שאין לו עון כאשר באר בפרשת מי
יתגני עד סופו ואמר עוד ותורישני עונות נעורי ועליהם אמר אליהוא אתה אמרת הן תנאות
עלי ימצא. ואמר איוב גם כן למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך. אבל ישם בסד רגלי הוא
ברור בדברי איוב וכן אמר לו אליהוא אתה אמרת ישם בסד וגי.
11. ביאור: ואליהוא השיבו על זה ואמר שקר הוא שיתאנה הוא לך או יעשוק אותך
והראית על זה אמרו הן זאת וגי.

צאלח ענר נפסה: 2 פאשתד עליהם נצב אליהוא בן ברכאל אלבוזי מן
 עשירד רם אמא עלי איוב פאשתד נצבה עלי מא זכי נפסה אכתר מן
 רבה: 3 ואמא עלי תלאתא אצהאבה פאשתד נצבה עלי מא לם יגרו
 גואבאו ועלי מא פלמו איוב: 4 ואליהוא אנתטר איוב בכלאם אד הם
 5 אסן מנה פי אלעמר: 5 פלמא ראי אליהוא אנה לים גואב מן קול
 האולא אלתלאתא אלנאם פאשתד נצבה:

הם אפתתח סקאל גי מקאלאת [באוא] אלני אלתי אנקסע ענהא אליסו ובלדר
 וצורר תם קאל מקאלה רבעה אבתרא יועם סיהא אן איוב לם ימכנה אלאעטרין
 עליה סיה וכאן כדלך ולם יעטרין ומע דלך פלם תעדס אלני מקאלאת מן אן יגף
 10 פי כל ואחרף מנהא אלחעוין אלדי הו מדהבה ומעחמדה כמא קדמת פי צדר
 אלכתאב ועלי מא סנשרה פי מוצעה: אלמקאלה אלאולי.

6 פאבתרא אליהוא בן ברכאל אלבוזי וקאל אני צניר פי אלסן
 ואנתם כהול לדלך פרקת ותכופת אן אכברכם בעלמי: 7 קדרת אן
 דיו אלאעמאר יתכלמון ודיו כתרד אלסנין יערפון אלחכמה: 8 פאדא
 15 בהא רוח פי אלנאסן ודאך אן יכון אמר אלאלאה יפהמהם: 9 פלים
 כל כתירי אלעמר יתחכמון ולא כל אלשוין יפהמון אלחכם: 10 לדלך
 קלת אסמעו לי חתי אכבר בפהמי אנא איצא: 11 הודא קד צברת
 לכלאמכם ואנצת אלי אפהאמכם חתי נאיהתם אלכלאם: 12 וענדכם
 אתפהם פאדא לים לאיוב מקאבל ולא מניבה עלי אקואלה מנכם:
 18 אלא באן תקולון קד וגדנא חכמה בה אלמאיק ידפעה לא אלנאם:
 14 והו פלם יצאפני אלכלאם ופי אקאוילכם לא יגו אן אנאובה:
 15 חתי אנדק אלקים ולם יגיבו זיאדה ואנתקל ענהם אלכלאם:
 16 פלמא צברת אלי אן לם יתכלמו ואלו אן וקפו פלם יגיבו זיאדה:
 17 אבתדי אנא איצא בקסמי ואכבר במערפתי: 18 פאני ממא אמתלאת
 25 כלאמא ציק עלי ראי פי במני: 19 וצאר במני בה מתלא ככמר לם

4 D ואליהוא מנתטר איוב פי אלכלאם אד הו | 6 (תאלא) B חסר | 12 O פאנאב |

D צניר אלסן | 14 D פאדא בהם | 16 D כל אלמאיק | 17 D אסמעוני |

18 D וענכם | 20 DQ אלמאיק בה | 21 BD יצאפני | 24 D בקסמי B בקצטי | D מן

מא אסתלית | 25 DQ פי קלבי.

המאמרים על התשלוס אשר הוא דעתו והשטה שהוא סומך עליה כאשר הקדמתי בפתחת
 הספר וכפי מה שנבאר במקומו. המאמר הראשון.

9-8. פי' הפסוק: וכאשר יש בהם (בימים ורוב שנים) רוח באנוש זה הוא בעבור
 שדבר האל יבינם. לפי זה לא כל רבי השנים יחכמו ולא כל הזקנים יבינו המשפט.

18. פי' הפסוק: כי ממה שמלאתי מלים הציקתני דעתי בבטני.

19. פי' הנה בטני כיון לא יפתח: היה בזה בטני על דרך משל כיון אשר לא נפתח
 לחיות לו הרוחה.

נאלה שר: 80 בל לם אדע לסאני אן יכמי פיסאל אלסב לנפסה:
 81 ואן לם יכן רהט כבאי וגיראני יקולון מן יעמינא מן לחמה נאכלה
 ולא נשבוע: 82 ואנא אקול פי אלסוק לא יבית גריב ומצאריעי אפתחהא
 ללצוף: 88 ואנ כנת גמית גרמי כסאיר אלנאם או דפנת פי מכאביי
 דנבי: 84 אן ארהב אלגמהור אלכתיר ואזרא אלעשאיר ידערני מסכת 6
 ולא אכרג אלבאב כופא: 85 פמן יעמיני מן יסמע לי ולית יגיבני
 אלכאפי בחדי ויכון דו כצמתי קד כתב כתאבא: 86 אן לם אחמלה
 עלי מנכבי ואתזון בה כאלתינאן: 87 ועוד כטאי אנעלה מדברא לי
 וכאחד אלמדברין אקרבה:

10 צ'פס אנידנו מן נגיד.

88 ואן צרבת ארצי עלי וגמיע אהל אתלאמהא יבכון: 89 אן
 אכלת קואהא בלא תמן וכיבת נפס אצהאבהא: 40 פבדל אלחנמה
 יכרג לי שוך ובדל אלשעיר זואן תם כלאם איוב:
 גמע איוב פי היא אלפצל עיון אלצאלחאת פחי אנה פעלהא ועיון אלכבאיר
 אלמנכרה וכתירא מן צנארהא חכי אנה תרכהא ולם יגיבה ען דלך בלדד ולמא מצוי 15
 לה ג' מקאלאת ואלקום ממסכון חכס עליהם אלכתאב באלאנקטאע סקאל [תמו
 דברי איוב].

לב.

1 ואנקמע האולא תלאתה אלנאם מן מנאובה איוב אל הו
 B 3 אלגריב | D 4 ללאניאף | B פי כבאי | D 6 מן יסמעני | 8 (מדברא) DQ
 מככרא | (לי) B אלי O חסר | D 12 או כ'רת נפס צאחכתא.

32. הקדים בראש הפסוק: ואני אומר. פי לאורח: לאורח.
 33. פי כאדם: כשאר בני אדם (הראביע: כדרך בני אדם). ופי בחבו: במחבואי. וכן
 פי הראביע: כמו חבי כמעט רגע.
 34. בסוף הפסוק תוסיף מיראה.
 35. פי תן תוי שדי יענני: ומי יתן ויענני שדי בגבולי. (דונש בתשובותיו על ר"ס
 פי קניב הזכיר פי זה בזה בלשון הן תוי תאוי. ובלי פסק גזר חגאון מלת תוי מלשון והתאויחם
 לכס במדבר ליד ו' ושם תרגם גם כן בלשון ח' הוא גבול בליע).
 37. ביאור: פירשתי אגידנו מן נגיד (אשימנו נגיד).
 38. פי תלמיה אנשי תלמיה.
 40. ביאור: אסף איוב כפרק זה עיקרי המעשים הטובים וסיפר שהוא עשה אותם
 ועיקרי העברות החמורות המאוסות והריבה מן הקלות וסיפר שסר מהם. ולא ענהו בלדד על זה
 וכאשר עברו לו שלשה מאמרים והאנשים שנתקם מלענותו דן עליהם הכתוב בהפסקת דבריהם
 ואמר חמו דברי איוב.
 5—1. ביאור: אחר כן פתח אליהוא לדבר ואמר ג' מאמרים כנגד הג' אשר שכתו
 מלאמרם אליהו ובלדד וצופר ואחר כן אמר מאמר רביעי להתחיל בו ואמר בו שאיוב לא יוכל
 להשיב עליו. והדבר היה כן ולא השיבו. ובכל זאת לא נמנע מלדבר בכל אחר מהשליש

אלצרף הו אלנאבה מן אלמראה לראעיהא.

11 אנהא פאחשה כמא אנה הו דנב אלספהא: 12 והי נאר תאכל
 אלי דאת אלהלאך וגמיע גלתי תסתאצל: 13 אן זהדת פי מהאכמה
 עבדי ואמתי אדא לאצמאני: 14 ומא אעמל אדא קאם אלכאפי
 לחסאבי ואדא טאלבני מא ארד עליה: 15 אליס צאנעי פי אלכמן
 צאנעה והיאנא פיה ואחד: 16 ואקסם אן כנת מנעת מן אלמראד
 אלמקרא או אשכצת עיני ארמלה: 17 אן אכלת כסרתי וחדוי ולם יאכל
 יתים מנהא: 18 אד מן צבאי רבתני אלאונאע וכאני מן בטן אמי
 אסאירדהא: 19 ואחלף אן כנת ראית האלכא בלא לבאם ולא כסוה
 ללמסכין: 20 אן לם יבארכני עלי דפא צלבה ומן גז כרפאני יתדפא:
 21 ואן כנת חרבת עלי יתים ידי עלי אני ארי פי אלמחאל עוני:
 22 פלתקע כתפי מן אלמנכב ותנכסר דראעי מן אלקצבה: 28 ממא
 יפועני תעם אלמאיך וחמלתה לא אמיק: 24 ואן כנת צירת אלדהב
 תבלאני ולא קלת ען אלגוהר מיתאקי: 25 ואן פרחת אדא כתר מאלי
 15 ואדא נאלת ידי מנה כבירא: 26 ואן ראית שמשא ילמע או קמרא והו
 מאר עזיזא: 27 פאנכדע קלבי פי אלסתר ובאם פמי ידי אנלאלא לה:
 אמא מא חכי מן קי אם אראה אור ויפת פרו צפה מא יפעל אלצאכין אדא
 הם ראו אלשמש ואלקמר פי נצף אלשהר אלאלו והו יקר הולך באסו ידהם
 פעטמה.

28 פלינלני איצא עקאב דנב אלספהא אן גחדת אלאלאה מן
 עלוה: 29 ואחלף אן כנת פרחת בוכם שאניי או פהרת עליה אדא
 D 2 פנהא Q אנהא | B 3 כאצמוני | 5 (אליס) D אלא אן | (פי אלכמן) D פי
 אלסמא | 6 (פיה) D פי בטן Q פי רחם | O מלואחד | O ואקססת | D אן מנעת . . .
 ומן אשכצת | 9 BO אסירחא | B אן ראית | 10 (כסוה) D לבאם | 10 DQ גז כרפאני
 O גז כבאשי | 13 O לא אציר אלדהב | 14 אן אלגוהר | D או פרחת | 16 D כתיורא |
 18 בכי אלצבואן (= הנערים ותקנתי לפי הענין) | 20 B פהל ינאלני | D פלינאלני |
 O עקאב בדנב.

11. פי עון פלילים: עון הנבלים. וכן פי עון פלילי בפסוק כ"ח.
16. בראש הפסוק הוסיף: נשבע אני. וכן בראש פסוק י"ט ובראש פסוק כ"ט.
18. פי הפסוק: כי מנעורי גדלני הכאבים וכאלו מבטן אמי אלך עמהם (ענין תשובת
 דונש על ר"ם סי' ד': וגם פירש גדלני כאב כמו קאב שהוא חולי . . . וזה חרבן לשון).
20. פי אם לא ברכוני חלציו: אם לא ברך אותי על התחמם חלציו.
26. פי אור: שמש. וכן פי הראב"ע.
27. פי ותשק ידי לכו פי: וישק פי את ידי לכבודו. — ביאור: מה שסיפור באסרו
 אם אראה אור ויפת הוא סיפור מה שיעשו הצבאיים (עובדי הכוכבים והמולות) כשיראו חשמש
 והירח בחצי החדש הראשון והוא יקר הולך הם נושקים יריחם ובוהו יכבדוהו,
28. פי גם הוא עון פלילי: ימצאני גם כן עונש עון הנבלים.

להם פיהא מנית: 26 ואתאלי אן לם אכן אכבי למן דהרה צעב ותהתם
 נפסי ללמסכין: 26 אד רנות כירא פאתאני שר וצברת ללנור פאתאני
 אפל: 27 ואמעאי תגלי ומא תהדא ממא תלקאני אִיאם אלצעף:
 28 ומצית פי סואד מן גיר שמס וקמת פי אלזוק אגות: 29 וכאני צרת
 אכא ללערבד וצאחבא ללנעאם: 30 ואסוד גלדי מן פוק לחמי ועפמי 5
 נכר מן אלסמום: 81 וצאר מנבורי חזנא ובדל קיתארי צות בכא:

לא.

- 1 וכנת קד עהדת עהדא מע עיני פמא אלתפת אלי בהכנף:
 הי אלנאריה אלחסנף.
 2 ומא נציב אלאלאה מן אלעלד ונחלף אלכאפי מן אלרפע:
 יעני בקולה ומה חלק הלא איד יקול והל ינעל אללה נציבא לאלפאלם אלא 10
 מל מא נאלני מן אלתעס ואלתבאר.
 3 אלא אן אלתעס ללנאיר ואלתבאר לפעלד אלגל: 4 אלא אנה
 ירי מרקי ונמיע כטאי יחצי: 5 אן מצית מע דוי אלזור או אסרעת רגלי
 אלי אלמבר: 6 אסאל אללה אן יזנני פי מיזאן עדל פאנה יעלם בצחתי:
 7 אן סאלת קדמי מן אלמריק או מצי קלבי פי תבע עיני או לזק 15
 בכפי שי:
 מאום הו מל מאומה.
 8 פאדא זרעת פליאכלה גירי ודרארי יסתאצלון: 9 ואן אנכדע
 קלבי עלי אמראף או כמנת עלי באב צאחבי בסכבהא: 10 פלוצרף
 20 זוגתי לאכר ויגתו עליהא גירי:
 1 B ואתה לי אלם אכן ... ותגתם נפסי | 8 D אלפאל | D ולים תהדא | 5 D
 ללעראביר B לערביד | 6 חזינא | 7 D עאהדת | O אלכחכנת DQ בהכלה | 18 DO דוי
 חר | 15 O לצק | 18 (גירי) DO אכר | 19 DB פלוצרד.

26. הוסיף בראש הפסוק: נשבע אני.

30. פי חרב: „סמום” והוא רוח זלעות.

1. ביאור: „בהכנף” (תרגום בתולת) היא הנערה היפה.

2. ביאור: ר"ל באסרו ומה חלק וגוי הלא איד וגוי חיתן האל חלק לרשע זולת דמיון
 מה שבא עלי מן האיד וחנבר (ר"ל השבר).

5. פי עם שוא: עם אנשי שוא.

7. ביאור: מאום הוא כמו מאומה.

9. בסוף הפסוק הוסיף: בעבורה.

10. פי הסחן לאחר אשתי: תקרא אשתי לאחר. — ביאור: פעל „צוף” (תרגום תסחן)

ואסר על האשה כשתקרא לאיש החולך אחריה (ואולי פירשה על דרך משל מקול הסחנה). —
 ועיין מה שכתב הגאון במאמר י' מסי' א"ד (על 204).

5 וּמִן דְּאֵל אֱלֹהִים יִמְרְדוּן וַיִּגְלֹבוּן עֲלֵיהֶם כְּאֶלְמָאָרְק: 6 פִּהֶם
 פִּי אַרְהַב אֱלֹאֲדִיָּה יִסְכְּנֹן וּפִי תִקְאָב אֱלֹתְרָאָב וְאַלְצִכּוֹר:
 כַּפִּים תְּרֻגֹם סְלַעִים.

7 פִּישְׁבְּהוּן אֱלִדִין בִּין אֲלִשְׁנָר יִנְהַקֹּן וַתַּחַת אֲלֹחֲרִשְׁפָּה יִתְעַרְצֹון:
 8 פִּהֶם דִּוּוּ אֲלִסְפָּה תַם דִּוּוּ לֹא אִסַּם לָהֶם צַעֲפּוּ מִן אֱלֹבְלָאָד: 9 וְאַלְאָן
 צִרַת כִּלְחַנְהֶם וּכְנַת לָהֶם כְּלֹאֲמָא: 10 כְּרַהוּנִי וּבַעֲדוּ עֲנִי וּמִן וְגַהִי לִם
 יִצְדֹו אֱלִבְצֹאָק: 11 וְלֹמָא חֵל רַבֲאִמִי וְעִדְבִנִי וְאַלְרִסִּין מִן בִּין יָדִי בַעַת בַּה:
 קִי כִי יִתְרִי סַתָּה יִשׁוּר אֱלִי אֲלֵלַת תַּעִי אֲנֵה חֵל רַבֲאִמָּה.

12 קִאֲמוּ עֵן יִמִּינִי כְּאַלְעִכְרֶשׁ וּכְלוּ פִיה רַגְלֵי וְנַעֲלוּ עֲלֵי מַחְנֵמַת
 10 מִרְקַאָת תַּעֲסָהֶם:
 אֲלַעֲכֶרֶשׁ נֹע מִן אֲלִשׁוּךְ.

13 וּשְׁעַלְתּוּ סִכְתִּי מִן גִּיר אֵן יִנְתַּמְעוּן בְּאֲדָאִי וְלֹא מַעִין לָהֶם:
 14 וּכְאַלְתַּגְרָה אֱלֹאֲסַעֲהָ מִן אֲלִמָּא כְּדֹאךְ יֵאֲתוּן אִו פִּי מִכָּאֵן דִּוּוּ
 אֲלֹאֲכֹוִיָּה יִתְדַחַרְנוּן: 15 כְּדֹאךְ תִּקְלָב עֲלֵי אֲלִנְכָאֵל וְקַד אֲנִכְלָב כְּאַלְרִיחַ
 16 גְּמִיעַ נְבִלִי וְגַזֹּו כְּאַלְגִּים גִּיאֲתִי: 16 וְאַלְאָן פִּנְפַּסִי תַתְּסַאֲפֵךְ עֲלֵי אֲד
 חֲזוּנִי אִיאַם אֲלַצְעָפָּ: 17 וּכְאֵן עַפְאֲמִי תִקְלַע מִנִּי לִילָא וְעִרוּקִי לֹא
 תִסְכֵּן: 18 וּבְנַהַד מִן קֹוָה אֲתַדְרַע לְבִאֲסִי וּבִמְקַדָּאָר תּוּנִיתִי יֵאֲזֹרִנִי:
 19 וְקַד רַמָּאֲנִי עֲלִי אֲלִמִּין חִיתִי מֵאַתְלַת אֱלֹתְרָאָב וְאַלְרַמָּאָד: 20 וְאַן
 אִסְתַּגַּתְּ אֲלִיךְ לִם תִּנְבְּנִי וְאַן וְקַפַּת וּפַהֲמַתְנִי: 21 פִּכְאֲנֵךְ תִּנְקַלְבַּ עֲלֵי
 חֲנִקָּא וּבַעֲסִם יִדְךָ תַתְּהַדְדִּנִי: 22 פַּתְחַמְלִנִי וְעֲלִי אֲלִרִיחַ תִּרְכַּבְנִי וְתַמְוִנִי
 בַּפְּסָקָה: 23 הוּ אֲנִי עַרְפַּת אֲנֵךְ תִּרְדֵּנִי אֱלִי אֲלִמּוֹת הוּ אֲלִבִּית אֲלִמְעַד
 לְכָל חַיִּי: 24 וַיִּקְיֵנָּה אֲנֵה בִלְקַע לֹא יִמְדֵּ נֹאצֶר פִּיה יִדָּה וְהוּ תַעֲס לִים

D אַרְהַב | O יִתְעַרְצֹון | B 5 דִּוּוּ סַפָּה | O 9 עֲלִי יִמִּינִי | Q כְּאַלְעִכְרִישׁ |
 B 17 חַתְּפֵךְ | B 17 וּכְמַקְדָּאָר | 21 (הוּ) B חֲסֵר.

5. פִּי מִן גִּי: מִתְּךָ הֲאִרְךְ.
6. בִּיאוּר: כַּפִּים תְּרֻגֹם סְלַעִים.
7. פִּי בִין שִׁיחִים יִנְהַקֹּן: וַיִּדְמוּ לְאִשְׁר בִּין הַעֲצִים יִנְהַקֹּן.
11. בִּיאוּר: אִסְרוּ כִי יִתְרִי פַתַּח רוּסוּ אֵל הָאֵל יִתְּ שְׂוֵאָה פַתַּח יִתְרוֹ.
12. בִּיאוּר: עִכְרֶשׁ (תְּרֻגֹם פִּרְחַח) מִין מִן הַקּוֹצִים.
13. פִּי הֲלוֹתִי יוֹעִילוּ: מְבַלִּי שִׁישׁ לָהֶם תּוֹעֵלַת בְּנוּקִי.
14. פִּי הַפְּסוּק: וּכְפִרְץ רַחַב מִן הַמִּים כֵּן יֵאֲתוּיִן אִו בְּמִקּוּם שְׂוֵאָה הַתְּגַלְגְלוּ.
17. פִּי וְעוּרְקִי בְּמַלְחָה דּוּמָה בְּלַעַע וּכֵן פִּי רִי יוֹנָה בִּישׁ עִרְק וְהִרְאִבִיעַ: בְּלִי קַדֵּר גִּירִי.
18. פִּי יִתְחַפֵּשׂ: אֲתַעֲסָפָּה.
23. פִּי בֵית מוֹעֵד: הַבַּיִת הַמְּזוּמָן. וּכֵן פִּי הִרְאִבִיעַ.
24. פִּי הַפְּסוּק: וּבִאֲמַת הוּא עִי (רִ"ל שְׂמֵמָה) לֹא יִשְׁלַח כּוּ עוֹזֵר יָדוֹ וְהוּא אִידֵּ שְׂאִין לָהֶם כּוּ מוֹשִׁיעַ.

17 ומאלמא כסרת אניאב אלגאיר וטרחת מן אסנאנה אלפריסא:
 18 סקדרת אני לא אתופי אלא מע בלי מנולי וכאלרמל אמיל אלעמר:
 19 ואן ענצרי מנפתח אלי אלמא דאימא ואלמל בית פי זרעי סרמדא:
 20 ואן כרמי גדיד מעי וקוסי בידי תתבדל:

5

אי יתבדל שי בעד שי.

21 וכאן אלקום יסמעון לי ויצברון ויסכתון למשורתי: 22 ובעד
 כלאמי לא יתנון ועליהם ידר כלאמי: 23 וירגוני כאלמטר וכאנהם
 סערו אפואההם לאללקים: 24 ואן צחכת מקאבלתהם לא יומנון ונור
 וגדי לא יוקעון: 25 וכנת אכתאר מן טרקהם מא אנלם פיה ראסא
 10 ואסכן בינהם כמלך פי כראדיסה והם בין ידי כמן יעאזי אלחזנא:

ל

1 ואלאן צחך מן הו אצנר מני פי אלעמר ומן כנת אזוהד פי
 אבאיהם מן אן אנעלהם מע כלאב ננמי:
 יעני אן יכנו לי רעאף.

2 תם אקול למא דא לי קרה ידיהם וקד צאע מעהם אלהרם:

15

יעני אנהם קד הרמו בלא מערסאף.

3 והם פי עוז וגוע ושום כאנהם פארין מן מפאזה פלמא כאויה
 או מכווא: 4 וקאטפון מלוחא וורק אלשנר ומן אצל אלרתם מעאמהם:
 הו גוע מן אלשנר.

DQ 2 מע מנולי | 3 (דאימא) DQ חסר | B 6 יסמעון מני | D ובעד מא כלאמי |

D 8 לא יומנון בי | B 9 טריקהם | O מא כנת אנלם | D 11 מן הס אצנר ... פי כלאב |

D 14 ידהם . . . צאע מנהם | 16 הם פי עוז ופי גוע.

18. פי הפסוק: חשבתי שלא אמות כי אם עם בלות ביתי וכחול (ר"ל חול הים)

אאריך ימים.

19. בשני חלקי הפסוק הוסיף: תמיד, לעד.

20. ביאור: יחליף כלומר יתחלף זה אחר זה. (ענין פי הרי"ק: בכל יום ויום היו עושים לי כבוד חדש ולמה כי קשתי בידי תחליף חכמתי ומעשי היו חדשים).

25. פי הפסוק: הייתי בחר מדרכיהם מה שאשב בו לראש ואשכון ביניהם כמלך בנגדויו והם לפני כמי שמנחם אכלים (ענין פי הרי"ק בסוף פרק ב': כמו המלך בנגדו שאין חילו רשאים לדבר עד שיפתח כך הייתי אני ביניהם והם היו לפני כאשר אכלים ינחם כמו אתם הבאים לנחם האבל שאין להם רשות לדבר עד שיפתח האבל).

1. ביאור: לשית עם כלבי צאני כלומר שיהיו לי לרועים.

2. ביאור: כלומר שהם חזקינו בלא דעת.

3. פי גלסוד: וברוע מול עיין לעיל ג' ז. ופי העורקים ציה כאלו הם בורחים מציה.

4. פי עלי שיה עלי העץ מלשון עלי זית (וכן פי הראב"ע: אפילו עלי השיח שחוא

האילן). — ביאור: רתמים הוא מין מן העצים.

כמ.

1 פֶּעֹאוֹד אִיּוֹב צָרַב מִתְּלֵה פִּקְאֵל: 2 מִן יִצְנַעְנִי כַּאֲשֶׁר הוֹדֵר
 אֶלְקָדִימָה כְּאִיָּאָם כֹּאֵן אֶלְאֵלָה יַחֲפֹטֵנִי: 3 וּבִתְלִמְיָעָה סְרַאֲנָה עָלַי
 רֵאסִי וּכְנַת עָלַי נוֹרָה אִסִּיר פִּי אֶלְטֵלָאָם:

אֶלְמַעְנִי בַחֲשָׁךְ וְהוּ מִתְּצַר אֶלְבָּא.

5 4 וּכְמָא כְּנַת פִּי אִיָּאָם נַעֲמַתִּי וְעִצְבָּהּ אֶלְאֵלָה עָלַי כְּבֹאִי: 5 וּמָא
 דָּאָם כֹּאֵן אֶלְכֹּאֲפִי מַעִי וּגְלִמְאֵנִי הוּאֵלִי: 6 וְחִין כֹּאֵן סַעִי יֶרְחֵץ פִּי
 אֶלְסַמֵּן מִתְּלֵא וְאֶלְצֹאֵן יִצְבֵּ לִי אֶקְסָאָם אֶלְדֵּהֵן שְׁבֵהָא:

בַּחֲמָה הוּ מ' בַּחֲמָה מִתְּצַר מִלָּל וְגַם כָּל שְׂרִית יִשְׂרָאֵל (דִּיה א' יִיב לִיט)
 [מִכָּאֵן שְׂאֵרִית] וְתוֹרֵנִי (שִׁיב כִּיב מ') מִכָּאֵן וְתוֹרֵנִי.

10 7 וּכְנַת אֶכְרַגְגֵּי אֵלִי אֶלְמַחְאֵל עֲנַד אֶלְמַסְקָה וּפִי אֶלְרַחֲבֵי אֵהִי

מְגִלְסִי: 8 וְרֵאוּנִי אֶלְאֶחַדְדָּאֵת וְאֶכְתְּבוּ וְאֶלְכֶהוּל וְקִפּוּ אוּ קָאֵמוּ:

9 וְאֶלְרִיִּסָּא חֲבַסְמוּ אֶלְכֶלְאָם וְצִירוּ יֶדֶהֶם עָלַי פִּמְהֵם: 10 וְצוֹת אֶלְמַדְבְּרִין

קַד אֶכְתְּבוּ וְלִסְאֵנָהֶם קַד לְצַק בַּחֲנַכְהֶם: 11 לֹאֵן אֶדְאֵנָהֶם סַמַּעַת בִּי

פִּמְדַּחֲוֵנִי וְעִיּוֹנָהֶם רֵאֲתַנִּי פִּשְׁהֲדוּ לִי: 12 בְּאֵנִי אֶפְלַת צַעִיפָא מְגוֹתָא

15 וְיִתִּימָא וְלֹא מַעִין לֵה: 18 וְדַעוּהָ אֶלְהֵאֲלֵךְ תֵּאֲתִינִי וְקֶלֶב אֶלְאֶרְמִלָּה

אֶרְנָן: 14 וְקַד לְבַסַּת אֶלְעַדֵּל מִתְּלֵא וְלִבְסַנִּי וְשַׁמְלֵנִי אֶלְחַכְכֶם כַּאֲלִמְמַר

אוּ צַנִּיף: 15 וּכְנַת לֵלְאֶעֱמִי מִקָּאָם אֶלְעִינִין וְלֵלְאֹזְמֵן מִקָּאָם אֶלְרַגְלִין:

16 וּמִקָּאָם אֶלְאֵב לֵלִיתֵאֲמִי וְאִי חַכְכֶם לֵם אַעֲלֵמָה אֶסַּתְבְּרִיתָה:

B 1 מִן יִצְנַעְנִי | B 18 לֹזַק | O בֹּאֵן | D 16 אֶלְחַכְכֶם וְשַׁמְלֵנִי כַּמַּסְטֵר | O 17

וְלֹזְמֵן | 18 (לֵלִיתֵאֲמִי) B לֵלְמַסְכִּין.

וְהַחֲכַמָּה מֵאִין חֲמַצָּא בְּכָל וּדְבָרֵי הִיסוּדוֹת הַגּוֹזְרִים בָּהּ בְּפִרְשׁ בְּמַסְרֵי א' מִס' אִוִּיד (דף 45).
 וְעוֹד הָאִרִּיךְ כֹּזֵה בְּפִירוּשׁוֹ לְמַשְׁלֵי ל' ג'. וְדַבֵּר עוֹד עַל זֵכֶר ד' יְסוּדוֹת בְּפִרְשָׁה זֹאת בְּפִירוּשׁוֹ
 לִס' יְצִירָה פֶּרַק א' הֵלְכָה א'. וְעַל פֶּסוּק כ"ח עֵינִין בְּפִירוּשׁוֹ לִס' יְצִירָה בְּמִקּוֹם הַנּוֹכַח וְס' אִוִּיד
 תַּחֲלַת מַסְרֵי ד' (דף 48). — וְכַאֲשֶׁר רָאָה אִיּוֹב שֶׁאִמְרֵי מַסְרֵי שֵׁנִי וְלֹא עָנְתוּ אֵלָיו הוּא דַעְתּוֹ
 בְּמַסְרֵי שְׁלִישִׁי וְהוּא אִמְרוּ וְיִוִּסֵף אִיּוֹב וְגַר.

3. בִּיאוּר: חֲשָׁךְ מַעֲטוּ בַחֲשָׁךְ וְהוּא מְקוּצֵר בֵּית.
4. פִּי חֲרִיפִי: טוֹבִי (וְכֵן פִּי הֶרְאֵבִיעַ: גְּדוּלְתִּי בְּלִי דוּמָה כִּי אִם לִפִּי הַעֲנִין).
6. בְּשֵׁנִי חֲלָקִי חֲסִסוֹק הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלֵי, עַל דֶּרֶךְ דְּמִיּוֹן. — בִּיאוּר: בַּחֲמָה הוּא
 בְּמִקּוֹם בַּחֲמָה הוּא מְקוּצֵר כְּמוֹ וְגַם כָּל שְׂרִית יִשְׂרָאֵל בְּמִקּוֹם שְׂאֵרִית וְתוֹרֵנִי בְּמִקּוֹם וְתוֹרֵנִי.
 (נִזְכָּר בַּחֲשׂוֹבוֹת דּוֹנָשׁ עַל ר"ס סִימֵן קכ"ב).
7. פִּי: שַׁעַר: אֵל מְקוּסוֹת אִסִּיפַת הַעֵם וְכֵן דֶּרֶךְ הַגָּאֹן לְתַרְגֵּם שַׁעַר אִם אִין עֲנִינָה שַׁעַר
 מַסַּשׁ עֵינִין דְּבָרִים י"ב י"ז. מִשְׁלֵי לִיָּא כִּיג וְלִיָּא. וּפִי עָלַי קֶרַת אֶצֶל חֲבַנְיָן הַמְּקוּרָה.
13. עֵינִין פִּי הַגָּאֹן לְמַשְׁלֵי כִּיז כִּיז.
14. אַחֵר מִלַּת צַדִּיק לְבַשְׁתִּי הוֹסִיף: עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלֵי. — וְעִי' פִּי הַגָּאֹן לִישְׁעִיָּה סִיא י'.

וזנא והי'א ללמא כילא: 26 ועמל ללממר רסמא וטרק ללפקיע אצואתא:
חויז אלדי ספּרתה פקיעא הו אלסחאב אלמתקפּע וקד יקאל אלשקאיא איצא.

27 חויניד ראהא וקצָהא והי'אהא ואסתבראהא: 28 תם קאל
ללאדמייין אן תקוי אללה הי חכמָה ואלזואל ען אלשר פהם איצא:

מעוֹל איוב פי היא אלמקאלָה אן היא עלם לא נגדה נחן ולא נצל אליה 5
מן דלך קלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר ואלטעאם ומעארן אלהב ואלנחאם
ואלהדיד פיצירהא אלמתוקר כמא פעל בסרום הו קוי כי יש לכסף מוצא אלי אכר
אלקצָה ולא להא אעני אלחכמָה תמן פנשתריהא כמא דכר מן גמיע אלאשיא
אלעיוזָה בל רד גמיע דלך אלי אללה תע' הו קוי אלהים הבין דרכה ונעלהא מקאם
חכמָה אלאכתראע ואלאבתראע אלדין לא יעלמהא אלא הו תע' ושכחהא איצא 10
באלמבאיע אלדי לא יערף כף טבעת עלי דאך אלא הו אד קאל כי הוא לקצות
הארץ יביט לעשות לרוח משקל וגוי דכר שמים ורוח וארץ ומים אד הי אלענאצר
אלדי לא יעלם אלנאם כף טבעת ולא כף רסמת בל אַמא יסלמון פעלהא
ותדבריהא אליה.— תם אן איוב למָא ראי אנה קד קאל מקאלָה תאניָה ולם ינאובה
אליסו אכר מדהבה במקאלָה תאלתָה והו קוי ויוסף איוב וגוי. 15

B 1 וואל.

2 F וס' החויז פקיעא ותו אלסחאב אלמתקפּע וקד יקאל לה שקאיא איצא |
5 F וכאן מעוֹל איוב פי הזה אלמקאלָה עלי מא קאל ותחכמה מאין תמצא וולך אנה קד
כאן קדם דכר מא יגריה אללה עז וגל פי עאלמה אן יקלב אלבלדאן אלדי פיהא אלבר
וואלטעאם ומעארן אלהב ואלפצה ואלנחאם ואלהדיד פיצירהא כאלנאר מתוקדה כמא פעל
בסרום והו קוי כי יש לכסף מוצא אלי אכר אלקצָה פקאל עלי . . . אן היא עלם לא נגדה
כקי והחכמה מאין תמצא וליס הו איצא יצל אלינא לקוי מאין תבוא ולא להא תמן פנשתריהא
וגמיע מא נסק מן אלחמאן ואלנארהר אלעיוזָה. תם רד דלך אגמיע אלי אללה אלהים הבין
דרכה ונעלהא מקאם (פה נפסק כ"י F).

28. ביאור: עיקר הדברים שסמך עליהם איוב כמאמר הזה הוא שזאת חכמה אשר לא
נמצאה אנהו ולא נגיע אליה וממנה שהפך הארץ אשר בה דגן ולחם ומחצבי הוהב והנחשת
ותברזל ושמה לתבערת אש כאשר עשה בסרום הוא אמרו כי יש לכסף מוצא עד סוף הפרשה
ואין לחכמה מחיר שנקנה אותה כאשר זכר מכל הדברים היקרים אבל השיב הכל אל האל
ית' הוא אמרו אלהים הבין דרכה ושם אותה במקום חכמת הבריאה והעשיה מאין אשר לא
ידע אותן כי אם הוא יתעלה ודמה אותה גם כן במבועים לא ידע איך תסבכו על זה כי אם
הוא כאמרו כי הוא לקצות הארץ יביט וגוי הזכיר שמים ורוח וארץ ומים כי הם השרשים אשר
לא ידעו בני אדם איך תסבכו ולא איך היה חקם אבל הם ישליכו עשייתם ופקודתם אליו ית'.
[גיא סמך איוב כמאמר זה על מה שאמר והחכמה מאין תמצא ותוא שהקדים מה שיעשה
האל ית' וית' בעולמו שיהפך הארצות אשר יש בהן דגן ולחם ומחצבי הוהב והכסף והנחשת
ותברזל ושם אותן כמו אש לתבערה כאשר עשה בסרום. ואמר עוד שזאת חכמה לא תמצא
לנו ואינה באה אלינו ואין מחיר שנקנה אותה וכל מה שסירר מן המחירים והפגנים היקרים.
אחר כן השיב כל זה אל האל אלהים הבין דרכת]. — ענין ד' היסודות בפסוק כ"ד נז"ה
הביאו גם הראב"ע והר"ק והרמב"ק בפירושיהם. ועי' מה שחשיב הגאון על דברי השועים בפרשת

8 חתי בנו אלסבאע לם ישוהא ולא אלשבל מאל אליהא:
לא עדה תרני לא סר אי לא מאל.

9 מד ידה אלי צלודהא וקלב גבאלהא מן אצולהא: 10 ושקק
כלגאנהא מן צואוינהא וכל אמר עזיו קד סבב פי עלמה: 11 ומגיץ
אלאנהאר קד חבסהא וגבאיאהא קד אכרנהא אלי אלנור: 12 ואלחכמה
5 כדאך מן אין תוגד ואי מוצע פיה היא אלפהם: 13 ולם יעלם אלאנסמן
קימתהא ולא תוגד פי דאר אלאחיא: 14 ולו אמכן אלגמר אן יסאל
לקאל לים הי פי וכדלך אלבחר לו גאו אן יקול לקאל לים הי ענדי:
15 ולא יעמי אלאכריו בדלהא ולא יוזן אלמאל תמנהא: 16 לא תקאם
10 בפצוץ אופיר ולא באלבלור אלעזיו ואלמהא: 17 ולא יקאומהא אלדהב
סכיה אלזגאנ ולא בדלהא סאיר אניה אלפוז: 18 ואלמרנאן
וואלמסתבראק לא ידכראן באזאיהא ומד אלחכמה אעז מן אלגואהר:
19 לא יקאומהא זכרנך אלחכשה ובאלפצוץ אלנקיה לא תקאם:
20 ואלחכמה כדאך מן אין תצל אלינא ואי מוצע פיהא אלפהם:
21 15 וקד כפית מן עין כל חי חתי מן טאיר אלסמא אנסרת: 22 וכאן
אהל אלהלאך ואלמות יקולון באדאננא סמענא כברהא: 23 לכך אלה
אלעאלם בטריקהא והו אלעארף במוצעהא: 24 לאנהא אלי אקאצי
אלארץ ילתפת ומא תחת גמיע אלסמא יראה: 25 וקד צנע ללריאה
 $G^2 G^4$ 1 בנו אלסבאע | O יסאהא $G^2 G^4$ יסוה | $G^2 G^4$ ולא אלשחל | BD אליה G^4
עליה | $G^2 G^4$ 4 כלגאנא | B מן צואנהא | 5 (קד II) $BG^2 G^4$ חסר | 8 (לו גאו אן יקול
לקאל) | O יקול G^4 חסר | 9 DG⁴ ולא תקאם | 11 $OG^2 G^4$ אנא אלפוז | 12 $OG^2 G^4$
וואלמסתברק | (באזאיה) DQG^4 מעהא | 13 B זכרנך | 14 Q היא אלפהם DO אלפהם בה |
15 D מן עיון | (חתי מן) B ומן | 17 B כסרקהא | 18 BQ ומן תחת | O וקד יגעל ללריאה
מיזאנא וירחב אלמיאה באלמכיאל.

2 F ופסי לא עדה לם יסיל לאני געלחה תרני לא סר מאל סורו נא אל בית עכרכם.

8. ביאור: לא עדה תרגום לא סר כלומר לא נטה [ביא כמו סורו נא אל בית עכרכם].
10. פי כל יקר ראתה עיני: וכל דבר יקר ככר הקדים בדיעתו.
11. תרגם מככי במלה אשר תרגם בה נככי לקמן ליח פיז ושעמה מקוה מיס או
לו מבוע מיס.

14. פי הספוק: ולו היתה יכולת התהום שישאלו ממנו היה אומר לא בי היא וכן היס
היה אפשר שידבר היה אומר איננה עמדי.
17. פי וחוכית: וכל שכן חוכוכית. והפי הזה הכיאו ר' יונה בשי זכך בלי הזכיר
שם הגאון.

18. פי לא יזכר: לא יזכר כנגדה.
20--28. עיין מה שכתב הגאון על פסוקים אלה בפירושו לסי יצירה פרק א' הלכה א'.
22. פי אכדון ומות: אנשי אכדון ומות (פי הראב"ע: הם המתים הקדמונים).
25. ביאור: מלת חיוו אשר תרגמתיה "פסיקע" טעמה הענן הנגוד לגודים ויקרא גם כן
בל"ע "שקאיק" (= גזרים).

22 ויטרה עליה מן לא ישפך עליה מן ידה יהרב הרובא: 23 ומן
 יספך עליה כפיה שממתא ויצפר עליה מן מוצעה תהדדא:
 קו' עלימו כפימו הו מגזו [מקאם עליו כפיו ומתלה ישר יחו פנימו (תהלים
 י"א ז)] אלמעני פניו לאננה פי אללה תעאלי.

כח.

1 אן מוצעא כאן פיה ללפצה מברג ותצפאה ללדהב: 2 וחדיד
 5 יוכד מן תראבה ונחאם יצב מן הגארתה: 3 געל אנלא אלי חלול
 אלטלאם וכדלך לכל פאן הו מסתבר אלי דאת אללאפל ואלגבם:
 4 ואתגר אלואדי מן חית יגרי פצאר אלמנסיין מן אלרגל אלגריבה קד
 צעפו מן אלנאם ואצטרבו: 5 וארץ כאן מנהא יכרג אלמעאם
 פאנקלבת בדל גמיע דלך פצארת כאלנאר: 6 ומוצע מן הגארתה
 10 אלמהא ומן תראבה אלהב: 7 ומכה לם יערפאה אלטאיר מתלא ולם
 תלחטהא עין אלהדאה תבאלנא:

שזפתו תלמחהא מתל שזופתני השמש (שה"ש א' י"ו).

1 O ומן ידה יהרב הרבא G^2 ומן מן ידה יהרב הרבא | DQ ומן סאפק יספק
 2 G^2 יספק | DQ שאמתא $G^2 G^4$ שמאתה | 5 DQ או | DG^4 מוצע | D ככרגא |
 B ומצפאה | 6 G^2 יצב | G^2 לחלול אלפלאם פיה | 7 O וכדאך DQ ולולך | $DOQG^4$
 מסתברי | 8 $G^2 G^4$ יגר | G^4 פצאר אלי אלמנסיין | 9 B ארץ | 10 B ומנקלבת $G^2 G^4$
 אנקלבת | 11 D והי סכה | D לא . . . ולא | 12 $ODG^2 G^4$ עין אלהדא Q עין אלגראב.

3 F וקו' עלימו כפימו הו מגזו מקאם . . . לאננה אלי אללה עז ונל | 18 F ופס'

שזפתו הלחפה לאנהמא ב' הוא ואלבי שזפתו השמש שה"ש.

22—23. פי הפסוקים: וישלך עליו מי שלא יחמול עליו ואשר מידו ברוח יברח ומי
 שיספוק עליו כפיו שסח לאידו וישרק עליו ממקומו להפחידו. ביאור: אמרו עלימו כפימו הוא
 העברת לשון במקום עליו כפיו וכמהו ישר יחו פנימו הענין פניו כי כאל ית' הוא מדבר.
 (נוכר בתשבות דונש על ר"ם ס"י ק"ן).

1—8. פי הפסוקים: כי יש מקום שהיה בו מוצא לכסף וזקיקה לוחב. וברול יוקח
 מעפרו ונחשת תוצק מאבניו. שם קץ (זמן קצוב) לבוא החשך וכן כל מה שיש לו תכלית הוא
 חוקר עד עצם אפל וצלמות. — על פסוק ג' ע"י פי הגאון לסי יצירה פרק ב' הלכה א'.
 4. פי הפסוק: פרץ הנחל במקום שהוא נגר ויהיו הנשכחים מן הרגל הזרה דלים
 מאנש ונתבלבלו. — ע"י פי הראב"ע: גם יפרוץ המקום נתל שהוא גר והענין מוגר כמים
 הסוגרים.

5. פי' תחתיה: תחת (כלומר תמורת) כל זה.

7. הוסיף בשני חלקי הפסוק: על דרך משל, על דרך הפלגה. — ביאור: שזפתו תביש
 אליה כמו שזופתני השמש.

7 פכיף יכון עדוי כטאלם או מקאומי כגאיר:

קו' יהי כרשע אויבי הו אננא מטל כה יעשה אלהים לאויבי דוד (שיא כיה כיב).

8 ומא רגא אלדנם אד יטמע והל יסלי אללה נפסה: 9 או צראכה
 יסמע אלטאיך אדא הלל בה אלשדד: 10 או יתדלל עלי אלכאפי או
 6 ידעו אללה פי כל וקת: 11 ואנא אדלכם עלי קדרה אלטאיך ואלדי
 ענד אלכאפי לא אכתמה: 12 והודאכם כלכם קד שאהדתם דלך פלם
 דא גרורא תגתרון: 13 אן הדא נציב אלדמי אלטאלם מן ענד אללה
 ונחלה אלדאהבין מן אלכאפי יאכדונהא: 14 אן כתריו בונה פאלי
 אלסיף ודראריה לא תשבע טעאמא: 15 ושרידה באלקתל ידפנון
 10 ואראמלה לא יבכין עליהם מן שגלהן במצאויב אכר: 16 ואן צבר פצח
 כאלתראב והיא מלאבם כאלמין: 17 פיהיי דלך ואלצאלה ילבסה
 ומאלה אלברי יקסמה: 18 ובני ביתה כאלענכבות ועמל כצא כמל
 אלעריש:

15 קריה מלצצה. וסרת נוצר זץ לאנהמא ב' פי אלמקרא הדא ואלב' כעיר נצורה (ישעיה א' ח')

19 ואן אנצנע והו גני פלים ינצם חתי יפתח עיניה פאדא לים הו:
 20 וידרכה אלנכאל כאלמא כסרעה וכאן אלזובעה המלתה לילא:
 21 או ריח אלקבול המלתה נפלה פמצי אד נקלה מן מוצעה:
 וישערהו מטל ואסערם על כל הגוים (זכריה ז' יד) פנקלתהם אלי אלמם.

B 8 והל יסאל אללה מן נפסה G² יסלו | DQ 4 אלקארר | G² 5 ידעו אליה |
 O 6 אכתמכמה | G⁴ 8 מן ענד אלכאפי | G⁴ כתר בטה G² כתר אולארה | D 9 ושרידה
 Q ושראידה G⁴ ושרידה | G⁴ G² תכבין | G⁴ 12 יקסמה אלברי | B ביתא | O כאלעת
 G² G⁴ כאלעש | O כאלמאל G² כאלמאל | OB 18 אלעריש | G² 17 ותרכה | D 18 אדא
 ריח | G⁴ אן נקלה.

F 2 וקולה יהי כרשע אויבי כלאם אננא כקי כה יעשה אל לאויבי דוד | 14 מכי F
 ובכי O: נצר הוא כץ מטל כעיר נצורה | F 19 ויסערהו ונקלה מטל ואסערם ... אלמם.

7. ביאור: יהי כרשע אויבי הוא כנו לשון כמו כה יעשה אלהים לאויבי דוד.
 8. פי יבצע: יאוח ממון. ופי וכי ישל אלוה נפשו: היבטיח האל לנפשו (מל' שלוח).
 15. בסוף הפסוק הוסיף: בעבור שחן סרודות בפגעים אחרים.
 18. פי הפסוק: ובנה ביתו כעכביש וכצל סכה עשה סכת גמא. — ביאור: תירגמו
 נוצר כץ כי שנים הם במקרא זה הא' והב' כעיר נצורה (עי' תרגומו לישעיה א' ח' ומה שהעיר
 שם עליו המוציא לאור).

19. עיין המאמר העשירי מס' אור' דף 287.
 21. ביאור: וישערהו כמו ואסערם על כל הגוים כלומר העברתים אל העמים.

מע אלמלאם: 11 ועמד אלסמא תרפרף ותבהת מן זנרתה: 12 בקוֹתָה
זגַר אלבחר ובסהמה אוהן פתנתה: 18 ובאמרה חסן אלסמאואת
וארדעת ידה אלתנין אלמחיט: 14 הוּדָא הוּדָא בעיִן אוצאפה פֹאֵי שִׁי
מן אלאמור סמע בה ורעב לברוֹתָה מן יפהסה:
פֹאֵיִן בעד הוּדָא במא דֵא אנאבה אליהוא ען קולה הוּדָא אעני הרסאים 5
פלמא ראי אן צופר קד אמסך אַנְדֵּי מזהבה במקאלה תאנייה הו קולה.

כז.

1 ועאוד איוב צרב מתלה פקאל: 2 וחֶךְ אלטאיִק אלדי אזאל
חכמי ואלבאפי אלדי אמרֵ נפסי: 3 אֲנֵה מא דאמת נפסי פִי־וּרוּחַ
אללה פי אנפי: 4 אן תכלמת שפתאי בגור ולסאני לא ידרם ארבא:
תצדירה בהיה יקול חק אללה מא דמת באקיא לא קלת נור[א] ומעני הסיר 10
משפטי אֵין איוב כֵּאן האכמא סימא בין קומה כמא וצף ואשברה מתלעות עול
(כיש ייז) פלמא חלת בה היה אלמציבה זאל חכמה.
5 ואעוד בנפסי אן אזכיכם ואלי אן אתופִי לא אזיל צחתי מן קולי:
מעני לא אסיר תמתי הו באלקול יעני לא אתרך אן אקול [אני] צחיה.
6 וקד תשדדת בעלאחי ולא ארכיה כמא לם יבע קלבי מן עמרי: 15
יחרף יביע מפרד.

OG 1 תרף | DB ובקוֹתָה | O 2 ובקדרתה חסן | BD 3 פֹאֵי־שִׁיין Q פֹאֵי־שִׁיין |
D 4 ורעם | G⁴ 7 רפע מתלחה וקאל | DQ וחקא אן אלפאיִק | D 8 אֲמֵא סא דאמת |
O 9 לא ידרם אלמבר | G⁴ אברא | G² G⁴ 15 ולם ארכיה | (כמא) DQ ממא G² חסר |
B יבע D יביע.

G⁴ 5 . . . וסאבִין בעד הוּדָא במא דֵא אנאבה אליהוא ען הוּדָא אלקול פלמא ראי
איוב אן צופר קד אמסך אַנְדֵּי מזהבה בסקאלה תאנייה אַד קאל | F 10 תצדירה בקי . . .
ואלגִי פואסיק מתצלה חי אל כי כל עוד אם תדברנה ומעני קולה הסיר משפטי . . . |
F 14 ומעני לא אסיר . . . צחיה | F 16 ופֹסֶרת יחרף יבע מפרדא.

11. עיין פי הגאון לפרק ד' הלכה ה' מספר יצירה.
12. פי רגע: גער.
13. פי נחש בריח: התנין הסוכב הוא התלי בחכמת השמים ועיין פי ס"י פ"א הל' ד'.
14. ביאור: אבאר אחרי זה כמה ענחו אליהוא על מאמרו זה רצוני לומר הרפאים
יחוללו וגו'. ואחר שראה איוב ששתק צופר החל לתות דעתו במאמר שני.
4—2. ביאור: הקדים בזה הרבוב לומר חי אל בכל עודי לא דברתי עולה. [ביא וחג]
פוסקים מתוכרים זה לזה]. וענין הסיר משפטי שאיוב היה שופט בין בני עמו כאשר סיפר
ואשברה מתלעות עול וכאשר באה עליו הצרה הזאת סר משפמו.
5. ביאור: לא אסיר ר"ל בדבור כלומר לא אעזוב מלוכר תם אני.
6. ביאור: יחרף יחרד (או יירא) מלה נפרדת (והראביע פי יקמן לבי כארם שיש לו חרפה).

מענאה אן גואב מסלחך יא איוב ה'ה הו אמר פי עלם אללה לא נקף נחן עליה
ולא נעלמה. פלמא ראי איוב אן גואבהם קד אל אלי מלל מקאלחה אלדי יהל
גמיע מא נשאהרה מן נעם אלמאלחין ואלם אלצאלחין עלי חכמה אלכארי תעי
ועלמה ק'י קלבה וקאל לבלדר אד לם תאחי בשי.

כו.

5 1 פאגאב איוב וקאל: 2 לעמרי מא אענת מן לא ק'וה לה ולא
אנתת דראעא לא ע'ז להא: 8 מא אשרת למן לא חכמה לה ולא
עלמתה אלפקה: 4 ולא אכברת אחרא בכלאם ולא חכמה אחדי
כרנת מן ענדך:

ה'ה אלני פואסיק הי גרץ ה'ה אלקצ'ה לחנון גואב בלדר.

10 5 והודא אלשנעא יצרעון מן גזאיר אלבחר וסאיר אלעמאר'ה:
אדעי איוב האהנא אן אללה יצרע אלגאבר'ה בנת'ה נמא ישא פאמסך צופר
ען גואבה.

6 מן ענד אלדי אלחרי ענדה עריאן ולא כסוה ללהלאך:
7 אלמאד אלסמא עלי תיה ואלמעלק אלארץ לא עלי שי: 8 אלצאר'
15 אלמיהא פי גיומה ולא ינשק אלגמאם דונה: 9 אלמאסך ונה אלכרסי'
ורכם עליה גמאמה: 10 רסם הגאבה עלי ונה אלמא אלי פנא אלנור

5 (לעמרי) O חסר | 6 DQ מא משורתך למן ליס לה חכמה ולחתי אלמערס'ה
אלפלספה | 7 D באלכלאם | G ולא חכמה אחד | 18 O מן ענד אללה | G עריאנא |
14 DB אלצאר' אלמא | 15 DQ ולא ינשק אלמענאן | G ואלמסך.

9 G⁴ תם אדעי איוב האהנא . . . פאמסך צופר ען כלאמה.

3. בפסוק זה יש שני תרגומים: א) מה יעצת לאשר אין לו חכמה ולא תודעתו תושיה.
- ב) מה עצתך לאשר אין לו חכמה ולרב דעת הפילוסופיה.
4. פי הפסוק: ולא הגדת לאחד מלים ולא חכמה אחת יצאה סכך.
- 4—2. ביאור: אלה הגי' פסוקים הם כוננת זאת הפרשה להיות מענת לבלדר.
5. פי הפסוק: הנה הגבורים יחוללו (מלשון חָלַל) מן איי הים ושאר הישוב. —
- ביאור: איוב מען פח שהאל יפיל פתאם את הגבורים הללים כאשר ירצה ובוזה השתיק את צופר מלענת.
6. עיין פי חגאון למשלי פי י"א.
7. פי צפון השמים. ופי' על בלימה "לא על דבר" ובפירושו לסי' יצירה פי' ר' הלכה ה' ביאר חגאון מדוע לא פי' "על לא-דבר".
9. פי' פרשו צבר.
10. פי' חק חג כאלו נכתב חֶק חֶגֶג (עיין לעיל כ"ב י"ד). — כפי' ארד מאמר א' (דף 86) כתב חגאון: והודיענו עוד כי יש לאור ולחשך תכלית להיות תשובה על העם הזה באמרו עד תכלית אור עם חשך.

וכראם אלסנבלה ינקצפון: 26 ואן לם יכן כדאך פמן יכדבני ויצייר
כלאמי לים כמא קלת:

אלנרץ אלדי אברזה מן הדה אלמקאלה [אלויאדה] עלי כלאם אליפו רמו
מעט (כיד). ואנמא נסק אלכלאם חתי אתהי אלי האנהא סקאל לאליוס אנבתני
באלעאקבה סקלת ויתרם אכלה אש ואנא לם אסאלך ען דלך ואנמא סאלתך פי 5
אלעאנל אכברני כיה ינעם עליהם וימהלון והם מהמא אקאמו כדאך יסדרון פי
אלבלאר [ויקחלון ואנמא אסאלך] הדיא עלי מדהבך ואמא אלדי אקולה אנא אן לה
אן יפעל מא ישא ולים דלך במנכר פלא תניבני באלעאקבה ארסע קולך מעט ואיננו
והמנו ועלי דלך אנאבה בלדד כמא סיאתי.

כה.

1 ואנאב בלדד אלשוחי וקאל: 2 אלסלמאן ואלפוע מעה והו 10
צאנע אלסלאם פי ארפאעה: 8 והל מוגוד אחצא לכראדיסה ועלי מן
לא יתבת נורה: 4 ומא יחתנ אלאנסמן מע אלמאיך ומא יזכו אלמולוד
מן אמראח: 6 הודא חתי אלקרר לא ילמע ולא אלכוכב תצפו
בחצרתה: 6 סכיף אלאנסמן אלדי הו רמה ואבן אדם אלדי הו דוד:

אלמכרנ מן מקאלה בלדד הדיא הו קולה ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וכאן

G 1 ומן יצייר כלאמי כמא לם אקל | D 10 פאנאכה בלדד אלשוחי וקאל ען דלך 15

בקול מכתצר | D 11 דפעה O ארהפאעה.

8 ואלנרץ אלדי אברזה אלויאדה מן איוב עלי כלאם אליפו רמו מעט ואנמא נסק
אלכלאם מן אלאל אלי אלכר חתי אתהי . . . ואנא לם אסאלך פי אלעאקבה ואנמא סאלתך
פי אלעאנל פאכברני כיה גאו אן ינעם עליהם וימהלחם והם מהמא . . . אסאלך הדיא ען מדהבך
אנת ואמא אנא אלדי אקול לה אן יפעל מא שא פליס הדיא ענדי מנכר פלא תניבני באלעאקבה
ארסע מן ביננא מעט ואיננו פאנאכה בלדד השוחי עלי דלך בקול מכתצר | 15 ואלמכרנ מן
סקאלה בלדד הדיא קאל ומה יצדק וכאן מענאה . . . אלי מתל מקאלתה אלדי יהל גמיע
מא נשאהרה מן נעמה אלמאלחין ואלם אלצאלחין . . . וקאל לבלדד אבך לם תאתי בשי הו
קול אלכתאב.

26. ביאור: הכוונה היוצאת מן הסמכר הזה המוספת על דברי אליפו הוא אמרו רמו
מעט. ואיוב סדר דבריו עד שהגיע הנה ואמר לאליוס השיבות לי ברוע אחרית הרשע ואמרת
ויתרם אכלה אש וגנבי לא שאלתיך על זאת לא שאלתיך אלא על העולם הזה הנד לי איך
הוא יסיב להם ויארך להם וכל עוד שחם עומדים בן ישחיתו בארץ ויהרגו ואני שואלך זה כפי
דעתך. אבל לפי מה שאני אומר שיש לאל לעשות מה שירצה אין זה קשה ולפי זה אל תענני
מעונש העולם הבא הרם דברך עוד מעט ואיננו ועל זה השיבו בלדד במה שיבא אחרי זה.
6. ביאור: היוצא מסמכר בלדד זה הוא אמרו ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וענינו הוא
שהמענה על שאלתך אשר שאלת איוב הוא בדבר תלוי בידועת האל אשר אנחנו לא נעמוד
עליו ולא ידענוהו. וכאשר ראה איוב כי כבר נטה מענה חבריו אל מה שדומה לדבריו ושגם
הם יאמרו כי מה שגוראה משובת הרשעים ויסורי הצדיקים הכל תלוי בחכמת הבורא ית'
וידועתו אמץ לבבו ואמר לבלדד לא הבאת מאומה.

אלטלאם ביותא כאנת מכתומה נהארא לא יחתשמן אלנור: 17 והם
 אנמעין אלנהר ענדהם כאלגבם כדאך יערפון אלנכאל ואלגבם:
 18 פמא אסרעה כאנה יגרי עלי וגה אלמא חין תדמ שיעתהם פי
 אלבלאד ולא יולי בהם מריק אלעמארד: 19 אלו מפאזא דאת חמי
 5 וינפר ענהם פידא מא אללג ומא אשקאהם פי אלגרי: 20 ותנסאה
 אלקראבאת וכאן אלרמה אסתחלתה פלא ידכר אבדא וינכסר
 כאלעוד אלנור:

קולה מתקו רמה הו מתל מתקו לו רגבי נחל (איוב כיא ליג) ויריד בהמא
 גמיעא אללזום ואלדואם כקול אלקום אן הדא אלבלד קד חלא לי הו מתל קי
 10 אסתחלאני.

21 אלמראעי אלעאקר לא תלד פיטלמהא ולא יחסן אלי
 אלארמלה:

אומי בקי רועה עקרה אלי אן אלפאלם אגמא יקצר אלי כל צעיף סיפלמה
 אמא עאקר או ארמלה מא ימיה שומהן או מא אשבההן.

22 ויגאדב אלגלא בקרתה יקום ולא יומן בחיאתה: 23 אן אלדי
 15 יעמיה אלותאק חתי יתכל עינאה עלי גמיע מרקחם: 24 פארפעו מן
 ביננא קולכם ען קליל סיפונן ויתמאהנון וכסאיר אלטאלמין ינצמון

1 (לא יחתשמן) G לם תרי | 2 DQ כדאך ערפו | 4 B מפאזא | 5 D אשקאה מן
 אלגרי | 6 (אבדא) DQ חסר | 7 G מתל אלעוד | 15 DQ וטול אקאמתה
 יקום O וטול מא יקום | 16 O חתי יתכא | 17 (ינצמון) G ינקצפון.

7 G מתקו הו מתל מתקו לו ויריד בהא גמיעא אלזוב (ציל אללזום) ואלדואם |
 18 ואומי בקי רועה אלי [אן] אלפאלם יקצר כל צעיף פי פלמה אמא עאקר או ארמלה מא
 ימיה שומהם.

18. פי הפסוק: מה קל הוא כאלו ילך על פני המים כאשר תקולל מחלוקתם (סיעתם)
 בארץ ולא יניחום לפנות דרך ארץ נושבת. — עיין מה שכתב הר"ק: רבינו סעדיה פירש לשון
 כרמים ויתים דרך יישוב כי כאשר יראה אדם כרמים יודע כי טקום יישוב הוא על כן קל
 הרשע בארץ שלא יהיה ביישוב עם בני אדם כי אם במדברות.

19. פי הפסוק: אל ציה בעלת חום וירחקו שם מהם מימי שלג ומה רב עיניהם בשאלו.
 20. פי ישכחוהו רחם: ישכחוהו הקרובים. — ביאור: אמרו מתקו רמה הוא כמו
 מתקו לו רגבי נחל ובשניהם רוצה לומר הרכיקות וההתמדה כאשר יאמר העם (בלשון ערב)
 הארץ הזאת מתקה לי הוא כאמרו ערבה עלי.

21. ביאור: רמו באמרו רועה עקרה אל מה שחרשע יתכוון לעשוק כל עני עקרה או
 אלמנה אשר רוע מזלן לא נעלם מהם או מי שדומה להן.

22—24. פי הפסוקים: ויטשך האבירים בכרו יקום ולא יאמין בחייו שהנתון לו
 הבטחון למען ישען עיניו על כל דרכיהם. אם כן הריטו מבינינו דבריכם עוד מעט ואינם והמכו
 וכשאר חרשעים יקפצו . . .

ואלבידא להם אלפֿה כאלכבוז ללצביאן: 6 אלדין יחצדון פי אלחקל
עלפּהם וכרום אלמאלמין יתתבֿעון:

ינעטפּ בשדה בלילו עלי אלחרש אלדין חכם אללה באן יאכלן כרום
אלרשעים כקֿי ופנשו ציים את איים (ישעיה ליד ייד).

7 פּהם יביתון עראיא בלא לבאם ולא כסוֿה להם פי אלקרֿ: 8 מן 5
סיל אלגבאל ירטבון ומן עדם אלכֿן קד לאזמו אלצואֿן: 9 ינצבון
אליתים מן עאדתהם אלנהב ועלי אלצעיעָ וסתרדנון: 10 פימשון
עראיא בלא לבאם ויחמלון אחמארהם גיאעא:

וצָף אָנֶהם יחִמְלוֹן אלצעפּא [אלבר] ומע דאך יניעון ויעצרון להם ומע דאך
יעִשְׁשׁוּנֶהם ויעירוּנֶהם [ציל וידעוּנֶהם] בין אלסואר לא ידלֿוּנֶהם אלביות. יצהירו 10
[מן] צהרים.

11 ובין אסוארהם יקילון ויעצרון להם תגארא ומע דלד יעמשון:
12 פּדאימא אלהמ מן אלקרֿיֿה ישחקון ונפּוּם אלצרעי תגוֿת ואללה
לא יצִיר אלספּה: 18 והם ממֿן כאנו אדא ורד אלנור כאנֶהם לא יתבתון
טרקה ולא יגלסון פי סככה פיחתשמוה: 15

במורדי אור משתקֿ מן מורד אלדי הו נוול חכי אן אלליל ואלנהאר ענדהם
ואחד יקתלון ויסקקן ויפסקקן פיהמא גמיעא.

14 בל פי אלנור יקום אלקאתל מנהם יקתל אלצעיעָ ואלמסכין
ויכון באלליל כאלסארק: 15 ועין אלזאני מנהם תרצד אלגלם קאילא
לא תלמחני עין ומואראֿה אלוגוֿה יצִיר: 16 ואלסארק מנהם קד נקב פי 20

1 O ואלבֿר להם | GDQ אָלֿ. | D כאנו אלדין יחצדון | G 2 יתתאבעון | 6 D סויל
אלגבאל | BG 12 ומע דאך | D ומע דא | B 18 ונפּס | OG תגית | O 15 ולא יתבתון פי סככה |
B 18 פי כל אלנור | O פי אלנהאר | O פיקתל | D 20 עין מחצרי ומוארה אלוגוֿה יסתר.

G 3 וינעטפּ ... כרום אלרשעים. | G 9 ווצָף אָנֶהם ... ומע דאך ינעוּנֶהם ויעצרון ...
יעִשְׁשׁוּנֶהם וידעוּנֶהם פי אלקילולֿה בין אלסואר לא . . . צהרים | G 16 וחכי אן אלליל
ואלנהאר ענדהם ואחד יקתלון ויפסקקן פיהמא גמיעא.

6. ביאור: בשדה בלילו מוסב על הפראים אשר נזר עליהם האל שיאכלו כרום הרשעים
כאמרו ופנשו ציים את איים.

9. פי משוד כמה שהם רגילים לשוד. וכן פי הרמ"ק מרוב שוד. והרשב"ץ הזכיר
פי הגאון בלשון זה: משוד לשון השודר שודר.

10--11. ביאור: ספר שהם משיאים העניים את דגנם ועם זה ירעבו והעניים ירכו
להם יין ועם זה יצטאו ויניחו אותם בעת הצהרים בין החומות ולא יביאום אל הכתים.
יצהירו מן צהרים.

18. ביאור: במורדי אור נזר מן מורד שהוא ייורה. סיפר שהיום והלילה אצלם אחד
יתרו ויגבו ויחטאו בשניהם יחד. (וכן פי הרמ"ק בעת שהשמש במורד בעת שקיעתו).

16. בראש הפסוק הוסיף: והגב מחם.

12 ומן וצי"ה קולה לם אברה ואכתר מן רסומי קד אלכרת
 אקואלה: 18 והו פואחד ומן יראדה ומא שאת נפסה עמל: 14 ואנה
 ליכמל שרוטי ומתלהא בתיר ענדה: 15 לדלך אדהש מן בין ידיה
 וכלמא אתפסהם אפוע מנה: 16 ואלטאיך קד ארכי קלבי ואלכאפי
 5 אדהשני: 17 מא לם אנעמב מן קבל אלמלאם ולא מן בין ידי גמי
 אלמפל:

כד.

1 אקול מא באל מן אלכאפי לם ישאלעו אוקאתא ועארפיה לם
 ירו אי"ם ועדה: 2 קום יזיגון אלתכום וינצבון אלקטוע וירענעהא:
 יתצל קי גבולות ישינו באלסוק אלדי קבלה סיכונ תאליסהמא מדוע משדי
 10 לא נצפנו עתים גבולות ישינו ותציר אלעבארה לם ישאלעו מן אלכאפי אוקאתא
 ואלנון פי נצפנו ללחפסיים.

8 וחמאר אלאייתאם יסוקון ויסתרהנון תור אלארמלה: 4 וימילון
 אלמסאכין מן אלטריק חתי קד אכתבא מנהם צעפא אלבלאד:
 5 כאנהם וחוש פי אלבר כרגו אלי צנעתהם מלתמסון אלפריסה
 1 BDG פליס אנפיה | O קד זכרת | B 2 והו ואתר | O 8 שרש | DO 5 ולא בין
 ירו | B 7 מא מן אלכאפי | BD 8 וקומא יזיגון | G 18 קד אכתבו | D צעפא אלארק |

9 G ויתצל קי גבולות ישינו פי אלסוק אלדי קבלה סיכונ מן איתלאפחמא מדוע
 משדי לא נצפנו עתים ותציר אלעבארה מא באל אלפאלמין לם ישאלעו מן אלכאפי אוקאתא
 ונצפנו חו נצפו פאלנון חפסיים מתל בצפיתנו צפינו (איכה ד' י"ז) וקי עיניו בנוים תצפינה
 (תהלים ס"ז ו').

12. פי' מחקי: יותר מחקי. — עיין מה שכתב הגאון באור' סוף מאמר ה': ואומר
 במצדיקי בני אדם כי חסאיהם לא ישלמו בהרגל כמו שכתוב באשורו אחזה רגלי וגו' צפנתי
 אמרי פי'.

18. עיין מאמר ב' מספר אור' (דף 88): חפץ הספרים באמרם כי העושה עשה הדברים
 בדברו בצויו או במאמרו או בחפצו או ברצונו כלומר שעשה אותם בכונה ממנו לא על דרך
 השוא ולא בשנגה ולא בהכרח כאשר אמרו והוא באחד מי ישיבנו ונפשו אותה ויעש ובפירושו
 לספר יצירה סוף פרק ג' הביא מלת באחד לראיה על אמתת האחדות שאין חבורא נפרד ממנה.

2. ביאור: אמרו גבולות ישינו יתחבר לפסוק שלפניו ולפי זה יהיה חבורם מדוע משדי
 לא נצפנו עתים גבולות ישינו ויהיה פירושו לא יראאן משדי (בני אדם אשר גבולות ישינו)
 עתים (בעתים מזומנים). והנון בנצפנו לפיאר הלשון, ופירושו נצפו כמו בצפיתנו צפינו
 בגוים תצפינה.

5. פי' ערבה לו לחם לנערים. הערבה חביבה להם כלחם לנערים.

קו' מי יתן ידעתי ונוי' ישיר בה אלי אללה לא־נה קד חמני מרארא אן יעדסה אללה דנבה ולם יפעל לה דלך לתכון אלמחנה אקי פמנהא קאל אערכה לפניו משפט ונוי'.

4 פאצאָף בחצרתה אלחכם ואמלא פי־מקאבלאת: 5 חתי אעלם אי־כלאם יגיבני בה ואפהם מא יקול לי: 6 הל בכתר־ה קוֹה יכאצמני 5 פלים הו פקמ אלדי ילזמני:

מעני הכרב כח [אן אלחכם] לים במנאלבה ולים ילזמני בקול צמני פקמ כל במא יתג מן בין קולנא גמיעא ויכון אך פקמ מתל וישאר אך נח (בראשית ד' כ"ג).

7 והנאך כנת אקאבלה מסתקימא חתי אפלת מן מחאכמי אלי אלגאוי־ה: 8 הודא אדהב שרקא ולים הו וגרבא ולא אפהמה: 10 יעני אנוי אתוקע רמלה ומלאיכתה דאימא לתקול לי איש דנבי ענדה פאורב שרקא וגרבא פלא אנרה.

9 ואן אכד שמאלא פלא אנמרה ואן עמף גנובא פמא אראה: 10 ממא עלם אן מריק אלחכם מעי ואנה קד אמתחנני פכרנת כאלדהב: 15

יעני אן הוּא ממא ידלכם אנוי נקי כאלדהב.

11 וקד תמסכת רגלי בקדם נביה וחפסת מריקה פמא אמיל מנה: באשוורו קדמה מתל לא תמעד אשווריו (תהלים ל"ז ל"א).

4 B פאצאָף | (מקאבלאת) B אועאם | 6 O אלזמני | 10 O פלא אפהמא | BDG פלים אנפרה.

1 G וקו' מי יתן ידעתי ישיר בה . . . חמני מן רבה מרארא אן יעדסה מא דנבה ולם יפעל . . . פמנהא קאל אדעה מלים | 7 G ומענאה פי הכרב הו אן אלחכם לים הו במנאלבה . . . כל מן בין קולנא גמיעא . . . אך נח | 11 וקו' הן קדם אהלך יעני אנוי אתוקע . . . לתקול לי אי שי דנבי . . . ולא אנרהא | 16 G וחוא ממא ידלכם עלי אנוי נקי מתל אלדהב כזהב אצא. | 18 G באשוורו מתל חמוך אשוורי (תהלים י"ז ה').

6. ביאור: מעם הכרב כח ונוי' שהמשפט אינו כח גובר ולא יחייבני במה שאמר בעל ריבי בלבד אבל במה שיצא מבין דברי שנינו. ואך ענינו בלבד כמו וישאר אך נח.
7. פי' הפסוק: שם הייתי מתוכה עמו ביותר עד שאמלט משופמי לנצח.
8. ביאור: כלומר שאצפה חמיד שלוחיו ומלאכיו שיאמרו לי מה עוני אצלו ואנוס למורח ולמערב ולא אמצאוהו.
9. תרי עמף במלה הדומה לה בלשון ערב וענינה נגיחה וכן פי' ר' יונה בשי עמף.
10. ביאור: ר"ל זה מטה שיורה אתכם שנקי אני כזהב. — עיין מה שכתב הגאון בסאמר ו' סס' אר"ד (דף 198) והנפשות הזכות המזוקקות אשר ניצלו תוקרנה ותכובדנה כי ידע דרך עמרי בחנני כזהב אצא.
11. פי' באשוורו: באשוורי נביאו. — ביאור: באשוורו צעדו כמו לא תמעד אשווריו.

ואעדרד כצואן אלאודיה דהב אופיר: 26 כל יכון אלכאמי חצנך ומאלך אלמאהר:

מעני ושית על עפר בצר והיה שדי בצריך הו אנהם קאלו לה אן אנת חסבת אלחצון מלל אלתראב ואלדהב מלל אלחנארף ולם תתכל עליהא לכנך תעל אלבארי חצנך ומאלך אנגחת אמורך. 5

26 פאנך חיניד תתדלל בין ידיה ותרפע ונהך אליה שאפעא:
27 תשפע ענדה פיסמעך ותמלם נדורך: 28 ותקמע אמרא פיתבת לך ועלי מרקך יספר אלנור: 29 ותעלם אנהם כאנו אתצעו לך וקלת הדיא אקתדאר ואלכאפיץ אלעינין יגיתה:

10 יעני אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם גוה ואנהם תעסמו עליך אן ליס אלאמר כמה קלת כל תללו לך הו קי כי השפילו וגו'.

80 ויפלת אלברי פתפלת כדאך בנקא כפיך:

כג.

1 פאנאב איוב וקאל: 2 אליום איצא שכואי מכאלף וקד תקלת צרבותי מע תנהדי:

15 מרי שיחי אראד בה אנה שכואה פי כל יום יכאלף מא שכאה [פי אמסה].

3 לית אלדי אערפה אנדה ואצל אלי גאיתה:

1 O ואתעד G וועד | (ומאלך אלמאהר) G ומלך אלגואהר | 6 O אליה מן אלעיוב |

9 BG ומלמץ | B יגית | 12 B כפיך.

8 G ומעני ושית . . . לכנך תעל אלכאמי [חצנך] ומאלך אנגחת אמורך. |

10 G ואראד בקי כי השפילו תעלם אן אצחאבך אלדי למתהם וקלת ענהם גאוה (sic) אנהם תעסמו עליך ליס אלאמר כמה קלת כל תללו לך כי השפילו. | 15 G מרי שיחי אראד . . . פי אמסה.

אם תחשוב המבצרים כעפר וחוהב כאכנים ולא תשען עליהם כי אם תשים שדי מבצריך והנך אז תושע. — עיין פי הגאון למשלי י"ח י' ושם פירש שני הפסוקים בלשון קצרה: הנה המבצרים על העפר כבוזה אותם ומאסם ושם שדי מבצריך כמאמין בו. ושם בפירושו לפסוק י"א שב והביא תרגום שני הפסוקים. והרשב"ץ כתב: והיה שדי בצריך רבינו סקדיה ז"ל פי קדש ופי' בצריך לשון מבצר.

29. ביאור: רוצה לומר שחברך אשר גניתם ואמרת עליהם גוה שהם התגאו עליך תדע שהדבר אינו כן אך הם השפילו את עצמם לפניך תוא אמרו כי השפילו וגו'.

2. ביאור: מרי שיחי ר"ל ששיחו בכל יום משונה משיחו של אתמול. (פי' מרי מל סורר ומורה. ודומה לזה פי' הראב"ע: מורה הוא שיחי כל השוחות כענין עני ישראל מורה מאד וענינו משונת).

3. ביאור: אמרו מי יתן וגו' רומזו בו אל האל כי כבר פעמים רבות בקש שידוענו האל עונו ולא עשה לו וח למען יהיה נסיונו יותר חזק ועל זה אמר אערכה וגו'.

אנצב אסמהם: 17 אלקאילון ללמאיך זל ענא ויסתקלון מא יפעל אלמאיך בהם: 18 והו מלא ביותהם לירא ואבעד מנהם מא קדר עלי אלמאלמין אמהאלא: 19 פיראהם אלמסתקימון פופרחון ואלברי יהו בהם: 20 אן לס תכן אנמהם קד אנכתמת ובאקהם אכלה אלנאר:

אלמברו מן היה אלמקאלה הו אם לא נחדר קימנו וילך אן איוב סאלהם 5 וקאל מדוע רשעים יהיו (כיא ז') אנאבה אלימו וקאל אנמא ינעם עליהם נעמא אסתרנא חתי יכון אלאלם אלחאל בהם בעקב נעמא אצעב וקע ואשד וקאלו לה נראך תתהם אן היא ילפי עלי אלמאלק כמא יקול אלדהריון אן עבים סתר לו (ייד). או לעלך לס תשאהר מא קאל [ציל חל] בהם אשר קממו ולא עת (סיו). וקולה קימנו יריר קימם וכילך רחקה [מני (יח) יעני רחקה] מהם ומתלה אם תנאל נאל 10 וגי (רות ד' ד') והדקות עמים רבים והחרמתי לה בצעם (מיכה ד' יג) ישוב ירחמנו (שם ז' יט) פכאן גרץ אלנאב כסו עאקבהם כקי ויתרם אכלה אש.

21 פארבן אליה תסלם ובהדה אלמאור יאתיך אלכיר: 22 ואקבל מן אמורה אלשרע וציר אקואלה פי קלבך: 23 ואן רגעת אלי אלכאפי בנית אד תבעד אלגור מן מנולך: 24 ואנעל מע אלתרנאב אלחצן 15 OG 2 ומבעד ענהם DQ ומבעד O אמהאלא להם | O פיראהם אלצאלתון | G 4 אן לא תכון | G ובקאיהם | O אכלה אלנאר | Q פארבן אליה בראך | O 14 ולאן רגעת Q ולו רגעת | B 15 פי אלתרנאב G מן אלתרנאב.

G 5 (בסוף הפרשה) ואלמברו . . . ואשד וקאלו לה פראך תתהם אנא ילפי עלי אלכאפי אלמאלק כמא יקולו אלדהריון . . . לס תשאהר מא חל בהם אשר קממו וקולה קימנו יריר קימם וכילך רחקה מני יעני רחקה מהם ואלעבראניון יסתעמלון הוא סתל ואם תנאל נאל ואם לא ינאל יכבוש ענותונו וכל חסאתם פכאן גרץ אלנאב סו עאקבהם כקי ויתרם אכלה אש.

17. פי ומה יפעל שדי למו: ויוללו כמה שיפעל בהם שדי.
18. פי ועצת רשעים רחקה מני: והרחיק מהם סח שיעץ על הרשעים לחאריך לחם.
20. תירגם קימנו „אנמהם“ רל יקוסם כי במלת אנאם תרגם יקוס בדברים ייא ו' ובבראשית ג' ד' וכיא (ובשני פסוקים אלה נדפס במעות „אלנאס“ במקום „אלאנאס“). ועל הפי הזה רמו הרמב"ע באמרו: רובי המפרשים אמרו שהוא קימנו בקמץ קטן. וכן פי הרד"ק בפרש קום: והוא כמו קימנו בצרו רצה לומר יקומנו. — ביאור: היוצא מהמאמר הזה הוא אמרו אם לא נבחר קימנו וזח שאיוב שאל אותם לאמר מדוע רשעים יהיו ואלמו ענה אותו ואמר לא ייטיב האל לרשעים הלך הויטיב אלא בעבור שיתיה ענין היסורים שבא אחר סוכתם ויתר קשה וחוק עליהם. ועוד אמר לו הנך חושב שזה נעלם מהבורא כאשר אמרו בעלי קדמות העולם שהעבים סתר לו וגי או אפשר שלא תראה מה שנגזר עליהם אשר קממו ולא עת. ואמרו וקימנו רל קימם (וזה נזכר בתשובות דונש על ר"ס מיטן קיין) וכן רחקה מני רל רחקה מהם וכן נאמר אם תנאל נאל ואם לא ינאל וגי ולפי זה כונת המאמר לספר רוע אחריתם כאמרו ויתרם אכלה אש.

22. עיין פירוש הגאון לסשלי א' ג'.
23—24. ביאור: מעם רשית על עפר בצר והיה שדי בצריך הוא שאומרים לו חכריו

דל קול אליפו עלי אן אללה הע' לא ירמע מצדו ולא ינלב מנפעו לנססה באמרה ונהיה.

4 והל יוככך מן תקואך או בהא יחאכמד: 5 אלא אן שרך כביר ולא אנקצא לדנוכד: 6 מנהא אן תסתרהן אכאך מנאנא ותסלך תיאב 8 קום פיצירון עראו: הוא מל קלה יהב חממא לחימין (דניאל ב' כ"א) ולעות מאוני טרמה (עמס ח' ה').

7 לא תסקי לנבא מא ותמנע אלנאיע אלטעאם: 8 ודו אלדראע אלנאלבה תביח לה אלבלד ואלוניה תקימה פיה שלמא: 9 ומאלמא 10 כלית אלארמל פרנא וארע אליתאם תזודה צעמא: 10 לדלך הואלך אלסכאך וידהשך אלפזע גמלה: 11 או תכון פי שלאם לא תבצר פיה או קטר אלמא ינטיך: 12 אלא אן אללה פוק שמך אלסמא פאנמר אלי שאן אלכואכב מא ארפעא: 13 פכיף תקול מא יעלם אלמאיק ותתעלב כיה יקצי מן לזן אלצבאב: 14 ואלגיום תסתר ענה 16 פלא ירי והגאב אלסמא יסיר דונה: 15 אמדאהב אלדהריון תחפסהא אלתי סלכו רהט אלגל: 16 אלדין אוהצו בגיר וקתהם וכאלנהר

B 8 והל יקבלך | D לאן שרך | D 4 ומנה אן B אןך תסתרהן טוב אביך | O אצחמדך | BG 5 פיצירון עראו | 10 פראגא | D ורעאע אליתאם | O 11 הואלך פאכא | G אן חכון... וקטר אלמא... | G 13 מא יערף | OD 14 ואלגים יסתרה.

G 1 ודל מן קר החפץ עלי אנה עו גל לא ירפע... ונהיה | G 6 ובגדי ערומים קום יצירון פי אלחאל אלב וכדלך ולעות מאוני טרמה ומא אשבת דלך.

3, ביאור: מאמר אליפו יורה שהאל ית' לא ירחיק חזיק מעצמו ולא יקנה תועלת לעצמו בצוויו והזחרתו.

6. פי' ובגדי ערומים תפשיים: ותפשיים בגדי אנשים עד שיהיו ערומים. — ביאור: זה כמו אמרו יהב חממא לחימין ולעות מאוני טרמה (עין מה שכתב ר' יונה בס' הרקמה דף 194, למע דף 817 ואמר שם שעל דברים כאלה אמרו רבותינו נקרא על שם טמו).

8. פי' חפסוק: ואיש זרוע גוברת תתיר לו הארץ ונשוא פנים תעמיד בה בחמס. (ועיין מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ב' כ"ב).

14. תרגם חוג "הגאב" כלומר פתר מבדיל ופרגוד וכן תרגם המלה בישעיה מ' כ"ב ובמשלי ח' כ"א.

15. פי' ארח עולם: דעות מאמיני קדמות העולם. ומהו פי' הראב"ע: אורח העולם עם האומרים כן היה העולם ואינו חדש. פירוש זה הביא הגאון בפירושו לספר יצירה בתחלת ההקדמה וגם תרגם שני חפסוקים מ"ו ומ"ז ותרגם השמר "תחרס" ודרכו "ושאח" ואשר קסמו ולא עת "אלדין אכתרמו פי גיר וקח". והוסיף שם פירוש על תרגומו ואמר: קרא הכתוב דעת האנשים האלה כשם אורח עולם בעבור שהם ישימו העולם בלא גבול ולא שיעור והאנשים אשר הלכו באורח זה נקראו מתי און בעבור שהם חיברו לדעתם ראיות בשלוח וגו'. — ועיין עוד מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ד' כ"א.

29 אלם תסאלו סאר־ה אלמריק ואיאתהם לא תתבתון: 30 אן אלי יום
אלתעם יצ־ד אלשדירי ואלי יום אלקיאת־ה יודון: 31 פמן יכברה בחצרתה
אמורה ואלדי עמלה מן יסלמה אליה: 32 והו אלי אלקבור יודי ועלי
אכדאסדה יראבט: 33 כאן קד חלת לה גבאש אלואדי ווראה כל אלנאם
יג־ד ואלדין קבלה לא אחצא להם:

5 ואראד בקולה מתקו לו אללוזם יעני אן אלמ־ית לאום ה־ה אלנבאש חתי
כא־נהא קד חלת לה וטאבת.

34 פכיה תעאזוני באלהבא וגואבאתכם מנסוב־ה אלי אלנכת:
אשתקֶת נשאר מן שאר בשרו (י־קרא י"ח ו').

כב.

10

1 ואנאב אליפו אלתימני וקאל: 2 אבאזא אלמאיך ירכן אלמר
חתי ירכן אליהמא אלעאקל:

קו יסכן גבר יעני הל יצא־ה אלמר ר־ה פי מגלם חכם חתי יסכן עלימו
משכיל יע' חתי ירכן אלקאצי אלעאקל ויסמע כלמהמא יומי בקו עלימו אלי
אל וגבר נמיעא.

15

3 והל ללכאפי מראד פי אן תצלה או לה טמע פי אן תצחה מרקך:

B 1 אלא תסאלו | B אלי אן אלתעם D אלי אן יום אלתעם | D ווראה יג־ד בכל
אלנאם | B 8 אלי אלנכאת | D 11 פאנאב G פאנאבה | G 12 עאקל.

6 מכא G. | G 9 נשאר מן שאר בשרו | G 13 מעני יסכן הל יצאפֶה אלמר

ר־ה . . . נמיעא.

29. פי תנכרון: תכרון.

30. פי לזים עברות: יום תחית המתים (יום הדין). וכן פי יום עברה (משלי י"א ד').
עיין עוד תשובות דונש על הגאון פי ק"ן ושם הביא פסוק זה בין הפסוקים אשר יש בהם
יחיד ורבים כלומר פועל בלשון רבים מתוכר אל פועל בלשון יחיד (יחשך יובלז).
81 פי ישלם: ישלים.

33. ביאור: רוצה באמרו מתקו לו הדביקה ר"ל שהמת דבק ברגלים האלה עד
שנראה כאלו מתקו לו וערבו עליו.

34. פי נשאר מעל: מיוחסת למעל. — ביאור: גזרתי נשאר מן שאר בשרו. (וכן פי
הר"ק: השבותיכם קרוב ומרע למעל מן שאר בשרו. וחר' יונה בשי שאר הזכיר תרגום הגאון
בלי הזכיר שמו).

2. ביאור: אסרו יסכן גבר ר"ל האמשר שיערך גבר משפט את אל כמושב בית דין עד
שהדין המשכיל ישב מול שניהם לשכוע דבריהם. רומז באמרו עלימו אל אל וגבר יחדו. —
חירגם פעל סכן במלת "רכן" שמעמח סמך או נשען ולפי זה פי הפסוק: הישען הגבר (ר"ל
הישען על כרו היערכבו לבו או התיצב) מול האל עד שישען המשכיל מול שניהם. וכן תרגם
בפסוק כיא חסכן נא עמו: "מארכן אליה" הישען עליו וקרוב לזה פי היש אומרים שהזכיר הראביע.

רְבֵה אֲלִמְעַרְפֹּה וְהוּ מִן אֲלִרְפָע יַחֲכֵם: 28 בְּאֵן יִמּוֹת הָיָא בְעַפְסָ צִהֲתָה
 כֹּל חַיּוֹתָה מוֹדַע סָאֵל: 24 וְאוֹדְאָנָה מֵלֵא לְבֹן וְעַפְסָמָה תִּתְסַקֵּי מִכֹּאֲמָ:
 26 וְהָיָא יִמּוֹת בְּנַפְסָ מִרְּהָ וְלֵא אֲכַל שִׁי מִן אֲלִכִיר: 26 וְנִמְיַעָ עֲלֵי
 אֲלִתְרָאֵב יִנְצַנְעוּן וְאֲלִרְמֵה תְּגַמִּיהֵם:

8 וְרַגְזֵי אֵלֵי בָאֵב אֲלוֹיֹאֲדָה מִן הָיָא אֲלִסְצֵל מִסְלָה אִיּוֹב לֹאֲצַחֲאֲבָה מֵא קוֹלְכֵם
 הָיָא וְקֵד כְּאֵן עֲאֲרִצְהֵם בְּהֵ סִי סְצֵל יִשְׁלִיּוֹ אוֹהֵלִים לְשׁוֹדְרִים (יִיב וי) וְלִכְן לִים עֲלֵי
 הָיָא אֲלִטְרִיק לֹאֲנָה הֵנֵאךְ אֲדַעֵי דַעֵוִי קֹאֵל סִיהָא אֲן לָלֵה אֵן יִנְעֵם עֲלֵי אֲלִכְאֲפֵר
 חֵם תִּשְׁעֵב אֲלִכְלָאֵם אֵלֵי אֵן אֲחֵסַע חֵם לֵמָּא קֹאֵל לֵה צִיפֵר אֵן אֲלִסְאֵלֵם לֹא כֵד מִן
 אֵן יַעֲקֵב סִי אֲלִדְנִיָּא וְאֲן אֲלִנְאֵם לֹא בֵד מִן אֵן יִבְיַנּוּן לֵה אֲסַתְחַקֵּאֲקָה תִּרְךְ אִיּוֹב
 10 אֵן יִמְאֲלִכְהֵם בְּמַתֵּל הָיָא וְקֹאֵל אֲסַתְרֵכוֹ קוֹלֵי אֵנָּא וְדִלּוֹנֵי כִיף תְּכוֹן לִלְכַאֲפֵר נַעֲמֵה
 סִאֲעֵה וְאֲחֲדָה מְדוּעַ רִשְׁעִים יַחֲוִי חֵם גְּרִי צֹאֲלֵחָא יִמּוֹת בְּנַפְסָ מִרְּהָ וְנִמְיַעָ יִמּוֹתָן
 סִאֵן כְּאֵן אֲלִתְרָאֵב וְאֲלִעֲקָאֵב כְּמֵא תְּקוּלוֹן אֲנַתֵּם סִי אֲלִדְנִיָּא סִאֵן יִתְאֲבָאֵן אֵו יַעֲקָאֲבָן
 וְקֵד מִתְּחָא מִי יִגִּיד (לִיָּא) וְהוּא לְקִבְרוֹת (לִיב). סַעֵן הָיָא אֲלִמְסִלָּה אֲנֵאֲבָה אֲלִיםוֹ
 כְּמֵא תְּרִי בְּעֵד הָיָא.

15 27 וְכֹאֲנֵי עֲאֵלֵם אֲסַכְאֲרֵכֵם וְהִמְמַכֵּם אֲלִתֵי תִּסְלַמְוֵי בְּהָא: 28 וְהוּ
 אֵן תְּקוּלוֹן אֵין בֵּית אֲלִנְבִיל וְאֵין מְסַאֲכֵן אֲלִטְאֲלִמְוֵן קֵד סִאֲוִית בִּינֵהֵם:
 G 1 סִי אֲלִרְפָע | G 2 מְדוּעַ וְסִאֲלֵי | O תְּחַסְמָק B חֲתַקֵּי | O 4 יִנְצַנְעָן . . .
 תְּגַמִּיהֵם | D תְּגַמִּי עֲלֵיהֵם | O 15 סִלְקֵד עֲלֵמַת | G בִּאֲפַכְאֲרֵכֵם | O 16 (קֵד סִאֲוִית בִּינֵהֵם)
 B חֲסֵר.

G 5 וְעַמְעֵי זֶה יִמּוֹת זֶה יִמּוֹת הוּא אֲלִמְכֵרָג אֲלֵי אֲלִגְרָךְ אֲנָה גִּוֹאֵב אִיּוֹב. — וְרַגְזֵי אֵלֵי
 כְּאֵב אֲלוֹיֹאֲדָה מִן הוּא אֲלִסְצֵל מִסְלָה אִיּוֹב עַן נַעֲמֵה אֲלִכְפֵר מֵא קוֹלְכֵם הוּא וְקֵד כְּאֵן
 עֲאֲרִצְהֵם בְּהָא מִכְּרֵי קֵבֵל הוּא סִי סְצֵל יִשְׁלִיּוֹ אוֹהֵלִים וְלִכְן לִים... סִי אֲלִדְנִיָּא וְאֵן אֲלִנְאֵם
 יִגְבַּ עֲלֵיהֵם אֵן יִבְיַנּוּן לֵה ... בְּמַתֵּל מֵא תְּקֵדֵם סְקֹאֵל אֲתִרְכוּ קוֹלֵי אֵנָּא וְדִלּוֹנֵי אֲנַתֵּם כִּיף תְּכוֹן
 לִלְכַאֲפֵר נַעֲמֵה סִאֲעֵה מְדוּעַ רִי יַחֲוִי חֵם גְּרִי צֹאֲלֵחִין יִמּוֹתוֹ בְּנַפְסָ מִרְּהָ וְנִמְיַעָ יִמּוֹתוֹן סִאֵן
 כְּאֵן... אֲנַתֵּם הוּא סִי אֲלִדְנִיָּא סִאֵן יִתְאֲבָוֵן וְאֵין יַעֲקָבָן... כְּמֵא תְּרִי.

28. סִי בְּעַפְסָ: כְּעוֹצֵץ וְכֵן סִי רִי יוֹנֵה בִּשְׁי עַפְסָ.

24. סִי עֲשִׂינִיו: גִּידֵי צוֹאֲרוֹ.

26. בִּיאֲרוֹ: [כִּיָּא] וְסַעֵם זֶה יִמּוֹת זֶה יִמּוֹת הוּא דְּחִבּוֹר הַיּוֹצֵא אֶל הַכּוֹנֵנָה לְחַיּוֹת
 מַעֲנֵה אִיּוֹב] יוֹצֵא מִכֹּלל זֹאת הַפְּרִשָּׁה כְּמִין תּוֹסַפֵּת מֵה שֶׁשָּׂאֵל אִיּוֹב אֵת חֲבֵרָיו מֵה יִאֲמָרוּ עַל
 טוֹבַת הַכּוֹפְרִים. וְכִבֵּר הָיָה מְשִׁיב עֲלֵיהֵם כּוֹה בְּפִרְשַׁת יִשְׁלִיּוֹ אוֹהֵלִים לְשׁוֹדְרִים אֲבָל הוּא אֵינֵט
 עַל זֶה הַדְּרִךְ כִּי שֵׁם הַיּוֹצֵא דַעַת מִלְּבוֹ וְאִמֵר שִׁישׁ לֹאֵל לְחַיִּים לְכּוֹפְרִים וְאֲחֵר כֵּן נִחְפְּרָדוּ
 הַדְּבָרִים עַד שֶׁתְּרַחֲיִבוּ. אֲחֵר כֵּן כְּאִשֵּׁר אִמֵר לוֹ צוֹפֵר כִּי הִרְשַׁע לֹא נִמְלֵט מִלְּחַיּוֹת נַעֲשֵׂב בְּעוֹלָם
 הַזֶּה וּשְׂבִנֵי אֲדָם לֹא נִמְלֵטוּ מִלְּחַיּוֹת מְכִינִים שֶׁהוּא רֹאֵי לְעוֹנֵשׁ עוֹב אִיּוֹב הִתּוֹכַח וְעַמֵם בְּעִינֵן
 זֶה וְאִמֵר לְחֵם הַנִּירוֹת אֵת דְּבָרֵי הַהוֹרֵנוּי לְפִי דְּכִרְיֵכֵם אִיךְ יַחֲוִי לְכּוֹפֵר חַיִּים נַעֲמִים אִף שַׁעֲנָה
 אֲחַת מְדוּעַ רִשְׁעִים יַחֲוִי. וְאֵם כֵּן אִמֵר רֹאֵים אֲנִתְּנוּ צְדִיק שִׁיכּוֹת בְּנַפְשָׁ מִרְּהָ וְצְדִיק וְרִשְׁעֵי
 יִמּוֹתוֹ יִהְיוּ. וְאֵם כֵּן גִּמְלוֹ עוֹנֵשׁ כְּמֵו שֶׁאֲתֵם אוֹמְרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵיֵה גִמְלוֹם אֵו עוֹנֵשׁ אֲחֵר
 שְׂכָבֵר מִתּוֹ מִי יִגִּיד עַל פְּנֵי דְרִכּוֹ וְגוֹי הוּא לְקִבְרוֹת יוֹבֵל וְגוֹי וְעַל זֹאת הַשְּׂאֵלָה הַשִּׁיב לוֹ
 אֲלִיפּוֹ כְּאִשֵּׁר תְּרֵאֵה אֲחֵרֵי זֶה.

28. בְּסוֹף הַפְּסוֹק הוֹסִיף: כְּבֵר הַשְּׂוִית בִּינֵהֵם.

14 פקאלו ללמאיך זל ענא סאן מערפּה טררך לא נריד: 15 מֵא
אלכאפי חתי נעבדה ומא ננתפע אדא אסתקבלנאה: 16 והודא
אלצאלחין לים פי ידהם כירדם ותקדירה עלי אלמאלמין קד בעד ענהם:
17 פהם יקולון מתי סראג אלמאלמין יכמד ויאתיהם תעמהם ויקסמהם
כמא אלחבאל בגצבה: 18 ויצירון כאלתבן בין ידי אלריה וכאלהשים
חמלתה אלזובעה:

הדָּה אלנִי סואסיק עלי אלכפֿאר אִלְהָה הן לא בידם לאִנֶּה צדר אִלְהָה
ויאמרו לאל סור ממנו תם נסק עלי מא צדר בה מה שדי כי נעבדנו יעני אִנֶּה לים
מוגוד ויקולון הודא נרי צאלחין לא בידם טובם תם נרי מאלחין עצת רשעים רחקה
מני אי אִנֶּהם לא יומנון באן הודא יכון נפֿיר קי ען קום עצאח יחוישה (ישעיה ה' י"ט)
ויקאל גירדם לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה (עמוס מ' י').

19 ואללֶה יכנוז לבניה גִּלְהָה תם יכאפיה חתי יעלם:

וכאסאהם פשערו אדא פעלו מלל אביהם חסב קי ואף בעונת אבותם אתם
יסקו (ויקרא כ"ז ל"ט).

20 ותנפֿר עינאה תבארה ומן חמיִה אלכאפי ישרב: 21 פמא 15
מראדה לביתה בעדה ועדר שהורה קד גזית: 22 והל יעלם אלאנסאן
D 1 ומא אלכאפי | DQ 4 סראג אלמאסקין | D ויקסמה B ויקסמונה | O 5 כמא
יקסם אלחבאל B כמא באלחבאל G כמא בחבל | B יכנוז כאלתבן | D וכהשים |
O 6 אכלתה | D 12 ואללה פהו יכנוז | G 15 תברה | D 16 והל יעדֿף.

G 7. ומנסוקה הוה אלמאסיק הן לא כמה יהיו כתבן עלי קול אלכפֿאר לאִנֶּה צדר
אִלְהָה [ויאמרו לאל] תם נסק עלי מא צדר מה שדי יענון אִנֶּה לים מוגוד ויקאל הודא נרי
צאלחין [לא בידם טובם תם נרי מאלחין] עצת רשעים פי קולון והם מודיין כמה נר אִנֶּהם
לים יומנון באן הודא יכון נפֿיר מא קאל קום עצאח יסהר יחוישה מעשהו וקאל גירדם לא תגיש
ותקדים | G 18 וקי אלוה יצפון אדא הם פעלו מללה חסב ואף בעונת אבותם אתם יסקו.

בפניו שהוא רשע ופושע הדל סתביא ראייה עליהם מנפשו אבל הפך עליהם הדרישה ואמר
למרוני אתם איך היה שאנחנו רואים הרשעים בטוב עד זמן מה כאמרו מדוע רשעים יהיו
ושיער שהם לא יכזיבוהו באמרו שנתנים הרוחה לרשעים ובעת הרוחה יהיו חיים נעימים וזאת
כוונתו עד סוף הפרשה. [בניא יש עוד: אחר כן אבאר מה שצריך מן הפרשה לביאור. וברגע
שאל יחתו אפילו בכותם לא יארכו תחלואיהם ואף בזה לא יענשו].

18—16. ביאור: שלשה פסוקים אלה על הכופרים הם אמורים. כי חקדים כראשונה
אמרו ויאמרו לאל סור ממנו ואחר כן מוטרב אל מה שקודם לו מה שדי כי נעבדנו רצונם
לומר שאינו נמצא והם אמורים הנה נראה הצדיקים לא בידם טובם ואחר כן נראה הרשעים
עצת רשעים רחקה מני [כ"א ועוד אמורים כעדרים לדעת זאת כמה נר רשעים] כלומר שהם
לא יאמינו שהיה זה — שתעשה עצת האל היעוצה על הרשעים — כמו שאמר הנביא על
האנשים המושעים יסהר יחוישה מעשהו ונביא אחר אמר כמו כן לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה.
19. ביאור: יצפון לבניו אנו וישלם להם והם ידעוה כאשר עשו גם הם מעשה אביהם
והוא דומה למה שאמר הכתוב ואף בעונת אבותם אתם יסקו.

29 הוּא קסם אלַאנסאַן אלַמאַלם מן אללה ונחלתה אלמקולָה
מן אלמַאיִק:

כא.

1 פּאכּתּראַ איוב וקאַל: 2 אַסמּעו כּלאַמי סמאַעא ויכוּן דלִךְ עזאַכּם
5 לִי: 3 אַחַתּמלוּני חַתִּי אַתּכּלִּם וּבַעַד דלִךְ אַהזּוּ בִי אַן אַסַּתּחַקִּי:
4 הַל שְׂכוּאִי לַאנְסאַן אַכּר מַעִי פּמאַ בּאַל רוּחִי לֹא תַצְנַר: 5 וְלוֹ אֵלִי
וּתוֹחֶשׁוּ וּצִירוּ אִלַּי עַלִּי אַלפּם: 6 וּמַע הוּא אַן דַּכּרַת אַמְרַא דַּהַשַּׁת
וּאֲכִד בּדְנִי אַלְתּקלְקלִי: 7 מַא בּאַל אַלַּמַּלְמִין יַחִיוּן וּקְד גַּסְמוּ וּכְתַר
מַאלֵהם: 8 וּנְסַלֵּהם תּאַבַּת בִּין יִדְיֵהם מַעֵהם וּדְרַאֲרִיֵּהם בַּחצְרַתֵּהם:
10 9 וּבִיּוֹתֵהם סַאֲלֵמָה מן אַלפּוּעַ וְלֹא קַצִּיב אַלֵּלָה עֲלֵיֵהם בַּמְרִיץ: 10 וְתוֹרַה
אַן לַקַּח לֵם יוֹלֵק וְאֵן וְלַדַּת בַּקְרַתָּה לֵם תַּתְּבַל:

יַסְמוֹן פִּי אַלמַשְׁנָה אַלחאַמל מַעוּבַרַת וַיְקוּלוּן לַלוּלַאד מִלּוּט וּפִילוּט מַתַּל
תַּפּלַס פּרַתּוּ וְהַמִּלִּישָׁה זַכּר (יַשְׁעִיָּה סז ז').

11 וַיַּפְלִתּוּן צַבִּיאַנְהֵם כַּאֲלַנְגַּם וְאוּלַאדֵּהם יַרְקַצּוּן: 12 וַיַּחמלוּן
15 אַלְדָּף וְאַלְעוּד וַיַּפְרַחוּן בַּצּוֹת אַלכּלִּיאַק: 18 וַיַּסְנוּן אִיאַמֵּהם פִּי מִיב עֵישׁ
וּפִי טַרפּוֹף יַרְדּוּן אַלְתַּרִּי בְּגִיר מְרִיץ:

מַקַּלָּה איוב הוּא הִי כְּלֵהָא מַעַתְמַד עֲלֵיהָא וְדלִךְ אַנָּה לַמַּא רַאֵהם יַבַּאֲהַתּוּנָה
בַּאנָּה שְׁאַלַם עַאצִּי תַרְךְ אַלַּאחַתּגַּאנַּן עֲלֵיהֵם בַּנַּסְסָה בַל עַכּס עֲלֵיהֵם אַלמַשְׁאַלְבַּף סַקַּאֵל
אַפּתּוּנִי אַנְתּם כִּיף צַרְנַא נְרִי לַלַּשְׁאַלְמִין נַעמָה וְקַתַּא כְּבוֹי מְדוּעַ רַשְׁעִים יַחִיו וּקְדִר
20 אַנְהֵם לֹא יַנְכּרונָה אַן אַלַּשְׁאַלְמִין יַמַּהלוּן סַקַּאֵל סַפִּי הַאֵל מַהֲלַתֵּהם הוּא יַתְנַעַמּוּן
סַהֲרַא בַּאן קַצְרָה אֵלִי אַכּר אַלְקִצָּה.

1 D מן אַלַּאֲהָה וּנַחֲלַתָּה עַנְד אַלֵּל | 4 G פּאַנאַבַּה Q פּאַנאַב | G עזאַא לִי |
5 G אַחַתּמלוּני | DQ אַפּלַא תַּחַתּמלוּן כּלאַמי | G תַּחוּז בִּי אַן אַסַּתּחַקַּת | 6 B פּוּלַא |
7 G וּמַסְתּוּחַשׁוּ | B דַּהַשַּׁת מַנָּה | 8 O הוּ מַא בּאַל | G וַיַּצַּא כְּתַר מַאלֵהם | 9 D בִּין
אִירִיֵּהם | DO כַּעַתּם פִּי אַלכּלִּאֵד | 14 OG וַיַּכּלוּן צַבִּיאַנְהֵם | 15 O אַלכּלִּיאַק אַלְקִיַּתַּר.

17 G סַקַּלָּה איוב הוּא... אַלמַשְׁאַלְבַּף וְקַאֵל פּאַפּתּוּנִי אַנְתּם כִּיף... הוּא יַעַמּוּן
פּתּוּרַא... אַלְקִצָּה. תַּם אַבִּין מַא יַתּגַּאנַּן מַנְהַא אֵלִי שַׂרְתּוּ. וּבַרְגַּע שׁוּאַל יַתּוּ חַתִּי [פִּי] מַתּתּם
לִים תַּמוּל עַלֵּהם פִּיתַעֲבּוּן.

29. פִּי וּנַחֲלַת אַמְרוּ: וּנַחֲלַתוּ הַאמְרוּתָה.

3. כַּסּוּף הַפּסוּק הוּסוּף: אַם רַאוי אַנִּי לֹא.

9. כַּסּוּף הַפּסוּק הוּסוּף: בַּחֲלִי.

10. בִּיאוּר: בַּמַּשְׁנָה קַרַאִים לַאשָׁה תַרַה מַעוּבַרַת וְהַלִּידָה נַקְרַאת מִלּוּט וּפִילוּט כַּמו
תַּפּלַס פּרַתּוּ וְהַמִּלִּישָׁה זַכּר (עֵיין פִּירוּשׁ שַׁנְעִים מַלוּת סִימַן ה': עַבַר אַשָׁה מַעוּבַרַת).

13. כַּסּוּף הַפּסוּק הוּסוּף: בַּלַּא חֲלִי. וּכֵן פִּי הַרַאבִּיעַ בַּלַּא עֵינּוּיִים. וְהַרִיץ כַּתּב: וַיַּא
וּבַרְגַּע לַפִּי שַׁעָה בַּלַּא חֲלִיִּים אַרוּכִים.

13—6. בִּיאוּר: מַאמַר איוב כּלוּ רַאוי לַסַּמְךְ עֵלִינוּ. וְהַ כַּאשֶׁר רַאֵה אַנְתּם אַמְרִים

וגעלת ה'ה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא אלי בעיץ [בעצהא] מנסוכא אלי
פעל אלפאלם בנספסא ובעצהא מנסוכא אלי עקאב אללה תעי לה וועצת בעצהא והמלת
עליה אלבעיץ אלאכר תעי צאר גו בנו ואנתפס.

25 וסדהם יסל ויכרג מן שהרה וצפאר מן מרארתה ידהב ותקע
עליה אלהיבה: 6

וגעלת שלף כלמס מצמרה הו חיץ.

26 וכמא כאן ינהב כל כנו ממלם מדפון לכזאינה פלדלך תאכלה
נאר לא תנסף וכמא כאן יסי אלי אלשריד פי כבאייה:

קולה כל חשך טמון יעני [כ]אשר גול חושך ואלנאר אלתי לא תנסף הו נאר
נהם אלתי קאל סיהא כי ערוך מאתמול חתה (ישעיה ל' ל"ג). 10

27 לדלך יכשפון אהל אלסמא דנבה ואהל אלארץ יקאומונה:

28 ויתדרג אדא מנולה כאלמנגראת פי יום גצבה:

קד כאן צופר יעלם אן אהל אלמוסאן ונירהם חין אהלכו כאן מאלהם קד
תדרג מעהם והלך סמנהא קאל נגרות כיום אפו כאלמנגראת פי יום גצבה אלאמואל
מע אלפאלמין. גמיע מא וצף צופר פי ה'ה אלמקאלה יעני בה אויב ולכך אלמעול 15
עליה מנהא אלדי הו גואבה הו קולה יגלו שמים עונו יקול לה אן אלפאלם יגב אן
תכשף לה אלמלאיכה בדנבה וכדאך אהל אלארץ יקאומונה פלא חסומנא יא אויב
אלי מחאשאתך סאָהא לא תחל לנא.

8 BG לם תנפך.

1 וגעלת ה'ה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא מנסוכא אלי פעל אלפאלם
ואנתפס | 6 מכי G. | 9 G קולה כל חשך יעני כאשר [גול] כל חשך טמון | 18 G וקי
יגל יבול בית פסרתה תדרגא מן ויגל את האבן (בראשית כ"ט י'). וקד כאן צופר יעלם . . .
חין הלכו כאן מעלתם. . . יגב אן תכשף אלמלאיכה. . . אלי מחאשאתך פאננא לא נסתחל ולך.

ומקצתם שב על עונש האל יתי והנחתי הפעל האחר ושטתי הפעל השני מוסב עליו עד שהיה
הכל מסודר חלק לעומת חלק.

25. ביאור: שטתי למלת שלף מלה מוסתרת והוא חיץ (רי' יונה בשי' גו ובשי' שלף פי'
כי שיעורו שלף נשק שלף כאן פועל עומד. והראביע פי': שלף חץ מהאשפת). — פי' ברק:
חברה האדומה. וכן פי' רי' יונה בשי' ברק.

26. פי' הספוק: וכאשר היה שוסה כל אוצר חשך טמון למצפוניו בעבור זה תאכלו
אש לא נפח וכאשר היה מרע לשריד באחלו [בעבור זה יגלו יושבי השמים עונו ויושבי הארץ
מתקוממים לו]. — ביאור: אמרו כל חשך ריל כאשר גול כל חשך (ריל סטמוני חשך) ואש
לא נפח הוא אש הגיהנם אשר נאמר בו ערוך מאתמול חתה.

28. ביאור: [כי]א פירשתי יגל לשון גלגל מן ויגל את האבן]. צופר היה יודע שאנשי
המבול חולתם כאשר נשמרו נתגלגל ממונם עסהם ואבר ובחם אמר נגרות (כלומר כאשר נגררו)
ביום אפו ריל הממון עם הרשעים. — כל מה שסיפר צופר בפרשה הזאת רומז בו אל אויב אך
מה שסמך עליו ואשר הוא מענתו הוא אמרו יגלו שמים עונו. הוא אמר לאויב ראוי הרשע
שחמלאכים יגלו לו עונו וכן וישיבי הארץ מתקוממים לו אם כן אל תבקש ממנו אויב שחמכול
עליך כי זה איננו מותר לנו.

13 וישפך עליה ולא יתרכה וימנע אלנטק פיה תחת חנכה:
 14 פלדלך מעאמה פי אמעאיה יתקלב כאן מראראת אלהיאת אלקש
 פי גופה: 15 וכמא בלע מאלא חראמא כדאך יתקאיה חתי יקרצה
 אללה מן בטנה: 16 כאנה סם אלשנעא ירצע או תקתלה לסאן אלאפעי:
 17 ולא ירי אקסאמא ואנהארא ואודיה נעים כעסל וסמן: 18 וכמא כאן
 יגלב כסב אלהראם כדאך לא יבלעה ובסרעתה אלי מאל גירה כדאך
 לא יתמתע בה:

צממת אלי משיב ינע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל
 תמורתו מאל גירה לאן אצל אללספסא תנייר וכלאף.

10 19 וכמא עספהם חתי תרכהם פקרא כדאך אלבית אלדי גצבה
 לא יבניה:

פי עזב דלים אצמאר ותקדירה עזבם דלים ומתלה וימלט משחיתותם (תהלים
 קיז כ') תקדירה וימלטם.

20 וכמא לא יערפו אלסלו פי בטונהם מנה כדאך במנאהם לא
 15 יפלתון: 21 וכמא לם יבק להם שרידא מן מעאמהם עלי דלך לא יצבר
 לה כירה: 22 ואדא אמתלא קפיזה יציק בה ועקובו כל שקי אשקאה
 תאתיה: 23 וכמא כאן קצדה אן ימלא בטנה חראמא כדאך יבעת פיה
 מן שדה גצבה וכאן ימטר עליה מהארבתה: 24 פאן הרב מן סלאח
 אלהדיד אבתדלת עליה אלקום אלנחאם:

D 1 אלנטק בה | B 2 מעאה | O ינקלב | D מרארה | O 3 ובמא... כדאך... מן
 גופה | B 4 פגנה | O אלשנעא מן אלהיאת | D 5 חתי כעסל O חי שביח כעסל | D 6 אלמאל
 אלהראם | O 7 לא ימתע | 10 (כדאך) B וכדאך Q ולואלך | O 14 וכמא כאנו לא
 יערפו | O במנאה לא ינפלה | D 15 לה | B פי מעאמהם | B לא יצבר לה כירה |
 B 16 קפיצה Q צאק בה | B כל שאקי | DQ (אשקאה) חסר | Q 17 מאלא חראמא | B
 יבעת מן פיה | G 18 מהארבה | G 19 תבדלת.

8 אצמט אלי משיב ינע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל... וכלאף |
 G 12 ופי קולה עזב דלים חרף מצמרו חו עזבם דלים מלל וימלט משחיתותם אלדי מענאה וימלטם מש'.

13. פי ימנענה וימנע הרבור בו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לסי' אר"ד (רף 5):
 אעפ"י שהכסילים חומלים על סכלותם ואינם מניחים אותה כמו שאמר יחמול עליה ולא יעזבנה.
 18. פי משיב בל' אסיפה וקביצה ותרגמו במלה הערבית אשר תרגם בה תשכנה בפסוק
 י'. — ביאור: חברתי אל משיב מלת איסור כי ענין הפרשה רוכזו עליו (שהוא מדבר על מה
 שקנה באיסור) ופעם כחיל תמורתו חיל חילופו כלי חיל וולתו כי עיקר מלת תמורת חילוף ושינוי.
 19. ביאור: באמרו עזב דלים הסתרת לשון ושיעורו עזבם דלים וכמוהו וימלט משחיתותם
 שיעורו וימלטם (וכן פי' חר"ק: ריצץ בני אדם עד עזבם דלים).
 22. פי' הפסוק: כאשר תמלא סאתו (וכן בתרגום: תתמלי סאתיה) יצר לו ועונש כל
 עמל אשר עשק אותו יבוא עליו.
 23. פי' הפסוק: וכאשר היתה כוונתו למלא כפטי כמסמן אסור כן ישלח בו חרון אפו
 ויספר עליו מלחמתו.
 24—19. ביאור: שמתו אלה הפעלים הנוספים זה אל זה מקצתם שב על מעשה הרשע

קו' הזאת הו' אַתְּבֹאֵת וְעָלִי אִן מִי אֵלֶּהָ הָא וּמִלְּהָ הַגְּלָה נְגִלְתִּי אֶל בֵּית אַבְיָךְ
(שְׁמוּאֵל א' ב' כ"ז) אֵלֶּי הו' תִּחְקִיק.

6 אִן רִנִּין אֶלְפֹאֲסִקִין עֵן קָרִיב וּפְרַח אֶלְמֵרֵאִיִן אֵלִי מֵרַפְּאָה: 6 וְלוֹ
אִמְכֵן אִן יִצְעַד אֵלִי אֶלְסַמָּא קִדְרָה וְרֵאסָה אֵלִי אֶלְסַחֲאֵב יִבְלַג: 7 לְכֹאֵן
עַנְד אַנְמוּזָה יִבִּיד אֵלִי אֶלְגֵּאִיָּה חֲתִי יִקּוּל נֶאֱמָרָה אִין הו': 6

כְּגַלְלוּ יִשְׁתַּכֵּן מִן וְנִגְלוּ כִסְפֵי הַשָּׁמַיִם (יִשְׁעִיה לִיד ה') אֵלֶּי הו' אַנְדֵּרֵאֵן וְאִנְמוּזָה.

8 וְכֹאֲלֵחֶלֶם יִמִּיר פֶּלֶא יִגְדוּנָה וְיִאֲרֵק כְּרוּיָא אֶלְלִיל: 9 וְאִן עֵין
מִמַּחְתָּה פֶּלֶא תַעֲוֹד וְלֹא תִלְמַחָה אֵיִצָּא מִי מוֹצְעָה: 10 וְכִמָּא כֹאֲנוּ
בְנוּה יַעֲסוּן אֶלְפִקְרָא וְיִדָּאָה תִגְלַב גְּלָה:

10 וְיִדְוִי תִשְׁבְּנָה גִלַב מִלֵּל וְיִשֵּׁב לוֹ מִנְחָה (מִיב י"ז ג').

11 כְּדֹאֵךְ מֵהֵמָּא עֲשֵׂאמָה מִלָּא קוּףֵּי שְׂבֵאבָה מַעָה מִי אֶלְתֵּרֵאֵב
תִּנְצָנַע:

אֶעֱלַמְנָא אֲנֵה יִתְרַם מִי בַעֲץ עַמְרָה.

12 וְכִמָּא כֹאֵן אֵדִיא חֵלָא מִי פִיהָ שִׁדְּ כַתְּמָה תַחַת לְסֵאנָה לִיכְתֵּלֵךְ בַּה:

16 הִיאַ מֵא נִשְׂאָהֵד מִן אֶפְעֵאל אֶלְאִשְׂרָאֵר אֲנֵהֵם אֵדִיא אֲתֵנָה לְהֵם צֵרֵב מִן
אֶלְפֶּלֶם וְאֶלְמַעְצָאֵי כַתְּמָה לִיתְפַּדְרוּ הֵם בַּה הו' קוּלָה יַחְמוּל עֲלֶיהָ וְגו'.

8 O [ינפד] עֵן קָרִיב | 4 D וְרַפְּעָה | DO אֵלִי גִים אֶלְסַחֲאֵב | OB לְכֵן |

7 G וְיִקֵּךְ כְּרוּיָא אֶלְלִיל | 11 O כְּדֹאֵךְ DQ מְבֹדָךְ | O עָלִי אֶלְתֵּרֵאֵב | 12 תִּנְצָנַע אִן יִתְרַם

D ת' אִן יִתְרַם | 14 D לִיתְכַּלֵּךְ בַּת.

1 G וְקוּלָה הַזֹּאת מִתְבַּת | 6 G כְּגַלְלוּ מִן וְנִגְלוּ כִסְפֵי הַשָּׁמַיִם | 10 מְכִי G.

18 G עֲלִימוֹי שְׂבֵאבָה מִשְׁתַּכֵּן מִן עֵלִם וְעֵלְמָה פֶּלֶאֵם קֵאל אִן שְׂבֵאבָה יִצְנַע מַעָה מִי אֶלְתֵּרֵאֵב
אֶעֱלַמְנָא אִן יִתְרַם מִי בַעֲץ עַמְרָה | 15 G וְקֵאל אִם תַּחְתִּיק בְּפוּי הוּ מֵא יִשְׂאָהֵד מִן אֶפְעֵאל
אֶלְאִשְׂרָאֵר אֲנֵהֵם אֵדִיא אֲתֵנָה לְהֵם כֹּאֵב מִן אֶלְפֶּלֶם אִן מִן אֶלְמַעְצָאֵי כַתְּמוּח עֵן אֶלְנֵאֵם לִיתְפַּדְרוּ
הֵם בַּה לְדֹךְ קֵאל יִכְחִידְנָה וְיִמְנַעְנָה.

וְהוּא בְּסִי לְמַע דָּף 85: וְתַחֲתִי — הַחֵיָא — לְקִיִּים דְּבֵר וְלֵאמֹרָה בְּכִמּוּ הַגְּלָה נְגִלְתִּי וְגו' הַזֹּאת
יִדְעַת מְנִי עַד וְגו'. וְהַרְיִיק פִּירִשׁ: הַזֹּאת יִדְעַת מְנִי עַד תְּמִיחָה מִתְקִימָתִי כִי בִאִמַּת יִדְעַת וְגו'.

7. בִּיאור: כְּגַלְלוּ נְגוּר מִן וְנִגְלוּ כִסְפֵי הַשָּׁמַיִם אִשְׁר מַעְמּוּ הַתְּגוּלָּלוֹת כְּרֹדֵךְ מִגְּלָה (וְקָרִיב
לְזַה מִי ר' יוֹנָה בִּשְׂרֵשׁ גִּלְל מִלְשׁוֹן גִּלְגוּל וְתַנּוּעָה: לְפִי תַנּוּעוֹתָי יִאֲבֵד לְנִצְחָה כְּלוֹמֵר בְּעוֹד
שְׂתֵרָאָה אֲוֹרֵי מַתְנוּעַע וְחוֹלֵךְ וְהַנְּחָה הוּא אֲוֹכֵר. וְהַרְיִיק מִי: כֹּאֲשֶׁר יַתְגַּלֵּל לְכֹאֵן וְלְכֹאֵן
לְנִצְחָה יִאֲבֵד).

10. בִּיאור: מַעָם תִּשְׁבְּנָה אִסִּיפָה וְהַבֹּאֵת, כְּמוֹ וְיִשֵּׁב לוֹ מִנְחָה. — מִי תַּסְסוּק: וְכֹאֲשֶׁר הִיוּ בְּנוֹי
מֵרִצְנִים אֵת חֲדָלִים וְיִדְוִי אִסְפּוּ אֵת אֲוֹנוֹ (מִלִּי אֲנִין) כֵּן אִף אִם עֲצַמְתִּיו מִלֵּא כַה נְעוּרָיו וְגו'.

11. בִּיאור: עֲלִימוֹי נְעוּרוֹתָי נְגוּר מִן עֵלִם וְעֵלְמָה וְכֹאֲשֶׁר אִמֵּר שְׁנַעְרוֹתָי תִּשְׁכַּב עִמּוֹ עַל
עַפְר הַרְדִּיעֵנִי שִׁימוֹת בְּחַצֵי יָמָיו.

12. כְּמוֹ תַּסְסוּק הוֹסִיף: לְמַעַן יַחֲיֶה לֹא לְכָדוֹ. — בִּיאור: הוּא מֵה שְׂנֵאָהֵד מִמַּעֲשֵׂי
הַרְשָׁעִים כֹּאֲשֶׁר יִצְלַח לְהֵם דְּרֹךְ עֵשֶׂק וְפִשַׁע יִסְתִּירוֹתָי מִבְּנֵי אָדָם לְמַעַן יַחֲזִירוּ בֹה הֵם לְבָרִם.

קאל פאן קלתם מא אלדי יגב אן גלבת לך מן אצול אלדין ומא פי אכבארך
 חתי ידונתא אלמוטנין קלת לכם אחרו עקאב אללה ואתקוה מן היא אלכלאם הו
 קי גורו לכם ותקדיד אלכלאם ומה שרש דבר לאן מה עאמלה פי גויין אלססוק
 ואמא צמיר אלגאיב אלדי פי לו וצמיר אלמלמאב אלדי פי בי סאלמעניאן ללגאיב
 6 ודלך נאיו פי אללגה מלל אם תגאל גאל ואם לא יגאל (רות ד' ד') ישוב ירחמנו
 יכבוש עונותינו ונוי כל חמאתם (מיכה ו' י"ט). גרצה פי היה אלמקאלה למא ראהם
 קד כאשפוח וקאלו לה גהרא אן היא בלמאיך וכדא יסתחק כל מאלה אנד פי אן
 ילמף בהם ויחננהם עלי נססה ויסאלהם אן לא יסתקבלוה בהיא אלכלאם אלצעב
 אלדי ייודה עלי ונעה כמא יקול עד אנא תגיון נשמי ונוי תהכרו לי חם קאל פי אבר
 10 אלפעל חנוני ונוי. ואגאבה צופר עלי היא וקאל[לה] לא יחל לגא אן נחאשיך בל
 נקאומך ונשהר למאך כמא סאחכיה פי היא אלפעל.

ב.

1 פאגאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 לבן כואמרי תגיבני אנה

בסבב אמסאכי:

15 יתצל קולה חושי בי כמא בעדה מוסר כלמתי אשמע חתי יציר מענאה אני
 למא סכה ענך יא איוב אלויתני הו קי מוסר כלמתי ונוי.

8 אלדי צרת אסמע אדבא הו לזאי וראוי מן פהמי יגיבני: 4 יקול
 היא אלדי תערפה מנד קמ מנד ציר אדם עלי אלארין:

18 G פאגאבה | O תגאובני G יגאובני | 17 Q אלדי כנת | BOG וראוי |
 18 B אערפה D יערפני.

1 G חם קאל להם פאן קאלוא אי [שי] יגב אן גלבת יא איוב חתי שי אצל סן
 אצול אלדין פי אכבארך חתי נכתבה ללמוטנין הו קי ושרש דבר פאן קאל[ן] דלך [קלת]
 אחרו עקאב אללה ואתקוה פי וקר יגזו אלעבראניון אן יכאמבון אלמסתקבל פי בעץ כלאם
 כאלגאיב כקי אם תגאל גאל ואם לא יגאל וקי אכאינא ישוב ירחמנו אנאזה פי סגאזין מלאול
 ישוב ותשלך ואלבי חמאתם [כדלך] קאל איוב האהנא מה נרדף לו נמצא בי. | 6 סכא G.
 ובכא O על ססוק כיא: למא ראהם קד כאשפוח . . . וכדאך יסתחק כל פאלם אנד . . .
 אלדי ייודה חמא עלי ונעה . . . חנוני ונוי | 10 G אגאבה צופר . . . נקאומך לנפתור למאך
 כמא אני סאחכיה באכראני לה אלי לגה אלערב. | 15 G יתצל . . . אלויתני.

בעד גפשו ושאל סחם שלא יקרמו פניו בדברים הקשים האלה המוסיוסם על יגונו כמו שאמר
 עד אנה תגיון תוי. אחר כן אמר בסוף הפרשה חנוני ונוי. וצופר ענה אותו על זה ואמר לו
 אין מותר לנו לחמול עליך כי אם נקום עליך להראות חמאיך כמו שאספרנו בפרשת הזאת [בניא
 מוסיוס: בחוציאי אותה אל לשון הערב].

2. ביאור: אמרו חושי בני נקשר במה שאחריו מוסר כלמתי אשמע עד שיחיה פעמו
 בעבור שחשתי (ר"ל שתקתי) סכך איוב הכלמתי.
3. פי חססוק [בעבור חושי] שחיתתי שומע דרך מוסר הוא כלמתי ודעתי מבינתי וענני.
4. ביאור: אמרו הזאת הוא לקיום דבר (לא לשאלה) אף על פי שיש הא בראשו
 וכמוהו הנגלה נגלתי אשר הוא לאמת הדבר (עיון מה שכתב ר' יונה בס' חורקמח דף 48

גואלי הם ארליאי מן אלנאם תמני אן ירו כלאמה חתי יכון לה זכרא
תאבתא וארליאיה מן אלמומנין יתנאקלון אכבארה הם ומן קאם מן נסלהם עלי אלהניא
כקוי ואחרון על עשר יקום וגרצה בידך אן יעלם כיה יבלי אללה תעי אלצאלחין והם
צאברון לידך קאל ואחר עורי נקמו זאת וגו'.

26 ובעד בלי גלדי יהאט בקצתי הדיה פאכון מן אמראין נסמי קד 5
דללת עלי אללה:

יעני אוריה לנאם וסיה כלמה מצמרה ומענאה ואחר בלות עורי חסב כל מצמר.

27 כמא אנא אשאהד נפסי ועיני תנמר לא גירי חתי שכצת
אשכאצי אלי חרי:

10 ק' כליותי יעני עיניה לאנמה אלשאמצאת.

28 פאן קלתם מא אלדי ינבני אן נכלבה לך ואי אצל מן אלכלאם
וגדנאה לך חתי נדונה: 29 פאחדרו מן קבל אלסיף פאן חמיה אלדנוב
הי סיה אללה לקבל אן תערפו אן אלחכם חק:

D 5 בלא | O יתאמר | G 6 אדל | 8 (כמא) B חסר | DQ לא גריב |
12 (וגדנאה לך) חסר | D 18 תערפון Q תעלפון.

G 1 זרפת ואני ידעתי גואלי חי אלי אלנאם לא אלי אללה וקלת חתי אעלם אוליא
באקין ואכרון בעדהם פי אלתראב יקמון. וצלת בקי אלאל אלדי תמני פיה אן ירוון כלאמה
חתי יכון לה זכרא תאמא תאבתא ואחרון על עשר יקום. וכאנת גאיתת פי הוא אן יכזר
אלנאם ועירפתם קדרה אללה וכיה יבלי אלצאלחין וארליאיה מן סואשן (ציל אלמומנין) יתנאקלון
אכבארה ולדך | G 7 ומכשרי אחזה אלה יעני אוריה לנאם והאחנא כלמה מצמרה חי ואחר
עורי בלות עורי עלי מא עלמתה מן סגאז אלמצמראת | G 10 וקי כלו יומי אלי עיניה
מן אלשכץ.

26. פי הפסוק ואחר בלות עורי יקומו ספורי זה ולפי כן מן חלמי בשרי הוריתי על
האל. — ביאור: אחזה אלה ריל אראנו לבני אדם. ויש בו מלה נסתרת ושעמו ואחר בלות
עורי כדרך כל נסתר [גיא על דרך מה שידעת ממשפט הנסתרות].

27. פי הפסוק כמו שאני אראה את עצמי ועיני תראיני ולא זולתי עד שכלו כלותי
אל חיקי. — ביאור: אמרו כליותי ריל עיני אשר תכלינה.

28—29. ביאור: הוא אומר ואם תאמרו מה הוא שראוי לקיים לך משרשי התורה
ואיזה דבר בתוך הגדותיך ראוי שיכתבוהו הסאמינים [גיא איזה דבר ראוי שנבקשהו איוב
ואיזה שרש משרשי התורה בתגדותיך למען נכתבוהו למאמינים] אומר לכם גורו לכם ספני עונש
האל ויראו ספני הדברים האלה [גיא ואם יאמרו זה אמרתי גורו ספני עונש האל ויראו
ספני על אודותי]. ושיעור הדברים: ומה שרש דבר כי סלת מה שמשמת בשני חלקי הפסוק.
אבל כנה הנסתר אשר בלו וכני הסדבר אשר בני הכל שב אל הנסתר וזה יתכן בלשון כמו
אם תגאל גאל ואם לא יגאל ישוב ירחטנו וגו' כל השאתם [גיא וכבר התירו העכרים לדבר אל
הנמצא לפניהם כאלו הוא נסתר כאמרו אם תגאל וגו' וכאמרו אבותינו ישוב ירחטנו וגו'
התירו לדבר על שני דרכים האי ישוב ירחטנו וחבי השאתם וכזה אמר איוב כאן מה נדרף
לו נמצא בי]. — כוננו במאמר הזה כאשר ראה חבריו שגלו לו מחשבתם ואמרו לו
בגלוי זה היה בעבור השאך וכן ראוי לכל רשע החל להסביר להם פנים ולהתחנן אליהם

17 ורדחי קד גאנבת זוגתי וחנתי לבני ממני: 18 חתי אלצביאן זהדי פ"י ואדא פארקתהם תכלמו פי: 19 וכרהוני למיע רהמ עצבתי ואלדיין אחבבתהם אנקלבו עלי:

סודי עצבתי מן ורזנים נוסדו יחד (תהלים ב' ב').

20 וקד לזק עשמי בגלדי חתי אסנאני תפאלת מני: 5

היא כלאם מנקול ומענאה ויתמלם ממני עור שני וקולה בעורי ובבשרי דבקה עצמי לאן אלעור קד יסמי בשר כקו סי מוצע תאן דבקה עצמי לבשרי (תהלים קי"ב) יצף נעולה וקלה לחמה חתי אנה לא הנאב בין גלדה ועשמה עלי אלאלאנ כקו צפר עורם על עצמם (איכה ד' ח').

21 פחנני עלי ורופוני יא אצהאבי פאן אפ"ה אללה קד חלת בי: 10

22 לם תכלבוני מתל האולא אלקום ולא תשבוען מן לחמי:

ופסרת למה תרדמני כמו אל מתל האולא ולם אצימה אלי אלקדים לפסאר אלמעני מתל הערים האל (דברים י"ט י"א) הארצות האל (בראשית כ"ז ג').

23 לית אלאן תכתב אקואלי ולית פי אלכתאב תרסם: 24 בקלם

15 מן חרוד או רצאין אלי אלאלבד פי אלצאון הנחת: 25 חתי אעלם אן אוליא באקיון ואכרון בעדהם עלי אלרתאב יקומון:

1 G וחנתי לבני | B וחזו בי | 2 (תכלמו) O וקעו G יתוקעו B וקעו

והבלמו | 5 B אלזק O לצק | DQ בגלדי ולחמי | G חתי בלאם אסנאני | O תפלה |

14 G בקלם חרוד | 15 B ורצאין | 16 B אוליא אללה | G ואבר ... יקום.

4 מכי G | 6 G וקי' ואתמלסה כלאם מנקול מענאה ויתמלם ממני עור שני |

12 מכי G.

19. ביאור: סודי קהלתי מן ורזנים נוסדו יחד (בפירושו לתהלים ב' ב' כתב הגאון תרגמתי נוסדו נקהלו כאמרו בהוסדם יחד עלי ואמרו בסדם אל תבוא נפשי).

20. ביאור: ואתמלסה בעור שני דבור נעתק (הפוך) ומעמו ויתמלם ממני עור שני. ואמרו בעורי ובבשרי [כאלו אמר בעורי] כי העור יקרא בשר כאמרו בסקום אתר דבקה עצמי לבשרי. הוא מספר רוחו ומיעוש בשרו עד שאין מכדיל בין עורו לעצמו על דרך הפלגה כאמרו צפר עורם על עצמם.

22. ביאור: פירשתי אל כמו אלה ולא יחסתיחו אל קדמון העולם בעבור חשחת העיני והוא כמו הערים האל הארצות האל. — (דונש בתשובותיו על הגאון סי' ה' הזכיר פירוש זה: ופירש למה תרדמני כמו אל כמות אלש שהוא לשון חול כמו הערים האל. והשיב עליו. והראביע כספר שפת יתר אמר כי פי הגאון נכון ואין להשיב עליו אבל בפירושו על איוב כתב הראביע אל הוא הקדוש. גם הרשביץ הזכיר פי הגאון).

25. ביאור: גואלי הם אוהבי מן בני אדם. איוב התאוה שימסרו דבריו עד שיהיה לו זכר קיים ושאוהביו מן האממינים יעתיקו זה לזה הגדותיו הם ומי שיקובו אחריהם מרעם על העשר כאמרו ואחרון על עשר יקום וכוננו בזה שידעו בני אדם איך ייסר האל ית' את הצדיקים והם סובלים היסורים לזה אמר ואחר עודי וגו' [ביא פירשתי גואלי על בני אדם לא על האל... וחברתי הפסוק הזה אל שקדם לו אשר התאוה בו שימסרו דבריו שיהיה לו זכר שלם וקיים. והיה תכליתו בזה שיראה את בני אדם וידועם כה האל ואיך ייסר הצדיקים...]

קד עלמנא אן אלקום אלי אלן לם יכאמכוה אללא בדי מקאלאת אליפו ב' בלדד ב' צמיר רסעה סנקול אן דלך אהצא אקאלה ואקאלה: ואלסכב סי הוא אן אלמר אויא סמע מא יכרה אנתאל מרה ואוא הו אנאב עליה אחתה תאנייה ענד זכרה סתציר בולך אלהי עשרה.

4 ולו יקינא סהות פאנמא כאן סהוי מעי וחדוי יבית: 5
יעניהם בהוא אלקול אן לו אממאת יקינא לקד כאן ינבני אללא תעירוני לאן נלמי עלי וחדוי הו קי' אחי תלין משונתי.

6 מא מן אלחק אן תכברו עלי ותובכוני בעירתי: 6 פאעלמו
אן אללה עוז אמרו ואחדק בי מצאדה: 7 כאני אצרך פלמא חתי לא
אנאב או אסתגית בגיר חכם: 10

10 הן אצעק המס הו מלל הן פראים במדבר (איוב כיד ה') כאנהם וחוש סי אלכד ומתלה ודגה מן היאר עלות וגי' (בראשית מ"א ב').

8 וקד גדר מריקי חתי לא אגזו ועלי סככי קד ציר פלאמא:
9 וברמי עני קד סלך ונזע תאנ ראסי: 10 נקץ הואלי חתי דהבת וקלע
כאלעוד רנאי: 11 ואשתד עלי גצבה וכאנה חסבני כאעדאה: 16
12 אנמעון תאתי כראדיסה תללך עלי מרקאה תחית הואלי כבאי:
18 וקד אבעד עני אלווני ועארפי גאנבוני: 14 ואנתהו אקרבאי
ומעאריפי נמוני: 15 חתי גיראני ואמאי כאלאגנב חסבוני וכאלגריב
צרת ענדהם: 16 לעבדי אדעו פלא יגיבני חתי בפאי אתצרע לה:
G 5 פאן סהוי מעי | B 8 תכרון OG תרבון | DGQ ולא תובכוני | O פאעלמו
אלאן | B 9 אמרה | DQ מצאדה | D 10 אנית Q אנאב | D 16 מריקהא | D 17 אבתעדת
עני אכותי וערפאי | B 18 ומעארפי O ועארפי | G גיראן כותי ואסאתי | B 19 אתצרע אליה.

G 6 וקי ואן אמנם יעניהם אן אממאת יקינא . . . משונתי | G 11 וקי הן אצעק
חמס יעני בה חל אנא אסתגית פלמא או בלא סכב ולא עליה ולא וגע חתי צרת לים אנאב
ולדך עברת הן אצעק כמני ולה נפאיר הן פראים כאנתם וחוש.

שכאשר ישמע האיש דבר שרע עליו יתקצה פעם אחת וכאשר יענה עליו יהרהר אמו שנית בזכרו
הדבר ולפי זה חמס פעמים תחיינה עשר. (פי' זה הזכיר הראב"ע בשם הגאון: בין בדברי
תבריו ותשובות איוב הם עתה עשר פעמים. וכן פי' הר"ק עשרה מענים הם עד כה בינו
ובניהם.) פי' לא תבושו תחברו לי לא תבושו לחלשינני.

4. ביאור: הוא אומר להם בזה הדבור אלו באמת חסאתי לא היה ראוי שתחפורוני
כי שגגתי עלי לבדי ח"א. הוא אומר אחי תלין משונתי.

7. אצעק חמס הוא כמו הן פראים במדבר כאלו הם פראים במדבר וכמותו
והנה מן היאור עולות. [ג"א אמרו הן אצעק חמס רוצה בו לומר האני משוע חמסם או בלא
סבה ולא עליה ולא מכאוב עד שלא נעניתו ולכן ביארתי הן אצעק כאלו אצעק ויש לו דומים
כמו הן פראים כאלו הם פראים].

12. תרגם ויסלו תלוצרי וכן בישעיה ג"ז י"ד תרגם סלו אכלצוחא ושעם חמלה הערכית
פחרו נקו ואלי פירשה הגאון סלשון סולת שהוא קמה כטקת.

מחימה תעתייה אלהשאת חתי תבדדה עלי רגליה: 12 ויכון ולדה
נאינא ותעם מהיא לצלעה: 18 יאכל פרוע נמדה ויאכל פרועה ענפואן
אלמות:

אלענפואן פי לנה אלערב איל אלשי.

5 14 וינתצל מן כבאיה מיתאקה ויתכמי בה אלי ריים אלנכאל:
15 תסכן הדה פי כבאיה מן מסתחק רוקה וידירי עלי מאואה אלכברית:
ספרת מבלילו רוקה אד לא יחסן אן יקאל אלעלה פי בני אדם.

16 ומן תחת תיבם אצולה ומן פוק ינקצף זרעה: 17 דכרה יביד
מן אלארין ולא אסם לה עלי ונה אלסואק: 18 וידפסונה מן אלנור
10 אלי אלסלאם ומן אלדניא יבעדונה: 19 לא נסל לה ולא עקב פי קוטה
ולא שריד פי מאואה: 20 עלי יומה תודיש אלאכרון ואלאולין אכדהם
אלאקשעאר: 21 יקינא הדיא חאל מסאכן אלנאירין והדיא רסם מן לם
יערף אלמאיך:

ספי אך אלה הדיא מן רוק עמלה ותמרתה מתל קי ויאכלו מפרי דרכם
15 (משלי א' ל"א).

יח.

1 ואנאב איוב וקאל: 2 אלי כם תחסרון נפסי ותונעוני באלכלאם:
3 הדה עשר מראת תכזוני ולא תסתחיון אן תבאהתוני:

1 O אלהוש | BG 2 ויאכל פרוע נמדה | Q 5 וינתקל | B 6 מסתחת פי רוקה
G מסתרוק ר' | (מאואח) Q מושנה | O 9 ולא דבר לה | G 12 מלאקשעאר | B הדיא חאל
כסאכין אלנאירין | G הדיא מסאכן אלנאירין | BG הדיא רסם מוצע מן | Q 18 אלקיר | B 18 הדיא.

4 G וספרת בדי ערו פרוע מתל ותצא אש מספח בדיה (יחזקאל י"ב י"ד) וספרת בכור
ענפואן לאן אלענפואן פי לנה אלערב איל אלשי | G 7 ואלאצל פי קי מבלי לו עלפה מתל
בליל חמיץ (ישעיה ל' כ"ד) אם ינעה שור על בלילו (איוב ו' ח') ולמא כאן אלעלה לא יחסן
ענר אלנאם אסתערת מכאנה אדרוק | 14 מכי G.

12. פי' אנו בנו מלשון ראשית אנוי וכן פירש הרי"ק.

13. ביאור: תרגמתי בדי עורו ענפים כמו ותצא אש מספח בדיה ותרגמתי בכור
„ענפואן“ כי המלה הזאת בלשון ערב ראשית הדבר. (עייני פי' הרמב"ע: בדי עורו סעיפי עורו
על דרך משל בכור מות חוק או ראשית).

16. ביאור: תרגמתי מבלי לו „רוקה“ (לחם חקני) כי איננו נאה לאמר בני אדם „עלה“
(מספח). „ניא העיקר כאמרו מבלי לו „עלפה“ כמו בליל חמיץ על בלילו אבל מפני שמלת
„עלה“ איננה נאה אצל בני אדם השאלתי במקומו מלת „רוקה“]. — פי' השכן באחלו מבלילו:
ישכנו אלה (הכלטה) באחלו כמה שראוי לו ללחם חקני.

17. פי' חוץ כמו תוצה (שוקים).

21. ביאור: מעם אך אלה וגו' זה הוא פעולת מעשהו ופירו כאמרו ויאכלו מפרי דרכם.

8. ביאור: כבר ידענו שעד הנה לא דברו אליו חבריו אלא חמשה מאמרים אליפו ב'
בלדד ב' וצמר א' אם כן נאמר שעשר פעמים הוא מספר מאמרו עם מאמריהם וחמשת בזה

תרני' סתמום פלשתים (בראשית כ"ז טו) טמונין פלשתאני.

4 יא מפתרם נפסה בנצבה הל בסבבך יתרך אלארץ וינתקל אלצואן מן מוצעה:

היא אלנרץ אלמקצוד לאיוב ויענונה אנה למא קאל א"י אולמת בלא דנב וכאן ענדהם קאיל היא מל"רא ללקצא קאלו לה הלמענך לסבבך אנת נתרך 5 אלעאלם כלה ולא אלעאלם באסרה אל"א גבל ואחד הל נקדר ננקלה בסבבך סכיף ננקל ר"ב אלעאלמין מן וצפה באלעדל לחואלך סנצמה באלגור בל מא נול כך היא אל"א מן דנובך וכ"א סביל אלפאלמין ותלי עליה [גם אור רשעים ירעדך] אלי א"ר אלקצה יומן בנטיע אלקול אליה.

6 בל נור אלפאלמין יכמד ולא יספר שראר נארה: 6 כמא א"ן 10 אלגור יפלם פי כבאיה כ"אך סראנה עליה יכמד: 7 ותציק כטאה ען קואה ותמרהה משורתה פי הלאך:

וקי צעדי אוני יעני באנו הנא אלק"ה אלמת"כה ללכרן ה"י תתפ"ל כטמאת אלקדם סנצאף אלצעדים אליהא אי לא תבן לה ק"ה עלי אלנרץ ואלמעני יצר 15 אוני מצעדים.

8 כאן קד כלת רגלאה פי שרך או הו עלי שבכו' יסיר: 9 וקד אכד בעקבה אלפ"ך ואשתד' בה נקאבה:

צמים נקאב מן מבעד לצמתך (שה"ש ד' א') ואראר נקאב אלפ"ך ואסתתארה.

10 אלמדפון פי אלארץ חבלה ומעאלקה עלי אלסכ"ה: 11 מן

0 2 יתרך אלבלאד | G 10 שראר נורה | B 16 כמא כלאת | QG 19 ומעאלקה |

1 מכ"י G | G 4 קי שורף נפשו יענון איוב ותו אלנרץ אלמקצוד בה ודלך א"ת למא קאל אולמת בלא דנב . . . הל נקדר ננקלה מן מוצעה בסבבך סכיף . . . מן וצפה אלעדל אלי צפה אלגור לא"ן מא אכול כך היא אל"א מן דנובך וכ"א סביל אלפאלמין. גם אור רשעים אלי א"ר אלקצה יומי בנטיע אלקול אליה | G 18 וס"רת צמים נקאב מן קי' מבעד לצמתך ואראר ב"לך נקאב אלפ"ך ואסתתארה.

8. ביאור: תרגום סתמום פלשתים טמונין פלשתאני. — ובפ"י שבעים מלות ס"י כ"ט כתב הגאון: נטמוני בעיניכם חיתה לו גומא וסימסה (שבת דף פ"א:).

4. ביאור: הכוונה אשר יכונו בוח על איוב היא כאשר אמר באו עלי יסורים בלא עון והאמר זה נחשב אצלם למרטיע משפם האל. אמרו לו הלמענך וגו' תבעבורך ענובו כל השלם כולו ולא העולם בכללו אלא אפילו הר אחד בלבדו הוכל להעתיקו ממקומו בעבורך ואיך נעתיק אדון העולמים מתואר הצדקה שלו אל תואר העול בעבור עניך אלא מה שבא עליך לא בא אלא מפני עניך וכן דרך הרשעים. ובפסוק שאחריו אמר גם אור רשעים ירעד רובו בו וגם בכל המאמר עד סוף הפרשה על איוב. — ועיין מה שכתב הגאון במאמר א' מספר אר"ד (דף 67): ואמר הכתוב כמי שחשב שהדבר הולך אחר אמונתו ונעתק עם מחשבתו שורף נפשו באפו וגו'. ועיין עוד שם בהקדמה (דף 15): וביפול מה שתואר דוחה המוחש כאמרו שורף נפשו באפו.

7. ביאור: באמרו אנו רוצה כאן הכח המניע את הגוף עד שיתחלק הכח ההוא בצעדי הרגלים. וסמך אליו הצעדים כלומר לא יהיה לו כח לקום והסעם יצר אונו מצעדים.

9. ביאור: תרגומי צמים "נקאב" מאמרו מבעד לצמתך ורוצה בוח נקבי הפה והתחבטות.

קולה לשחת קראתי מן כתר־ה אֵלֹהִים ינאלה.

16 ואין האהנא האצור רנאי או רנאי מן ילמחה: 16 והו אמא אלי
אלתרי קד נול או עלי אלתיראב קד אסתק־

קוי בדי שאול יעני אן אלי ארנה מעדום מני פהו אמא אלי אלתרי קד
5 נול או עלי אלתיראב קד אסתק־ ועלי אלהאלין גמיעא פהו דפעא לא ירתפע. ותפסיר
בדי אלי כמא קדמת אנהם ח' עלי הוֹא אלתפסיר. ואלמברו מן מקאלה איוב הוֹא
קולה על לא חמס (מיו ייו) וְדִלְךְ אֲנֵה לְמָא רֵאֵהִם קד אחאלוה עלי עלם אללה חין
אחתג בבלוי אלמוטנין־הם כדבוה חין אחתג בנעמ־ה אלכאפס קאל פי נפסה אֲנֵמֵא
אמכנהם הוֹא חין אחתג בנירי פקאלו הוֹא לא תעלמה פִּאחתג חִינִיג בנפסה קאל
10 הוֹא אנא נקי־ תקי־ וקד נאלני מא תשאהרוני פלולא אן ללה אן יפעל כִּיפ שא לם
יציבני הוֹא וליס דלך גור.

יח.

1 פאנאב בלדד אלשוחי וקאל: 2 אלי מתי תגעלון אנקצא
ללכלאם תפהמון חתי נתכלם:

15 קנצי מתל קצי ואלנן תפמימא.

8 מא באלנא חסבנא כאלבהאים ואנסדאנא פי עיונכם:

OG 8 קד אסתק־ אנמע. | G 18 אנאבה | O אלי אין Q אלי כם |

D ללכלאם אנקצא | O תהפחמון | Q 16 מא באלכם | O ואנסדרנא

G 1 וקי לשחת ללהאלך מן כתר־ה אֵלֹהִים (ציל אלדואר) | G 4 וקי בדי שאול
תרדנה יעני אלוי ארנה מעדום מני פהו אמא אלי אלתרי קד נול או עלי אלתיראב קד אסתק־
ועלי אלהאלין גמיעא פהו דפעא לא ירתפע. | G 6 מכי־ G והוא בכי־ O אצל פסוק יז מסימן
מיו בוח הלשון: ואלמברו מן . . . בבלוי אלמוטנין . . . אמכנהם הוֹא חית אן אחתגת בנירי
פקאלו לי . . . אנא תקי־ נקי־ וקד נאלני מא תשאהרונה פלולא אן אללה אן יפעל מא ישא
וליס דלך גור לם יציבני הוֹא אלבלא. | G 15 קנצי חו מתל קצי ספכם בטון.

14. ביאור: אמרו לשחת קראתי מרוב השבץ אשר בא עליו.

16. ביאור: אמרו בדי שאול ריל סה שאקוה נעדר סמני כי הוא או ירד אל השאול
או נח על העפר ועל שני הענינים יחד נדחה תקותי ולא תרום עוד. ופירוש בדי אל כמו
שחקרתי שחם ח' על הפירוש הזה (גם לקמן ליש כיה תרגם הנאון בדי שופר „אלי אלבוך”
ולעיל י״א ג' תרגם בדיך ענך, ואולי דבר שם בפירושו הארוך על מלת בדי ועל זה רמז כאן
באמרו סה שחקרתי ומלכד ג' סקומות אלה באיוב נמצאו ח' סקומות שנאסר בהם בדי ריל
ימיה נ״א נ״ח [ב' פעמים] חקקו ב' י״ג [ב' פעמים] ונחום ב' י״ג ופק כולם ח'). — ביאור:
היוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאיוב בראותו אותם שחם השיבוהו
אל ידיעת האל כאשר הביא ראיה מיסורי המאמינים והכיבוהו כאשר הביא ראיה מסיבת הכופר
אמר בנפשו הם לא יכלו לעשות זה אלא כאשר הבאתי ראיה מזולתי ועל זה אמרו לא ידעת
זה על כן הביא ראיה מעצמו אמר חנה אני נקי וחם וכבר בא עלי מה שאתם רואים וללא
שהאל יעשה מה שירצה לא פגעני זה ואין זה על.

2. ביאור: קנצי כמו קצי ותנן לפיאור.

9 ויאכזר אלצנאלה טריקה ואלטאחר אלידין יזדאד תאיִדא:
קלה ויאחו צדיק יעני נפסה.

10 ולכנכם ממא רנעתם ואקבלתם ולם אנד פיםכם חכימא:

11 פאיִמי קד סרת והמומי אנבתרת חתי ניאט קלבי:

תקול אלערב למעאליק אלקלב ניאט אלקלב וכילך יסמך בה שי מעלקא. 6

12 ממא יצירון אלליל כאלנהאר באלסדהר ואלנור קריב מן

אלטלאם באלסדר:

עמף בקי לילה ליום ישימו עלי מורשי לבבי קאל אן קלבי קד צאר לה אלליל כאלנהאר מן אלסדהר לאן אלונע יחמי אלהרארף אלנייזף אלטנבעתף מן אלקלב פי אלשריאנאת עלי גמיע אקמאר אלברן סימחנע אלקלב מן אלסכון פי 10 היגאנה סלם יתם אלפעל ללבכאר אלרטב אלמרתקי אלי אלרטמאג אן ינאם וכילך איצא אור קרוב ספני חשך מן אלסדר והו אלדואר אלעארץ מן אלמראץ אלהארף אדא תרקי בלארא יאבסא אלי אלנו אלמקדם אלדי פי אלרטמאג אלדי סיה יתצור אלציאל סיציר אלנור ואלטלאם ענד אלעליל קריבין פי אלנאר.

13 ואן רנות ומנא פאלתרי ביתי ופי אלטלאם קד רפדת פראשי: 15

14 וקד קלת ללהלאך אנת אבי או ללרמף אנת אמִי או אכתי:

B 1 וסאחר אלדין | G אידא | 4 DQ פאנא אימי | BOG וחמסי | B 6 ממא

תציר | 15 (ומנא) B חסר | B פי אלתרי | B 16 ון קלת.

2. G וקי ויאחו יעני בצלחה | 5 G סרת מורשי ניאט מן גלאם. אלערב לסא יקול

ניאט אלקלב וכילך כל שי מעלק חסמיה מנוטא | 8 G ואעמף בקי לילה ליום עלי מורשי לבבי יקול אן קלבי קד צאר לה פי אלליל כלנחאר מן אלסדהר לאן אלונע יחמי אלהרארף אלנייזף אלטנבעתף מן אלקלב פי [אל]שריאנאת אלי גמיע אקמאר אלברן סמחנע אלקלב מן אלסכון ענד היגאנה פלא יתם ללבכאר אלמרתקי אלי אלרטמאג אן ינאם.

9. ביאור: באמרו ויאחו צדיק רזמו איוב על עצמו. — ועי מה שכתב הגאון בספר

ארד מאמר ה' (דף 172).

10. פי הפסוק: ואולם אתם (= כלכם) ממה שישבתם ובאתם ולא מצאתי בכם חכם

[עשיתם ישימי עגרו ונר]. — ודגוש בתשובותיו פי 150 הזכיר שחגאון פי כלם כמו כלכם.

11. ביאור: תרגמתי מורשי "גיאט" ממה שאומרים הערב "גיאט. אלקלב" והם הגידים

שחלב תלוי. עליהם וכן יקראו בשם זה כל דבר תלוי.

12. ביאור: אמרו לילה ליום ישימו נקשר במורשי לבבי. הוא אומר ללבבי היה הלילה

כיום ספני נדירת חשנה כי תמכאוב יחסם הרום הטבעי המשתלח מן הלב בגידים אל כל קצו

הגוף וטאנע את הלב מנוח בהתקשרו ולא תשלם הפעולה לאד הלא העולה אל מנה תראש

לישון. וכזה גם כן ואור קרוב ספני חשך סהבלכול והוא השבך הקורה מן החלאים החמסים

כאשר יעלו אד יבש אל החלק המוקדם אשר במוח הראש הוא אשר בו יצייר חרסין וואם כן

יהיו האור והחשך אצל החולה קרובים במראת. (עי מה שכתב הרשב"ץ).

8 וּדְאָ קַלַּת לְבַעֲצָהֶם אֲנַעַל צְמַמְנִי מֵעַךְ פִּטְמָא מִנְהֶם מִן יִסְאַפֵּק יָדִי:

יעני בהדא אלקול אצחאבה אי לו קאל לואחד מנהם אצמנני למא פעל.

4 כּאַנְךְ קַד כּוֹזֵנַת אֲלַעֲקַל מִן קְלוּבֹהֶם פּוּבְדֹאךְ לֹא תִרְפַּע: 5 מִן יִכְבֵּר אֲצַחְאֲבָהּ בַּאֲלֻקוֹל אֲלֻלִין רִיאָא וְעִיּוֹן בְּנִיָּה תִשְׁבִּין:

הוא אלקול סי מן יתכלם בכלאף מא סי באמנה מתל קי גבר מחליק על רעהו (משלי כ"ט ה').

6 בַּמָּא וְצַעֲנִי תַמְתִּילָא לְלִשְׁעוֹב וּכְאֻדְרָךְ צִרַת לְלִגְנָהֲאֵת:

ופסרת ותופת ודפא אעני אדרף אלדי ילעב בה פקאל איוב מתלה ילעב בי.

7 חֲתִי דַמְסַת עֵינֵי מִן אֲלֵאִלִּם וְצִאֲרַת מִכְּאֻלִּיקִי כְּאֲלִמְלָא אֲנַמַּע:

8 יְתוּחֶשׁוֹן אֲלִצְאֻלְחוֹן מִן אַפְעֵאֲלָהֶם הִדָּה וְאֲלֻבְרֵי עָלֵי אֲלַמְרָאֵי יִשְׁהַר: יעני בהדא אלקול פעל אצחאבה בה.

GD 10 | 2 DQ יד' | 4 B פאך' | 5 O ואעין בניה | 8 D יצעני | GD קד צרת |

GD 10 אלאלאם | O מכאלקי | 11 O יתוחש | O מן אעמאלהם

3. G קאל איוב פלו קלת לואחד מן אצחאבי אצמני למא סאפק ירי [ו] לא יפעל ודלך

אלצמאן לא יכון ענדהם יצח אנה צמאן חתי יסאפק ירה פילומה אלצמאן כקול שלמה בני אם ערכת לרעד תקעת לזר כפך (משלי ו א) הוא בהדא ושונא תוקעים בוסח (שם יא טו). |

6 ומענאה סי לחלק יגיד רעים הו מן יכלמה צאחבה בכלאם לין וליס דלך מן גיתה כל ריא וסכר. | 9 מבי' G. | 12 G וקי ישמו ישרים עלי פעל אצחאבה בה.

בעין. כמו שאמר שלמה על הזונה בביתה לא ישכנו רגליה אינו רוצה שהרגלים לבר ישכנו כי אם כל הגוף וכוונתו באמרו רגלים שהתעתק ממקום למקום בהם יהיה]. — ועיין מה שכתב הגאון באורד מאמר ו' (דף 202): ואפשר שהיחס פעל מן הפעלים לא יהיה כי אם לנגף ולנפש אל אבר אחד כאמרו בביתה לא ישכנו רגליה ותעש בחפץ כפיה ובהמרותם הלן עיני אם חכי לא יבין חוות הדומה לזה. ועוד עיין ביאור הגאון למשלי י"ט כ"ג.

8. ביאור: בדברו זה רומז על חבריו כלומר אילו אמר לאחד מהם ערבי לא עשחו. [גי'א לא היה תוקע ידיו ולא עשה מה שבקשתי ממנו. והערבות לא יתברר אצלה שהיא ערבות עד שיתקע הערב ליד וזו מוסלת עליו הערבות כמאמר שלמה בני אם ערכת לרעד תקעת לזר כפך זה בזה (ר"ל ערכת כאשר תקעת) ושונא תוקעים בוסח]. ועיין סי' הגאון למשלי ו' א' ושם סי' בדרך אחר. וגם מלת תקע תרגם שם כמ"ע „צאסח". ומלת „יסאפק" היא כבו „יצאפק".

4-5. סי' על כן לא וגו': ובעבור זה לא תרוסם את מי שהוא יגיד חבריך בדברים חלקים על דרך הנסוה. — ביאור: הרבוז זהו תוא במי שידבר חילוץ מה שיש בקרבו כאמרו גבר מחליק על רעהו [גי'א הוא מי שידבר את רעהו בדברים חלקים ואין זה כוונת לבו כי אם תנופה ומרמה]. — ועיין סי' הרי"ק: על כן לא תרוסם אותם שיגידו וידברו לרעייהם בחלקות.

6. ביאור: ופירשתי ותופת ותוף רצונו לזכר התוף אשר ישחק בו. אמר איוב כמו בתוף ישחקו בי (הוא סי' היש אמר שהזכיר הראב"ע והרשב"ץ כתב: סי' הגאון הקימנו למשל ולשנונה אל העמים בתוף וחליל אני לפניהם לשחק בי).

8. ביאור: רוצה בזה הרבוז מעשה חבריו בו.

זכיה: 18 פאן כאן דלך פיא ארצי לא תגמי מעאצי ולא יכון
לצראכי מוצע:

היא ישבה קול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע.

19 פכיף אלאן ופי אלסמא שאהדי והאצרי פי אלארדתפאע: 20 יא
הכאמי ואצחאבי קד אקמר בצרי מן רגא אלאלאה: 21 פכיף יקאבל 5
אלמר רבה במנאפרא כאסתקבאלה לצאחבה במנאפרא: 22 והי
סנואת דואת אחצא תאתי וטריק לא ארגע פיה הודא אסלכה:
אימאוו בקולה ויוכה לגבר יעני כיף יתנאפראן ואללה הי באקי ואלאנסאן ימ
פי עמרה ולא ירגע פיה.

יז.

10

1 פקד הלכת רוחי תמצלת איאמי ותמני לי אלכבור: 2 ממא
קום דו סכריה מעי ופי כלאף קוליהם הודא אבית:

קצרה בקולה אם לא התלים יעני אצחאבה יקול אנהם יסכרון בי ואנא באית
מעיהם פי כלאף דלך ובהמרותם מן תמורה ונץ אלעין באלנום לאנה פיה ישאר
עלאמה דלך ומתל קולה בביתה לא ישכנו רגליה (משלי ז ייא). 15

B 1 פאן כאן דאך. | 4 O פי אלארפאע | 4-5 O יא המאי ויא אצחאבי | 5 O קד
קמר | 6 OG אלמר אללה | 6 G כמקאבלה אלאנסאן | O לאצחאבה | G באלמנאפרא |
O ויה D ופי 7 B לא אערד | 11 B ומסכת OQ ומסכת G תמנית לי || 12 B קד
אבית DG אבית.

8. G וקר אל יהי מקום כקול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע | 8. G ואימאוו ויוכה
לגבר יעני כיף יתנאפרא ואללה... פיה. | 15—18 G וקצרה בקר אם לא התולים עמדי חתי
אצחאבה קאל אנתם יסכרון בי ואנא... תמורה. וקר תלן עיני לים יריד בה אלעין וחרהא
חבית בל גמלה אלאנסאן ואנמא דכר אלעין לאן עלאמה אלנום פיהא תתבין כקי שלמה ען
אלוונה בביתה לא ישכנו רגליה לים יריד אן אלרגלין וחרהא תסכן בל גמיע אלגסם ואנמא
קד אלרגלין לאן אלנקלה בהא חבון.

18. הקדים בראש תפוסק: ואם הדבר כן. פי דמי: פשעי. — ביאור: אל יהי מקום
לזעקתי זה דומה למה שיאמר השומר לרביד יש מקום אצלי. (וכן פי הראב"ע לא תמצא
זעקתי מקום).

20. פי מליצי: שפמי.

21. רמיתו באמרו ויוכה גבר ריל איך יתוכחו זה את זה והאל חי וקיום והאדם עובר

בחיוו ולא ישוב עוד.

1—2. פי קברים לי אם לא וגו': צדיקים לי הקברים בעבור שאנשים בעלי התלים
עמדי ובחילוף דבריהם הנה אלון. — ביאור: כוונתו באמרו התלים כלומר רעיו. הוא אומר
הם יתחלו (יצחק) כי ואני עמהם בחילוף זה. ובחמרותם מן תמורה. ותוא יחד העין בתנומה
כי בה יראה סימן התנומה וכמו זה בביתה לא ישכנו רגליה [ביא ובאמרו תלן עיני אויבו
רוצה בזה העינים בלבד כי אם כלל האדם והזכיר את העין בעבור שסימן התנומה יתבאר

8 ואוהצני כאנה שאהד עלי וקד קאומני ענד גחודי ישדה פי
 ונהי: 9 בגצבה אפטרסני ותהדדני ואצר עלי אסנאנה וצאר עדוי יחד
 נפרה פי:

קאל תראהם יחדו אבצארהם פי ויקולו תרי חקא אחל בה היא אלבלא.

10 וקד פגרו עלי אפואההם ובעאר צרבו כדי ונמיעהם עלי
 יגתראון:

יתמלאון מתל אשר מלאו לבו (אסתר ז' ה').

11 אז יסלמני אלמאיק אלי מני אלגאיר ופי מראד אלטאלמין
 יורמני:

10 יקולן אלנאם סלאן פי ורמא אי אנה פי וסט בליא.

12 כנת סאליא ספרפרני ואכד בקפאי פנפצני ואקאמני לה
 כאלהדף: 18 תסתדיר עלי נשאבתה יפלע כלאי ולא ישפך ויספך עלי
 אלארץ מרארתי:

רבינו נשאבתה לקי יפלה כליותי ואלפלוח פהו מנסוב אלי אלסהאם כקי עד

16 יפלה חץ כברו (משלי ז' כג).

14 ויתלמני תלמה בעד אכרי ויהאצר אלי כאלגבאר: 15 חתי
 כימת מסחא עלי גלדי ובהתת פי אלתראב קרני: 16 ואצפר ונהי מן
 אלבכא ועלי מקלתי אלגבם: 17 מע אנה לא שלם פי כפי וצלוחי

B 2 באסנאנה | OG יחד בצרהי | OGQ 5 פערו | G² 6 יתגידון (sic) | D 11 וכתב
 G² פכנת | B 12 יסתדיר | B נשאבתה G² G נאשבתה | G 18 מעמא לים שלם.

4. G קאל ותראהם יחדו אבצארהם יקולן תרי היא קד חל בה היא אלבלא לקי
 צרי ילשו וגר | 7. G יתמלאון יתגראון מתל אשר מלאו לבו אסתגרא | 10. G וקולה יסגורני
 לים הו לעלמה אן אלאנסאן אלמעאנר לה קד סאל רבה אן יסלם אויב פי מראדה בל קאל
 אויב קד פעל אללה בי אבתרא. ומעני תורם אלתוסט יעני פי וסט בליא. | 14-15 מכי G
 ובכיי O נמצא בזה הלשון ואלפלוח פהו [מנסוב] אלי אלסהם וכק עד יפלה חץ כברו.

9. ביאור: אמר אתה רואה אותם שילטשו עיניהם בי ויאמרו הנה חביא עליו האל
 את הצרה הזאת.

10. ביאור: יתמלאון יעזו כמו אשר מלאו לבו.

11. ביאור: יסגורני וגר לא בעבור שירע שהאיש השומן לו שאל מאל להסגיר את
 אויב בידו כי אם אמר אויב כבר עשה בי האלהים את זה מעצמו וטעם ירמני יסילני בתוך
 הרעה, אומרים הערב פלוגי בשוחת («פי ורמא») כלומר בתוך הרעה.

13. ביאור: רבינו בעלי חציו כאמרו יפלה כליותי והפלוח מיוחס אל החצים כאמרו עד
 יפלה חץ כברו.

15. פי עוללתי: הפרתי או בקשתי.

מז.

1 ואנאב איוב וקאל: 2 סמעת כתירא מתל הדה אלאקואל
 וכלכם מעאזיון באלדגל: 8 הל ללכלאם אלכאטל אנקצא או מא
 יבלנך מנה חתי בה תגיב: 4 אמי יקינא לאתכלם מתלכם ולו כאנת
 נפוסכם פי הדיא אלהאל בדיל נפסי לכנת אולף עליכם כלאמא צחיחא
 5 ואניע עליכם בראסי תחזינא:

יעניהם אנה לו אצבתם אנתם במתל הדיא אלמצאיב לכנת לא אקעכם ולא
 אלדעכם בכלאם בל אעיכם ואצברכם.

6 אאידיכם בקולי חתי יכאד נטקי אן ינצד: 6 וקד צרת אן
 תכלמת לם ינקץ וגעי ואן אנתקית לם ידהב עני: 7 ואמא אלאן סקד
 10 אעזוני ואוחש גמיע צחבתי:

קולה הלאני יומי בה אלי מעאנריה ובאנציה סקאל קד צארו ישהרון עלדי
 בוזר כאני גחרת או כדבת הו קולה ותקמטני וגו.

G 1 | אלאקואל | 2 OG² מעזיון | 2-8 G מא דא יבלנך | 3 (בה) O מנה | G² תנאוב |
 O 4 | נפסכם | 5 D ואניע ראסי עליכם | 8 G² ואאידיכם | (נטקי) BD קולי | G² ואן צרת |
 DQ 9 | ואמא אלאן | 10 O ואוחש מני | O צחבתי G² צחאבי.

6. G קולה לו יש נפשכם יעניהם לו אצבתם אנתם במתל הדיא אלמצאיב לכנת לא
 אלדעכם בכלאם בל כנת אעזיכם ואצברכם | 11—12. G וקולה אף עתה הלאני [יומי] אלי
 אלמעאנר אלדי פי ענאדה [שהר עליה בוזר] לא לאנב עלם סא גרי סן אלכטב בין מלך
 אללה ובין אלנאם אלדי עאנרו איוב ולכנה כאן יעלם אן פי אלכלד לה סבנצין סמנחא (ציל
 סענחם) קאל קד צארו ישהרו עלדי באלוזר כאני גחרת או כדבת הו קו וקס בי כחשי.

שראית אתה מה שלא ראינו אנתו הוא אמרו מה ידעת וגו' אך לא אנתו לבדנו כי אם כל
 החכמים אומרים שזה אינו וזה הוא מה שאמר אשר חכמים יגידו. אבל מה שראינו אנתו ושאר
 החכמים הוא בהפך מה שאמרת והוא שתרשע לא יסור כל יסיו להיות נשבר ונדכא מתרון
 האל לאמרו כל ימי רשע וגו' ובחיותו לאש לאכלה לאמרו בסוף הפרשה ואש אכלה וגו'.

8 פי ימרינך: אל איזה תכלית יגיעך הדברים הבטלים. וכן פי ר' יונה בש' מרץ.
 4. ביאור: אומר להם אלו באו עליכם כצרות האלה לא חייתי נוער בכם ולא הייתי
 נשך אתכם בדברים כי אם הייתי מנחם ומיחל אחכם.

5. פי הסוק: אאמכם בדברי עד שכמעט ירץ/קד דבורי.

7. ביאור: אמרו הלאני ירמוז אל שושניו ושונאיו ומקנאיו. אמר כבר היו מעידים כי
 שקר כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ותקמטני וגו' [ניא הלאני דומם אל השטן אשר בשטנתו
 העיד עליו שקר. ולא שהיה יודע איוב סה היה הרבור בין סלאך האל ובין בני אדם אשר
 שפטו לאיוב אך הוא היו יודע שיש לו שונאים בארץ ועליהם אמר כבר היו מעידים כי בשקר
 כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו וקס בי כחשי וגו'.]

82 פלדלך פי גיר וקתה ינקצף ולבה גיר ריאן:

תמלא הו מתל תמלל וכפתו לבה מתל כפות תמרים (ויקרא כיג מ').

83 וינתר כאלגנפן חצרמה ויטרח כאלזיתון נוארה:

יחמם ינתר מתל ויחמם כנן שכו (איכה ב' ו').

5 84 לאן גמיע אהל אלריא מישום ואלנאר תאכל אהל אלרשא:

85 אלדין כאנו יפכרון אלשר ויולדון אלגל וקלובהם תהיי אלמכר:

אסתעמל אלחבל מכאן אלסכר לאנה מא יולדה אלסכר. — ואלמכרו מן הדה אלקצה חתי יציר גואבא לכלאם איוב קול אליפו כל ימי רשע (כ') אלי אבר אלקצה ודלך אן איוב קאל אן גמיע אלנאם קד שאהרו כאסרא מנעמא עליה פקאל אליפו הדיא מחאל לא תדעיי אנך שאהרת מא לם נשאהרה נחן [הו קי] מה ידעת (מ') ולים נחן וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולו אן הדיא לא יכון ולדלך קאל אשר חכמים (יח) בל אלדי שאהרנא נחן וסאירי אלחכמא הו בעכס מא קלת[ה] אנת והו אן [אל] כאסר לא ייול מול דהרה מתבורא מתעוסא מן סכט אללה לקי כל ימי רשע ומצירה אלי אלנאר לקולה [פי] אבר אלקצה ואש אכלה אהלי שחד (לד).

B 1 פי גיר יוסה | 5 DGOQ גמיע אלריא | 6 G אלדין ויפכרון | Q ובמונהם.

2. G ופסרת תמלא ינקצף מתל ויטל (איוב יד ב) וגעלת אלאלף תפנימא ופסרת וכפתו לבה מתל קי כפות תמרים | 4 G ופסרת יחמם ינתר מן ויחמם כנן | 7. G ופסרת עמל (ציל הרה) פכרא לאסתחאלה נסכתה אלי אלחבל | 14—7 הוא מכי G ובכיש O נמצא הביאור הזה מצל פסוק כ' בחילופי פרטים וזה לשונו: אלמכרו מן הדה אלקצה . . . גואבא לאיוב הו קול אליפו . . . אלי אבר אלפצל ודלך אן איוב ועם אן גמיע אלנאם קד שאהד כאסרא מנעמא עליה פאכרבה אליפו פי הדיא אלקול וקאל הדיא מחאל . . . ולים וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולון אן הדיא לא יכון הו קי אשר חכמים יגידו. בל אלדי שאהדנא . . . אלכאסר לא יואל מול דהרה מתבורא מתעוסא מנצרעא מן סכט אללה לקי כל ימי רשע . . . לקולה ואש אכלה אהלי שחד פי אבר אלקצה. וחלק מביאור זה נמצא גם כן בכי G² זה לשונו: לא יכון ולדלך קאל אשר חכמים יגידו בל אלדי שאהדנא נחן וסאירי אלחכמא הו בעכס מא קלתה והו אן אלכאסר לא ייול מול פהרה (sic) מתבורא מתעוסא מנצרעא (ציל מנצרעא) מן סכט אללה לקי כל ימי רשע הוא מתחולל ומצירה אלי אלנאר לקי פי אבר אלקצה ואש אכלה אהלי שחד.

82. ביאור: תמלא הוא כמו תמלל [גי'א כמו ויטל והושמה האלף לשיאור]. וכפתו כמו כפות תמרים. — וכן פי מלת תמלא ר' יונה כשי מלל והראב"ע הזכיר הפיי בשם רובי המפרשים. 83. ביאור: יחמם וינחור (יפור) כמו ויחמם כנן שכו. — וכן פי ר' יונה כשי חסם.

והרמ"ק פי בשם ייא סירי ציל ישיר.

85. ביאור: נשתמש בלשון הריון במקום המחשבה כי על מה שתוליד המחשבה ידבר גי'א פירשתי הרה יחשבו כי אי אפשר ליחס הדבר אל ההריון]. — ביאור: והיוצא מהפרישה הזאת לחיותה מענה על דברי איוב הוא סאמר אליפו כל ימי רשע הוא מתחולל עד פוף הפרישה. וזה שאמר איוב כי כל בני אדם ראו רשע וטוב לו ואמר אליפו זה כפל אל תאמר

26 לאֲנָהּ מִדְּאֵלֵי אֹלֵיָא אֶלְמַאִיק יְדָה וְעֵלֵי אֶלְכַאִפִּי יִתְגַּבֵּר:
 26 יִחַאצֵּר אֵלֶיהָ בְּעֵנֵק קִי' בְּגִלְטַּ שְׁהוּר תְּרַאסָּה: 27 וְקִד גַּמִּי וְנָהָה
 בְּשִׂמְחָה וְצִנַּע עֵכְנָה עֵלֵי גַּבְהָ:

וסִפֶּרֶת סִימָה עֵכְנָה מְסַרְרָה וְאִמָּא עֵלֵי כִסֵּל שְׁהוּ גַּבְהָ.

28 פִּלְדִּלְךָ יִסְכֵּן קְרִי מִגַּתְאֲחָהּ וּמִנְאֹזֵל לִם תְּעַמֵּר לֹאֲנָהּ אַעֲדֵת 5
 אֵן תְּכֹון רְגֹומָא: 29 וְהוּ אִמָּא לֹא יִיסֵר אִו לֹא יִתְבַּת מֵאֵלָה אִו לֹא יִמִּיל
 אֵלֵי אֶלְאָרִיץ כְּלֵאמָהֶם:

קִד יִסְכֵּן סִי אֶלְסִרִּיאֵנִי בְּאֵלְנֹן מֵלִם מְנֵלִם הַסִּין חֲנַמִּין וְשַׁעֲוִין וְקִי וְלֹא
 יִסָּה לֵארוּץ מְנֵלִם אֵלֹא יִכֹּון לָהֶם גָּהָה וְלֹא תִקְבֵּל לָהֶם כְּלֵמָה.

30 לֹא יִזוּל מֵן אֶלְטֵלָאִם וּפְרַאכָּה יִיבְסָהָ אֶלְלֵהִיב חֲתִי יִזוּל 10
 בְּסַרְעָה בְּרִיחַ פִּיֶּה:

יְעִנִי עֲצִיאָנָה.

31 וְתִרִי אֶלְצֵאֲלִי לֹא יִוִּמֵן בְּאֶלְמַסְתּוֹי בִּל יַעֲיֵד אֶלְזוּר תְּגִיירָא לָהּ:

שׁוּ הוּ אֶלְאֶסְתּוֹ מֵן קִי' וְאִשַּׁת מְדִינִים נִשְׁתּוּהָ (מִשְׁלִי כִזוּ מִיִּין) פִּקְאֵל אֵן
 אֶלְצֵאֲלִי לֹא יִוִּמֵן בְּאֶלְחֶקֶךָ וְלֹא אֶלְמַסְתּוֹי וְלִכְנָהּ יִוִּמֵן בְּאֶלְזוּר פִּינְעֵלָה סִי סַכְאֵן 15
 אֶלְחֶקֶךָ וְיִקְבֵּלָהּ.

D 1 וְאֵלֵי אֶלְכַאִפִּי | O 3 וְעַמֵּל עֵכְנָא D Q וְצִנַּע עֵכִינָא | O עֵלֵי גַּבְהָ כְּצִרָה |

B 5 קְרִי מִגַּתְרָה | 7 כְּלֵאמָה | B O 10 יִיבְסָהֶם G יִיבֵם | G וְיִזוּל | D Q 18 לֹא יִתֵּק |

G מִגִּוּרָא (תְּגִיירָא)

4 הוּא סַכִּי G | 9 8 G וְאֶלְמַסְתּוֹי סִי וְלֹא יִשָּׂא (צִיל יִסָּה) יִרִיד אֵן לֹא יִכֹּון לָהֶם גָּהָה
 וְלֹא תִקְבֵּל לָהֶם כְּלֵמָה | 14—16 G וְקִי' אֵל יִאֲמֵן בְּשׁוֹא תְּפִסִּירָה אֶלְמַסְתּוֹי מֵן פִּן תְּשׁוּהָ לֹא גַם
 אֶתָּה (מִשְׁלִי כִזוּ ד') פִּקְאֵל אֵן אֶלְפֵאֶלִם (צִיל אֶלְצֵאֲלִי) לֹא יִוִּמֵן בְּאֶלְחֶקֶךָ וְלֹא בְּאֶלְמַסְתּוֹי וְלִכְנָהּ
 יִוִּמֵן בְּאֶלְזוּר פִּינְעֵלָה סִי מַכְאֵן אֶלְחֶקֶךָ פִּיקְבֵּלָהּ וְלִדְלֶךָ יִכְתֵּב שְׁ בִּלָּא אֶלְפָּה.

25. סִי אֵל אֵל: אֵל חִסְדִּי אֵל.

26. סִי בְּצוּאֵר: בְּצוּאֵר חוּק.

27. בִּיאוּר: פִּירְשִׁתִּי סִימָה "עֵכְנָה" וְהִיא מֵלָה יְחִידָה וְכִסֵּל הוּא צֵד. — ר' יִוִּנָה בְּשִׁי

פִּים בְּאֵר הַמֵּלָה הָעֵרְבִית הַזֹּאת הֵם קִמְטִים שְׁנַעֲשִׂים בְּכַפֵּן הַאִישׁ חֲשַׁמֵּן וְהַאִשָּׁה הַשְּׂמֵנָה. 27

29. בִּיאוּר: מְנֵלִם כְּמוֹ מִקְלָם (= מִקְלָחִים) כִּי בְּאֶרְמִית יִפְאֵרוּ אֶת הַמֵּלָה כְּנֹון כְּמוֹ חֲסִין

חֲנַמִּין וְשַׁעֲוִין. וְאִסְרוּ וְלֹא יִסָּה לֵארוּץ מְנֵלִם רִיל שְׁלֹא יִתְנֹו לָהֶם כְּבוֹד וְלֹא יִקְבֵּל מֵהֶם דְּבַר.

30. בִּיאוּר: בְּרוּחַ מִי רִיל רִשְׁעוֹ.

31. בִּיאוּר: שִׁי הוּא הִדְבֵּר הַשׁוּהָ מֵאִסְרוּ וְאִשַּׁת מְדִינִים נִשְׁתּוּהָ [בְּנִי"א פִּן תְּשׁוּהָ לֹא גַם

אֶתָּה] אִסְרֵי אֶלְיִפוֹ שֶׁהִנְתַּעַתָּ לֹא יִאֲמִין בְּאִמַּת וְלֹא בְּדַבְרֵי הַשׁוּהָ וְהַיִּשָּׁר כִּי אִם יִאֲמִין בְּשׁוֹא וְיִשִּׁימְהוּ

תְּסוּרַת הַאִמַּת וְיִקְבֵּלוּהָ [בְּנִי"א מוֹסִיף: וְלִזֶּה נִכְתָּב שׁוּ בִּלָּא אֶלְפָּה]. — כֵּן פִּירֵשׁ גִּיב ר' יִוִּנָה

בְּשֵׁרֵשׁ שׁוּהָ. — וְעִינֵין מַה שֶּׁכָּתַב הַגָּאוֹן בְּתַחֲלַת הַקְּדוּמָתוֹ לִסִּי אוּרִד (דָּף 4) וְהוּא מְחֻזֵּק בְּשׁוֹא

וּמְנִיחַ הַשׁוּהָ וְעֵלֵיו נִאֲמַר אֵל יִאֲמֵן בְּשׁוּ וְגַר.

אונב אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא ינב עלי אהל אלכלד ואלעואם
אלחמלים אליהם.

20 אן אלכאמר טול אַיַאמה הו מנצרע ואחצא סני אלראהב
אלדי דכרת לה: 21 צות אלפוע פי אדניה ופי וקת אלסלאמה יאתיה
6 אלנהב: 22 מא יצדק אנה קד רגע מן אלפלאם חתי קד מאלעה
אלסיף: 23 והו נאיד פי טלב אלטעאם אין הו חתי יעלם אן קד היי
פי מכאנה יום טלאם: 24 יעתריה אלצר ואלציקה פתחדק בה כאלפלך
אלעדיד מחיט אלכרה:

געלט מלך הנא אלפלך והו מלל קולה וכל צבא השמים (מיא כיב ייט)
10 וכידור מלל כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כיב י"ח) פקאל אליפו כמא אן
אלפלך מחיט בכרה אלארץ כדאך החיט אלמאפת באלפאלם.

G 7 | אן אלכאמר | D מצרוע | B 4 קד דכרת | 6 תם יעלם | B 7 פיעתריה |
G מוחדק בה | G כאלפלך | O אלעתיד B אלאתיד

1. G תם קאל להם לברם אנאכוא (sic) אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא פוגב
עלי אהל אלכלד ואלעואם אלחמלים אליהם. ולא יקול אלקאיל לא אקבלה או תכון אלעאמה
תערפה הוד גיר ואגב בל יכונא אלנאקלין חכמים כקי אשר חכמים יגידו ויכון אלחאבעין
להם עואם לקי להם לברם. וקי ולא עבר זר יעני אן מא כאן גריב מן נאקלי כבר פלים ינח
לה אן יתוסס פי מא בינהם ויקאל לה אוגדיי מא נקלחה קיאסא או חסא אד כאן אלדי ינקלה
גאיוא אלא תרי אן אלכלאם פי אלאכבאר אלדי יוכן פיהא אהל זמאנגא הודא פי מללה כאן
אלסלף אלואליון עלי מה שרחנא. — G 9. ועכרת במלך עתיד לכידור כאלפלך אלעדיד ללכורה
פאומית באלכורה אלי מרכו אלארץ אעני מרכו אלפלך וגעלת מלך לקבא ללפלך לוגדי
אלנגנס חסמי צבא לקי את השמש [ואת הירח] ואת הכוכבים כל צבא השמים (דברים ד' י"ט)
פקלת למא גאן אן תכון אלנגנס צבא גאן אן יכון אלפלך מלך. פקאל אליפו כמא אלפלך
מחיט בכרה אלארץ כדאך החיט אלמאפת באלפאלם.

[בניא מוסוף הביאור: ולא יאמר האומר לא אקבלנו בלתי אם ידע אותו כל העם. זה אינו
ראוי רק יהיו המעתיקים חכמים כאמרו אשר חכמים יגידו ויהיה כל העם הולך אחריהם לאמרו
להם לברם נתנה הארץ. ואמרו ולא עבר זר בתוכם ר"ל לא יתכן שמה שהוא זר ממעתיקי
ההגדה יבוא בתוכם ושיאמר למעתיק המציאני בחקש או בהרגשה מה שהעתיקתו כאשר יהיה
הדבר אשר הוא מעתיק אפשרי. הנך רואה שהדברים בהגרות אשר חקרו בהם אנשי זמננו זה
חקרו גם כמו כן הקדמונים כאשר ביארנו]. — והרי"ק פי להם לברם לבעלי הקבלה לחכמים.
24. ביאור: פירשתי מלך גלגל והוא כאמרו כל צבא השמים (ר"ל כמו שהסמאות
נקראו צבא כן הגלגל המושל בס גקרא מלך) וכידור כמו כדור אל ארץ רחבת ידיים. ואמר
אליפו כמו שהגלגל סובב לכדור הארץ כן הצרות מסובבות את הרשע. [ניא כדור רוסו אל
מרכו הארץ כלומר מרכו הגלגל ושמי מלך כנוי לגלגל בעבור שמצאתי שהכוכבים נקראים צבא
ואמרתו כמו שיתכן שיהיו הכוכבים צבא כן יתכן שהיה הגלגל מלך]. — ועיין דברי ר' יונה
בש' כדר. והוא אמר שאפשר להרגם כמלך עתיד לכידור כמו שתרגמו הנאון בלי הזכיר שמו
ואמר על הפירוש הזה שראוי לקבלו עד שנמצא פירוש טוב ממנו. והראב"ע אמר על פירוש זה
שהוא רחוק והרי"ק פי גם כן: כמו הגלגל העתיד לסבב חמדי בלי יעוכב כן ירדפוהו צרה ומצוקה.

12 חתי מא יאכדך מנה קלבך ומא תולאה עינאך: 13 אד תרד עלי אלמאיך גצבך ותכרנ מן פיך כלאמא מנכרא:

סקאל לה מא הנאף אלה ויהך ולא מא תועד בה מן עקאב חין תרד גצבך עלי רבך בכלאם תקולה הו קי' כי השיב אל אל וגו'. ורוח נצב מלל אנה אלך מרוחך (תהלים קלי"ט ז').

5

14 מא אלאנסמן חתי יזכו או יצלה מולוד אמרא: 15 הודא מקדסיה לא יתתקהם מתלה ואהל אלסמא לא יזכו ענדה: 16 פכיף אלמכרה אלעאצי אמר שארב אלגור כאלמא: 17 אסתמע פאני אנכרך ואלדי ראיתה אקצה: 18 אלדי אלחכמא יכברון ולא יכתמון מא נקלוה מן אבאיהם:

10

קולה אשר חכמים יגידו בעד קולה וזה חזיתי ואספרה יעני אן אלעלם אלצחיה יכון עלי צרבין אמא במשאהרה הו קי' וזה חזיתי ואספרה ואמא בכבר צארק הו קי' אשר חכמים יגידו ודלך בארתסאע אלפן ואלתואשי לקי' ולא כהרו מאבותם.

19 להם וחדרהם יב אן יסלם אלבלד ולא יגוז אנגבי פי מא בינהם.

DO 1 O G לא תולאה | B 2 אלי אלמאיך | 3 (סקאל) בכי פקאלוא | B 7 קדוסיה O קדוסיה | O G לא יותקהם B לם יותקהם | Q 8 אלמכרוה | D 14 אן תסלם אלבלוא O מלארק.

4-3. G קאל לה ויהך מא הנאף אלה ולא מא תועד בה מן אלעקאב חתי תרד

גצבך עלי רבך בכלאם תקול הו קי' כי השיב אל אל רוחך. | 11-13. G וקאל אשר חכמים יגידו בעד מא קאל קבלה וזה חזיתי ואספרה אעלמנא בולך אן אלעלם אלצחיה כאלשי יכון עלי צרבין אמא במשאהרה כקי' וזה חזיתי או בכבר צארק פי מא קאל אשר חכמים יגידו וקולה ולא כהרו מאבותם ירד בולך אן יכון כבר כל סבקה תגלחה ען סבקה מתלהא.

12. פי הפסוק: עד שלא יוכיח לך סמנו (כלומר מדבר הנחוסות אל שהיה נעלם ממך) ולא תשענה אליו עיניך.

13. ביאור: אמר לו אליזו אוי לך איוב לא תירא האל ולא מה שיעד מן העונש כי תשיב כעסך אל אלהיך בדברים שתדבר. וסעם רוח כעס כמו אנה אלך מרוחך (עי' פי' ר' יונה כשי' רוח ופי' הראב"ע: רוחך כעסך כמו כל רוחו יוציא כסיל).

15. פי' ושמים: ויושבי שמים. — ועיין או"ד תחלת הסאמר החמישי ובמאמר הששי (דף 194).

16. פי' נאלח: פושע. וכן פי' בתהלים י"ד ג' נאלחו משעו בו.

18. ביאור: אמרו אשר חכמים יגידו אחר שאמר וזה חזיתי ואספרה ר"ל שהיריעה השלמה תהיה על שני דרכים או בהרגשת החושים וזה אמרו וזה חזיתי ואספרה או בהגדה נאמנת זה אמרו אשר חכמים יגידו והוא כאשר ירחיקו מההגדה סתם כמות]. — עיין מה שכתב הגאון כהרו מאבותם ר"ל שכל כת המגידים העתיקו ההגדה סתם כמות]. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לסי' או"ד (דף 15): ואחר כן אמת לנו הסאמרים הצדיקים שהם אמת כאמרו אחך שמע לי וגו' ויש להם תנאים כבר ביארנום בפירוש אלה הפסוקים במקומם.

19. ביאור: אמר שכאשר העתיקו חכמים ונבונים את ההגדה סתמיים יושבי המדינה ועמי הארץ להאמין להם (וכן פי' הפסוק: להם לבדם ראוי שיושלם הארץ ולא יעבר זר בתוכם)

מו.

1 פאנאב אליפז אלתימני וקאל: 2 אחכים יבתדי מערפף והי באטלה או ימלא קלבה ממא הו כריח אלקבול:
 הדה אלהא מלל הא החפץ אחפץ מות רשע (יחוקאל י"ח כ"ג) והו ינפי
 אן יכון אלנאסאן בהדה אלצפה ואמא רוח באטלא סמלל קול' והנביאים יהיו לרוח
 5 (ימיה ה' י"ג) רוח צה שפיים (שם ד' י"א) רוח מלא מאלה (שם ד' י"ב).
 3 או יעפ בכלאם לא ירבח פיה ואקואל לא ינתפע בהא: 4 ואנת
 איצא תפסך אלתקוי ותנקץ מן אלבלת בין ידי אלטאיק:
 שיחה הי מלל אשפך לפניו שיחי (תהלים קמ"ב ג') ומעני קולה אף אתה
 תפר יראה יריד אנך יא איוב אדא סמעוך אלנאס תקול יולם אלצאלח וינעם עלי
 10 אלמאלח כמא שא והו כתיב מנהם פי אלתקוי.
 5 אד ידל קולך עלי דנכך ותכתאר נטק אלכבתא: 6 פקולך
 יפלמך ולא אנא ונטקך ישדה עליך: 7 אאויל אלנאס אנשית או קבל
 אליפאע בדי בך: 8 אבסראיר אללה תסמע ותנקץ אלחכמה אלי
 ענדך: 9 מא תערף ולא נעלם בה או תפהמה ולים הו מענא: 10 בל
 16 דו אלשיב ואלכהל פינא ומן הו אכבר מן אביך סנא: 11 אקליל ענדך
 תואעד אלטאיק או הו אמר כפי ענדך:
 תנחומות תואעד מלל הנה עשו אחיך מתנחם לך (בראשית כ"ז ט"ב).

D 1 אלחכים | B Q 2 כריח אלקבל | B 6 צרת אנת תפסך | D O 7 אלגת |
 G 13 בודי בך | D 14 וליס נעלם | B 16 ואלכחול | ומן הו O חסר.

8. G אף אתה תפר יראה אי ליס חוהא (?) תכשע מנה ותגרע שיחה אלצלה
 ואלרגבת. | 17. G תנחומות תואעד לאמ כפי.

2. ביאור: תהא אשר במלת תחכם הוא כמו הא במלת החפץ אחפץ מות רשע והוא
 ירחיק שיחיה האדם בזה התואר. ומעם רוח בסל והוא כמו והנביאים יהיו לרוח רוח צה
 שפיים רוח מלא מאלה.
 4. ביאור: שיחה היא כמו אשפך לפניו שיחי. ומעם אמרו אף אתה תפר יראה ריל
 כאשר ישמעו אותך בני אדם אמר שהאל ייסר הצדיק ויטיב לרשע כאשר ירצה ריבם מהם
 ימאסו את חיראה.
 11. ביאור: תנחומות הוא כמו הנה עשו אחיך מתנחם לך (ומעמו יעוד והתראה
 ואמירה בלב לעשות דבר וכן תרגם הגאון בבראשית ו' ו יכתם ה' תואעדהם אללה' ושם ו' ו
 נחמתי תואעדהם' ושם כ"ז ט"ב תרגם מתנחם לך כמנואעד).

19 חתי תסחק אלמיאה הנארתה ותנרֶק נבאתה ותראב ארצה
כדאך רנא אלאנסאן אבדת:

קאל ספיחיה והו יריד גמיע אלנבאת מתל כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה
יג י') והו יריד גמיע אלננס ומתלה כי הרנך הנפת עליה (שמות כ' כיה) והו יריד
5 גמיע אלחריד.

20 במא תנאהיה אלי אלגאיה פידהב תם תגיר וגהה פתמרדה:

21 פאן כתרו בנהה לם יעלם ואן קלו לם יפהם: 22 לכן בדנה יוגעה
ונפסה עליה תחון:

יעני אן אלמית לא יעלם בשי מן דלך כל משנול בחסאבה ועדאבה ואונאעה
ואחזאנה. וגרץ הדה אלמקאלה קד רכנאה פי דרג אלשרה פלא נטיל באעארתהא. 10
D 1 תם תסחק | O 6 ותמרדה.

אלאנסאן בנבל ואקע יעני גבל כאד יקע. : 3—5. G. וקולה ספיחיה יומי אלי גמיע אלנבאת
דכר אלכעך והו יריד אלגמלה. 9—10. G. וגרצה פי קולה יכברו בניו אך בשרו אן אלמית
ועלי אנה בעד כותה לא יעלם מא יכון פי אלדניא ולא מן אמר בניה פאנה משנול פי שגל
בפסה והסאבה ועדאבה ונאונאעה ואחזאנה. ואלמכרו מן הוא אלפצל ללגאב דו קול איוב
ישליו אוהלים לשודדים ודלך אן צופר חין קאל לה אן אלצאלח אלדי קלת אנך שאהרתה
כולמא לים הו עלי אלחקיקה צאלח ואנסא יתפאהר באלצאלח קאל פי נפסה הוא מדאפעה
מתנהה תמצי להם מעי לאן פי אלנאם מן יפהר אנה צאלח וליס בצאלח ולכני אדע הוא
אלאחתגאנז ואחנה בעעמה אלפאלמין לאנהם חנינד לא ימכנהם אן יקולו לי אלפאלמין לא
יראיי אלנאם באלפלם וליס בפאלם עלי אלחקיקה או לים מתל הדה פי אלעארה פלדלך קאל
ישליו אוהלים לשודדים ויצף ג' אנואע מן אלעצאה שודדים והם אלפאלמין פי אליאמואל ומרגזי
אל והם אלפאלמין מרתכבי אלכבאיר ואשר הביא אלוה בידו [הם אלכפאר באללה תע] וקאל
הוא נשאהר הדה אלג' צנף כנעם עליהם.

19. ביאור: אמר ספיחיה והוא רוצה כל הצמחים כמו כי כוכבי השמים וכסיליהם והוא
רוצה כל הכוכבים וכסוהו כי הרבך הנפת עליה והוא רוצה כל ברזל [גיא מוסיק: זכר מקצת
הדבר והוא רוצה כלל]. — ועיין פי הרמ"ק: הצמח בלי זריעה קרוי ספיה. — את הדבור
הזה אבנים שחקו מים הזכיר הגאון בפירושו לספר יצירה (פרק ב' הלכה ה' ופרק ג' ה' ב')
כמשל ללשון הפוך כי מעטו מים שחקו אבנים ועיין מה שכתב הראב"ע בספר מאונס בשער
היוצאים (דף מה).

20. פי הפסוק: במה שתגיעוהו אל התכלית וילך לו אחר כן תשנה פניו ותשלחנו.

21. פי יכברו ירבו ופי יצערו ימעטו.

21—22. ביאור: וכונתו באמרו יכברו בניו אך בשרו וגו' שהמת אף על פי שלא ידע
אחרי מותו מה שנהיה בעולם הזה ולא ידע מאומה מדברי בניו בכל זאת הוא עסוק בעסקי
נפשו ובחשבונו ועגשו ומכאוביו ואבלו. [גיא ר"ל שהמת לא ידע מאומה מזה אבל הוא עסוק
בחשבונו ועגשו ומכאוביו ואבלו. וכונת הפרשה הזאת כבר זכרנוה בתוך דברי הביאור ולא
נאריך בשנות דבריו]. בס' ארד מאמר ו' (דף 206) הזכיר הגאון כי רבותינו ד"ל סבכו על
פסוק זה דין קבר או חבוט קבר (עיין שבת דף ק"ב.)

כפי ג' יש בסוף הפרשה דבור ארוך על כונת כל הפרשה ומה שיוצא ממנה למענה
והדבור הזה נמצא בכ"י O בחילופי פרטים בביאור לפסוק ו' מסומן ו"ב וכבר בא למעלה במקומו.

16 תדעו בי פאניכך תעמי צניעתך מא כאן ישחאק אליה:

קאל איוב מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו רבי אלי אן יגי אנלי ווקת מציי פתדעו בי אלי אלדארה פאניכך ותעטיני] אלדי אנא צניעתך מא כנת משחאקא אליה לאן [פי] קי למעשה יריך תכספ לא ינעמף הדיא אלשוק עלי רב אלעאלמין 5 בל עלי אלצאלחין אלדי יעטיהם מנאהם כקי' הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו (ישעיה מ' י') וכאלקול פי תכספ כדאך אלקול פי ישמח ה' במעשיו (תהלים קיד ליא) אנה מנקול מן צפתה אלי אלמלוקין מלל שמחו צדיקים בה' (שם ציו י"ב) ישמח צדיק בה' (שם סיד י"א) חם קאל.

16 סכיף אללאן תחצי כטאי ולא תחפס חינא עלי דנבי:

הדיא אלקול מנה באב תחנן יקול יא רב אדא כנת לי עלי הדיא אלועד ואנת 10 תפי במא תעד סכיף תולמני פי הדיא אלדאר וכאנך אנמא תחצי עלי כטאי או כאנך תתאלו עלי דנובי הו קולה ותמפל על עוני אלדי הי דנוב אלצבא לקי עונות נעורי (איוב י"ג כ"ו) בל אשפיני וארחמני חתי תכון קד אנעמת עלי פי אלדארין הדיא אלמעני פי ספוק חתום בצרור פשעי אלדי בעד הדיא.

17 וכאן גרמי פי צרה מכתומה וכאנך תאולת עלי דנבי: 18 ולכן

אלנבל אלואקע יסקמ ואלצואן יתקל מן מוצעה:

מלל אלנאמאן בבל ואקע יעני גבל ואהי יריר אן יקע.

1 B Q צנעאתך | B D מן כאן.

2-8. G. קאל מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו אלי אן יגי אנלי ווקת מציי . . . בל עלי אלצאלחין אנה יעטיהם מנאהם כקי' הנה שכרו אתו. חם קאל כי אתה צעדי תספור. 10-14. G. הדיא מנה באב תחנן קאל יא רב אדא ועדתני [ג]אנת תפי סכיף תכאלפני פי הדיא אלדאר וכאנך . . . הו קי ותמפל אי כאנך תאדני כדנוב אלתי הי דנוב כאלאסם לא כאלמעני לקי ותרושיני בל אשפיני . . . פי אלדארין. | 17 G. וקי הר נופל ובל מלל

פירוש אבל הוא באר בו שהאל ית' יכול להחיות המתים וכבר יעד שהוא יקרא להם ויחיה אותם וישיב להם לאסרו כל ימי צבאי איחל (ועיין פי' הרו"ק: ואין זה כסירה בתחיית המתים כי הוא ספר תולדות האיש שאין זה בסבעו אך ביכולת הבורא ית' שמו לא דבר.) 15. ביאור: אמר איוב כל ימי היותי בעולם הזה איחל ואקוה שיבוא קצי וזמן חליפותי ושחקרא אוחי אל העולם הבא ואכני אעך ותתן לי שאני מעשיך מה שאכסוף לו כי באמרו למעשה יריך תכסוף לא תחזר התשוקה אל אדון העולמים כי אם אל הצדיקים אשר יתן להם האל תאותם כאמרו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו. וכמעט תכסוף כן מעט ישמח ה' במעשיו שהוא נעתק מתואר האל אל הברואים כמו שמחו צדיקים בה' ישמח צדיק בה'. -- ועיין זכר ספוק זה בענין תחיית המתים בספר אר"ד סוף סאמר ו'. 16. ביאור: זה המאמר דרך תחנונים. אמר איוב אלהי כאשר יעדתי בזה ותעשה מה שיעדת בו איך תכאיבני בעולם הזה כאלו הספור צעדי וכאלו תפתר עונותי כבוונה רעה הוא אמרו ותמפל על עוני והם עונות הנעורים כאמרו ותרושיני עונות נעורי [ג]א כלוסר כאלו תוכיחני על מה שיש עליו שם עון ואינו עון]. ואולם רפאני ורחם עלי עד שתהיה מטיב לי בשני העולמות. זה מעט ספוק חתום וגו' שאחר זה. 18. ביאור: דמה את האדם להר נופל רצונו לומר הר נבקע תרוצה לנפול.

אלשנרה קד ינקטע ענהא אלמא וקר תצמר ותכאר אן תנף פארטא עאורהא אלמא
ואלענאיה כתירא מא תעיש ותכרנ תמרא וליס כדלך אלאנסאן.

- 8 אן שאך פי אלארין ענצרהא וכאר אן ימות פי אלטראב
סנכהא: 9 פהי מן ראיחה אלמא תפרע ותמד ערוקהא מתל גרם גדיד:
10 ואלמר אדא מאת פקד אנכדר ואלאנסאן אדא תופי אין הו מנהא: 5
11 וכמא ידהב אלמא מן אלבחר ואלנהר ינף וייבס: 12 כדאך אלמר
אדא אנצנע פי אלקבר לא יטיק אן יקום ואלי בלי אלסמא לא יקדרון
אן יסתיקסון ולא ינתבהון מן סנתהם:
לם יקצר איוב תעניז אלבארי תע' ואמא קצרה תעניז אלאנסאן וצעפה ען
10 אלנהוש מן צרעה הו קולה ואיש שכב וגי.

- 13 פליתני פי אלתי כזנת פכאן יסתרני אלי אן ירגע גצבך עני
פתנעל לי רסמא ותדכרני: 14 ומע תעבבי אדא מאת אלמר איטיק אן
יעיש פאנא מול אימא נצבתי אצבר אלי אן יאתי מצי:
לם ידע איוב קולה מהמלא אעני אולו מים ואיש שכב כל קד שרח פיה אן
אללה עז וגל קאדר עלי אחיא אלמותי וקר ועד כאן ידעו בהם ויהיהם וינעם עליהם 15
לקי כל ימי צבאי איחל.

8 O אן שאך פי אלהראב | 5 BD אנכדר | 7 O אדא אנצרע | Q לא יקר B אן |

יקום מנה | 13 O פאנה.

תצמר ותכאר אן תנף פארטא עאורהא אלמא תעיש ותכרנ תמרא ומא אלחיון כל'ה או
מאת ליס לה חילה יטיק בהא אן יעיש מן דמתה או ישא אללה עז וגל ולדלך קאל וגבר
ימות וגי ובתלה צב אלמא אלגארף מן אלבחר כדלך הו כקר' אולו מים מני ים. 9. ולם יקצר
איוב כדאך תעניז אלבארי מן אחיא אלמותא לאכנה יקצר תעניז אלאנסאן וצעפה.
14—15. G ומא קיל דלך מהסל[א] כל קד שרח פיה אן אללה עז וגל קאדר עלי אחיא
אלמותי ידעו בהם ויחיהם וינעם עליהם לקי כל ימי צבאי איחל.

ובתחת למעלה התי גם כן בכל זאת טוב הוא בחכנתו מכני אדם כשער תקות חיי העולם
הזה וזה שחנף בהכרת ממונו המים יבול וכמעט ייבש וכאשר ישובו אליו המים ישוב העין
לחיות ויעשה פרי אבל האדם אינו כן [ביא אבל כל חי כשמת אין בו כח אשר בו יוכל לחיות
מעצמו אם לא שירצה האל ית'. ולזה אמר וגבר ימות וגי. וכמו זה הוא השפך המים השוטפים
מן הים כאמרו אולו מים מני ים].

8. פי ימות: כמעט ימות.

9. פי ועשה קציר כמו נפע: ותשלח שרשיו כנטיעה חדשה.

10. פי ואיו: איה הוא מהדברים ההם (כלומר הנוכרים בעץ).

12. ביאור: אין כונת איוב לומר שאין זה ביכולת הבורא ית' כי אם כונתו שאינו

ביכולת האדם ושחלש הוא מתקין כמשכבו.

14. פי הפסוק: ועם תמיהתי היוכל גבר לחיות אם ימות אני כל ימי צבאי איחל עד

בוא חליפתי (כלומר מיחתי). — ביאור: לא עזב איוב את מאמרו ר"ל אולו מים ואיש שכב בלי

יד.

1 אלאנסאן מולוד אלנסא אלקציר אלעמר אלכתיר אלרגז:
 2 או כנואר טלע תם אנקצה או יהרב כאלטל ולא יקף: 3 אלי הדא
 צרפת ענאיתך או מתלי מן תדכלה אלי אלחכם מעך: 4 פאמא אן
 ימות והו יגעל אלטאהר מן אלנגם גיר מנפרד: 5 או יבתר עמרה או
 6 יבלג אחצא שהורה אלדי ענדך פקד געלת לה רסומא לא יקדר
 יתגאווהא:

אמא קולה מי יתן טהור מטמא וגי' אם חרוצים וגי' סאן דלך מן צפאת צעה
 אלארטי וקלה חילתה וקצר עמרה קאל יא סדי אתחאכם מן הו בהוא אלחאל אמא
 אן ימות צנירא והו יפן אן אלטאהר ואלנגם שי ואחד פיה קאל מי יתן טהור וגי'
 10 והוא כקול יונה ען נינה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו (יונה ד' י"א) כדאך
 קאל איוב אשר יתן טהור מטמא לא אחד או יתרים סי וסט עמרה והו שאב סיציר
 מבתורא ופיה יקול אם חרוצים ימיו או יכמל אחצא שהורה וכס הי ומקדארהא ופיה
 יקול מספר חדשיו אתך פמן הו באחד הדי אלני מנאול כף ענה אלאמך ואפאתך
 הו קי' שעה מעליו וגי'.

15 6 סכף ענה אלי אן יתנאהי ויסתופי כאלאגיר יומה: 7 לאן
 אלשגרה מוגוד לה רגא וקד תקטע תם תלף ופראזהא לא תנתהי:
 יריד אן אלנבאת ועלי אן דרגתה פי אלרתוב דון דרגה אלנאסקין ודון דרגה
 אלחיואן איצא פאנה אצלח האלא מן אלנאם פי באב רגא חיוה אלדניא ודלך אן

B 2 כנואר . . . ויהרב . . . | D 3 מן ידכל אלחכם מעך | Q 4 מע אלנגם |
 B 5 רסמא | (יקדר) O חסר.

45,2-44.18 G פי אלחיוה אלדניאה ודלך אן אלשגרה קד ינקטע ענהא אלמא סרה וקד

הביא פי הגאון בזה הלשון: ורבינו סעדיה דל ע" בטר מענין ככל או עץ שמישימים בו רגל
 האסורים שקרין ציפו והוא מלשון רזיל סרן ובערבי קרין לו אלקורמא (ציפו = oippus,
 אלקורמא = אלקרמא).

1. חיבר פסוק זה עם הקודם לו וחיבר אליהם כמלת או גם את הפסוק שאחריו.
3. פי פקחת עיניך: השיבות השגחתך.
- 4-5. ביאור: אמרו מי יתן טהור וגי' אם חרוצים וגי' הוא מתארי חלישות האדם ומיעוט יכלתו וקיצור חייו. אמר איוב אדוניי החבוא במשפט עם מי שהוא בענין זה והוא או ימות כשהוא קטן ויחשוב שהטהור והטמא אחד הם ובו אמר מי יתן וגי' וזה כמאמר יונה בנינה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו או שימות בחצי ימיו והוא נער ויחיה נכרת ובו אמר אם חרוצים ימיו או שישלים מספר חדשיו ושיעורם ובו אמר מספר חדשיו אתך יומי שהוא נתון באחד משלשה העינים האלה מנע ממנו יסוריך ומכותיך הוא אמרו שעה מעליו וגי'.
7. ביאור: ר"ל שהצומח אף על פי שבמדרגות המעלות מעלתו מתחת למעלת המדברים

חואיני מן קי' לעשות דרכו (שופטים י"ז ח') ו-ן קול גלאם שאול אולי יניד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה (שי"א ט' ו') ולם יכוננו מסתקרין אלי אלנבי לאצה פי מערפה אלטריק.

16 והו איצא לי מגית לאנה לים ידכל מראי בין ידיה: 17 אסמעו כלאמי סמאעא וכברי ידכל פי אדאנכס: 18 הודא אלאן לו צפפת פי 5 אלהכס לעלמת אנני אזכו: 19 ולו כאן הו אלדי יכאצמני לכנת אלאן אמא אמסך ואתופי.

יעני לו אלתאר אן יתאכמני לכנת אפעל ואחדה מן [אתנתין] אמא אן אמסך ואחרכה יתלני לקי' בי עתה אחריש ואנוע או אמלכ אליה ואתצרע.

20 ואמא אקול כלתאן לא תצנעהמא מעי בהדא חינויך מן 10 רחמתך לא אנהנב: 21 אפתך אבעד עני והיבתך לא תהולני: 22 ואדעני אלי אלמאעה אניבך או אדעוך פתגיבני:

סאלה שיין אהדהמא אצראף היה אלמראין לקי' כפך וגוי ואלאזר יכאמבני אמא באמר וגוי מן ענדה סאנתהי אליה או במסאלה חאנה פיסתגיבי לי פיהא.

23 וכס לי דנוב וכמאיא ערפני גרמי וכמיתי חתי אנתהי: 24 ולא 15 תחגב רחמתך עני ותחסבני כעדו לך: 25 אתרהב מן הו כורקה מנדפעה או תכלב מן ישבה קשא יאבסא: יעני אלאנסאן אלדי ישבה עלה נרף וקש יבש.

26 אד תכתב עלו כלאמי ותעאקבני בדנוב צבאי: 27 ותציר עלי אלמצאד רגלי ותחפס גמיע טרקי ועלי כטא רגלי תרסס: 28 והו 20 כאלעפן יבלי או כתוב אכלה אלעה:

O 5 לא ידכל | O 11 אפאתך | B אבעדהמא Q אבעדהא | O 12 אנבך . . .

פתגבני | B 16 לעדו | B 19 ותציר אלמצאר עלי רגלי | D תרסס | D והו כלעפא.

צרכי מן אמרו לעשות דרכו וממה שאמר נער שאול אולי יניד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה והם לא נצרכו לנביא בדעת דרכם בלבד. (גם ר' יונה בש דרך פי' לעשות דרכו בשופטים י"ז לעשות צרכו וכן תרגם הגאון ואחריו ר' יונה כשרש הנזכר מעשות דרכיך בישעיה נ"ח י"ג חתאנתך או חואינד").

19. ביאור: כלומר לו חפץ לשפטי הייתי עושה אחת מסתים או שאחריש ואניחחו להמיתני או שאדרוש אליו ואכנע לו [ואומר אך שחיס אל תעש וגו].

20. פי' ספניך: מרחסוך.

22. ביאור: שאל ממנו שני דברים האחד שיסיר החלאים האלה וזה אמרו כפך מעלי הרחק והשני שידבר אלי או בצווי ואזהרה מאתו ובוה אניע אליו או אשאל ממנו דבר צורך והוא יענני בו.

25. ביאור: ר"ל האדם הדומה לעלה נרף וקש יבש.

26. פי' מרורות כריו ופי' ותורישני ותענשני. (וכן פי' מלת מרורות ר' יונה בספר החשנה בשרש מר ובספר השרשים בשרש מר).

27. הוראת מלת "מצאר" או "מצאר" או "מצאר" שבה תרגם סד אינה ברורה והרשב"ץ

יג.

- 1 הודא קד ראת עיני דלך אנמע וסמעת אדני ופהמתה:
 2 כמערפתכם ערפת אנא איצא ולם יקע עני ישי ממא מעכם: 8 לכני
 אסאל אלכאפי ואריד אסתקבאל אלטאיך: 4 לבנכם מתאולו אלבאמל
 ואטבא אלמחאל גמיעכם:
 5 מי טפלו עלי שקר (תהלים קי"ט ס"ט) ותטפל על עוני (איוב י"ד י"ו).
 6 ליתכם אמסכתם אמסאכא פכאן דלך לכם חכמה: 6 אסמעו
 יא קום עשתי ואנעתו מכאצמתי לכם: 7 הל אלי אלטאיך תנסבון
 אלגור או תכלמונה בארב: 8 או הל יחתאנן אן תחאבונה או תצמון
 לה: 9 והל תמיב נפוסכם אן יסתבריכם פיגדכם אן כמא יסבר
 10 באלנאס תסכרון בה: 10 או ליובככם עלי מא תחאבון אלוגה פי אלסר:
 11 אלא אן חמלתה תהולכם ופועה יקע עליכם: 12 פיעיר דכרכם
 ממאתלא ללרמאד וטהורכם כטהור אלמאין: 13 אמסכו עני חתי
 אתכלם אנא ויגזו עלי מא כאן: 14 עלי מא דא אנהש לחמי כאסנאני
 מן אלאלם ואציר נפסי פי כפי מן אלרעב:
 15 יקול לו כנת טאענא עליה פעלי מא דא כנת אחתמל הדיה אלאלאם אלתי
 תכאדני אן אנהש לחמי מן שד'תהא לולא אן אמאנתה פי קלבי ובידה נעם ולו
 קתלני איצא לצברת לה הו קו' הן יקטלני.
 16 ולו קתלני לצברת לה ופי חואיגי לאסתקבלתה:
 יעני מהמא ערצת לי מן האנה פליס לי סואה עלי סאיר אלאחואל ודרכי
 D 1 (ראת עיני) ראת פי | O גמיע דלך וסמעתה | D 8 מתאולין | B 6 יא ליתכם |
 (פכאן) B כאן QD פאן | BD 7 הל לטאיך | B 9 אנפסכם | (אן) OQ חסר | O 10 או
 יובככם D איובככם | B 14 נפסי בכפי | B 18 אסתקבלה.
-
- 4 ביאור: טפלי שקר כמו טפלו עלי שקר ותטפל על עוני (חרגם מלת טפלי וכן לקמן
 ותטפל במלת "תאול" אשר הוראתה באר ופטר בכלל ובאר כבוונה רעה בפרט).
 8. פי הפסוק: וכי צדיק הוא שתשאו פניו או שתריבון בעבורו. בלשון זה הביא
 הרשב"ץ פי הגאון.
 12. פי הפסוק: והיה זכרוכם נמשל לאפר וגיבכם כגבי חמר (וכן פי' ר' יונה בסוף
 ש' משל. והרמ"ק פי' גם כן בלשון זה: זכרוניכם יהיו לפני השם נמשלים לאפר כענין כל הגוים
 יהיו כאין נגרו והפך זה זכר צדיק לברכה).
 13. פי' ויעבר עלי מה ויעבר עלי מה שהיה (ועיין ר' יונה ערך מה).
 14 ביאור: הוא אומר אלו הייתי רב עמו על מה אשא היסורים האלה אשר מפני
 חזקתם כמעט אשך בשרי לולא שאמונתו בלבי. ואמנם לו יקטלני בידו גם כן איחל אליו הוא
 אמרו לו יקטלני וגו'.
 16 ביאור: ר"ל בכל צורך שיקרני אין לי זולתו לבוא לפניו בכל ענין. וסעם דרכי

18 יעלמון אן מעה אלחכמ'ה ואלנברו'ה ולה אלמשור'ה ואלפ'הם:
 14 קד יהדס שיא פלא יבני יגלק עלי אמר פלא יפתח לה: 16 וקד יחכס
 אלמ'אה פתיבס וקד יטלקהא פתקלב אלארץ: 16 מעה אלע'ז ואלפקה
 ולה אלעלם באלסאהי ואלגאלט: 17 אלמס'ר באלחכס אלמשורין
 מסלובין ואלקצ'א'ה יהגו: 18 ורבאמאת אלמלוך ח'להא ורבט מיזארא 5
 פי אחקאיהם מכאנהא: 19 אלמס'ר אלימ'ה מסלובין ואלאצעאב
 יז'פ'הם: 20 אלמזיל נטק אלדרבין וראי אלמשיא'ך יאכ'ד מנהם:

נאמנים הם אלפצחא אלדרבון פי עלם אללנה' מי מימיו נאמנים (ישעי' ל"ג ט"ז).

21 אלסאפך אלזארא עלי אלנבל ומנאמק אלמצלאב קד ח'להא:
 22 אלמג'לי אמורא הי אעמק מן אלטלאם ומכר'ג אלי אלנור אלנואבס: 10
 23 אלמזי'ג אלקבאיל ת'ם יבידהם וסאמח אלאמס ת'ם יס'ירהם:
 ומעני קו' שושח לגוים וינחם אן אלג'לק ח'תמא סארוא פצל אלה עליהם
 ורוקה להם מכסופ.

24 אלמזיל עלם רוסא אהל אלארץ חתי יצל'הם פי תיה לים
 15 במטריק:

מעני ד'לך הו יקול אן יעלם ען האולי אנהם צאל'ין לא אן יחכס עליהם ב'ד'לך.

25 חתי יצירוא יג'סון פלאמא לא נור ויג'עלהם צאל'ין כאלסכראן:
 יעני אנה יח'ירהם פי אמור דניאהם לא דיננה ומתלה קו' והיית ממשיש
 בצהרים (דברים כ"ח כ"ט) ה' מסך בקרבה רוח עועים (ישעי' י"ט י"ד) ואשבאה ד'לך.

O 3 פתקלב פי אלארץ | O 6 ואלצעאב | 7 אלאשיא'ך | O 9 אלצלאב D אלאצעאב
 | D 10 סן אלנואבס | O 11 אלמכ'ת'ר | D יבידהא.

ראשון (דף 65): והספרים כבר חברו הידוע בשכל אל המוחש בסבע באמרו הלא און וגר
 ביששים חכמה וגר).

16. פי לו שונג ומשגח: לו הידיעה בשונג ותועה (וכן פי הרמב"ע הוא ידע שגגתו
 של אדם).

17. פי מול'ך: מול'ך בגורתו.

20. ביאור: נאמנים הם צחי שפה ואשר בינתם צללה בחכמת הלשון כמו מימיו נאמנים.

22. פי עמקות מני חשך: דברים שהם יותר עמוקים מהחשך. — פסוק זה הביא
 הגאון בפירושו ל'ס' יצירה בתחלת התקדמה לראיה על שמעשה אנשי המחקר בגלותם עמוקות
 רומה למעשה חבורא.

23. ביאור: ומעם אמרו שושח לגוים וינחם שחסד האלהים על בני אדם בכל מקום
 שהם תולכים וידו להם פתוחה.

24. ביאור: הוא אומר בזה שהאל יודע באלה שהם תועים לא שיגור עליהם שיתעו.

25. ביאור: ר"ל שהוא יעשם נבוכים בדברי העולם תזה לא בדברי תורה. ודומה לו
 אמרו והיית ממשיש בצהרים ה' מסך בקרבם רוח עועים והרומים לזה. — עיין מה שכתב הגאון
 באר"ד בסוף המאמר הרביעי (דף 160) על דבר המניעה מתקנות העולם וטובותיו.

7 ולו אמכן אן תסאל אלכהאים לדלתך ומאיר אלסמא לאכברך:

היא תבאלני מי אלכלאם ויעני לו אנמקת אלכהאים לאכברת בולך והיא מתל
קו' אם אסק שמים שם אתה (תהלים קל"ט ח') ובולך [וחש] אלארץ ומסך אלכחר
הו קו' או שיח לארץ וגו'.

8 או תבט לוחש אלארץ לדלך ומסך אלכחר לקץ לך דלך:

9 לאננה מן למ יעלם פיהם אנמעין אן קדרה אללה צנעת הדה
אלאמור: 10 אלדי פי ידה נפם כל הי ורוח בך כל אנסאן: 11 אלא
אן אלסמע כמא ימתחן אלכלאם וכמא ידוק אלחנך אלטעאם: 12 כדאך
פי אלכהול אלחכמה ופי דוי מול אלעמר אלפסה:

10 ועל איוב אלפסוק אלאל מן הדין אלפסוקין מתאלא ואלתאני ממטולא עליה

קאל כמא אן אלנפס נדהא אדא קצרת אלוקוף עלי אלאלואן ועלי אללאשכאל פועת
אלי אלנפך ואדא קצרת מערפא אללאצואת נמעת קתהא אלי אלסמע ואדא המת
ברוק אלסעום פועת אלי אלחנך כדאך נדהא אדא אכדת פי חמיזו שי צמת קתהא
ונמעתהא אלי אלעקל פעלמנא אן ללעקל פעלא צחיחא כפעל אלנפך ואלסמע
15 ואלשם וסאיר אלוואם. פמנהא נעלהמא קרינין קאל הלא און בישישים חכמה
ואכתצר עלי אלישישים דן אללאנשים לעלמה אן אלחכמה תחתאני אלי ומאן פי
אכתסאבהא תם קאל פחכמה הי בהדה אלחאל מן אלצהה כצהה עלם אלוואם
ואלצורואת הי אכרת לנא ושהרת אן אלבארי תע' לה אלחכמה ואלנברוה קכו'
עמו וגו'.

1 Q לתדלך | B 6 או תנא | B 6 כל הדה אלאמור | 17 (כצהא) ככ" נצחהא.

אלוהם בידם. — ביאור: היוצא מן הפרשה הזאת להיות מענה מאיוב הוא הפסוק הזה. אחרי
אשר אמר לו צופר הצדיק אשר אמרת שראיתו ביסורין איננו צדיק כאמת רק הוא מראה את
עצמו צדיק עוב איוב דרך התכח כזה והחל להתכח כמכות בעלי חמס כי הם אינם מראים
עצמם בעלי חמס כפני בני אדם כי אין זה מן המורגל. ולזה אמר ישליו אהלים לשודדים.
וספר שלשה מיני פושעים: שודדים והם החומסים ממון. ומרגיזי אל והם המיזידים העוברים עברות
חמורות. ואשר הביא אלוה בידו הם הכופרים כאל יתבי. ואמר אנחנו רואים שלשה מינים אלה
שמוב להם.

7. ביאור: זה הפלגה כדברים ורוצה לומר אלו נתן הדבור לבחמות הגידו לך זה זה
דומה לאמרו אם אסק שמים שם אתה. וכן חית הארץ ודני הים זה אמרו או שיח לארץ וגו'.
8. פי הארץ לחית הארץ.

11--12. ביאור: את הפסוק הראשון משני פסוקים אלה שם איוב למשל ואת השני
לכמשל בו. אמר כמו שמצאנו שהנפש ברצותה לעמוד על הגוונים ועל הצורות תנוס אל הראות
וברצותה לדעת הקלות תקבץ כחה אל השמע ובחיות כוונתה לטעום השמעים תנוס אל
החך כן נמצא אותה כאשר תחפץ להבין דבר שתקבץ כחה אל השכל. ואם כן נדע שיש
לשכל פעולה [תמימה כפעולת הראות והשמע והריח ושאר החושים ויש שעשה שניהם
מחוברים זה לזה אמר הלא און וגו' בישישים וגו'. ואמר הישישים ולא האנשים לדעתו כי
החכמה צריכה לעת לקנותה. אחר כן אמר החכמה אשר היא כענין הזה מן התמימות
כתמימות ידועת החושים וצרכיהם היא הוציאה לנו והעידה שהבורא יתבי' לו החכמה והגבורה
כאמרו עמו חכמה וגו'. (ועיין פי הרי"ק: בישישים חכמה זאת כי עם הקב"ה עצה וגבורה וגו'.
והרשב"ץ הזכיר פי הגאון: כמו שהאזן סלים תבחן כן וגו'. ועי' מה שכתב הגאון באי"ד מאמר

8 תם אן לי עלמא מתלכם ולם יקע עני שי ממא מעכם תם מע
מן לים מתל הדה אלאמור:

יעני מן היא אלדי לים מעה מתל היא אלעלם באנה יכון אלצאלח אלדי
יגב אן יכון קורא לאלוה ויענהו יציר צחכא ולהוא פי מא ינאל מן אלמצאיב כקי
5 שחוק לרעהו וגי.

4 אן יכון צחכא לצאחבה מן הו מוהל אן ידעו אללה פויגיבה ואן
יציר לעבא אלצאלח אלצחיה: 5 פיכון אלפליל מזדרי ענד כל עבל
מודע אדא שאהד אלמעדין לזואל אלקדם בצד דלך:

יקול אדא שאהד אלנאם צדיק תמים צאר שחוק אורו הם איצא חניני
10 באלטאעה אלתי הו כנור אלפליל וקצרו פיהא. לפיד מן קי ולפידים בתוך הכדים
(שופטים ו' טז) ועשתות שאנן הם אלנאם אלסמאן אלמודעון עלי האלהם מן שמנו
עשתו (ירמיה ה' כ"ח) ומן שאנן מואב מנעוריו (שם מ"ח י"א). ומעדי רגל מן ולא
מעדו קרסלי (תהלים י"ח ל"ו).

6 והו אן תסלו אלאכביה ללנאהבין ואלמואתיק למרגזי אלטאיק
ללדין יגיבון מעבורהם פי ידהם:

15 אלמברו מן היא אלפצל ליכון גואבא מן איוב הו היא אלפסוק ודלך אן
צופר חין קאל לה אן אלצאלח אלדי קלת אנך שאהרתה מולמא לים הו עלי
אלחקיקה צאלח ואנמא יתסאהר באלצאלח. תם תרך איוב אלאחתגאג במן היא
סבילה ואגד פי אלאחתגאג כנעמא אלטאלמין לאנהם לים יראו אלנאם כפלמהם
ולים דלך פי אלעארה. פלדלך קאל ישליו אהלים לשודדים וצף נ' אנואע מן
אלעצאה שודדים והם אלטאלמין פי אלאמואל ומרגזי אל הם אלפסאק מרתכבו
אלכבאיר ואשר הביא אלוה בידו הם אלכפאר באללה תע' סקאל אגא נשאהר
האולי אלגי צנוף מנעם עליהם.

6 O לאצחאכה | B 7 מזוי | O עבל מצוע | Q 8 לזול | 9 כבי יש לפני "יקול"

וקולה ישליו. זה טעות הוא | 10 כבי וקצרו | O 15 כמעבוראתהם.

בעבור שנתגלה לו עתה מה שהיה בלב כל אחד מחבריו ואחר שנתקצרו שלשתם בדעה אחת
והוא שהאל יתבי' לא ייסר עבדו ולא כשהוא ראוי לזה נהיו ראויים בזה שיקדם פניהם בזה
המאמר כי הוא ידע בנפשו שחוא צדיק ובאו עליו יסורים בהסך מה שאמרו והאמינו הם.

3—4. ביאור: ר"ל מי הוא זה שאין עמו ידיעה זאת שהצדיק הראוי להיות קורא
לאלוה ויענהו יהיה לשחוק ולבח בטה שיבואו עליו הרעות כמו שאמר שחוק לרעהו וגי. —
ופי' לא נופל אנכי מכם לא יפול ממני דבר סמה שיש עמכם. אבל דוגש בתשובותיו על ר"ם
פי' ע"א הביא פי' אחר בשמו: אמר אינני גדול מכם זה הפירוש בחר לו הרייק וזה לשונו:
ואיננו גדול מכם ודומתו ואולם הר נופל יבול מענין נפילים שהם גדולים.

5. פירוש הפסוק: ויחיה הלפיד (כלומר יראת ה') לבח אצל כל איש שמן ושאנן
כאשר יראה הנכונים למעד רגל בהסך זה. — ביאור: הוא אומר כאשר יראו בני אדם צדיק
תמים שהיה לשחוק או יבאו גם הם את יראת ה' ויקצרו בה. לפיד הוא מן אמרו ולפידים
בתוך הכדים. ועשתות שאנן הם האנשים השמנים השוקטים על תכונת ענינם מן שמנו עשתו
ומן שאנן מואב מנעוריו. ומעדי רגל מן ולא מעדו קרסלי.

6. פי' הפסוק: והוא שישליו האהלים לשודדים והמכשחים למרגזי אל ולאשר יביאו

18 פֶּאֶן אַנְת אַנְלַחַת קִלְבְּךָ וּבִסְמַת אֵלֶיהָ כַּפִּי: 14 וְאֵן כִּאֵן פִּי
יֵדְךָ גַּל פֶּאֲבַעְדָּה וְלֹא תִסְכֵּן פִּי כִבְאֵךְ גֹּרֵא. 16 פֶּאֲנֵךְ חִינִיד תִּרְמַע
וְהֵךְ מִן עֵיבֹכְךָ וְאֵן כִּנַּת מִצִּיקָא לֹא תִכְאֵף:

וּלְמַעֲנֵי פִי וְהִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק לֹאֲנָה לֹא יִבְשֶׁרָה בַּלְצִיקָה.

5 16 וְתִצִּיר אַנְת תְּנַמִּי שְׁקֹאךָ וְתִזְכְּרָה כִּמְא מֶרְךָ בְּךָ: 17 וְאִכְתֵּר
מִן אֲלִפְהִירָה יִתְבַּת עִמְרֵךְ בַּל תְּלוּח וְתִצִּיר כַּאֲלַצְבָּאָה:

חֲלֵד הוּא אֲלַעֲמֵר נְקִי דוּד וְחֲלָדִי כִּאֵין נַגְדֵךְ (תְּהֵלִים לִיט ו') פֶּקֶאל לֵה אֵן
עִמְרֵךְ יִתְבַּת בְּנוֹר אִקוּי מִן אֲלִפְהִירָה וְלִכְנָה לִיִּם יִנְקֵן כְּנַקְצָאן הִיא אֲלַנּוֹר בַּל כְּלִמְא
מֶר פֶּרוּ פִי יִאֲדָה וְנְקִי שְׁלִמָה (מִשְׁלִי ד' י"ח) וְאֵרַח צִדִּיקִים כְּאוֹר נוֹנָה הוֹלֵךְ וְאוֹר
10 עַד נִכּוֹן הַיּוֹם.

18 וְתִתֵּן בְּאֵן לֵךְ רִגְא וְאִדָּא אִבְתְּנִית בֵּיתָא אֲנַלְצַעַת פִּיהָ וְאִתְקַא:
19 וְרִבְצַת פִּלָּא מוֹצֵן לֵךְ וְאִבְתְּהֵל אֵלֶי וְהֵךְ אֲלִבְתִּירוּן: 20 וְעִינָן
אֲלִפְאֲלִמִּין תִּשְׁכִּין וְאֲלַמְפֹּרְךָ קֵד בְּאֵד מְנַהֵם וְרִגְאָהֶם מִכִּיב אֲלַנְסִם:

יב.

1 פֶּאֲנַאֲב אִיּוֹב וּקְאָל: 2 חֲקָא אֲנִכֶם לְקוּם וּמַעֲכֶם תִּצִּיע אֲלַחְכְּמָה:

15 תְּצִדִּירָה פִּי הִיא אֲלַפְצֵל בְּהִיא אֲלַקוּל מֵא לִם יִקְלָה קִבֵּל הִיא הוּא לֹאֲנָה
אֲשֶׁרְפָה עֲלֵי מֵא פִּי קִלְבְּךָ וְאִחַד מִן אֲצַחְאָבָה אֵלֶי אֲלֵאן פֶּלְמָא אֲנַחְמַע אֲלַנִּי עֲלֵי
רֵאִי וְאִחַד וְהוּא אֵן אֲלֵלָה תַעִי לֹא יוֹלֵם עֲבָדָה אֲלֵא בַּאֲסַתְחַקְאָךְ חִינִיד אֲסַתְחַקְוֹ אֵן
יִקְאֲבֵלְהֶם בְּהִיא אֲלַקוּל לֹאֲנָה שְׂאֵהֵד נַפְסָה צִאֲלַחָא וְקֵד אוֹלֵם בְּלֵאָף מֵא קִאֲלוּהָ
וְאִעְתְּקִרוּהָ.

1 B כַּפִּי | Q 3 אוּ מִן אֲלַמְצִיק לֹא תִכּוֹן תִּכְאֵף | O 6 פֶּתְכוֹן כַּאֲלַצְבָּאָה |

B כַּאֲלַצְבָּה | B 11 כֵּה וְאִתְקַא.

13. עִינָן סַפֵּר אִיִּד בְּסוּפוֹ: כֹּל הַסַּפֵּר אֵינֵו מוֹעִיל כִּי אִם עִם זְכוֹת הַלֵּב וְכוֹנֵת תִּיקוּב
כִּמוּ שְׂאֵמֵר אִם אַתָּה הַכִּינּוּת לְכָךְ וְגו'.

16. כִּיִּאֲוֹר: מַעַם וְהִיִּית מוֹצֵק וְאִם הִיִּית מוֹצֵק כִּי לֹא יִבְשֶׁר לֹו מוֹצָקָה. — וְהַרְשִׁבִיךָ
הַכִּיִּא פִּי הַגִּאֲוֹן: שְׂהוּא מַעֲנִין צוֹקָה כְּלוֹמֵר וְאִפִּילוּ הִיִּית מוֹצֵק לֹא תִירָא.

17. כִּיִּאֲוֹר: חֲלֵד הוּא הַחַיִּים כִּמְאֵמֵר דוּד וְחֲלָדִי כִּאֵין נַגְדֵךְ. אִמֵּר לֹו צוֹפֵר חִיִּךְ יִכּוֹנוּ
בְּאוֹר חוֹק מְאוֹר הַצְּהִירִים אוֹלֵם לֹא יִמַּעַם כְּאִשֶׁר יִמַּעַם הָאוֹר הַזֶּה כִּי אִם הוּא הוֹלֵךְ וְגַדֵּל וּכְמֵאֵמֵר
שְׁלִמָה וְאוֹרַח צִדִּיקִים וְגו'. — פִּירוּשׁ תְּעוּפָה: תּוֹרַח. וְכֵן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׂרִישׁ עוֹף. וְהַרְיִיק פִּי:
וְיִתֵּר מַצְהִירִים יִקוּם עוֹלָמְךָ תְּעוּפָה תְּאוֹר כְּבִכֵּר תְּהִיָּה שְׂחוּלְךָ וְגַדוּל אוֹרוֹ. וְהַרְמִיק הַזְכוּר פִּי
יֵשׁ אוֹמְרִים וְהוּא פִּירוּשׁ הַיִּיא אֲשֶׁר הַזְכוּר הַרְאִבֵּעַ אֲבַל הַגִּאֲוֹן לֹא פִירֵשׁ כֵּן וְאִפְשֶׁר שְׂמַעָה הַרְשִׁבִיךָ
בְּמַלְא "תְּלוּח" בְּתַרְגוּם הַגִּאֲוֹן כִּי מַעֲמָה גַם כֵּן חֲסַתְכֵל בְּהִיִּיתָה מוֹעִיל יוֹצֵא.

18. פִּי וְהַפְרַת: וְאִם בְּנִית לֵךְ בֵּית (אוּלֵי פִירֵשׁ כֵּן כְּעַבּוֹר שְׂרֵאשִׁית הַבְּנִין חִפְרִית הַיִּסוֹד).

19. עִינָן פִּירוּשׁ הַגִּאֲוֹן לְמִשְׁלֵי יִיט ו'.

20. פִּי מַפְחָ נַפְשׁ: אֲבָרְךָ תְּקוּת הַנַּפְשׁ.

2. כִּיִּאֲוֹר: מַה שְׂחַקְדִּים אִיּוֹב הַמְאֵמֵר הַזֶּה בְּפִרְשָׁה הוֹאֵת וְלֹא אִמֵּר קוֹדֵם לֹוה הוּא

אֲצַעֲמָךָ דְלֶךְ חֲתִי תֵעָלֶם אֲנִי אֱלֹהֵי אֲנָמָא יִדְאִינְךָ מִן דְנִבְךָ: 7 אַנְהֵאִיָּהּ
עֵלֶם אֱלֹהֵי תְגַד אוֹ נְאִיָּה קִרְרָה אֲלִכְאֲפִי תִבְלַג:

אכּתּר הדיה אלמקאלהּ הוּ גואב למא זארה איוב עלי בלדר סקאל אַני קד
שאהרת צאלחין הלכו מע פאלמין קאל לה אלאן צופר אַן אולאיך אלדין תוהמת
אַנהם צאלחין ליסהם כדאך ולו כאנו כדאך לם יהלכהם אלהה ואנמא אהלכהם 8
לעלמה במרהם לאנה יעלם מן עבארה מא לם נעלמה נחן לאַן עלמה אשמך מן
אלסמא ואעמק מן אלטרי ואמול מן אלארץ ואוסע מן אלכחר כקי' החקר אלוה תמצא.

8 ומא הוּ אשמך מן אלסמא מא תפעל פיה ואעמק מן אלטרי
מא תערף מנה: 9 ואמול מן אלארץ מסאחתהא ואערץ מן אלכחר:
10 והוּ אַן ימצי ויוקף ויגמע פמן דא יראדה:

סממא נעלם אנה כדאך פינב עלינא אַן ראינאה אמצִי או אוקף או נמע או
סרף אלא נראדה.

11 לאנה יערף ארהאמ אלזור וירי אהל אלגל גיר מפהומין:

יעני אנה יעלם בקום שרירין גיר מפהומין ענד כל אלנאם.

12 ואלרגל באלחכמה יתלכב ודלך אַן אלנאמאן כנחש וחש 15

אדא יולד:

יעני אנה עאלם אינא במרירה הדיא אלנאמאן אלדי יתפאהר באלחכמה והו
באלחקיקה כאלנחש פי אלכריה אלדי לא יבאלי מא יעמל.

0 8 ומא ארפע | B 10 ירארה | 0 15 ורגלא | 0 וחשי.

7. פי' הפסוק: החקר דעה אלוה תמצא אם עד תכלית גבורת שדי תגיע. — ביאור:

רוב זה המאמר הוא מענה על מה שהוסיף איוב על בלדר ואמר הנה אני כבר ראיתי צדיקים
שאברו יחד עם רשעים. אמר לו צופר אלה שחשבת שהם צדיקים אינם כן ואלו היו כן לא
היה האל מאבדם ולא איבדם כי אם בעבור דעתו את סתרם שהוא יודע מעבדיו מה שלא נדע
אנחנו כי ידיעתו גבוהה משמים ועמקת משאל וארכה מארץ ורחבה מים כאמרו החקר אלוה
תמצא וגו'. — בהקדמתו לפירוש סי' יצירה (דף 6) כתב הגאון: ותחכמים באסרם החקירה
בנסתרות (מ' חגיגה ב' א') לא אסרו אלא מה שאמר הכתוב באמרו החקר אלוה תמצא אם
עד תכלית שדי תמצא רוצה בזה הראשית והתכלית ואומר גבהי שמים וגו' רוצה בו מה
למעלה ומה למטה ואומר ארכה מארץ וגו' רוצה בו המרחקים והשיעורים. ועיין גם אר"ד
תחלת מאמר ב'.

10. ביאור: וממה שנדע שהוא כן חייבים אנחנו כראותנו אותו שהוא החליף או הסגיר

(פירשו בלשון העמוד) הקהיל או הפריד (הוא הפך ויקהיל) שלא נשיבחו. — גם תראביע פירש
יחליף כמו כל בני חלוף.

11. ביאור: ר"ל שהוא יודע האנשים הרעים שאינם יודעים אצל כל בני אדם. —

פי' און סתי און ופי' ולא יתבונן אשר לא יתבוננו אליהם בני אדם. הרשב"ץ כתב: פי' ר"ס ויל
ורא איש און אשר לא יתבונן אבל הוא סכל. ואין זה פירוש הגאון.

12. ביאור: ר"ל שהוא יודע גם כן תעלומות האדם הזה המתפאר בחכמה והוא באמת

כעיר פרא במדבר אשר לא ישים לבו על מה שיעשה. — פי' ילכב: יתחכס. אך לא נדע
סתרטבו איך פירש מלת נבוב ואולי פירשו בחילוף אותיות במעם לטוב כמעם הפירוש שהזכיר
רייך ואיש לטוב ילכב. ופי' ועיר פרא אדם יולד וזה שהאדם כעיר פרא כאשר יולד (ביום הולדו).

- 17 תגדר שהודך הדאי ותכלר אלאמך ענדי מאציה ומנתצבה
 מעי: 18 ולא י נפע אכרנתני מן אלבמן כנת אתופי ועין לא תראני:
 19 פאכון כאני לם אכן או מן אלבמן אלי אלקבר אודי:
 קולה הוא ידל עלי אן אלשי פי אלעדס יסמי שיא.
 20 אלא אן איאמי קליל מתנאיהיה פכר עני חתי אתרפה קלילא: 5
 וקולה ושית ממני יעני כר עני אלאונאע לספס שת אלועע ואלנצבה [ו] קד
 ינו אן חסר איצא פי בעין אלמואצע נקלח.
 21 קבל אן אמצי פלא ארנע אלי ארין פלאמה ונבסא: 22 ארין
 האלכה מתל אלאפל נבסא לא צפופ מיהא פתמהר כמא תאמל:
 היא נעת ללמות ולא סדרים הו נסם אלכואכב ורצפאה. 10

יא.

- 1 פאנאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 אכתיר אלכלאם לא ינאב או
 דו אלנמק יפלג לדלך:
 ישחך יצדק מן ומה נצמדק (בראשית מ"ד ט"ז).
 3 או ענד תמסך אלארהאמ חתי הוות בהא ולא מכזי לך:
 4 15 פקלת אן בתי זכי וכנת ענד נפסך נקיא: 5 ולכן לית יכאמכך אללה
 ויפתח אקואלה מעד: 6 פיכבדך נבכאיא אלחכמה פאן פקההא
 B 2 ולמא דא | 5 (קליל) בגליון B נאקך | 6 בכי יעני כר עני אלאונאע וקולה
 ושית ממני | Q 14 אלרהאיש | B וליס מכזי | Q 16 ויפתח | B נאקואלה.

17. פי חליפות מלשון חלף עבר וצבא מלשון נצב וכן כתב הרשב"ץ: והגאון דל פי
 צבא מענין התיצבות כלומר חולפות ועומדות. והראב"ע הלך אחרי הגאון בפי הענין אבל לא
 בפירושו מלת צבא וזה לשונו: חליפות וצבא חולכות ועומדות והענין שהם עתה בזמן הזה וענינו
 על התלואת. ועי פי הרמ"ק.

19. ביאור: סאמרו זה יורה שהדבר כשאנינו נמצא נקרא דבר.
 20. ביאור: ושית ממני רוצה לומר הסר ממני המכאובים. ומעם לשון שת הוא הנחה
 והצבה ויתכן בקצת מקומות גם כן לפרשו בענין העתקה והסרה (וזהו מה שאמר הר"ק
 בפירושו: ושית ממני הפך שיתה ה' מורה ענין עקר ועיקור. והרמ"ק כתב: או הוא כמעט הסר.
 והר"י יונה בשי שות תרגם ושית ממני כמו הגאון וכר עניי).
 22. ביאור: זה תואר המות ולא סדרים תוא סדר הכתבים ומערכתם (וכן פי ר' יונה
 בשי סדר. והראב"ע פי: מערכות הכתבים וכן פי הר"ק: ולא סדרי ירח וכוכבים). — פי
 ארין עפתח: ארין אוברת.

2. ביאור: יצדק נגזר מלשון ומה נצמדק (תרגמו בלשון נצוח).
 8. פי כדוך: מכך. ולפי דעתו הוא מלת הענין כמו כרי שאמר (איוב ל"ט כ"ה).
 6. פי כפלים לתושיה: ידיעת החכמה כפולה. ובפירושו לספר יצירה פרק א' סוף הלכה
 א' (דף 24) כתב הגאון: החכמה שתי חכמות כי כפלים לתושיה חכמת היוצר וחכמת הנוצר.
 ומי ישח מלשון אשר ישח ברעהו ועל הפירוש הזה אמר הראב"ע שהוא על ענין רחוק. והר"ק
 פירש: היה מהייב אותך מעוקר ישח כמו כי תשח ברעך.

7 מע עלמך אָני לם אכפר ולים מן ידך מננא: 8 אמאתך שאַקְתְּנִי ודַעַכְתְּנִי האמת בי פִּאֲדֵלְכֵתְנִי:

ויעשוני הוּ מַחֵל וּשְׂם עֵשׂוּ דְרִי בְתוּלִיָּהּ (יחזקאל כ"ג נ') ועמותם רשעים (מלאכי ג' כ"א).

9 אדכר אלאן יא רבֵּ אַנְךְ בֵּאלְמִין כְּלַקְתְּנִי וְאֵלִי אֶלְתֵּרֵאֵב תִּרְדְּנִי: 5
10 אלא אַן כְּאַלְלֵבְךָ תִּפְרַנְנִי וּבְאַלְלֵבְךָ תִּגְמַדְנִי: 11 גִּלְדָּא וּלְחַמָּא תִּלְכַּסְנִי וּבַעֲטָאֵם וְאַעֲצָאֵב תִּמְלִלְנִי:

יעני בה'ה אלני פואסיק תבוןֵ אלאנסאן פי אלהלת אלאחואל אלהא אנשאה מן אלהראב ואלב' תכין אלהנאסל בתוסט אלאשכאל ואלהאלת אחיא אלמות'.

12 חיוהֵ וּפְצֵלָא צַנַעַת מְעִי וּתְדַבְרִיךְ חִפְט רֹחוּי: 13 וְהִלְהָה כְּזֹנְתָהָא 10
פִּי עֵלְמָךְ וּקְדַ עֵלְמַת אֲנֵהָא עֵנְדֵךְ: 14 אַן אֶלְמַתַּת חִפְטַת עֵלִי וּמִן דְּנָבִי
לֹא תִּבְרִינִי:

וקו' ושמתני לים ירד חפס נפסה ואנמא ירד אַךְ תַּחֲסַף עֲלֵי נְמַאִי.

15 פִּאֲדָא כְּנַת אַן כְּפִרַת פִּאֲלוּיֵל לִי וְאַן זֹכוֹת פִּלֵּא אֶרְפַּע רֵאסִי
פִּאֲנִי כְּתִיר אֱלֹהֵאֵן נִאֲפֵר אֵלֵי יִשְׁקָאִי: 16 וּבְקִרְדָּהּ כְּאַלְשֵׁבֵל תַּצִּידְנִי 15
פִּתְעוּד תִּנְתַּצֵּף מִנִּי:

ישחקֵ מן ונתן בפלילים (שמות כ"א כ"ב).

10 O עמלה מעי | 14 B פאן אנא כפרת | 15 B תצודני.

8. פי הפסוק: נגעד העצבוני וירכאוני סכבוני ויאכדוני.

ביאור: ויעשוני הוא כמו ושם עשו דרי בתוליה ועמותם רשעים (וכן פירש הראב"ע: והנכון בעיני שפ"י ירד כמו יד ה' הויה ועצבוני כמשמעו גם ויעשוני כמו הנני עושה את כל מעניך ועשותם רשעים גם ותבלעני כמשמעו. והרשב"ץ כתב: והגאון ז"ל תרגם ידך כמו הנה יד ה' הויה וגו').

11 - 9. ביאור: בג' פסוקים אלה הוא מדבר בחיית האדם על שלשה דרכים הא' יצירת מן העפר הב' יצירת הולד דור אחר דור על ידי הצורות והג' תחית המתים. — פי' זה הביא ר"ק בשם הגאון וזה לשונו: אמר רבינו מעריה הגאון כי שלש יצירות זכר בג' הפסוקים הללו זכר כי כחמר עשייתני יצירת אדם הראשון שנוצר מן האדמה הלא כחלב תחיכני וגו' יצירת הולד מסיפת הזרע עור ובשר תלבישני לתחיית המתים כמו שנאמר (יחזקאל ל"ז ה') והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה. והרי בחיי כתב בלי הזכיר שם הגאון: ג' הפסוקים אלו רמו לשלשה תחיות זכר נא כי כחמר עשייתני רמו להויה ראשונה . . . ועל כן מדבר לשעבר הלא כחלב רמו להווייתו מן הזרע הנקפא והו שאמר וכגבינה תקפיאני והוא לשון הוה שהוא בכל יום עור ובשר תלבישני רמו להויה שלישית לזמן תחיית המתים והזכיר זה בלשון עתיד.

14. ביאור: ושמתני איננו רוצה לומר שמירת הנפש כי אם שמירת החמא.

16. ביאור: תחפלא נגזר מן ונתן בפלילים (ושעמו תעשה משמש ב').

30 חתי אן ארתחצת במא אלתלג או זכית כפי בנקא: 31 לכנת
חינד פי אלעקאב תגמסני חתי כאן תיאבי תכרהני: 32 לאן לים הו
רגלא מתלי פאגאובה או נדכל גמיעא אלי אלחכס:

גמיע היא אלקול ומא יתבעה ינסי ען נססה אנֶה ינאצם רבֶה בהיא אלכלאם.

8 33 ולים מן אלמוגוד אן יכון ביננא ואעט יצע ידה עלינא גמיעא:

34 פיזיל עני קציבה ודיבתה לא תהולני: 35 פכנת אתכלם ולא
אכאסה אד לים כדאך ענד נפסי.

י.

1 וקד קנמת נפסי מן היאתי פארד עלי נפסי שכואי ואנתה במר
נפסי: 2 ואקול ללה לא תגעלני מן אלטאלמין ערפני עלי מא דא

10 תכאצמני:

אל תרשיעני הו מתל והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע (דברים כיה א')
סאל רבה אלא ילמה יעני לא יחכם עליה באנֶה פאלם לא תפלמני. [ו]סאלה אן
יערסה מא דנבה אד כאן לא ילם אחרא.

8 אד כאן מן גודך אלא תגשם ולא תזהד פי צנעתך ולא תטהר
15 עלי משורה אלטאלמין בתצויב: 4 והל כרויא אלבשריין רויאך או
כנשר אלנאם תנשר: 5 או כאיאם אלנאם בקאך או כעמר אלמר
דואמך: 6 אד תמאלבני בדנבי עאגלא ותלתמסני בכמאי:

סאל איוב רבה סי הדה אלני פואסיק אן כאן לה דנג קד נסי ענה סלא
יעאגלה אלעקאב לאן אלמעאגלה הי מן סנֶה אלנאם לנפסהם אלפות.

1 (לכנת) O חסר | O 7 אד לים אנא | O 8 פי היאתי | Q 9 לס געלחני |

Q 16 והל כרויא אלכי לך | Q 17 בכמית.

32. ביאור: בכל הדבור הזה וכמה שבא אחריו מרחיק מנפשו התוכחו עם האל
באלה הדברים.

1. תרגם נקטה במלה דומה לה בליע ומעמה קצה נפשי או נתיאשה נפשי ועיין ר'
יונה בשי קספ.

2. ביאור: אל תרשיעני הוא כמו והרשיעו את הרשע איוב שאל מאת האל שלא
ירשיעני ר"ל שלא יחייבנו כרשע ושאל מאתו עוד שיודיענו מה עוננו כי אין דרכו לעשוק איש.
— ועיין מה שכתב הגאון באורד מאמר ה' (דף 178) וכאשר יהיה האדם נבחן ביסוריו ושאל
מאלהיו להודיעו על מה הביאם עליו נהג שלא להודיע כאשר אמר משה רבינו למה הרעות
לעבדך ולא באר לו ואמר איוב הודיעני על מה תריבני ולא באר לו.

3. פי' המובן לך כי תעשוק: מטובך הוא שלא תעשוק. וכן שאר הפסוק: ולא תמאם
פעלך ולא תפיע על עצת הרשיעים לאמר כי ישרה בעיניך.

4.— ביאור: בני' פסוקים אלה שאל איוב מאת האל שלא יחיש את ענשו גם אם יש
לו עון כי רק דרך בני אדם להחיש מפני יראתם שיעבר הזמן (ועיין פי' חרי"ק).

23 אִמָּא בְּסוּט יָמִית גַּמְלָה פִּתְצִיר כַּפְאִיָּה אֲלֵאכְרִיא פִּיה הַזּוֹא:
 24 או בארץ תסלם ביד פאלם יגמי וגה קצאתהא ואן לם יכן בהדה
 אלאמור פבמא כאן:

אלמנן מן גמלה הדה אלקצה אלי אן יציר ויאה עלי קול בלדר הו קול איוב
 6 אחת היא וגוי אם שוט וגוי יקול לה זעמת אנה לא נשאהר צאלחא מולמא לא ולא
 אלאלין ראו דלך כמא קאל כי שאל נא לדור רישון (ח' ח') פהווא אנא קד
 שאהרתה אבלי צאלחא מע סאלה סלדלך קלת אן לה איצא אן יפניהמא הו קוי על כן
 אמרתי תם ורשע הוא מכלה אמא באפה אלתי ימיתם גמלה ולקבה בשוט סיציר
 ענד אלנאס חנינך מקדאר תואב אלצאלחין הווא [ואמא בארץ . . .] ויעני אנה קד
 10 שאהרנא יא בלדר גלאף מא קלת.

25 ואימי אכף מן אלמחאצר וקד תקצת וכאני לם אר פיהא
 כירא: 26 ומצת מע אלספן פי אואניהא או כנסר ינקץ עלי מעאמה:
 27 ואן קלת אתנאמי מן שכואי אתרך גצבי ואתרפה: 28 חדרת גמיע
 משקאתי ועלמת אנך לא תבריני: 29 אן אנא כפרת סלמא דא אתעב
 15 פי הבא:

הוא כלאם מוצול כמא קבלה והקדירה ידעתי כי לא תנקני אם אנכי ארשע
 תם קאל מא לי ולכפר והו שי לא ימכני תלאפיה ולו אנתסלת כמא אלחלג לגמסני
 רבי פי עקאבה כקי למה זה הבל אינע.

O 2 פון כאן ליס כולך פאי שי הו | 18 (סן) O חסר | B 14 משאקי (ועיין תרגום
 הגאון לישיעה נח ג).

23. פי למסת נקיים ילעג: ויהיה תשלום הנקיים בשוט הזה ללעג. ואם כן פי מסת
 מלשון מסת נדבת ידך (דברים ט"ז י) ועיין הביאור שאחרי זה.
 24. ביאור: היצוא מכלל זאת הפרשה עד שיהיה תוספת על מאמר בלדר הוא מאמר
 איוב אחת היא וגוי אם שוט וגוי. הוא אומר לבלדר כפי דעתך לא נראה צדיק מדוכא ביסורין
 ואף הקדמונים לא ראו זה כמו שאמר כי שאל נא וגוי והנה אנכי כבר ראיתי שחאל מיסר
 צדיק עם רשע ועל כן אמרתי כי הוא מאכר גם כן את שניהם והו אמרו על כן אמרתי
 תם ורשע הוא מכלת. ויעשה זה או בפגע אשר ימיתם פתאום וקרא אותו בשם שוט ועל ידי
 זה יהיה מרת גמול הצדיקים ללעג אצל בני אדם או בתת הארץ ביד רשע וגוי. רצונו לומר
 דע בלדר כי כבר ראינו הפך מה שאמרת. — והרשב"ץ קרא בפסוק כ"ד "בארץ" ולא "בארץ"
 וזה לשונו: ורכיבו פעריה דל פירש ארץ חסר כף הדמיון כלומר והוא כארץ שנתנה ביד
 רשע. — פי אם לא אפוא מי הוא: ואם לא היה בדברים האלה (שוט סמית או ארץ נתנה
 ביד רשע) במה היה.

25. פי ברהו לא ראו שובה: וכבר כלו וכאלו לא ראיתי בהם טובת.
 26. פי עם אניות אבת: עם האניות בכליהם. ולא ידעתי מה הוא והחכם עזואלד הגיה
 .פי אואנהא" כלומר בפרקם או בזמנם עיין לעיל ח' י"ב תרגום באבו.
 29. ביאור: זה נקשר במה שקודם לו ושיעורו ידעתי כי לא תנקני אם אנכי ארשע
 ואחר כן אמר מה לי ולרשעה והוא דבר אשר לא אוכל לתקנו ולו התרחצתי במי שלג שכלני
 האל בענישו וזה אמרו למה זה הבל אינע.

12 הוֹדֵא יַחְתֵּם בְּשֵׁי יַרְאֵה וּמִן יִקוֹל לֵה מֵא תַפְעַל: 13 הוּ אַלְלֵה
 לֹא מִרְדֵּ לַגְעֵבָה מִן דּוֹנָה אֲנִכְפִּי אַעֲוֹן אַלְפַתָּן: 14 פְּכִיף אֲנִי אֲגִיבֵה
 או אַכְתָּאֵר מִכְאֲלַמַּתְהָ: 15 אֲלֹדֵי אֵן זֹכוֹת לִם אַלְפֵשׁ בְּדֹלֶךְ בָּל לַחֲאֲכַמִּי
 אַתְחַנֵּן: 16 וְאֵן דְּעוֹתָה פִּאֲנֵאֲכֵנִי לֹא אַתְק בְּאֵנָה קֵד סַמַע צוֹתִי
 5 בְּאִסְתַּחֲקֵאֲקִ: 17 וְהוּ אֲלֹדֵי בְּאַלְעֲאֲצַף יִשְׁפְּנִי וְקֵר כְּלָר אֲלֵאֲמִי מִזְּאֵנָא:
 יַעֲנִי אֵנָה פַעַל בִּי מֵא שֵׁא עֲלִי אַצַּל כְּלֵאמָה לִים אֵנָה יִפְלַמְנִי.

18 לֹא יִתְרַכְנִי אַרְדֵּ נַפְסִי מִמָּא יִכְלָר לִי אַלְמִרְאֵרֵאֲתִ: 19 אֵן כֵּאֵן
 לְלִקְוֵה וְאַלְאִיד פְּהוּדֵא הַמָּא וְאֵן כֵּאֵן לְלַחֲכֵם פִּמֵן יַחְצֵרְנִי:
 הָיָא אֲלִקוֹל הוּ נִמְלֵה מְדַהֲבָה יִקוֹל לַאֲצַחֲאֲבָה אֵן כֵּאֵן תְּקוּלוֹן אֵנָה יַפְעַל מֵא
 10 יִשֵּׂא לֵאֵנָה קֵאֲדֵר פְּהוּדֵא דִלֶךְ עִיאֲנֵא וְאֵן כֵּאֵן בַּחֲכֵם כִּמָּא תְּקוּל פִּמֵן יַחְצֵרְנִי וַיְכִין לִי
 דִלֶךְ וְלִכְנֵי לֹא אַרְאֵה וְלֹא אַחֲאֵנָה.

20 לֵאֲנִי אֵן אַחְתַּנְגַּת בְּשֵׁי פְלַמְנִי קוֹלִי חֲתִי אֲדֵא כִנַּת צַחִיחָא סַרַע
 עֲלֵי: 21 וְאֵן כִּנַּת צַחִיחָא לֹא אַעֲלֵם נַפְסִי כִדְאֶךְ אֲזוּדֵר פִּי נַפְסִי:
 יִרִיד בְּאֵנִי אַעֲלֵם אֵנִי צַחִיָּה וְלִים אַשְׁאֲהֵר נַפְסִי כִדְאֶךְ יַעֲנִי כִמָּא יִגַּב לְלַצְחִיָּה אֵן
 15 יַצָּאן פִּאֲנֵא מִן הָיָה אֲזוּדֵר פִּי חִיּוֹתִי.

22 וְאִקוֹל הִי וְאַחְדָּהָ לְדִלֶךְ קֵלַת אֵן אַלְעֲאֵלָה וְאַלְמֵאֲלָה לֵה אֵן
 יִפְנִיהֵמָא:

יעני אן אלאעמאר טוילף וקצירף ואחד אד כאן אלאנמיע יפניאן.

1 B יררדה | 2 Q אנכפתי | Q אנוכה | 5 לאסתחאקי | 8 O אלי אלחם |
 18 O ואד אנה צחיה | B למ אערף | 16 O ועלי דאך קלת | O אלצחיה ואלפאלם.

12. פי' יחתף כמו יחתם.
 13. פי' רהב מהומות או מרידות וכן תרגמו הגאון בכל מקום במלת "פתנה".
 15. הרשב"ץ הביא פי' הגאון: ואין לי כח לדבר לפני דרך ויכוח רק בתחנונים
 אדבר לכשושפי.
 16. בסוף הפסוק תוסיף: לזכותי.
 17. ביאור: רצוני לומר שהוא עשה בי מה שרצה בעיקר דבריו לא שהוא עושקני. —
 פי' ישופני במלת הרומה לה בלשון ערב ומעמה יצמיתני או יצעירני.
 19. ביאור: המאמר הזה הוא כלל דעתו. איוב אומר לחבריו אם הייתם אומרים שהוא
 יעשה מה שרצה מפני שהוא חזק הנה זה נראה בעינים ואם היה מה שרצה במשפט כמו
 שאתה אומר מי יועידני ויבאר לי זה אכן אני לא אוסיב לו ולא אתוכב עמו.
 20. עיין מה שכתב הגאון על לשון הפרושים באו"ד מאמר עשירי (דף 287): ואלו היה
 האדם משתדל בכל כחו להתחכם תבצתהו אולתו או להנקות יצתו טגומו או להיות בריא
 יחלתו מזגו או להללב ויכשילו לשונו כמ"ש אם אצדק פי' ירשיעני תם אני ויעקשני.
 21. ביאור: ר"ל אף על פי שידעתי שאני תם לא אראה את נפשי כענין זה כלומר
 כאשר ראוי לתם שיחיה נשמר ומפני זה אני אקוץ בחיי.
 22. ביאור: כלומר שחיים ארוכים וקצרים אחת היא כי כולם יכלו.

יעני לא יכון מעלול בלא עלֹה. סִפְרַת אֲחוֹ אֶלְקָרֵט וְהוּ נִבְאֵת יִנְבֵת עֲלֵי שְׂמֵי אֲלֵנִיל.

12 עֲאֹדָה מִי אֹמְנָה לִם יִקְמֵף וְקִבֵּל גְּמִיעַ אֲלֶחְשָׁאִישׁ יִבְסֵ: כְּדָאֵד סְבִיל כָּל נְאֻמֵי אֲלִמְאִיק וְרְגָא אֲלִמְרָאֵי יִבִיד:

5 מִהֵל אֲלִכְאֵסֵר כְּאֶלְבְּרֵי אֲלֹדֵי יִשְׁמֵךְ חֵם יִנְקֶצֶף סְרִיעָא קִבֵּל סְאִיר אֲלִנְבֵאֵת.

14 אֲלֹדֵי חִבֵּל אֲלִשְׁמֵם תְּכַלְאֲנָה וּבֵית אֲלַעֲנִכְבוֹת מִיִּתְאֲקָה: 15 פֶּאֶן יִסְתַּנֵּד עֲלֵי בֵיתָה לֹא יִקֶּף וְאֵן יִתְמַסֵּךְ בְּהָ לֹא יִתְבַּת:

מִהֵל לֵה מִי הִדִּין אֲלִפְסוּקִין אֵן אֲלִכְעָאֵר לֹא יִתְבַּת לְהֵם מֵא יַעֲתַמְדוֹן עֲלֵיהָ מִן מֵאל וְנֹאֵה מִי אֲלִדְנִיא וְאֵן גְּמִיעַ דְּלֵךְ כְּחִבֵּל אֲלִשְׁמֵם אֲלֹדֵי אֲדִיא מִסְכָּה אֲלֵאֲנִסְאֵן לִם יִחְצֵל מִי יִדָּה מִנָּה שִׁי.

16 וְאֲלִצְאֹלָה כְּגִצְוֹן הוּ רִטֵּב בְּחִצְרֵהָ אֲלִשְׁמֵם וּפִי גְנֵאֲנָה פִּרְאֲכָה תְּכַרְגֵּ: מִהֵל אֲלִצְאֹלָחִין כְּכֵרֵם רִטֵּב בְּחִצְרֵהָ אֲלִשְׁמֵם וְלֵה פִּרְאֵךְ וְאֲצוּל קֵר תְּשַׁעֲבֵת מִי רֵגֵם מִן הַנְּאֲרֵה.

17 וְעֲלֵי אֲלִרְגָם אֲצוּלָה תִתְשַׁעֵּב וְאֲלֵי דֹאכֵל אֲלֶחְנֵאֲרֵהָ תִצֵּל:

15 יִסְכְּבוּ מִן וְתַצַּת בְּסִכְבֵּי הִיעֵר (יִשְׁעִיהָ מִי יִיו) וְיִבֵּא הַסִּרְד תַּחַת שׁוֹכֵךְ הָאֵלֵה (שִׁיב יִח מ').

18 אֲלֹדֵי לֹא יִהְלֵכָה שִׁי מִן מוֹצְעָה חֲתִי כֹאֲנָה יִנְחַדָּה וְיִקוּל לִם אֲרֵאךְ: 19 הוּדֵא הוּ סֵאֲרֵ כֹאֲמוֹרָה וּמִן אֲלִתְרֵאֲב כִּלְף אֲכֵר יִנְבֵת לֵה: 20 כְּדָאֵךְ אֲלִמְאִיק לֹא יִזְהַד מִי אֲלִצְאֹלָה וְלֹא יִמְסֵךְ בִיד אֲלֵאִשְׂרָאֵר: 21 פֶּאֶצְבֵּר אֲלֵי אֵן יִמְלִי פֶאֶךְ צְחִכָּא וּשְׁפַתִּךְ גְּלִבְהָ: 22 וְיִלְבֵּם שְׂאֲנִיךְ כְּזֹאֵא וְאֲכִבְיָהּ אֲלִפְסֵאֲק תַעֲדֵם:

B 8 וְקִבֵּל כָּל אֲלֶחְשָׁאִיא | 11 (פִּרְאֲכָה) O פִּאֲכָהָ (וְעִינֵן לִקְסֵן יִד ז וְסו ל) |

O 14 וְעֲלֵי רֵגֵם | B 17 פִּאֲנָה יִנְחַדָּה | B 21 אֲלִכְזֹא | O וְאֲכִבְיָהּ אֲלֵעֲאֲצִיין | O יַעֲדֵם B יַעֲדֵמוֹן.

12. מִי בֹאֵבוּ בְּפִרְקוֹ.

13. כִּיאוּר: דִּמָּה אֵת הַכּוֹפֵר אֵל הַגּוֹמֵא אֲשֶׁר יִגְאֵה וְאֲחִיכ יִקְסֵף סוּרָה לִפְנֵי שְׂאֵר הַצְּמִחִים. 14–15. כִּיאוּר: כְּשֵׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה אִמֵּר בְּדֶרֶךְ מִשֵּׁל שֶׁהַכּוֹפְרִים לֹא יַעֲמֹד לְהֵם מִמּוֹן וּכְבוֹד שִׁישְׁעֵנֵי עֲלֵיו בַּעֲלֹם הוּוֹה וּשְׂכַל זֶה כְּחוּם הַשֶּׁמֶשׁ אֲשֶׁר בְּהַחֲזִיק בּו הָאֲדָמָה לֹא יִגִּיעַ בִּידוֹ מִמֵּנוּ מֵאוֹמֶת. — (וְסִי יִקוּם הִבִּיא הַרְאִיבִיעַ: מִי הַגֵּאֲוֵן בּו הַבֵּל — צִיל חִבֵּל — הַשֶּׁמֶשׁ וְהוּא רְחוּק. וְכֵן הִבִּיא הַרְשִׁבִיעַ: וְהַגֵּאֲוֵן דִּל מִי חִבֵּל הַשֶּׁמֶשׁ).

16. כִּיאוּר: דִּמָּה אֵת הַצְּדִיק אֵל גֵּפֵן רְטוּבָה לִפְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ וְלֵה יוֹנְקוֹת וְשִׂרְשִׁים אֲשֶׁר יִסְתְּכּוּ עַל גַּל אֲבִנִים. — הַרְשִׁבִיעַ הִבִּיא פִּירוּשׁ הַגֵּאֲוֵן בְּדֶרֶךְ כִּלְתֵי בָרוּךְ.

17. כִּיאוּר: יִסְכְּבוּ מִן וְתַצַּת בְּסִכְבֵּי הִיעֵר תַּחַת שׁוֹכֵךְ הָאֵלֵה. — מִי בֵית אֲבִנִים יִחוּה וְאֵל תִּךְ הָאֲבִנִים יִכְנֵם.

18. פִּירוּשׁ הַפְּסוּק: אֲשֶׁר לֹא יִאֲבִדּוּ דְבַר מִמְקוֹמוֹ עַד שֶׁהוּא (יִאֲבֵד כִּלְהָ) כֹּאֵלוֹ יִכְחַשׁ בּו וְיֹאמֵר לֹא רִאִיתִךְ. זֶה לִשְׁוֹן הַרְיִיק בְּפִירוּשׁוֹ: אִם יִבְלַעְנוּ מִמְקוֹמוֹ לְגִמְרֵי יִבְלַעְנוּ.

21. הוּסִיף בְּרֵאשׁ הַפְּסוּק: וְאִם כֵּן סְבוּל.

ה.

1 פאנאב בלדד אלשווחי וקאל: 2 אלי כם תתכלם בהדה אל אמור
ובאטל עטים אקואל פיך: 3 הל אלטאיך יעוֹג אלחכם אם אלכאפי
ישוש אלעדל:

היא אלסצל גמיעה גואב ודלך אנה למא סאל רבה אן ימיתה או ישפיה קאל
לה בלדד מסלתך הדה עלי היא אלמסתתנא זמא בל הי סאקטה או געלחהא שרמא 6
לאנך לן תלל אמא צאלחה כמא תקול סמחאל אן יהלכך או מזמאיא מדינא כמא
נקול סמחאל אן ינעם עליך לאנה אלעדל.

4 אן כאן בנגך קך אכמו לה סקד ארסלהם פי יד גרומהם:
5 ואן אנת מלכת אלי אלטאיך ואלי אלכאפי תתחנן: 6 אן כנת זכיא
מסתקימא פאנה אלן יסרה דלך עליך ויכאפיך באחסאן צלאחך: 10
7 ותכון פי אולך צגירא ופי אכרתך תכתר גדיא:
והיה אלני סואסיק קאלהא בלדד לה פי באב אלטאעה.

8 בל סל יא היא ען אלאגיאיל אלאואיל וגאיי פי אסתברא
אכבאר אבאהם:

וכונן וגאיי מן קולה אבא עד תכונתו (איוב כינ ג') אלי נאיתה. קאל לה אן 15
תהמת פי מא אקולה פסל פיה אלקדמא ואלמשאיך.

9 לאן נחן אמס אנשינא ולים נעלמהא ואן איאמנא כאלטל עלי
אלארין: 10 אלא אנהם ידלונך ויקולון לך ומן עקולהם יברגון אלכלאם:
11 אישמך אלברדי בלא וחל או יכתר קרמ בגיר מא:

1 O סאכתרא | 2 O יעוֹג אלעדל | 8 Q סקד אסלקהם | 9 O אן כנת כריא |
17 O נשינא.

2. פי ורוח כביר והבל גדול.

3. ביאור: הפרשה הזאת כולה מענה לאיוב. אחר ששאל איוב מאת האל שימיתו או
ירפאוהו אמר לו בלדד שאלתך זאת על זה התנאי חסא הוא ולא עוד אלא שהיא בשלה
מעצמה מפני ששמת אותה תנאי כי מה נפשך לומר אם צדיק אתה כמו שאתה אומר שקר
הוא שיאבדך ואם חוטא בעל עון אתה כמו שאנחנו אומרים שקר הוא שייטיב לך כי הוא הצדיק.
6. פי יעיר עליך יגלה לך זה (וכן תרגם בישיעה נ' ד' יעיר „יפהר“) ופי ושלם נות
צדקך וישלם לך בהסבה צדקך (פי) נות מלשון נאה והוסיף ביית זה סה שאמר הראביע: או
מתשלום ויחסר ביית סנות צדקך).

7—5. ביאור: ושלושה הפסוקים האלה אמר לו בלדד בשער יראת ה'.

8. ביאור: פי וכונן ובוא עד תכלית מן אמרו אבא עד תכונתו כלומר אל תכליתו. אמר
לו אם מסופק אתה במה שאומר שאל עליו הראשונים והזקנים.
11. ביאור: רוצה לומר לא יחיה עלול בלא עלת. תרגמתי אחר „קרמ“ והוא צמח
צומח על שפת יאור מצרים (עיון ר' יונה בסוף שרש אחה).

עין נאשרי ומהמאה ינטר אלי קד פנית: 9 וכמא יפני אלנמאם וימר
כדאך וארד אלתי לא יצעד:

נרצה אן יחכי ענז אלאנסאן וצעפה ען אן יחיי נססה בעד מוטה.

10 לא ירנע אבדא אלי מנולה ולא יתבתה איצא מוצעה: 11 תם
5 אַני לא אצד קולי אתכלם בעיק רוחי ואשכו במרארה נפסי: 12 הל
אנא בחר או תנן חתי צירת עלי מחרסא:

יעני אן אלבחר יחאנא אלי חפסה באלרמל לילא ינרק אלעמארה כקוי אשר
שמתי חול גבול לים (ירמיה ה' כ"ב) וכדלך אלחנין יחאנא אלי חפסה ען אלאזיה
קאל פתראני אנא מתל אחד האולא חתי אותקתני בהרה אלאמראץ לילא אוזי אלנאם.

10 13 ואן קלת יעאזיני סרירי ויחתמל מן שכואי מצלעי: 14 אדערתי
באלאחלאם ומן אלרויאת תהולני: 15 חתי אכתארת נפסי אלכנק
ותמנית אלמות מן ניתי: 16 זהדת פמא אריד אן אעיש אלי אלדהר
אנה עני פאן אימי הבא: 17 מא אלאנסאן אד תעטמה או תרד אליה
באלך: 18 פתבלוה פי כל גדא: ותמתחנה פי כל טרפה: 19 כם לא
15 תכף עני אלאלאם לא תדעני חתי אבלע רקי: 20 ואן אכמאת מא דא
אפעל בך יא האפש אלאנסאן פלא תצירני מסתקבלא לך פאציר עלי
נפסי תקלא: 21 ומא לא תחמל ען גרמי ותתנאז ען דנבי פאני אלאן
פי אלתיאב אנצע ואטלב פלא אונד:

עברת ושחרתני ואטלב לאסתחאלה בקאהא עלי האלהא פי מא יבץ אלבארי תע.

| O 2 לא יסיק אן יצעד מוה | 4 O לא ירנע איצא | 10 O יעויני | B 12 פוהרת |

| O 18 ואן תרד | 14 Q תבתליה | 15 (אלאלאם) O אלמא Q אלאדא | 16 B לס צירתי |

17 O תחמל עלי גרמי Q עלי דנבי.

9. ביאור: כוונתו לספר לאות האדם והולשתו מהחיות נפשו אחר מותו. (ועיין ספר
אכזנות ודעות מאמר ז).

12. ביאור: רצונו לזכור שהים צריך לשמרו בחול למען לא ישטוף התבל כאמרו
אשר שמתי חול גבול לים וכן התנין צריך לשמרו למען לא יזיק. אמר איוב אתה רואה אותי
כאחר מאלה עד שהפקדת עלי החליוס האלה כשומרים למען לא אויזק לבני אדם.

14. עיין מה שכתב הגאון בסי' אר"ד בהקדמה בדבריו על הדמונים והחלומות (ד' ס"ז).

15. פי מות מעצמותי: והתאויתי את המות מרצון עצמי (כלומר לאכר עצמו לדעת).

16. פי מאסתי ונני מאסתי בחיי ולא ארצה לחיות לעולם.

18. פי ותפקדנו ותנסהו.

19. פי לא תשעה ממני לא תכלא ממני היסורים.

20. פי למפגע פוגע כאויב מתנגד.

21. ביאור: תרגמתי ושחרתני וְאַבְקַשׁ (במקום ובקשתני) כי אי אפשר להניח המלה

כמו שהיא במה שיאמר על חבורא יתעלה (כי אי אפשר לומר שהחבורא יבקש דבר).

יעני נפסה קד צארת מלל אליהם אלשק. יעני אנתמעס עלז לחאכלו לחמי ותגעלוני ולימא לכס.

28 ואלאן אמענו אנתהו פי כלאמי פאן אנא כדכת בחצרתכם:

29 פרדו עלז מרדא לא יכון נורא או ארגעו אלי קולי אדא צדק:

30 הל מונוד פי כלאמי נור אם קולי לס יפהם אפאתי: 5

ז.

1 אלא אן אלאנסאן עלי אלאריץ כניש ואקע וכא'אם אלאגיר עמדה:

יעני סרעא רחילה וזואלה ולפסא צבא תקתצי דולא ומדא חליפה יקתצי דהאבהא ואלמבארלא מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב י"ד י"ד).

2 או כעבד יתשוף אלסל וכאגיר ירנו אנתרה: 10

יעני אן אלאגיר יפרח במיל אלסל ליסתריח מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פי ארניא.

3 כדאך אנהלת לי שהור באמל וליאלי שקא ופסת לי: 4 אן

אנצנעת קלת מתי אקום פמאל אלליל פאסתכתרת מן אלארקאלי אלסחר:

ושבעתי אסתכתאר מלל שבע שמתח את פניך (תהלים ט"ז י"א). 15

5 וקד לבס בדני ארמא ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

סרת רנע אולם לאן [מעני] אלכלמא זגר סנקלתהא אלי אלאלם. ואלאלף פי ימאס מלל מא הי פי לצנאנס (במדבר ל"ב כ"ד) ואורעי מקנה תשבר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אכף מן רמיא חאיך וקד פני כתירדהא בכלז ארנא:

7 אדכר אן חיותי באמלל לא תעוד עיני אן תרי כירא: 8 לא תלמחני 20

4 B פרד עלז מרד | Q לא יכון פיה | Q אד יצדק | Q 5 פי לסאני | Q או סאור

קולי | Q 18 אנתחלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ולי אלסחר ר"ל לילות שאון בהם

שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצוני לומר שימחר לנסוע (כצבא מלחמה ממחר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת הזמן ובוא אחרת תחתה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כמו שהשכיר ישמה בנסות הצל למען ינפש מעמלו ויגיעו כן ענין האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבעתי מעטו רבוי כמו שבע שמתח את פניך. — פי ומרד ערב וארך הלילה. והרשב"ץ הביא פירוש הגאון: שחערב מרד עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגמתי רגע "אולם" (לשון מכאוב) כי מעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה נ"א ט"ז רוע הים "ואגרי אלבחר" כלומר נוער בים) והעתקתי אל סעם מכאוב, והאלף בחימאם כמו האלף בסלות לצנאנס ואורעי מקנה תשבר (ר"ל שהאלף נוסף ופעמו וימס). — ופי וגוש עפר ודבק בעפר מלשון נגששה כעורים והוה פי' הי"א שתביא הרמב"ע.

6. אחרי ויכלו תוסיף: רובם.

8. פי עיניך בי ואיננו: וכעוד שיבוש בי כבר כליתי.

19 כדאך אלתפתו האולא אלי מרק תימא ורגו מסאלך שבא:
 חם עאר אלי נעת פעל אצחאבה ודמהם פקאל הביטו יעני כאנהם סי בואר
 תימא וכאנהם לם ישאהדון אד לים ירתון לי.

20 כאבו ממא ותקו בה וחין בלגו אליה כזו בה:
 5 וקאל קד כאבו ממא בה כאנו יתקון יעני נפסה אנהם כאנו יתכלון עלי
 מאלה ונאהה וצארו יאמפון אלמצאיב בעד מא כאנו מנהא אמנין כקו להם כי
 עתה וגי'.

21 אנכם אלאן קד צרתם כמא לא תכונו תכאמפון תדערון
 ותכאמפון: 22 אתרי קלת לכם אעמוני שיא או ואמוני מן קואכם:
 10 וקלת פי הכי אמרתי אתרי קלת לכם לאנתקאל מעני כי בדלול אלהא עליה
 סיפסר בחסב מוצעה וכדלך נקול פי הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ו) אתראה
 סמי אסמה יעקב למא פעל בי היא אלפעל. ונקול פי הכי אחי אתה (שם כ"ט מ"ו)
 אמן אנל אנך קריבי. סיקול הנא אני מא מלכת מנכם מאלא ולא דסע שלם ואנמא
 אריר מנכם הדאיתי אלי מא כפי מן אמרי.

15 23 ואפלתוני מן יד אלעדו ומן יד אלראהבין תפרוני: 24 פדלוני
 אני קלת לכם דלך חתי אמסך ען לומכם ומא סהות ענה אפהמוניה:
 25 מא אבלג אלאקואל אלמסתקימה ומא בהא יעט ואעט מנכם:
 26 אעטה תחסכון כל כלאם וראיא אלאקואל אלמוים מנהא: 27 או
 עלי יתים תוקעון ותתולמון עלי צאחבכם:

O 1 כדאך האולא אלפתו | B 15 ופלתוני | 18 (וראיא) B וריה Q ורוח |

B 19 ועלי יתים | O תקעון.

19. ביאור: אחרי כן שב לתאר מעשה רעיו ולהוכיחם ואמר הביטו וגו' כלומר כאלו הם
 במדברות תימא וכאלו אינם נראים כי לא ינודו לי.

20. ביאור: ואמר כבר בושו ממה שהיו בוטחים בו. כונתו על עצמו שהם בסחו

במטונו ובכבודו ונתנו מתיראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מתן כאמרו להם כי עתה וגו'.

21. פי הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופי תיראו מלי יראה וחתת כמו תחתו.

22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק מעם מלת כי בהכנס

ההא עליו ופירשו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראתו שנקרא שמו י לפי

שעשה כי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אוסר כאן: הנה אני

לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושק ממני ואינגי רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.

23. ת' עריצים „ראהבין“ וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל עריץ

„רהב“ והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או מרהיב והוא איש אשר בני

אדם ייראו ממנו.

24. פי הורוני ואני אחריש: הורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש מהוכיח אתכם.

25. פי מה נמצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בשרש מרץ: ענינו ההגעה בדבר

עד תכלית („אלמסבאלגה“) יהיה מה שיחיה טוב או רע. ומה פירש הרמב"ע חזקו והרייק פי

לשון חזק. — פי הוכח כאלו אמר מוכיח.

26. פי רוח נצה ודעת ועיין ר' יונה בשי יאש.

27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר היתה כיתום מדוכא. ותברו רצונו לומר נקבצתם

עלי לאכול בשרי ולשום אותי ברה.

יעני נספה קד צארת מלל אליתים אלשקי. יעני אנתמעתם עלי לחאכלו לחמי ותעלוני ולימף לכם.

28 ואלאן אמענו אַתְּגַהוּ פּי כלאמי פּאן אַנא כדבּת בחצרתכם:

29 פּרְדוּ עַלִי מַרְדָּא לֹא יִכּוֹן גּוֹרֵא אוּ אַרְגְּעוּ אֵלַי קוּלִי אִדָּא צדק:

30 הַל מוֹגוֹד פּי כלאמי גּוֹר אַם קוּלִי לֹם יַפְהֵם אַפְאֵתִי: 5

ז.

1 אלא אַן אלאנסאן עלי אלאריץ כניש ואקע וכאִיאם אלאגיר עמדה:

יעני סרעה רחילה וזאלה ולמפּא צבא תקתצי דולף ומדף חליפה יקתצי דהאבהא ואלמבארלף מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב יד י"ד).

2 או כעבד יתשפּף אלפל וכאגיר ירגו אגרתה:

יעני אן אלאגיר יסרה במיל אלפל ליסתריה מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פי אלדניא.

3 כדאך אנחלת לי שהור באמל וליאלי שקא ופּפת לי: 4 אן

אנצנעת קלת מתי אקום פּמאל אלליל פּאסתכתרת מן אלארקאלי אלסחר:

ושבעתי אסתכתאר מלל שבע שמחות את פניך (תהלים מז י"א). 15

5 וקד לבס בדני אלדמף ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

פּסרת רנע אולם לאַן [מעני] אלכלמף זגר סנקלתהא אלי אלאלם. ואלאוף פי ימאם מלל מא הי פי לצנאכם (במדבר ל"ב כ"ד) ואורעי מקנה תשבר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אכף מן רמיה האיך וקד פני כתרדהא בכלו ארגא:

7 אדכר אַן חיותי באמלף לא תעוד עיני אן תרי כירא: 8 לא תלמחני 20

4 B פּרְדוּ עַלִי מַרְדָּא | Q לא יִכּוֹן פּיה | Q אד יצדק | Q 5 פי לסאני | Q או סאיר

קולי | Q 18 אנתחלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ולי אלסהור ר"ל לילות שאין בהם

שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצונו לומר שיסחר לנסוע (כצבא מלחמה ממחר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת חזמן ובוא אחרת חתחה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כמו שהשכיר ישמה בנסות הצל למען ינפש מעמלו ויגיעו כן ענין האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבעתי טעמו רביו כמו שבע שמחות את פניך. — פי ומדר ערב וארך הילולה. והרשב"ץ הביא פירוש הנאון: שהערב מדר עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגמתי רנע "אולם" (לשון מכאוב) כי טעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה ג"א מ"ז רוגע הים "ואגר אלכחר" כלומר גוער בים) והעתקתיו אל טעם מכאוב, והאלף בוימאם כמו האלף במלות לצנאכם ואורעי מקנה תשבר (ר"ל שהאלף נוסף ופעמו וימם). — ופי' וגוש עפר ודבק בעפר מלשון נגששה כעורים חתו פי' הי"א שהביא תראב"ע.

6. אחרי ויכלו תוסיף: רובם.

8. פי עיניך בי ואיננו: ובעוד שיביט בי כבר כליתי.

19 כדאך אלתפתו האולא אלי מרק תימא ורגו מסאלך שבא:
 חם עאד אלי נעת פעל אצחאבה ודמהם פקאל הבימו יעני כאנהם סי בוארי
 תימא וכאנהם לם ישאהדון אד לים ירתון לי.
 20 כאבו סמא ותקו בה וחין בלגו אליה כזו בה:
 5 וקאל קד כאבו ממא בה כאנו יתקון יעני נססה אנהם כאנו יתכלון עלי
 מאלה ונאהה וצארו יאמפון אלמצאיב בעד מא כאנו מנהא אמנין נקו להם כי
 עתה ונו'.

21 אנכם אלאן קד צרתם כמא לא תכונו תכאמפון תדערון
 ותכאמפון: 22 אתרי קלת לכם אעמוני שיא או ואמוני מן קואכם:
 10 וקלת סי הכי אמרתי אחרי קלת לכם לאנתקאל מעני כי בדלול אלהא עליה
 סיפסר בחסב מוצעה וכדלך נקול סי הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ז) אתראה
 סמי אסמה יעקב למא פעל כי היא אלפעל. ונקול סי הכי אחי אתה (שם כ"ט מ"ו)
 אמן אנל אנך קריבי. סיקול הנא אני מא מלכת מנכם מאלא ולא דסע שלם ואנמא
 אריד מנכם הדאיתי אלי מא כסי מן אמרי.

15 23 ואפלתוני מן יד אלעדו ומן יד אלראהבין תפדוני: 24 פדלוני
 אני קלת לכם דלך חתי אמסך ען לומכם ומא סהות ענה אפסהמוניה:
 25 מא אבלג אלאקואל אלמסתקימיה ומא בהא יעט ואעט מנכם:
 26 אעטיה תחסבון כל כלאם וראיא אלאקואל אלמוים מנהא: 27 או
 עלי יתים תוקעון ותתולמון עלי צאחבכם:

O 1 כדאך האולא אלהתו | B 15 ופלתוני | 18 (וראיא) B וריה Q ורוח |
 B 19 ועלי יתים | O תקעון.

19. ביאור: אחרי כן שב לתאר מעשה רעיו ולהוכיחם ואמר הבימו ונו' כלומר כאלו הם
 במדברות תימא וכאלו אינם נראים כי לא ינודו לי.
 20. ביאור: ואמר כבר בישו ממה שהיו בוטחים בו. כוונתו על עצמו שהם כסחו
 בממונו ובכבודו ונתנו מתוראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מכן כאמרו להם כי עתה וגו'.
 21. סי' הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופי' תיראו מלי יראה ותחת כמו תחתו.
 22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק מעם מלת כי בהכנס
 ההא עליו ופירשו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראהו שנקרא שמו י' לפי
 שעשה כי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אומר כאן: הנה אני
 לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושק ממני ואינני רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.
 23. ת' עריצים 'ראהבין' וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל עריץ
 'רהב' והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או סרהוב והוא איש אשר בני
 אדם ייראו ממנו.
 24. סי' הורוני ואני אחריש: הורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש מהוכיח אתכם.
 25. סי' מה נמרצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בשרש מרץ: ענינו ההגעה בדבר
 עד תכלית ('אלמבאלגת') יהיה מה שיהיה טוב או רע. וסוה פירש הוראביע חזקו והחריק סי'
 לשון חזק. — סי' הוכח כאלו אמר מוכיח.
 26. סי' רוח נעה ודעת ועיין ר' יונה בשי' יאש.
 27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר היתה כיתום מדוכא. וחברו רצונו לומר נקבצתם
 עלי לאכול בשרי ולשום אותי כרה.

היה אלמריץ סקד אתאני בסואלי ומא יסרני. ואמא אן יתרכני מונעא מלמא במא אכרהה פאמתיית מנה. ויכזן ואו ותהי מקאם או מתל ונגב נפש ומכרו (שמות כ"א מ"ז). ה"א מא זארה איוב בעד מא סמע גואב אליפו [ס]אנאבה כלדר עלי ה"ה אלואירא ס'י מקאלתה אלתי בעד ה"ה [סאשרההא] ס'י מוצעהא אן שא אללה תעאלי.

11 סמא קותי תתי אצבר וכס אנלי תתי אמול רוחי: 12 לו כאנת 5
קוטי בקו"ה אלחגארה או בדני כאלנחאס: 18 אתרי לים עוני מן נפסי
אם אלפקה קד זאל עני: 14 אלי אלמלאשי מן צאחבה אלפצל ותקוי
אלכאפי יתרד:

למס מלאשי מתל וחם השמש ונמס (שמות מ"ז כ"א).

16 הם אכותי אליין גדרו כי כואד אנחרר וכפיץ אודיה מרת: 10
16 אלמסודון מן קבל אלגליר אלמג'בה מן קבל אלחלג: 17 אלתי פי
וקת ברודתהא מתכאתפ'ה ופי סכונתהא תנהל מן מוצעהא: 18 פתלתפת
אלי סבל מרקדה ותציר פי אלתיה ותפני:

ה"ה אלני פואסיק הקדרים בעת יורכו ילפתו הי צפ'ה אלואר'ה אנהא פי וקת
ברודתהא תכזן נאמד'ה סארא הי סלנת אנחלת וואלת מן מוצעהא אלי אלכוארי. 15

2 בכ"י ואסתנית | Q 6 קלת אתרי | O 11 אלכרה (ועיין רס"ג לישיעה ג ג סוארא

ת' קררות) | O 12 פתנפתל | O 18 אלי אלתיה.

10. פי ואסלדה אשכחנו או ארוסמנו ואולי פירשו בלשון הגבהה כאשר פי ר' האי
כפי עדות הראב"ע.

8—10. ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם אשר הוסיף איוב על הדברים אשר שמע
מאליפו והם היוצאים גלויים מכל הפרשה הזאת. אמר אני אומר שיתכן לו להמיתני ואין זה
עולה כי הוא הבורא ובידו לעשות מה שירצה. אבל אתה אומר שלא יתכן לו לעשות זה ושהוא
לא יביא על הצדיק אלא טוב. ואני עתה אשאל ממנו אחד משני הדברים או שיואל להתיר
אלה הרעות עלי עד שאכלה כמו שאומר אני או שירפאני ויטיב לי ויעשה לי מה שאתגחם בו
כמו שתאמר אתה. כשיביא עלי אחד משני הדברים האלה כבר הביא לי שאלתי ומה שאשמה
בו. אבל שיעזבני ביסורים ומכאובים שמאסמים זה דבר רע עלי. ואו ותחי במקום או כמו ונגב
נפש (צ"ל איש) ומכרו. זהו מה שהוסיף איוב אחרי שמעו דברי אליפו ועל החוספה הזו ענהו כלדר.
14. ביאור: למס למאביר או למשבית (את החסד מרעהו) כמו וחם השמש ונמס.

15. אחר מלת נחל הוסיף „אנחרר" ר"ל ירד והוא תואר לנחל כנגד מלת יעברו בסוף
הפסוק הוא תואר לנחלים.

16. פי עלימו יתעלם שלג: הנעלמים מפני השלג כמעט הקדרים מני קרח.

17. פי בעת יורכו בזמן שיצטננו ותוא מלשון רבותינו (יוסא ע"ה). כסא דכספא נמי
אסור משום דמדודיב וכן פי ר' יונה בשרש זרב (ועיין גם סת"ש להר"ק ש' זרב ופי הרשב"ץ).
פי נצמתו מתעקבים מלשון רבותינו צומת הגידים כאשר פירש הגאון בשבעים מלות סי מ"ב
וכן פי ר' יונה בשרש צמת בלי הזכיר שם הגאון. והרשב"ץ הביא פירושו כזה: ונצמתו מענין
התקשרות מלשונם צומת הגידין ובלשון מקרא צמתו בכור חי.

18—16 ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם תואר הנחלים שהם בעת הצטננם יהיו

קרושים וכאשר יחמו נדעכו וסרו במקומם אל המדברות.

ו.

1 פִּאֲנָאֵב אִיּוֹב וּקְאָל: 2 לֹו וּזֵן אֵלִמִי וּזְנָא וּאִפְתִּי פִי מִיּוֹזָן וְחַמְלָהּא
וּנְפִירָהּא גְּמִיעָא:

זֵדַת וּנְפִירָהּא אִדְ כָּאן אֵלִשִי לֹא יוֹזֵן וְחַדְהָ.

3 לְכָאן אֵלֹאן אֲתַקֵּל מִן רַמְלֵ אֲלִבְחַר וְלִדְלֶךְ כְּלֹאֲמִי מִנְגִי: 4 מַמָּא
5 סְהָאֵם אֲלִכְאֲפִי מַעִי אֵלִתִי חֲמִיתָהּא תִּשְׂרַב רֹוּחִי וְאֵהוּאֵל אֵלִלָּה תִּצְאָפְנִי:
6 אִינְהֶק אֵלֹוּחֶשׁ מִן וְגוֹד אֲלִכְלֹא אֹו יַעֲבֵ אֲלֵתוֹר מִן עֵלְפָּה: 6 אִיאַכְל
אֵלְטַעַם כְּאֵמָא בְּלֹא מִלַּח אֹו הֵל מִן טַעַם פִּי לַעֲאֵב אֲלִבִּיָּן:

חַפֵּל זָאֵם מְתֵל קוֹל יְחֻקְאֵל (יִיג יי) וְהִנֵּה טַחִים אֲתוּ חַפֵּל יַעֲנִי אֲנֵהֵם פִּיִּנּוּא
אֲלֵחֲאִישׁ בְּטִין זָאֵם בְּגִיר תְּבִן. וְחַלְמוֹת אֲלִבִּיָּן מְתֵל קוֹל אֲלִמְשֵׁנָה (בְּרִייתָא חוֹלִין סִיד.
10 וְעִז ט.) חַלְמוֹן מִכְּפִנִים וַיִּקְאֵל פִּי אֲלִשְׂאֵם לְצַפְרָה אֲלִבִּיָּן חַלְמוֹן וַיַּעֲנִי אִיּוֹב אֲנִכֶם
תְּגִיבֹן בְּכֹלָאֵם לֹא מַעֲנִי לֹה כְּמַעֲאֵם לֹא מִלַּח פִּיהָ.

7 כְּדֹאֶךְ קִד אֲבַת נַפְסִי אֵן תְּדַנּוּ מִן טַעֲאֲמִי אִדְ הֵמָּא בְּמַקְדָּרָה:
8 לִית מִן יֵאֲתִינִי בְּסוּאֵלִי וַיַּעֲמִינִי אֵלִלָּה רְגָאִי: 9 פִּאֲמָא אֵן יַעֲמֵן אֵלִלָּה
פִּי אֵן יוֹלְמִנִי וַיִּטְלַק אִפְתִּי עֲלִי וַיִּנְפְּדִנִי: 10 אֹו יִכּוֹן לִי טָא בַּה אֲתַעֲאִזִי
15 חֲתִי אֲסִבְחָהּ בְּאֲבַתְהָאֵל בְּגִיר אִשְׂפַּאֵק כְּמָא לֹם אֲכַתֶּם אֲקוּאֵל אֲלִקְדוֹם:

הִדְהָ אֲלִגִי פּוּאֲסִיק הִי אֵלִתִי וְאֵדְהָא אִיּוֹב עֲלִי אֲלִכְלֹאֵם אֲלִדִי סַמְעָה מִן אֲלִיפּוֹ
וְהִי אֲלִמְבְּרוּזָא מִן גְּמִיעַ הִדְהָ אֲלִקְצָהּ וְהִי קוֹי מִי יִתֵּן וַיּוּאֵל וְתֵהִי עוֹד. פִּקְאֵל אֲנָא אֲקוּל
אֲנֵה יִגֹּו אֵן יִמִּיתִנִי וְלִים הִו גוֹד לֵאנָה אֲלִזְאֵלֶק וְלֹה אֵן יַעֲפֵל מָא שָׂא וְאֵנַת תְּקוּל
לִים יִגֹּו דְלֶךְ מִן סַעֲלָה וְאֲנֵה לֹא יִלְקִי אֲלִצְאֵלָה אֵלָא זִירָא פִּאֲנִי אֵלֹאן אֲסֵאֵלָה אֲחַד
20 אֲלֵאֲמִרִין אֲמָא אֵן יַעֲמֵן בְּאֲסַלְאֵק הִדְהָ אֲלֵאֲפַאֲת עֲלִי חֲתִי תַפְסִינִי כְּמָא אֲקוּל אֲנָא אֹו
יִשְׁפִּינִי וַיַּנְעַם עֲלִי וַיַּנְעַל לִי מָא אֲתַעֲדִי בַּה עֲלִי מָא תְּקוּל אֲנַת פִּאֲנֵה אֵן יַעֲפֵל בִּי אֲחַד

1 B אֵלֵאֲמִי וּאִפְתִּי | Q פִּי מִיּוֹזָן וְאֲחַד | B לְכָאן יִחְתַּמְלָהּא | 4 B כְּמָא סְהָאֵם |

5 B תִּצְאָפְנִי | 6 B מִן טַעֲלָפָה | 7 B הֵל מוֹגוֹד טַעַם | 14 B אֵן יִכּוֹן | O אֲתַעֲאִזִי.

2. בִּיאוּר: הוֹסַפְתִּי (אַחַר מֵלֵת יִשְׂאוּ) וְהִרְוַמָּה לֹה כִי לֹא יִשְׁקֵל דַּבְרַ לְבַרוּ.

3. ת' לַעֲוֵ בְּמִיעַ "מִנְגִי" וְשַׁעֲטָה נִהַפֵּךְ אֹו נִלְוֹ. אֹו טַעֲמָה נִחְלַשׁ. וַעֲיִין פִּי הֲרִי"ק: דַּבְּרִי
בְּלַעֲיִם וְאִינֵם חֻזְקִים וְדִין תּוּא שִׁיחִיו דַּבְּרִי רַפִּין כִּי חֲצִי שְׂדֵי עַכְּדִי.
5. פִּי עֲלִי דִשָׂא עַל אֲשֶׁר יִמְצֵא הַדִּשָׂא. וַעֲיִין פִּי הֲרִי"ק: כִּי הִכְתַּמּוֹת וְחִתּוּת אֵין דַּרְכֵם
לְצַעֲוֹק בַּעַת אֲכִילָתֶן.

6. בִּיאוּר: חַפֵּל הוּא מָה שְׁאִין בּו טַעַם כְּמוּ מֵאֲמַר יְחֻקְאֵל וְהִנֵּה טַחִים אֲתוּ חַפֵּל
כְּלוֹמַר שְׂמַחוּ חֲחִיץ בְּטִים חַפֵּל שְׁאִין בּו תְּבִן. וְחַלְמוֹת הוּא הִבְיָצָה כְּמֵאֲמַר חַמְשֵׁנָה חַלְמוֹן
מִכְּפִנִים וּבִאֲרֵךְ יִשְׂרָאֵל יִמְאָרוּ לִירוֹק הִבְיָצָה חַלְמוֹן. וְאִיּוֹב רֹוּצָה לוֹמַר אֲתֵם עוֹנִים בְּדַבְּרִים אֵין
לְהֵם טַעַם כְּמֵאֲכַל שְׁאִין בּו מִלַּח (וַעֲיִין פִּי) שְׁבַעִים מֵלוֹת סִי מִיז וְרִי יוֹנָה כְּסוּף שֵׁרֵשׁ חֵלֶם).

7. "כִּן מֵאֲנָה נַפְשִׁי לְנַגּוֹעַ לְחִסִּי כִי הֵמָּה (חַחְפֵּל וְרִיר חַלְמוֹת) כְּשִׁיעוּרִי. תּוּא פִירֶשׁ
כְּדוּי מִלְשׁוֹן כְּדִי רִשְׁעֵתוֹ דַּבְּרִים כִּיָּה בִי (וְשֵׁם תְּרַגְמוּ הַגָּאוּן: כְּמַקְדָּרָא נְשִׁיתָח).

- 14 פהם יפאנזן אלטלאם נהארא ויגמון כאלליל פי אלטהירח:
 15 פאנאט אלצעפי מן אפואההם אלתי הי כאלסיף ואפלת מן יד
 אלשדיד אלמסכין: 16 פצאר ללפקיר רגאואהל אלגור צמו אפואההם:
 17 ועלי הדה טובי אנסאן יעפה אללה פלא תזהר פי ארב אלכאפי:
 18 פאנה יוגע תם יגבר וקד יוהן וידאה תשפי: 19 ופי כתיר מן 5
 אלשדאיד יכלצך ופי אעטמהא שר לא ידנו כך:

שש ושבע וכתיר מן אלצעפאד אנמא יראד בהא אלכתר^ה לא אלתחקיק מתל
 הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים (שי"א א' ח') אם יוליד איש מאה (קהלת ו' ג')
 אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף (ישעיה ז' כ"ג).

- 20 פי אלנוע יפדיך מן אלמות ופי אלחרב מן אלסיף: 21 ופי טוף 10
 מן אלמלל תכבא ען דלך ולא תכאף מן נהב אדא אקבל:
 יעני אדא חל אלגלא בקום ואנתקלו מן מוצעהם זבית אנת ען דלך.

22 כל באלנהב ואלנוע תצחק ומן וחש אלארץ לא תכאף:

יריד אן מא כפאך אן תצאן ען אלאפאת התי תחל באעדאך פתצחק בהם.

- 23 חתי מע הגאר אלצחרי יכון עהרך וחיואן אלארץ יסאלמך: 15

יעני אן אלחנארה קד עאהדת אלא תעטר בהא.

24 ואדא תערפת כבר מנולך כאן סאלמא ואדא אפתקדת אהל

מאואך לם תכטי בואחד מנהם: 25 ותעלם אן נסלך כתירון ודרארך

בעשב אלארץ: 26 ותדכל אלי אלקבר בהרם כדכול אלכדים פי וקתה:

- 27 הודא הדה אמור בלונאהא וחי כדאך פאסמעהא ואנת תעלמה: 20

D 1 וינסון | 2 DQ פאנאט אלפקיר | O כאלסיוף | 3 D גמעוא אפואההם (ועיין

ישעיה נב טו) | B 5 ויוהן | O 6 לא ידנו אליך שר | B 11 מן אלנהב | O 15 יציר עהרך |
 O 19 ותרכל אלקבר | B אלגרים.

14. גם ר' יונה בשי פגש תרגם יפגשו יגססון.

15. „ויושע הקודרים מפייהם אשר הוא כחרב ויצל מיד חזק אביון“. ותרשבץ הביא פירושו כזה: ויושע מחרב ומאי זה חרב מפייהם.

19. ביאור: שש ושבע והרכה מן המספרים אין הרצון בהם אלא הרבוי לא אמת המספר כמו הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים אם יוליד איש מאה אלף גפן באלף כסף.

21. ביאור: כלומר כאשר באה הגלות על עם אחד ונעקרו ממקומם נחבאת מות (תרגם שוש במיע טוף והוא לשון שטיפה ותרגם לשון במיע „אלמלל“ כלומר אימות ולשוונות כמו כל עממיה אמיה ולישניא, דינאל ג' ז').

22. ביאור: רוצה לומר לא די שתהיה שמור מן הצרות האלה אלא אף על אייביך הן באות ואתה תשחק להם.

23. ביאור: רצוני לומר שהאבנים כרתו ברית עמך שלא תכשל בהן.

24. „ואם תבקש לדעת דברי ביתך בשלום הוא ואם תפקד אנשי נדך לא תחטא כאחד מהם“ (תראביע: המצאנו כאשר עלה במחשבתך ולא תחטא).

ולא מללין להם: 5 אלדי יאכל זרעה גאיעא ומן בין אלמסאל יאכדה
וקד נשף אלעמש קתה:

קצירו זרעה מתל קציר יאור תבואתה (ישעיה כ"ג ג). מצנים מתל ולצננים
בצדיכם (במדבר ל"ג נ"ה).

6 לאנה לא יכרנ שי מן אלתראב בגל ולא ינבת מן אלארין 5
בדגל: 7 לאן אלדמי ללעמל באלמאעה אנשי ותרי אהל אלנאר
יתשאמכון טיראנא:

יריד אלמתצלפון אלמתקחון אלמקדרון כקו לעשו אם תנביה כנשר ונו'
(עובדיה ד') ורשף מן רשפיה רשפי אש (שה"ש ח' ו').

8 לכני אלתמס אלטאיך ואלו אללה אציר מקאלתי: 9 אלעאמל 10
אלכבאיר בגיר נהאי"ה ואענובאת בגיר אחצא: 10 אלמנזל אלמטר עלי
וגה אלארין ואלבאעת אלמא עלי וגה אלצהארי:

דבר הרה אלאי"ה מן נמיע איאת אללה לאן תאחיראה פי אלד' רואיר יעני
אלאסתקסאת ואצלה אלכבאר אלכאין מן דוראן אלפלך.

11 יציר בדרך אלמתכאפצין פי רפע ואלצעפי יחנבהם בנותה: 15
12 אלפאסך אפכאר אלכבתא חתי לא תנאל איריהם ולא יתפקהון בה:
יעני מא יתפקהון פיה ככבתהם.

18 אלמעלק אלמתחכמין בכבתהם ומשורה אלמנפתלין קד בלדת:
חכמים הנא הו מתל תושיה אלמתקדם דכרה.

O 1 אלמסאל | BD 5 לא יכרנ שיא | D ולא ינבת שיא | B 11 בלא נהאי"ה |

Q אלמרסל | BO 15 אלמתספלין | D פי אלרפע | O 18 בלהת.

4. הוסיף בתרגומו בראש הפסוק: והנה ענשו ש.

5. ביאור: קצירו ר"ל זרעו כמו קציר יאור תבואתה. מצנים כמו ולצננים בצדיכם (גם
שם תרגם הגאון "כמסאל" והוראת המלה מחס גדולה ואולי נשתמש בה הגאון במעם קוצים).
— פי צמים כמו צמאים.

6. "כי לא יצא דבר מן העפר באון ולא יצמח מן האדמה בעמל".

7. "כי האדם לעמל בעבודת האל יולד (וכן בתרגום: למיעי באורייתא) ואתה רואה אנשי
האש ינביוהו עוף." — ביאור: רוצה לומר המתנגאים המעוים המגדילים כאמרו לעשו אם תנביה
כנשר ונו'. ורשף מן רשפיה רשפי אש.

10. ביאור: זכר האות חות מכל אותות האל כי מעשהו הוא בארבע העגלות כלומר
היסודות (אש אהיר מים ארץ) ועיקרו האד החוה מסבוב הגלגל.

11. פי שגבו ישע ישגבם בישועתו.

12. ביאור [מלת תושיה אשר פירשו ולא יתחכמו בו]: כלומר לא יתחכמו כזה בערסם.

(הגאון תרגם מלת תושיה תמיד במ"ע "סקה").

13. ביאור: פעם חכמים כאן כמו תושיה בפסוק הקודם (ר"ל המתחכמים). — תרגם

נמתרת בלדת וכן תי נמהרי לב (ישעיה ל"ה ד') אלבלדין. ועיין ר' יונה בסת"ש בסוף שרש מהר.

18 הוּדָא מְקַרְבֵּיהּ לֹא יוֹתַקְהֶם וְלֹא לְמִלְאִיכְתָּהּ יַצִּיר לְמַעַא:

יעני חתי אלמלאיכה פי מאקתהם אן ינרון. ולא יאמין עאמלה פי בקיף אלפסוק מתל ותהלתי לפסילים (ישעיה מיב ח'). ותהלה מן לא יהלו אורם (שם י"ג י').

19 פְּכִיפָּה סְכָאן בִּיּוֹת מִן אֲלִמִּין אֲלִדִּין פִּי אֲלִתְרַאב אַסְאָהֶם יִדְכֹּן בְּחִצְרָהּ אֲלִנְגוּם:

6

אסתעמל אלעש עלי סאיר אלנגום מתל קו' כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה י"ג י') מן כסיל (איוב ט' ט') ויריד כל אלנגום.

20 אֲלִדִּין מִן צְבֻאָהֶם אֲלִי מַסְאָהֶם יַחַמְמוּן וּמִן גִּיר צִירוּרָהּ אֲלִי אֲלִנְאִיָּהּ יִבִּידוּן:

10

יעני אהם לם ישבעו עלי אן יעמרו אלי אלאבר.

21 אֵן קֵד רַחַל בְּפִצְלָהֶם מַעְדָּהּ וְקֵד יְמוֹתוֹן בְּגִיר חֲכֵמָהּ אֲלִמְבַע:

ליס יריר פצל אלאברה מן בר וצלאח בל פצל אלדניא מן חאל ונאה בקול ירמיה (מיח ל"ז) על כן יתרת עשה אברו. וקו' בגיר חכמה אלמבע יעני אמא בנוע או בנרק או סוי דלך מן אנואע אלאפאת.

ה.

1 אֲדַע יֹא הִדְאָהֶל תְּגַד מְגִיבְד אֲלִי קוֹלְךָ וְאֲלִי מִן מִן אֲלִכּוּאִיָּךְ תַּתְּנֶהּ פִּיהּ: 2 בַּל אֲלִנְאָהֶל הוּ אֲלִדִּי יִקְתְּלָה אֲלֵאִלִּם וְאֲלִמְכַדוּע הוּ אֲלִדִּי יִמִּתָּה אֲלַעְקָאב: 3 וְאֲנִי לִקְד רֵאִית נֶאֱהֵלָא מַעַנְצָרָא וּמִרְקַת מֵאוּאָה נַפְלָה: 4 פֵּאֲדָא עֲאֻקְבַתָּהּ אֵן יִבְעַד בְּנוּה מִן אֲלִנְגוּת וַיִּנְכַּפְצוּן פִּי אֲלִמְחֵאֲלִ

4 O מן אלתראב | B יזכון | B 11 אלא רחלו Q אן אלרחיל.

18. ביאור: רוצה לומר אף המלאכים יוכלו לעשות עול. ומלת לא משמשת בשאר הפסוק (כאלו אמר לא ישים תהלה) כמו וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. ותהלה מן לא יהלו אורם (וכן פירש ר"ק: ובמלאכיו ישים תהלה ונוגה ואורה. והוסיף לבאר אבל לא כדרך הגאון: אינם מגיעים להכרת עצמו ולא דעתו כפי אמתו. והרשב"ץ הזכיר פי' הגאון: מענין אורה כמו בחלו נרו ויחסר מהפסוק מלה אחת).

19. ביאור: באמרו עש הוא רוצה לומר כל הכוכבים כאמ' כי כוכבי השמים וכסיליהם מן כסיל וכיסיה (עין פי' הראב"ע: ורובי המפרשים פירשו לפני עש [כמו] לפני שמש).

20. ביאור: ר"ל בעבור שלא הושם במבעם לחיות לנצח (הוא פי' סבלי משים).

21. ביאור: באמרו יתום אינו רוצה לומר יתרון העולם הבא מחסר וצדקה כי אם יתרון העולם הזה מממון וכבוד כמאמר ירמיה על כן יתרת עשה אברו. ולא בחכמה ר"ל מבלתי חכמה השבע כלומר או ברעב או בסביעה במים או זולת זה ממיני הפנעים. (והוא פירש נסע מלשון נסיעה כלומר כאשר הסיעו עמתי יתרום. והראב"ע פירש: והקרב אלי שהוא כמו יתרת עשה שהוא ממון וענינו שיאבד ממנום כמותם).

2. פי' פותח כמו נפתח.

3. שם ענצו בל"ע הוא יסוד או שורש. תרגם ואקב "מורקת" וענינו בל"ע באתי בלילה.

וואלי רוצה לומר באתי פתאום ומצאתי נוהו ארור וכן פירש ר' יונה בשרש נקב: מצאתיו מקולל ומגודף.

נתעו הו מתל מלחעות כפירים (תהלים נ"ח ז')

11 ולית האלך מן גיר פריסו ובנו לבו תתפדך פיהם:

קולה ליש אבד חתי אשד לבו יקתל[הם] אדא כאן נאעא וכדאך ובני לביא יתפרדו אדא הי תפרקת פהי תקתל פי מואצע שהי אכתר מנהא פי מוצע ואחד.

12 ואלו כלאם קד אועי פקבל סמעי מנה קבסא:

5

אלקבם פי לנא אלערב אלשי אלקליל אלמאנוד מן אלשי אלכתיר מתל אלעלם ואלנאר ונירהא. וקולה ואלו דבר ינגב [מענאה] יסר אליה באמורה ויחי באלחקיקא פי מעאקבתהם.

18 במיף מן רויה אלליל פי וקת וקוע אלסבאת עלי אלנאם:

אלפיף ענד אלערב הו אלשאץ אליו ירי פי אלמנאם.

10

14 לקיני מנה פוע ורעדו וכתרדו אעצאי קד אצעפהא: 15 וריח

ימצי עלי וגהי יקשעו מנה שער בדני: 16 יקף ולא אתבת מנפדה והו שבה חדא עיני אסכת וצותה אסמע: 17 הל יזכו אלנאסן אכתר מן אללה או יטהר אלרגל אכתר מן צאנעה:

15 מעני בשעפים פחד קראני ורוח על פני יחלף הו צפוה מן אליפו כיף כאן יאתיה אלוחי כאן ירי שצאא פי מנאמה בפוע והול וריאח תקלקלה פלא יגר חילהא אלי אן יסכת לה ויסמע כלאמה ינאדי הל יזכו אלנאסן אכתר מן רבה.

9 B במאיף | B 11 לקאני.

9. תרגם נשמת בלשון חרון.

10. ביאור: נתעו הוא כמו מתלעות כפירים (ולפי זה תרגם „תגיב פיהם“ ר"ל שני כפירים ישבו כס. ואת התרגום הזה הזכיר ר' יונה בשרש לתע והוא אומר שם פירוש אחר שמלת נתעו תואר לכפירים ר"ל שהם בעלי מלחיות ואינם קטנים וחלשים. והראב"ע חולק על זה בפירושו לאיוב וגם בספר מאזנים שער החסרים והרי זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל כתב בפירושו: נתעו כמו נתעו כלומר שהתחילו מלחיותיהם לצאת וגו'). — הגאון פירש שאגת כאלו אמר בשאגת וחוסיו או ר"ל אנשי און ועמל יאברו בחרון האל או בשאגת אריה וגו'.

11. ביאור: אמרו ליש אבד כבלי טרף אפילו הליש החוק שבאריות יתרגם בהיותו רעב וכן בני לביא כאשר יתפרדו יתרגו במקומות שונים הרבה ממה שיהרגו במקום אחד (וכן פירש ר' יונה בשרש תע).

12. ביאור: מלת קבס בלשון ערב (אשר תרגם בה שמץ) הוא דבר מועט לקוח מדבר מרובה כמו הרעה והאש וחולתם. ואלו דבר ינגב ר"ל בסתר נגלו אליו עניניהם ובנבואה נודע לו ענשם.

13. ביאור: מלת סוף בלשון ערב (אשר ת' בה שעפים) הוא תכונת איש נראה כחלום.

14. פי' הפחיד כמו החליש.

16, 17. ביאור: מעט בשעפים וגו' פחד וגו' ורוח וגו' הוא סיפור אליפו אך בא אליו הדבר הנגלה לו. היה רואה תמונה בתנומתו בפחד ורעדו ורוחות מפעמות אותו ולא מצא כח כנפשו עד אשר דמס לו ושמע קול דבריו לאמר האנוש מאלוה יצדק וגו'. (בפסוק י"ז השתמש הגאון בספר אר"ד סוף מאמר רביעי).

8 הודא קד כנת תודב אלכתיירין ואלידאן אלאכיתאן תשדדהמא:
 4 וכאן בלאמך יקים אלעאתר ואלרכבתאן אלגאתיתאן תידיהמא:
 5 ואלאן חין גאתך מתל תלך אלאמור קד ענות וחין וצלת אליך קד
 דהשת:

5 אלענו פי אלמקאל למא קד תקול כי סחר סחרתי וגוי (גי כ"ה).

6 אלא אן תקואך הו תכלאנך ורגאך צה"ה טרקך: 7 פאדכר
 אלאן מן דא ברי באד ואי אלמסתקימין אנתחדו:

הדאן אלמסוקאן אעני הלא יראתך זכר נא המא אלמברואן מן קול אליפו הדיא
 חתי תכון גואבא לאיוב למא תקדם מן אדעאיה באלמאע"ה וסואלה לרבה אן יתחמה
 פקאל לה אן כנת צאלחא פמחאל אן יתחמך ואלא פאדכר אלאן מן כאן
 10 צאלחא חל בה דלך. תם קאל לה פאן קלת במא דא לקאני אללה תלך אלאסמא"ה
 קלת לך מן ולאתך וזמאך לאנ"ה מן אלמחאל אן תכון אנת אעדל מן רבך הו קולה
 האנוש מאלוה יצדק (פי י"ז) לא ולא אלמלאיכה אלמקרבון בקוי הן בעבדיו לא יאמין
 (פי י"ח) פהדיא גרין אליפו פי הדיא אלקצ"ה.

8 כמא שאהדנא מעתרצי אלגל וזארעי אלדגל יחצדונה: 15

חרשי און מן חרש רע בכל עת (משלי ו' י"ד) אל תחרש על רעך רעה (שם ג' כ"ט).

9 מן סכט אללה יבירון ומן רוח גצבה יפנון: 10 או בזאיר אסד
 ועזות שבל ואסנאן צראנמה תליב פיהם:

1 O ואלידאן אלמסתרוחאן (ועיין רס"ג לישעיה לה ג) | 2 O וסאלמא אלרכבתאן |
 3 O ואלאן אדא | 6 B אלוי הו תכלאנך | 7 O אנזיהוא (ועיין רס"ג לשכות ט טו) | 10 (אלאן)
 כ"י לנא | 15 O שאהרת | 17 כל כ"י בוואר | 18 B אלצראנמה.

לנחסם ולאמור להם שיסכלו ואתה כאשר נגעה הרעה אליך מה לך להיות רך לבב מדוע לא
 תנחם את נפשך ולא תאמר לה לסבול ולמה תאמר לא אוכל לעצור מלי (הראב"ע בשם יש
 אפרים: הגסה הכנסה ומעם דבר בדבר).

5. ביאור: תלאה בדבור לפי מה שאתה אוטר כי סחר סחרתי וגוי.

6. ר' יונה בשי' לו תרגם הלא יראתך „אלא תקואך“ ואמר שזה לאמץ את איוב
 ולא לתרחקו.

7. ביאור: שני הפסוקים האלה ר"ל הלא יראתך זכר נא הם היוצאים גלויים מכין דברי
 אליפו להיותם חשובה למה שאמר איוב במה שקדם שהוא חשב עצמו ירא ה' ושאל מהאל שימיתו
 ועל זה אמר לו אליפו אם צדיק אתה אי אפשר שימיתך ואם לא זכר נא מי היה צדיק בא
 עליו כזה. ואחר כן אמר לו ואם תאמר בעבור מה הביא האל עלי הרעה הזאת אני אוטר לך ספני
 הסאיך ועונותיך כי זה מן השקר הוא שתהיה אתה צדיק מאלהיך הוא אמרו האנוש מאלוה יצדק
 הלא גם המלאכים הקדושים לא יזכו כמאמרו הן בעבדיו לא יאמין וזה כוונת אליפו כמאמר הזה.
 8. במשלי ג' כ"ט תרגם ר"ס לא תחרש רעה „לא תתערצן אלשר“ וכן שם ו' י"ד

„מתערץ אלשר“ והוא בנין אחר משרש ערץ בל"ע ואולי צריך לתקן גם כאן מתערצי ושני
 הבנינים הם פעלים עוסרים ור"ס השתמש בהם כעוברים בהוראת הכין חמס. ומלות עמל ואון
 תרגם תמיד במלות גל ודגל עיין לקמן ה' ו' ותהלים י' ו' והוראת שתיהן בל"ע שנאה ססתרת
 או כוונת רעה.

מדפון ליתני כנת כעביאן לם ירו אלנור: 17 הנאך אלפאלמן
 אנתהו מן אלמעאצי והנאך יסתריח אלתעבון: 18 וגמיע אלסאמרי
 אטמאנו פלם יסמעו צות גלואז: 19 אלעגיר ואלכביר הו הנאך
 ואלעבד חר מן מולאה: 20 למא דא יעמי אלנור ללשאקי ואלחיוה
 למארי אלנפוס: 21 אלמנתשרי אלמות וליס הו ויחפרון עליה אלמדאפן: 5
 22 אלפרחין פי טרבהם ויסרון אדא וגדו אלקבר: 28 לרגל קד אנחגבת
 אמורה ענה וסיג אלאלאה ענהא דונה:

ואנמא ירבג פי אלחיאף לרגל אלדי אמורה ואסכאבה מסתרה מן אלבלא וקד
 סיג אללה עליה וצאנה מן אלבלא מתל הנני שך את דרכך בסירים (הושע ב' ח.)

24 אנה ענד טעאמי יקבל תנהדי וענד שראבי ינפרג זאירי: 10
 25 ואלדי פזעת מנה אתאני ואלדי חדרתה חל בי: 26 וכאני לם אסל
 ולם אקר ולם אסתר חין חל אלבלא:

היא נדב נדב נססה עלי מא חל בה ואכתר היא אלספר עלי היא אלמדהב.
 וצלת פי אלכלאם כאני ליואסק אלניץ אלמחקים ממא כאן פיה מן דכול אלבלא פי
 15 חאל נעמתה. [והיא] ומא סוי דלך ממא פי אלקצא פהו חשו פי אלכלאם לכעצהם.

ד.

1 פאנאב אליפו אלתימי וקאל: 2 הל אדא אמתחנת באמר תעני
 ענה חתי תקול חכם אלכלאם מן דא יטיקה:

יעני אנך כנת תעלם מא תפעלה באלנאם מן אלתצביר ואלתסליף ענד מן
 תלחקם אלשראיר ואלאן מא לך אנת חין נאלתך אלמציבף קד כעת ולם תעוי נפק
 20 ותצברה וצרת תקול מא אטיק אחכם כלאמי הו קי ועצור במלין מי יוכל.

B 1 א: כעביאן | B 2 אלסאמרי | O 4 ללשקי | Q 5 ויפתשון | 7 (אמורה) O
 טריקה | 10 (זאירי) בכל כתבי היד זיאירי | 18 בכזי אלתצבר ואלתסלי.

14. פי אשר בנו הרבה מחרבותיה.

17. פי חדלו רגז: כלו כעשות פשעים.

21. פי ויחפרוהו ממסמונים: ויחפרו בעבורו הקברים.

23. ביאור: אין תאוה בחיים אלא לאדם אשר דבריו וסבותיו נסתרו מן הרעה וכוך.

שך האל עליו ושמרו מן הרעה כמו הנני שך את דרכך בסירים. (הראב"ע הזכיר הפי הוה:
 והגאון ר"ם פי בו להפך ואמר כי ענינו כי אין צורך החיים אלא הגבר אשר דרכו נסתרה).

24. פי כמים: בשתותי מים.

26. ביאור: זה קינה שהוא מקונן על עצמו על מה שבא עליו ורוב זה הספר על זה

הדרך, והוספתי בראש הפסוק מלת כאלו למען יהיה מסכים לפסוקים הקדמים לפי מה שיש
 בהם מהכנס הרעה בתוך שלותו ודבור זה וחולתו ממה שיש-בפרשה הם תוספת בדברים (ענין לעיל
 דף 8 שורה 2. ומלת לבעצתם = לקצתם ר"ל לקצת המפרשים אין לה טעם ואולי הוסיפה סופר מאוחר).

2. ביאור: כלומר אתה היית יודע מה לעשות בכני אדם אם באו עליהם הצרות

4 דלך אליום יכן פלאמא לא ילתמסה אלאלאה מן אלעלו ולא תפורה עליה אלנִירָה: 5 ויתולאה אלפלאם ואלגבם ותסכן עליה גמאמה ויעתריה מתל סמום אלנהאר:

כמרירי יום הו מתל וקטב מרירי (רברים לִיב כִיד) וריאה אלסמום קד תסמִי איצא בלך. 5

6 ודלך אלליל יאכדה אלפלא לא ינתמע פי אִיאם אלסנה ופי אחצא אלשהור לא ידכל: 7 כמא כאן דלך אלליל מישומא לא תאתי פיה רנָה: 8 יסבונה דאמִו דהרהם אלמסתעדִין לאתארה שנוהם: אשתקאק לויתן מן קולהם פי אלמשנה לא תעורר אשה לויתה במועד (ירושלמי מועד קמן דף ס' ע"ד) והו לוא אלחואיני ותשבהן אחואנהן. 10

9 ותטלם כואכב סחרה פירתגי פיה אלנור ולים ולא תרא פיה לוחאת אלפגִר: 10 פאנה לו אנגלקת מצאריע אלבטן דוני לכאן אלשקא קד אנהגב עני: 11 ליתני מתִ פי בטן אמִי או חין כרנת מנהא תופִית: 12 ומא אלנפע אד תלקתני אלרכבתאן ואד ארצעתני אלרתיאן: 13 ולו אלאן מתִ לקררת ולו תופִית לאסתרחת: 15

היא אלקול גרין אלקצִה והו יסאל רבה אלתראמה ויקול קד סאת מן הו אִיר מני.

14 מע מלוך אלארין וזוראהא אלדין עמרו כתירא מן כראבהא: 15 ומע ריסא כאן להם אלדהב ומלאו ביותהם מן אלורק: 16 או כסקמ

B 1 דלך אלנהאר | O 2 ויתואלאה | 9 (כמועד) בכי בשבת | 10 בכי אלחואני | O II פירגא | 12 (אלשקא) O אלכלא (ועיין כראשית סא נא ישעיה נג יא) | B 14 ואלאן לו מתִ | O 18 עמרת | O 19 רוסא.

4. פי נהרה בלשון מאור והוא השמש.
5. פי יגאלהו מלשון גואל ר"ל יקוהו להם לגואל או לקרוב והוא הפי שזכרוהו ריק ורמ"ק, והרשב"ץ הזכיר תרגום הגאון ואמר שתרגמו לשון גואל כלומר יהיו גואלי וקרוביו. — ביאור: כמרירי יום הוא כמו וקטב מרירי ורוחות הזלעות (סמום) יקראו גם כן בשם זה.
7. פי גלמוד בלשון רע מזל וכן לקמן מיז לִיד וליג וכן בישעיה מיס כ"א.
8. ביאור: לויתן נגור מאמרם במשנה לא תעורר אשה לויתה כמועד (וכן פי ר"ס כ"י שכעיס מלות פי נִיד) והוא פאר המקוננות (עיין משלי א ט לוא תרגום לוית אבל למלות ותשבהן אחואנהן לא ידעתי פשר. "ו" יונה במה"ש סוף ערך לוח מזכיר פירוש הגאון ומתללו עד מאור).
9. פי נשפו שחר והוא אחרית הלילה (עיין ראבי"ע) וכן פי עדי נשף לקמן ז' ד'.
10. פי אלו נסגרו דלתי בסני בעדי היה העסל נסתר מעיני.
11. פי: כמאמר הזה הוא כוונת הפרשה והוא שאל מהאל שימיתו ואומר כבר סתו סוכים ממני.

הו רמי לדהרה למה אבצרה פי נפסה מן אלכלאיא ואלאלאם והיא ישובה קול ירמיה
 פי קולה ארור היום אשר ילדתי בו (ירמיה ב' י"ד) ומתל מא דים אליום כדאך דִּם
 ארנל אלדי בשר אבאה (שם ט"ז) לאן בשארחה כאן מאלהא אלי מא נאלה מן
 אלנמום ואלמצאיב סכאן בשארחה בשארדִּה סו ואנמא אראד עוצא מן אלבשארדִּה אן
 5 ינעיה לה כקולה אשר לא מותתני מרחם (שם י"ז) סמתל היא קאל איוב מסתאנפא
 ואן כאן מנאזא ואלמנאזא אנמא יקאל עלי מא יבון מתלה חקיקא. מתאל דלך קולנא
 ען אלארץ ותגל הארץ (תהלים צ"ו י"א) ותשמע הארץ (דברים ל"ב א') וען אלסמא
 שמעו שמים (ישעיה א' ב') ולסנא נסתעיר אלעין ללסמע ולא אלאדן ללרוימא סכאן
 היא אלדעא מן איוב בעד אן ולד מתנהמא אסתקבאל אלנהאר פהו יסנע פי חלולה.
 10 ואמא קי' הרה נבר בלספ אלמצי למה כאן פי מעני אלשרט ואלשרט יחסן בעדה
 אלמצי ואלאסתקבאל נמיעא מתל אם ישכבו שנים וגו' (קהלת ד' י"א).

2 פאבתרא איוב וקאל: 3 יביד יום ולדת פיה מן אלדכר בפנאי
 ואלליל אלדי קיל פיה קד ולד רנל:

לים מסאלחה רבה אן יפני אלזמאן אלדי ולד פיה לאן דלך אליום קד תִּקְצִי
 15 ואנמא סאל רבִּה אן ימיתה הו סכמותה יפני דכר אליום אלדי ולד פיה לאן דלך
 אליום אִנְמָא ידכר בחיאתה. ודעאה היא הו עלי מא ראה עלי נפסה מן שדִּה
 אלאלאם וראי אן אלמות לה אסהל וכקי' אלרסול ואם אין מחני נא מספרך אשר
 כתבת (שמות ל"ב ל"ב). ופִּסְרַת הרה נבר ולארדִּה איצא מן קי' ען עזרה אלמראדִּה
 ותהר את מרים ואת שמי (דהיא ד' י"ז) אלדי הו במעני ותלד ועלי היא יגרי מא
 20 קאל פי אלנהאר ואלליל.

1. ביאור: דע כי הזמן עצמו או חלק מחלקיו לא תשיגוהו קללה או גרוף אך הוא
 ריב עם זמנו על מה שהראוהו בעצמו מן הרעות והיסורין וזה דוכה למה שאמר ירמיה ארור
 היום אשר ילדתי בו. וכאשר ילדתי את היום אשר ילד בו כן קלל את האיש אשר בשר
 את אביו כי סוף הבשורה היה מה שקרה לו מן הצרות והרעות ואם כן היתה בשורת רעה והוא
 רוצה כי תחת בשורת לדתו היה לו להשמיע את מותו כאמרו אשר לא מותתני מרחם. וכמו
 זה דבר איוב בלשון עתיד ואף על פי שהוא לשון העברה וההעברה לא תאמר אלא על מה
 שיש כמותו באמת. משל על זה אמרנו על הארץ ותגל הארץ ותשמע הארץ ועל השמים שמעו
 שמים ואיננו משאילים את העין לשמיעה ולא את האזן לראיה ולפי זה כאשר קלל איוב את
 יום לידתו אחרי שנולד היה מרמה בנפשו כאלו עתיד היום לבוא וכדברי מליצה הוא סדבר
 על בואו. אבל אמרו הורה גבר בלשון עבר הוא בעיני תנאי ואחר תנאי לשון עבר ולשון עתיד
 ראויים יחדו כמו אם ישכבו שנים וחס להם. (פי' הראב"ע: אף על פי שלא ישיג ליום ברכה
 או קללה וגו' ועיין פי' רמ"ק).

2. פי' ויען לשון התחלה דבור ועיין ר' יונה בסה"ש בשי' ענה וסוף שי' זמר ופי' הראב"ע.
 3. פי' יאבד ויאבד מן הזכרון באבדי. — ביאור: איננו שואל מהאל שיאבד הזמן
 אשר נולד בו כי זה היום כבר כלה אבל שאל מהאל שימית אותו ובמיתתו יאבד זכר היום
 אשר נולד בו כי היום הזה לא יזכר כי אם בחייו. והתפלל על זה בעבור שראה חוקת היסורין
 עוברת על נפשו וראה שיותר קל לו המות וכמו שאמר שליח האל ואם אין מחני נא מספרך.
 ויורשתי הרה גבר גם כן בלשון לידה כאמרו על עזרה האשה ותהר את מרים שהוא בטעם
 ותלד (עיין בפי' הראב"ע והר"ק). ועל זה הדרך הולך כל מה ששואל על היום ועל הלילה.

כברא (?) הם קאל בעדה השמר לך פן תכרות ברית (שם ליד י"ב) וקאל רק אתם שמרו מן החרם פן תחרימו (יהושע ו' י"ג) מענאה השמרו.

7 פלמא כרנ אלמעאנד מן בין ידי אללה צרב אללה איוב בקרח
סו מן קדמה אלי האמתה:

5 אלפעל מנסוב אלי אללה תעי' אד לא סאעל סואה.

8 ואכד לה כזפה יחתך בהא והו נאלם עלי אלרמאד: 9 פקאלת
לה זוגתה עאדך מתמסך בצחתך אכפר באללה ומת: 10 פקאל להא
אככלאם בעץ אלגאהלאת תתכלמין אנקבל אלכיר מן רבנא ולא נקבל
אלשר פי נמיע הדה אלאמור לם יכמי איוב ולא בנטקה: 11 ולמא
10 סמע תלאתה אצחאב איוב בהדה אלבליה אלתי חלת בה אקבל כל
אמר מן מוצעה אליפו אלתימני ובלדד אלשוחי וצופר אלנעמתי
ותואעדו אנמעון אן יניו יתחזנון לה ועאזונה: 12 פלמא שאלו
עיונהם מן בעיד פלם יתבתוה רפעו אצואתהם ובכו וזרק כל אמר
ממטרה ורשו אלתראב עלי רוסהם פי אלהוא: 13 ונלסו מעה עלי
15 אלארין סבעה א"אם וסבע ליאל ולים מן יכלמה בכלמה מ"מא ראו
אן אלוגע קד עטם ג"דא:

ג.

1 בעד דלך פתח איוב פאה וד"ם דהרה:

אעלם אן אלומאן נפסה לא ילחקה אללען ואלשתם ולא גוא מן אנזאיה ואנמא

O 6 פאתכו לה חופה | B 8 ככלאם | B 9 יכט | B 12 ינו Q ינו | O 13

אענינחם | Q 14 עלי אלתראב | 18 (אנזאיה) כ"י אלגזאיה.

6. ביאור: רצונו לומר שהנסיין לא יפול אלא בהיות הנפש והגוף נמצאים יחד. ושמור
כמו השמר כי כן הוא אומר שמר לך את אשר אנכי מצוך ואחר כן אמר השמר לך פן תכרות
ואמר רק אתם שמרו מן החרם מעכו השמרו. (וכן פי' הרי"ק: השמר פן תדבר כנפשו ודומה
ורק אתם שמרו מן החרם כמו השמרו).

7. ביאור: פעל ויך שב אל האל ית' כי אין פועל זולתו (ועיין פי' הרי"ק. — והר'
בחי מביא פי' הגאון באריכות: ומה שכתב ויך את איוב אינו חדר אל השמן כי בן אדם אין
לו רשות בזה והנה הוא חזר לשם ית' ויצא השמן מאת פני ה' ויך ה' את איוב . . . ומה
שלא ביאר ויך ה' לפי שאין דרך הכתוב להזכיר השם על הפורענות כי אם בהצלה כענין
(מלכים ב' ו' י"ח) הך נא את הגוי הזה כסנוירים ולא אמר ה' הך נא כמו שאמר בהצלה
(שם כ') ה' פקח נא את עיני אלה ויראו).

8. בפירוש שבעים מלות סימן ע' כתב ר"ם: להתגרד בו אין מגרדין לא כנעל חדש
(וכן כסה"ש לר' יונה ערך גרד אין מגרדין לא כנעל חדש ולא כנעל ישן) והוא כשכתב דף
קמ"ב ריש ע"ב ושם גרסינן אין מגרדין אבל בתוספתא פ' ד' וכן ברי"ף גרס' אין מגרדין.

9. פי' ברך אלהים כפור באלהים.

12. פי' השמיטה באויר (עיין פי' ר' משה קמחי: למעלה באויר שהוא פני הרקיע).

עריאן כרנת מן במן אמי ועריאן ארנע אלי אלקבר אללה אעמי ואללה
אכדי יכון אסם אללה מבארכא:

שמה אלחרי מתל שם פחדו פחד (תהלים י"ד ה') ישיר אלי אלארצה ואיצא
כי עת לכל חסין ועל כל המעשה שם (קהלת ג' י"ג) ישיר בה אלי יום אלקיאמה.
22 בעד גמיע הדה אלאמור לם יכמי איוב ולם יקע פי רבה:

5

ב.

1 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתעבו בין ידיה
חצר אלמעאנד מעהם: 2 פקאל אללה לה מן אין תגי פאגאבה וקאל
מן אלמוף פי הדיא אלבלד ואלסלוך פיה: 3 קאל אללה לה אנעלת
באלך אלי עבדי איוב אן לים מתלה פי הדיא אלבלד רגל צחיה מסתקים
10 מתקי אללה זאיל ען אלשר ועאדה מתמסך בעצתה ואסתאדנתני בה
פי אן אהלכה מגאנא:

וחסיתני וסאלתני מתל ויסיתהו לעלות (דה"ב י"ח ב').

4 פאגאבה וקאל כמא אן עצוא דון עצו כדאך גמיע מא ללמר
ינעלה דון נפסה:

15 כשף אללה לנאם מא כאן פי קלוב אלמעאנדין במסאלתה להם חתי קאלו
עור בעד עור.

5 לכן מד ירך ואדן בשי מן עפמה או מן לחמה אן לם יסתקבלך
פיכפר בך: 6 פקאל אללה לה הודאה פי מראדך אמא ען נפסה
פאחרם:

20 יעני אן אלמחנה לא תקע אלא ואלנפס מע אלנפס מונוראן. ויכון שמר מתל
השמר לאנה יקול שמר לך את אשר אנכי מצוך היום (שמות ל"ד י"א) אלדי הו

B 5 פי גמיע הדה אלאמור: O בעד הדה אלאמור | B 7 כש | B 7 מוסף בסוף פסוק
א': פאנתעב בין ידיה | B פקאל אללה לה מסתחא | BD פאגאבה וקאל לה | D 10 ואסתאדנתני
פי אהלכה | OB 18 גמיע מאל למר | 17 (בשי) B חסר | B 19 אחרם.

21. ביאור: שמה הוא שאול כמו שם פחדו פחד והוא רוסו אל העולם הבא ועוד
על כל המעשה שם רוסו בו אל יום התחיה (עיין פי' ראביע ורי"ק).
22. פי' ולא נתן תפלה לאלהים: ולא חרף אלהיו.

3. ביאור: וחסיתני שאלת מסני כמו ויסיתהו לעלות.

4. פי' כמו שיתן האדם אכר תחת אכר כן יתן כל אשר לו תחת נפשו (ועיין פי'
הראביע: ויש אומר כי מנהג האדם להסתיר עינו בידו אם יפחד ממכה בעבור היותה נכבדת.
ופי' הרי"ק: כאשר יבוא להכות אדם כראשו יגן בעדו בזרועו). — ביאור: גלה האל לבני אדם
מה שהיה בלבבות השוטנים על איוב עד שאמרו עור בעד עור.

מאשיתה: 11 לכן מד ידך ואדן אלי שי מן מאלה אן לם יסתקבלך
פיכפר בך: 12 פקאל אללה לה הוּדא גמיע מא לה פי מראדך ערא
אליה לא תגעל מראדך תם כרג אלמעאנד מן בין ידי אללה:

יד מראד מתל היד יואב (שמואל ב' י"ד י"ט). ואלנהו ען אלסואל פי נפסה
לאנה [לם ירד] אנתראמה. 5

13 פלמא כאן יום בנודה ובנאתה אכלון מעאמא ושארבון כמרא
פי מנזל אביהם אלבכר: 14 פאדא ברסול קד אקבל אלי איוב פקאל
לה כאנת אלבקר תחרת ואלאתן ראעיה אלי גאנבהא:
מתל על ידו החזיק עויאל בן חרהיה (נחמיה ג' ח').

15 פוקע קום מן שבא פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף
ותכלצת אנא וחדי לאכברך: 16 בינאה מכאמבה חתי קד אקבל אכר
פקאל קד וקעת נאר מן אלסמא פאשתעלת פי אלגנם ואלגלמאן
פאכלתהם ותכלצת אנא וחדי לאכברך: 17 בינאה מכאמבה חתי
אקבל אכר פקאל אלכסדאניון צארו תלאת פרק פאנארו עלי אלגמאל
פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף ותכלצת אנא וחדי לאכברך: 15
שלושה ראשים מתל שלושה ראשים הראש אחד יפנה וגו' (שי"א י"ג י"ז).
ויפשמנו ונארו מתל כי פשמנו פלשתים על הארץ (שם כ"ג כ"ז).

18 בינאה מכאמבה חתי אקבל אכר פקאל בנך ובנאתך כאנו
אכלון מעאמא ושארבין כמרא פי מנזל אביהם אלבכר: 19 פאדא בריח
עסימה אקבלת מן גאנב אלכר פוצלת אלי ארבע זואיא אלכית פוקעת
עלי אלצביאן פקתלתהם ותכלצת אני וחדי לאכברך: 20 פקאם איוב
וכרק ממטרה וגז מן שער ראסה ווקע עלי אלארץ סאנדא: 21 פקאל

B 1 אלם יסתקבלך | 3 לא תגעל ידך | 5 ככ"י אכתר אמה בשתי חיבות וחסר „לם
ירד" | D 6 ובונה | B אכלון פיה | D 8 גאנבהן | BD 10 פאכדוהם | BD 11 חתי אקבל |
D 12 אד אקבל | B 14 פנארו | O 19 ושארבין שראבא.

11. פירש אם לא על פניך יברכך: אם לא יקדם פניך ויכפור בך. עיין פי"ר יוסף קמחי:
לפניך היה כופר.
12. ביאור: ידך פי רצונך כמו היד יואב אתך ככל זאת ואמר עליו לבקש נפש איוב
כי לא חפץ להמיתו. (ור' בחיי הביא מפירוש הגאון: והנה העדה הרעה הזאת שנאוהו שנאה
גדולה וקנאו אותו על הצלחתו והשם ית' השליש עליו האיש שקראו ששן ונמסר בידו להכניאו
לידי נסיון בממונו ובגופו ולא להמיתו).
14. ביאור: על ידיהם על צדס כמו על ידו החזיק.
15. פי שבאו אנשים משבא.
17. ביאור: שלושה ראשים כמו שלושה ראשים הראש אחד יפנה וגו'. ויפשמנו כמו כי
פשמנו פלשתים על הארץ.

ילחק אלחיואן בהא אלאקראם ואלגראף ואלאנתקאם ואלחקד ואמתימא אלשוואיל.
 ואמא קוף אלשהוף פבהא ישתאק אלחיואן אלי אלגרא ואלי אלחלקיה וסאיר אלדואעי.
 ותעלם מן דלך אן צפוף עדל אלנאטק אן תכון אלקותאן אעני אלנצב ואלשהוף
 מדענף ללסכר פאדא גלב עליה אחרהמא כאן דלך גורא ולמא פאן תגו אן תפעל
 אלמלאיכף אלחסד אלדי הו אחר אנואע אלנצב לזמת תגויו וקוע אנואע אלשהואת
 מן אלמלאיכף מתל אלאכל ואלשרב ואלנכאח וסאיר אלאמור אלוסלף ארדלה אלתי
 קד צאן אללה תעי מלאיכתה ענהא.

7 פקאל אללה לה מפתתחא מן אין תני פאנאבה וקאל מן אלטוף
 פי הדיא אלבלד ואלסלוך פיה:

10 יכון אלמטאב לה כאלמטאב אלי אבימלך פי סכב אברהים (בראשית כ' ג') [נ'אלי]
 בלעם פי סכב ישראל (במדבר כ"ב ט'). והדיא אליום מלמע ומחצר משהור ענדהם.

8 פקאל לה אנעלת באלך אלי עבדי איוב אד לים מתלה פי
 אלבלד רגל צחיה מסתקים מתקי אללה זאיל ען אלשר: 9 פאנאבה
 וקאל אמנאנא יתקי איוב רבה: 10 אלא אנך קד חנבת ענה וען אלה
 15 וען גמיע מא לה וחמתה ובארכת לה פי עמל ידה ואיסר פי אלבלד פי

9 O פי הדה אלארץ | BOG¹ ואלמסיר (ועיין רס"ג לבראשית ו ט"ז א, כד כ וכו') |
 G¹ 14 מתקי מן אלה | G¹ 15 וען אהלה | G¹ חסר | B פי גמיע עמל ידה.

והשנאה ורדיפת ממון. וכבה התאוה ישתוקק אל המזון ואל המשגל ושאר דברים הצריכים לו.
 והדע מזה כי תואר צדקת המדבר הוא שיהיו שני הכחות רצוני לומר הכעס והתאוה משועבדים
 לשכל ואם גבר עליו אחד מהם יהיה זה עול וחטא. ולפי זה אם תאמר שיתכן שיעשו המלאכים
 בקנאה שהיא אחד ממיני הכעס מחויב אתה לומר שיתכן היות במלאכים כל מיני התאוות כמו
 האכילה והשתיה והזווג ושאר דברים המגונים והמכוערים אשר הרחיק מהם האל ית' את מלאכיו.
 (עיין תשובת דונש גן לברם על ר' סעדיה סימן ס"ז ופירושו הרמב"ע לפסוק זה ופירושו רשב"ץ
 לאיוב הכנונה אוהב משפט. ובספר כד הקטח לר' בחיי ערך השגחה מביא פי"רם באריכות
 ובתוך הדברים שהביא ר' בחיי נמצאו פרטים שאינם פה בביאור ובתוכם: ומה שהזכיר השטן בפרט
 מאחר שהיה מכללם וכמותם [שהיו אויבים לאיוב ומקנאים בו] לפי שהאיש ההוא גדול היה
 מכלם וכולם היו נמשכים אחרי עצתו כדמיון קרח ועדתו. גם ר' יונה כשרש בנה תרגם בני
 האלהים „אוליא אללה“ ר"ל חסידו אל).

7. הוסיף בתרגומו מלת „מפתתחא“ (= „מסתפתחא“) ר"ל ששאלת האל היא להתחלת
 הדבור ואיננה שאלה לדעת ועיין הוספה כוז בתרגומו לבראשית ג' ט' וד' ט' ובמדבר כ"ב ט'. —
 ביאור: דבור האל אל השטן היה כדבורו אל אבימלך בגלל אברהם ודבורו אל בלעם בגלל
 ישראל. והיום ההוא היה יום אסיפה וכניסה ידוע אצלם. (ור' בחיי הביא באריכות: ובתוך אותו
 הקיבוץ ואותו המעמד בא דבור השם לאותו האיש המקסרג הגדול כדי שישמעו השאר וידיעו
 כי איוב היה צדיק גמור ושיתפרסמו זכותיו בעמים ושיוודע צדקו ביניהם. . . . ואע"פ שהאיש
 המקסרג בעל השנאה והקנאה והכעס לא היה ראוי לדבור השם יתעלה בא אליו לכבוד איוב
 . . . כבוד הדבור לאבימלך לכבוד אברהם או ללבן לכבוד יעקב או לבלעם לכבוד ישראל
 ושאלת השם לאיש המשפין הוה מאין תבוא כשאלת השם לקון אי הכל אחיך או לאדם איכה
 או לבלעם מי האנשים האלה ורבים ככה ופי' משוש בארץ משוש בארץ הזאת).

9. עיין מה שכתב ר"ם בספר אמונות ודעות בסוף סמט"ג: . . . היו אומרים עליהם
 הכופרים כי אינם עובדים אלהים כי אם לשמירת התאם וכאשר ירעת שאמרו על איוב.

צואעד באחצא גמיעהם לאנה כאן יקול לעל קד אכטאו וטענו עלי
אללה פי אנפסהם כדא כאן יעמל איוב טול אלזמאן:

וכאן אלקול פי תפסירה אלצאלחה אלואחרה מן גמלה עמל איוב אלצאלח
אעני קצה אלקרובין והעלה עולות מספר כולם סנקול אן אלכתאב אמא אפרדה
ליס לאנהא אפצל חסנאתה ולא לאנהא לס תכן לה צאלחאת סואהא [בל] אלאליק⁶
לעלמה במא סידרך בעד דלך פי אלמציבה לאן אלולאר כאנו מגתמעין כקולה
ויהי היום (פסוק י"ג) ובעד דלך ליערפנא אן חאשיה איוב לס תכן [תצם] מן יכטי
באלפעל אללהם אלא חארם או נאמר יכטר עלי באלה פיסתגפר לה איוב באלקרובין
כקי וברכו אלהים. ואמא צלאח איוב פליס יחצי פיכין עדר קראבין איוב פי
אלסנה קית ראם י רווס פי כל אסבוע

10

6 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה חצר

מעאנד איוב מעהם:

פסרת בני האלהים אוליא אללה מתל בניס אתם להי אלהיכם (דברים י"ד א')
בני בכורי ישראל (שמות ד' כ"ב) לא בניו מומס (דברים ל"ב ה') פכאנו יגתמעון
ללמאעה ואלעבארה. ופסרת להתיצב פאנתצבו מתל וכי ייוד איש על רעהו להרגו¹⁵
בערמה (שמות כ"א י"ד) ומתל ובת איש כהן כי תחל לזנות (ויקרא כ"א ט'). ואמא
אלשמן פאנה עלי אלחקיקה אנסאן מתל ויקס ה' שמן לשלמה את הדר האדומי
(מ"א י"א י"ד) וכקולה ען יהושע בן יהוצדק והשמן עומד על ימינו לשטנו (זכריה
ג' א') ואלמעאנד פהו רחום בעל טעם ושמשו ספרא (עזרא ד' ה') כקולה ובמלכות
אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם (שם ד' ו'). וקד²⁰
תעלם אן לנגסם ג' קוי והי קוי אלפכר ואלנצב ואלשהוה. פאמא קוה אלפכר סבהא
ימ"ד אלננסאן אלצואב מן אלכטא ואלחק מן אלכטא. ואמא קוה אלנצב פהי אלתי

G¹ 1 וטענא עלי רבם | O 2 פי קלובם או פי אנפסם | (יעמל) B יצנע |

8—10 מכי G¹. ובכ"י O בקצור: אלאליק פי דכר הדה אלפצילה דון סאיר פצאילה ליעלמא
אן חאשיה איוב לס תכן תצם מן יכטי באלפעל אללהם אלל חארם . . . ענה איוב באלקרובאן
תם איצא לידכר אגתמאעהם ללכאינה אלתי נאלתהם | G¹ 11 O גא | G¹ 12 אלמעאנד.

6. ביאור: מה שפרט הכתוב מעשה הקרבנות אשר העלה איוב איננו בעבור שזה היה
הגדול מכל מעשיו הטובים או שלא היו לו מעשים טובים וזלזלו אלא בעבור שידע מה שיקרתו בהיות
בניו ובנותיו יחדו בבית אחיהם הבכור. ועוד בא ללמדנו כי בסמכת איוב לא היה הומא
בפועל כי אם על ידי הרחוק או מחשבת שעלו בלב אחד מהם וכפר עליו איוב בקרבן זהו שאמר
וברכו אלהים בלבכם. אבל ליכיות איוב אין מספר. ומספר הקרבנות אשר העלה בשנת חמש
מאות בחמה עשר בכל שבוע.

6. ביאור: פירשתי בני האלהים חסדי אל כמו בניס אתם להי אלהיכם בני בכורי ישראל
לא בניו מומס וחיו מתאספים ליראת אל ולעבודתו. ופירשתי להתיצב כאלו אמר ותיצבו כמו להרגו
בערמה כי תחל לזנות (שהוא ספור מעשה לא ספור כוונה). והשמן הוא על דרך האמת בן אדם
כמו ויקס ה' שמן לשלמה וכאמרו על יהושע בן יהוצדק והשמן עומד על ימינו לשטנו וזה השמן
היה רחום בעל טעם ושמשו ספרא כאמרו ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה. והקד
ידוע כי יש נפש שלשה כחות והם כחות השכל והכעס והתאוה. בכח השכל יכיר האדם בין
היושר והשגה ובין האמת והשקר. ובכח הכעס ישיג בעל החיים האומץ וחוק לב והתחנקות

ואלמעיל (א' כ') וגיר רלך. וליס מנהא קול ידל רלאלה ואצחה פלדלך חדסת זכרהא
 ואסתגני [ען]וצף אלכסר עליה. ואנתהית סיה אלי אלנקל אנה לים מן ישראל וכדלך
 אצחאבה עלי מא קד בינה . . . ואמא אלעצר כאן סיה איוב ואן כאן אלניץ לס
 ישרחה פאן אלזכר קד בינה אנה כאן פי אלדי כאן אבאונא סיה במצר מקימין ואן משה
 5 רבנו דון כתאבה ען רסאלה עז וגל וארנה אלי אלאמה והיא מן אלקול אלק. ומן
 זאלף עלי היא קאל אנה כאן בעד דגול אלכאבא אלי אלשאם שהו אנמא עול איצא
 עלי שבה צעאף מתל להם לבדם נתנה הארץ (ט"ז י"ט) רגע ימותון (ליד כ') ואשבאה
 דלך ולא חאנה בנא אלי אתבאת כסר אלשבה. וקאל אלכתאב ענה וסר מרע לס ירד
 בדלך אנה כאן אולא עלי חאל מעציה חם אקלע ענהא בל אראד בה אנה זאל מן
 10 אלשר ואלגור פי אלעאלס ולס יפעלה מן אלאצל והיא נפיר קולה הן יראת ה' היא
 חכמה וסור מרע בינה (כ"ח כ"ח) ואיצא חכס ירא וסר מרע (משלי י"ד ט"ז) ואיצא סור
 מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד ט"ז) ומא אשבהה.

2 פולד לה סבעה בנין ותלאת בנאת: 3 וכאנת מאשיתה סבעה
 אלאף ראם מן אלגנם ותלאתה אלאף מן אלגמאל וכמס מאיה זוג מן
 15 אלבקר וכמס מאיה אתאן ועבידא כתירא גרא וכאן דלך אלרגל אנל
 מן גטיע בני קדם:

ואלאקרב פי תצדירה בעדד אלכנין ואלבנאת ואלמלך אלדי מלך למא עלם
 במא ערצה מן הלאך מאלה וולדה פתקדם פאעלמנא כתרף דלך.

4 וכאנו בנוה ימצון ויעמלון מגלסא כל יום ענד ואחד מנהם
 20 פיבעתון וידעון בתלאת אכואתהם ליאכלן וישרבן מעהם: 5 וכאן אדא
 אנתהת איאם אלמגאלם יבעת איוב פיטהרהם וידלג באלגנדאה יקרב

13 (פולד) G¹ ותואלדוא | G¹ 14 גמל | (ח) פדאן | O 16 אכבר אהל אלמשרק |
 17-18 מכ"ז G¹. ובכ"ז O: ואלאקרב פי תצדירה . . . ואלמלך למא עלם . . . פתקדם
 באעלאמנא מקראר דלך | O 19 סי בית רגל מנהם | G¹ 20 ויאכלון וישרבון | O 21 איאם
 אלמגלם | O פיטהרהם או פיעדתם (עיין תרגום רס"ג לשיעה י"ג ג למסתעדי ת' למקדשי |

לזכור הראיות האלה או התשובות אשר עליהם. והגעתי בו לדברי הקבלה שאיוב וכן חבריו
 לא היו מישראל. אבל זמנו של איוב איננו מסורש בכתוב אבל בא בקבלה שהיה בזמן שהיו
 אבותינו במצרים ושמשו רבינו כתב ספרו על ידי נבואה והוציאו אל האומה וזה דבר אמת.
 ומי שחולק על זה אמר שאיוב היה אחר שנכנסו אבותינו אל ארץ כנען ולא סמך בזה כי אם
 על ראיות חלשות כמו להם לבדם נתנה הארץ רגע ימותו והדומה לזה ואין לנו צורך להשיב
 עליו. והכתוב אמר על איוב וסר מרע איננו רוצה בזה שהיה בתחלה ברע וסר ממנו אלא
 רצונו לומר שלעולם סר מן הרע ומן העול ולא עשהו כל עיקר וזה דומה לאמרו וסור מרע
 בינה והדומה לזה.

8. תרגם ועבדה בלשון עבדים ובבראשית כ"ז י"ד תרגמו במלה "חשם" ר"ל אנשי ביתו.
 - ביאור: הקדים לזכור מספר בניו ובנותיו וכל קנינו בעבור שידע מה שיקרחו מאברן קנינו
 ובניו והודיענו בתחלת כמה היו.
 4. ר' יונה בספר חשרשים בש' איש תרגם: "ענד כל ואחד פי יומה".

1 כאן רגל פי בלד עויץ אסמה איוב וכאן דלך אלרגל צחיחא
מסתקימא מתקי אללה זאילא ען אלשר:

אלחק פי קולה ארץ עויץ אן יכון היא אלבלד הו בלד עויץ אבן אזי אברהם
(בראשית כ"ב כ"א) לזונה שתי. אלאול מנהא לאן כתירא מן אלסלף ירוון דלך ואיצא
אן אלאקרב פי אלממאתלאת הו היא לאן אליהוא איצא יקול פיה הבווי (ל"א ב') 5
וקד נגד לנחור אזי אברהם אבנא יקאל לה בוז (בראשית שם) כמא אן לה אבנא יסמי
עויץ לקולה פי אלתורה את עויץ בכורו ונוי. ואיצא בלדד השוחי ינסב אלי שוח בן
אברהם לקוי ותלד לו את זמרן ונוי (שם כ"ה ב'). ואלאקרב פי אליפו אן יכון אבן
תימן אבן אליפו בן עשו לקוי ויהיו בני אליפו תימן ונוי (שם ל"ז י"א) ולדלך קאלו
אליפו התימני. ויכון צופר הנעמתי מן בעיץ אלאפראד אלהי למ תשרת. ובעיץ 10
אלמספריין יסמי ארץ עויץ אלנושא. סאן כאן לה עלי היא דליל ואלא סאתרכהא
בחאלהא כלמא עבראניא. [ואמא מן אי אלקבאיל הו סאן אלסלף איצא ירוון] אנה
מן אולאד היא אלרגל אלמצדר בה אעני עויץ בן נחור מעמא אזי אעלם
אן כתירא מן אלנאם קד לאצו פיה. מנהם מן געלה מן אלאסראיליז ומנהם מן
געלה כהן ואקול אן גמיע מא תבתה מן דליל אנמא הו מתל שבה אלקרבן (א' ה') 15

B 1 רגל כאן | G¹ 2 מתקי מן אללה | O מן אלשר | 3 ביאור פסוק א' הוא מבי
G¹ ובכ"ו O נמצא קצור מסגנון זה לשונו: אקרב מא יקאל פי עויץ אן יכון בן אזי אברהם
וכדלך ירוון אכתר אלסלף ובעק אלמספריין יגעלה בלד אלנושא. ואמא מן אי אלקבאיל הו סאן
אלסלף איצא ירוון אנה מן קבילה היא אלרגל אלמספריין עויץ וידכרון אלסלף איצא אן עערה כאן
ואבאנא מקימון במצד ומוסי אלרסול הו אלדי דון כתאכח ען רסאלה אללה תעי ואכרנה אלי
אלאמא. — וסר מרע למ זיל כדלך ומתלה סור מרע ועשה טוב חכם ירא וסר מרע.

1. ביאור: ארץ עויץ היא ארץ עויץ בן אחי אברהם מכמה פעמים. הראשון הוא
שרבים מהקדמונים שנו זה ועוד שהיא הדעת היותר קרובה בזה כי גם אליהוא נאמר עליו הבווי
וכבר נמצא לנחור אחי אברהם בן ששמו בוז כמו שיש לו בן ששמו עויץ. וגם בלדד השוחי
נתייחס אל שוח בן אברהם מקטורה. ותקרב באליפו שחוא בן תימן בן אליפו בן עשו ולפי זה
קראוהו התימני. וצופר הנעמתי היה אחד היחידים אשר לא נתפרשו שמותם. ואחד המפרשים
יקרא ארץ עויץ בשם גומא (היא בקעת רמשק) ואם היה לו ראייה על זה מוסב ואם לא הנח חמלה
העברית כמו שהיא. ועל משפחת איוב אמרו הקדמונים גם כן שהיא מבני עויץ בן נחור אשר
קדם זכרו. אבל יש אנשים הרבה שחקרו בזה יש שאמר שהיה מישראל ויש שאמר שכהן היה
ואין לו על זה ראייה אלא דברי ספק כמו העלה שהקריב ומעילו והדומה לזה ואינני צריך

אלמקדמאת אנרי כלאמה ודו [אן] אבדי מן כל מקאלא מן כלאם איוב ואצחאבה מואסיקא
 אלתי הי חשו פי אלןקצה] [ונשי אל] מעני אמא בתשביב ואמא בחשייע. ואבין כל
 גואב מן כל ואחד מנהא צאחבה אלמתקדם חתי יכון איוב אדא קאל
 מקאלא מא תם סמע גואב אליפו ענהא לא יגו אן חכון דעואה פי אלמקאלא אלבי
 5 הי דעואה אלואלי אלתי תקדמת לה פי אלמקאלא אלואלי בעינהא לאן חלך אלדעוי
 כאן קאלהא קבל אן יסמע כלאם אליפו והיה אלתיאניא אלתי קאלהא בעד מא סמע
 גואב אליפו סינבני אן חכון ויארף עלי קול אליפו. ונפיר הדיא איצא לא יגו אן יכון
 אלמעני אלדי ירהב אליה בלדר פי כלאמה הו אלמעני אלדי דהב אליה אליפו פי
 כלאמה לאן גואב אליפו כאן חדא עלי כלאם איוב אלאל גואב בלדר יב אן יכון
 10 מואויא לכלאם איוב אלבי וכדלך סאיר אלמקאלאת עלי הדיא אנסקהא. וכדלך אלגי
 מקאלאת אלתי קאלהא איוב [פא]מסכוא ענה אצחאבה צופר חזו איל אלמנקמעין
 אליפו ובלדר תם קאל אליהוא די מקאלאת אונבת אן אבדי מן כל מקאלא מן
 כלאם איוב אלגי אלפואסיק הי אלאנראין ואקבלהא ססוק או פואסיק מן כלאם
 אליהוא חתי יכון דלך גואבא חאמא סיכון כלאם אליהוא אלאל גואבא לכלאם איוב
 15 אלאל וקולה אלבי גואבא ללתאני וקולה אלגי גואבא ללתאלת ויציר קולה אלדי
 ויארף לם ימכן ואחד מן אלדי גפר אלרד עליה. וכדלך אבין מעני אלגי
 וסתרי פי הדיא אלכתאב חל משכלאת הדיא אלספר וכשף כלאם כל ואחד מן
 האולא אלנפר חתי יכון בולך גואבא למן תקדמה וכיאן מא יתנאג אלי אסתשהארד
 מן אללנה במנאו מא או מן אלמעקול בחנא מא או מן נץ ארד מחכס או מן אחר
 20 אלאנביא אלצארקה וכל דלך באכתצאר מן חית לא ימול פיתקל ובאללה אסתעין.

6 (אלתאניא) G¹ אלאתנין. | 20—17 (וסתרי . . . אסתעין) מכי ① ותוא קצור
 המאמר חארוך אשר הקדמתו מכי G¹.

בתרחבה. ואבאר כל מענה אשר לכל אחד מהם כפי מענה חברו הקודם לו ולפי זה כאשר אמר
 איוב מאמר סח ואחר כן שמע מענה אליפו עליו לא יתכן שתחיה מענתו במאמר השני היא
 מענתו הראשונה הקודמת לו במאמר הראשון בעצמה כי השענה הזאת היה אומר אותה קודם
 ששמע דברי אליפו וצריך שתחיה השענה השנייה אשר אמר אחרי ששמע מענה אליפו
 תוספת על מאמר אליפו. וכמו זה גם כן לא יתכן שיהיה הענין שנשנה אליו בלדר הוא
 הענין שנשנה אליו אליפו כי מענה אליפו היה מול פני דברי איוב הראשונים ומענה בלדר
 צריך שיהיה כנגד דברי איוב השניים וכן שאר המאמרים אערכם על זה הדרך. וכן בשלישה
 המאמרים אשר אמר איוב ושתקו סכמו רעיו צופר והוא הראשון אשר שבת מלענות ואליפו
 ובלדר ואחר כן אמר אליהוא ארבעה מאמרים נתחייבתי לגלות מכל מאמר מדברי איוב שלישה
 הפסוקים אשר הם החזונה בו ולשית כנגדם פסוק או פסוקים מדברי אליהוא עד אשר יהיה בזה
 מענה שלם ויהיה אם כן מאמר אליהוא הראשון מענה למאמר איוב הראשון ומאמרו השני מענה
 לשני ומאמרו השלישי מענה לשלישי ויהיה מאמרו הרביעי תוספת לא יכול אחר מהארבעה
 אנשים לחשוב עליו. וכן אבאר ענין שלישה [מאמרי האל ית'] . . .
 ואתה תראה בספר הזה התרת קישיות זה הספר וגילוי דברי כל אחד מהאנשים האלה
 עד שיהיה בזה מענה לאשר קדמו וכיאור מה שצריך להביא עדות עליו מן הלשון באיזה העברה
 או מן המושכל באיזה מענה או מן פסוק אחר שהוא ברור בענינו או מקבלת הנביאים הנאמנת
 וכל זה בקיצור למען לא יכבד (על הקורא) באריכותו. ומהאל אבקש עזר.

קאל אלמתולי לעבארתה אן ונדה כתירא מן אלמא'ה ירון היא אלכתאב בעין מסתגל צעב [עליהם] אלחסייר ואלעבארה מן וגוה שתי. אלאול מ[עני] קצ'ה אלשמן מן הו וקולה וכיף גרי מגראה. ואלכי אילאם איוב אלנבי מע אלשהאדה לה אנה תם וישר. ואלני כיף גרי אלנפר בין איוב ואצחאבה ואליהוא ומא כאן ידעיה כל ואחד מנהם וכיף כאן גואב בעצהם לבעין ומעארצ'ה בעצהם לבעין. ואלר' תחציל אליאית ⁶ אעני אלפואסיק אלתי הי גריץ כל מקאל'ה באנה קד לפית עלי כתייר מן אלנ[אם] באכתאר אלכלאם ואמנאב[ה] התי נשי אלכלאם אלמעתרין מן תשכיב ותשייע וחשא אלכלאם אלדי הו [גריץ] אלקצ'ה. ואל[ה] אלפואיר[אלמנפוי'ה] אלמנפוי'ה פי ורנ בלאם אללה תבארך [ותעאלי] מא הי ומא וצלה (?). קד [חאר בה] אלנאם התי נסב כתייר מנהם אלי פנון כתייר'ה מן אלכטא וכאר היא אלכתאב מן חית קצר אלחכים בה אסתצלאח עבאדה ¹⁰ אן ינקלב סיצייר להם אסתספארא. וענה לילך פאלומת נפסי עבארה היא אלכתאב עלי אלצול אלני אלתי בהא יעבר אלמעברון גמיע כתב אללה והו אלמנרום פי הל'ה אלעקל [ו]אלמסתעמל פי לנ'ה אלקום אלדין פי מא בינהם [כתב] אלכתאב ואלאמסאב אלתי אהארהם מתצמנאת ען קרמאיהם ען אנביא אללה גל ועו אלתב אלאל'ה מנהא אולא ואלתאני תאניא ואקול אן אלקרם פי כל תפסיר הו אלמשהור מן אלפאט ¹⁵ אלכתאב אלמססר אללהם אל'ה אן יחאל ענד אלעקל דלך אלמשהור או תפסרה אלאתאר. פאן אלמרהב בעד דלך [הו] אלמנאו ואלמסתעמל בין אלמא'ה סינבני ללמעבר אן ירנ אליה בעין אלפאט דלך אלמעני אלדי אהאל ה'האן אלאתראן או אחרהמא משהורה ויכון אכראנה אלי אלמנאו באמצאף מן חית יגוה אלקום לא מן חית ימנעונה וכמא כנת חכית כל שרחת פי צדר תפסיר אלתורה. פעלי ה'ה ²⁰

7, 1—8, 16 (קאל אלמתולי . . . מעני אלני) חסר O. | 19 (משחורה) G¹ משהורא.

| (ינחה) G¹ ינדה.

אמר המתעסק בכאורו. מצאתי רבים מן האומה רואים את הספר הזה בעין סתומה וקשה עליהם הפירוש והביאור מפנים שונים. האחד ענין ספור השטן מי הוא ומת אמר ואיך היה דרכו. והבי' שהביא האל יסורים על איוב אף על פי שהעיד עליו שהוא תם וישר. והגי' איך התוכחו איוב ורעיו ואלויהוא ומת היתה דעת כל אחד מהם ואיך היה מענה קצתם לקצתם ותשובת קצתם על קצתם. והדי' באור ענין האותיות רצוני לומר הפסוקים אשר הם כוננת כל מאמר באשר הם נעלמים מרוב בני אדם ברובי הדברים והארכתם עד שכמו הדברים הבאים במקרה על ידי יפוי והרחבת ומלוי את הדברים אשר הם כוננת הפרשה. וההי' מה חמה התועלות הנכללות בתוך דברי האל יתברך ויתעלה. וכבר [נבוכו בוח] האנשים עד אשר הגיעו רבים מהם אל מינים הרבה מחושגות וכמעט נתפך זה הספר אשר כיון החכם לתקן בו עבדיו ויהי להם למחשית. וכאשר נפעמתי לזה חייבתי נפשי לבאר זה הספר כפי שלשה העקרם אשר בהם ובראו המבארים כל ספרי האל והם הנמוע במענת השכל שמשוש לשון העם אשר ביניהם נכתב הספר והמעתיקים אשר קבלותיהם נתאמרו להם מקדמוניהם בשם נביאי האל ית' וית' ומבאררו על פי המדרגות האלה ראשון ראשון ושני שני. ואמר שהמדרגה הראשונה בכל פירוש הוא המפורסם ממלות הספר המפורש רק אם יבוסל המפורסם הזה אצל השכל או תבחישהו הקבלה. והמדרגה שאחר זה הוא העברת לשון הנהגת באומה וצריך הסבאר להתיא' אליה קצת מלות אותו הענין אשר מפורסמו בשל בשני הדברים הנזכרים (ר"ל השכל והקבלה) או באהוד מהם ותהיה תוצאתו אל התעברה ביושר כפי מה שהוא אפשר בלשון העם לא כפי מה שהוא נמנע אצלם כמו שספרתי זה אף ביארתי בהקדמת פי התורה. ועל פי החקירות האלה אנהג בדברי הספר והוא שאגלה מכל מאמר מדברי איוב ודבריו פסוקים שהם תוספת בפרשה וכמו את הענין אם ביפוי דברים או

ובלוי אמתחנה בה סצבר עליה והו אעפמהא תואב קאל פיה להשיב נמשו מני שחת לאור באור החיים. וסאשרה היה אלמעני סי וספ אלכתאב שרחה בלינא ואנמא קרמת האהנא דכרהא סקט. והיא מא אונבה אלסכר אלצחיה ואלדליל אלצחיה ולדלך ונב אללה תעאלי איוב בקולה [האף תפר משפטי] ונב אליפו ובלדר וצופר איצא עלי מא [קאלה בקולה: לאליפו חרה אפי] כך ובשני רעיד כי לא דברתם אלי נכונה כעברי איוב ולם ילם אליהוא כל אכרנ כלאמה לאיוב מכרנ קולה סכאן דלך תצדיקא לה ואיצא לאן אליהוא קדם פי כלאמה אנה ירד עלי אלקום אנמעין כקולה לאיוב אני אשיכך מלין ואת רעיד עמך סקאל ד' מקאלאת ולם ימכן ואחד מנהם אן ירד עלי תואבה סכרנ אלקול כמא ארארה.

5 פכתב אלחכים נל גלאלה לנא אכבארהם ונעלהא [לנא] מתאלאת לנעתבר כהא וננצלה ללמעא חתי אן אלאלאם ואלמצאיב אדא חלת בנא נעלם אנהא לא תעדו אחדי [אל] מגולתינ אמא עלי דנוב סלפת מנא פתסמי עקובה סינבני לנא אן נפחין ענהא ונצלה אעמאלנא ונויל ונה אלחקציר ענהא וכקולה נחמשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' ואמא אן תכון מהנה מן אלחכים לנצבר עליהא פתיבנא עלי דלך ולא ננסב פי אלהאלין נמיעא אלכאלק עז ונל אלי שי מן אלנור כל נתחקק מא וצף [בה נספה] פי כתאבה ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ולדלך לקב היא אלכתאב בכתאב אלתעדיל.

2 (היה אלמעני) G^2 הוא אלמעני. | ואנמא (סקט) O חסר. | 3 והיא
 איוב) G^1 פהיא מן גהת אלאלו והו אלמקים באלואגב לאן אלסכר אלצחיה ירל עלי דלך וסימא אלנאמקינ מן אלאכתרא אנמא הו לימתחנן ואיצא אן אללה תבארך ותעאלי ונב איוב. G^2 פהיא הו אלקול אלמקדמה באלואגב לאן אלסכר אלצחיה ירל
 ללנאמקינ מן אלאכתרא הו לימתחנן ואיצא ונב איוב. | 7 (ואיצא לאן) O ואלאן. — (כקולת) G^2 כמא קאל | 8 (מנתם) $G^1 G^2$ מן אדל. | 9 (עלי גואבת) $G^1 G^2$ עליה גואבא. | 14 (עלי דלך ולא ננסב) G^1 ולדלך אדא [קד] פחצנא ולם נגר שיא סמא יוגב תק בה עלמנא אנה מבתרא בה וסמינאה מתנה וינבנהא עליהא בקול אלכתאב אשרי כל חוכי לו ולא ננסב.

הגדולה שבהן בענין גמול אמר בה (ל'ג ל') להשיב נמשו מני שחת לאור באור החיים. ועוד אבאר אלה הענינים בתוך הספר ביאור ברור ולא הקדמתי הנה אלא זכרם בלבד. וזה הוא מה שנתחייב מצד המחשבה הנכונה והראיה הברורה ובעבור זה חייב האל ית' את איוב באמרו האף תפר משפטי (מ' ח') וחייב את אליפו ובלדר וצופר גם כן כפי מה שאמר במאמרו לאליפו (מ"ב ז') חרה אפי כך ובשני רעיד וגו' ולא תוכיח האל את אליהוא אבל הוציא דבריו אל איוב בדרך דברי אליהוא והיה זה להצדיקו. ועוד בעבור שאליהוא חקדים בדבריו שתוא ישיב לאנשים כלם כאמרו לאיוב (ל"ה ד') אני אשיכך מלים ואת רעיד עמך ואמר ארבעה מאמרים ואף אחד מהם לא היה יכול להשיב על תשובתו ואם כן יצא הדבר כחפצו. והחכם יתעלה כתב לנו הגדותם ושם אותם לנו למשל למען נקח מהם מוסר ונתקן עצמנו ליראה עד אשר נדע כבוד עלינו היסורים והצרות שאינם יוצאים משתי המעלות וזה שבאים בעבור עונות שקדמו ממנו ונקראים עונש וצריכים אנחנו לחפש אחריהם ולהיטיב את מעשינו למען נסיר ממנו התתרפות כאמרו נחמשה, דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' (איכה ג' מ') או שהם בחינה מהחכם יתעלה למען נסבול אותם והוא יגמול לנו על זה. ואין אנחנו מיחסיים אל חבורא ית' בשני הענינים האלה דבר מן העולה אבל נתאמת מה שתאר הוא בעצמו כספרו (צפניה ג' ח') ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ובעבור זה קראתי שם הספר הזה ספר הצדוק.

עבדה ועלי אנה לא רנב לה [י]פעל דלך כמא שא אר הו מאלכה ולא יסמי דלך
 גרמא כמא אפצה בולך סי קלה הן יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה
 האלוי רעאה אלי היא אלקול הו משאחדתה נפסה צאלחא וקד חלת בה תלך אלאלמא.
 ובעכס היא כאן ינח אן ינעס עלי אלעבר אלכאמר ותבון אלעלה סי היא איצא
 משיחה בקלה ישליו אהלים לשודרים. וכאן אליפו ובלרד וצופר אנמעין יקולון לא 5
 יתס אללה אלמא כאפרא הו אלנאחד עבדתה או סאסקא והו אלמרתכב אלכבאר
 אלתי ענה נהי או מרנבא והו סאעל אלצנאיר סמן דלך קול אליפו זכר נא מי הוא
 נקי אבר וני' כאשר ראיתי ורשי וני' מנשמת אלה יאברו וני' וקול בלרד הינאה
 נמא בלי בצה וני' עודנו באבו לא יקספ וני' בן אידות כל שוכחי אל וני' וקול צופר
 ועיני ישעיס תכלינה וני'. ואמא אן יולם אללה תעי עברא צאלחא פלם יכן ואחד 10
 סנהם ית דלך עלי ונה [מן] אלזנה פכאן כלהם יקולון לאיזב ללא אן לך דנוכא
 סלפת לס יחל אללה בך היה אלסצאיכ כמא קאל לה הלא רעתך רבה וני' כי תחבל
 אחך הנם וני' לא מים עיף חשקה וני' על בן סביבותך פחים וני' או חשך לא
 תראה וני' ואמתאל דלך כתידי. ואלוי חמלהם עלי היא הו אן עקולדם חצמת באן
 אלבארי תקדסת אפמארה עדל לא ינור תם שאהרוז איזב מולמא סקאלוא מא היא 15
 אלמא ען אסתחזקאק רנב סכק זנה. ופי וקתנא היא סן יקול בהיה אלמקאלוא יורי
 בהיה אלמראהב ולסי ענהם גמיע[א] אלקול אלמרתצא והו אלקול אלחאלת קול
 אליהוא אן אללה תבארך ותעאלי קד יוצל עברה אלי נעימה באחד תלאה' אסכאב
 אלמול בתוכה בעד רנב תקדמהא קאל סיה להמיר אדם מעשה וני' יחשך נפשו מני
 שחת וני' ואלחאני בתמנאת תבון ללעבר ואן קלת קאל סיהא אם יש עליו מלאך 20
 מליץ וני' תם קאל סיה פדה נפשו מני שחת וחיתו באור תראה ואלחאלת במחן

1 (יפעל דלך) G² | 2 (בולך פי קולה) G³ | פי אקואלה או קיל. |
 14 (דלך) G² | 15 (שאהרוז) O | ישאהרו. | 16 (רנב) G³ | אלזנב. | (אלמקאלוא)
 G² | אלמקאלוא. | (ירי בהרה אלמחאב) G³ | חסר. | 17 (גמיעא) G² | וען איזב.

הן יחתף מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה (סי י"ב). ומה שהביאו אל מאמר זה הוא ראותו
 את עצמו צדיק ובכל זאת באו עליו אלח חיסורים. ובחפך זה יתבון לפי דעתו שהאל ישיב לאדם
 כופר ועלת זה גם כן רצונו כמאמרו (י"ב ו') ישליו אוהלים לשודרים. אך אליפו ובלרד
 וצופר כולם היו אומרים לא יספר האל אלא הכופר והוא המכחש בעבודתו או הרשע והוא העובר
 על החמירות אשר נהיר מהם או התושא והוא העובר עברות קלות וסוזה מאמר אליפו זכר נא
 מי הוא נקי אבר וני' כאשר ראיתי וני' מנשמת אלה וני' (ד' ו') ומאמר בלרד הינאה נמא
 בלי בצה וני' עודנו באבו וני' בן ארחות וני' (ח' י"א) ומאמר צופר ועיני רשעים תכלינה וני'
 (י"א כ'). אבל לא היה אחד מהם שיתכן על אופן מן האופנים שיוסר האל יתברך
 עבד צדיק והיו כלם אומרים לאיזב לולא שחיו לך עונות שקדמו לא היה האל מביא עליך
 הצרות האלה כאשר אמר לו אליפו (כ"ב ח' - י"א) הלא רעתך רבה וני' כי תחבל וני' על כן
 סביבותך פחים וני' או חשך וני' ומה שדומת לזה הרבה. ומה שהביאם לזה הוא שבשכליהם דנו
 שהבורא יתקדשו שמתו צדיק ולא יעול ואחר כן ראו איזב ביסורים ואמרו אין זה כי אם כעבור
 שהוא ראוי לזה מפני עון שיעשה קודם זה. ובזמנו זה יש מי שאומרים מאמרים כאלה ותושבים
 כדעות אלה ונעלם מכלם המאמר הנרצה והוא המאמר השלישי אשר אמר אליהוא שהאל ית' ית'
 פעמים יגיע עבדו אל טובתו באחת משלוש הסבות. הראשונה בתשובה שעשה אחר עון שקדם לה
 אמר בה (ל"ג י"ד) להמיר אדם מעשה וני' יחשך נפשו וני' והשנייה בזכות שתהיית לעבד אף על
 פי שהן מעשות ובחן אמר (ל"ג כ"ג) אם יש עליו מלאך מליץ וני' אחר כן אמר בו פדה נפשו מני
 שחת וחיתו באור תראה והשלישית בבחינה ונסיון אשר בלגו בו האל והוא סכל אורו והוא

יִשָּׁר אֶן אֱלֹאֵב קִד יִרְע וְלִדָּה אֱלִשְׁרָבָתָּה אֱלִמְדָּה וְאֱלִמְדָּה אֱלִמְדָּה לִיִּיל עֵנָה
 אֱמִרָאָה וְיִסְתַּעֲלָה מִן כִּישִׁיָּת מִזָּנָה. וְסִי הָיָה אֱלִמְתַּלִּיל יִקּוּל תַּעֲאִילִי וְיִדְעָת עִם
 לִבְכָּךְ כִּי כֹאשֶׁר יִיסָר אִישׁ אֶת בְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מִסִּירָךְ וְקִד יִשְׁעֵל אֱלֹהִים מִן אֱלֹנָס
 דְּלָךְ. וְאֱלִמְנֹלָה אֱלִנִּי חֹמֶל אֱלִבְלוֹי וְאֱלִמְחָנָה הָיָה אֱרִיָּה עֵרָף תַּעֲאִילִי מִן עֵבֶדָה
 אֱלִצְאָלָה אָנָּה יִצְבֵּר עָלַי אֱלִם יִצְלָה אֱלִיָּה וְיִתְבַּת עָלַי חֹמֶל צִלְאָחָה אֱחִלָּה בָּהּ לִיִּיבָה
 וְיִנְעַם עָלֶיהָ עֵן צִבְרָה. וְהָיָה אֱלִצְרָב אֱיָצָה לִדָּה וְאֱחֹסָן אֱוִי יִצְלֵל אֱלִעֲבָר אֱלִי נְעִים
 דָּאִים כְּקֹלָה אֱשֵׁרִי הַגְּבֵר תִּיסְרֵנִי יִהּ וּמְתוֹרֶתְךָ תִּלְמַדְנִי לְהִשְׁקִיט לִי מִיִּסִּי רַע עֵד יִכְרִיה
 לִרְשָׁע שְׁחָת. וְהָיָה אֱלִאֱלִם קִד יִכּוֹן סִי אֱלִמְאֵל אֱוִי סִי אֱלִנְסִם אֱוִי סִי אֱלִנְסִם. סֵרֶךְ לִנָּה
 תַּעֲאִילִי לְבָר כְּעֵץ אֱלִצְאָלָחִן אֱלִדִּי אֱמִתְחָנָה סִצְבֵּר עָלַי אֱלִמְחָנָה מִשְׁכֵּר לָהּ וְחִצְמָן לָהּ
 סִי מִלְּאֲרָהּ אֱלִנְעִים אֱלִדָּאִים וְעָלֵל לָהּ סִי אֱלִדְנִיָּא מִא בָּהּ אִיד מִא יִדְנָה מִנָּה סִי
 דְּלָךְ וְהוּוּ אֱיִב אֱלִנְבִי עָלֶיהָ אֱלִמְלֵאִם.

חֵם לְעִלְמָה גֵּל גִּלְאָלָה אֶן אֱלִצְוֹאֶשֶׁר אֱלִמְדָּהּ עָלַי אֱבֹוֹאֵל אֱלִנְסִם עֵנָד חִלּוּל
 אֱלִאֱלִאִם עָלַי ד' צִרִיב עָלַי מִלּוּל אֱלִזְמָן כִּמָּא לְמִרְתָּה חִינִדִּי סִי עֲצֵר אֱיִב אֱוִיב אֱוִיב אֱבֹוֹאֵל
 דְּלָךְ לִנָּה לְעִנְתְּכֵר בָּהּ וְנִמְלָדִי בִּאֱלִרָאִי אֱלִמְרָצִי מִנְהָא וְנִנְעֵלָה וְאֱנָבָה וְנִצְרָף מִא סִי
 דְּלָךְ. סֵאֲתַבְּת לִנָּה לְבָר מִצְאִיב אֱיִבָּה וּמִא אֱמִתְחָנָה בָּהּ וְכִלְאָסָה וְכִלְאָסָה אֱצִחָאָבָה וּמִא
 אֱדְעָאָה כֵּל וְאֱחָד מִנְהֵם וּמִרְדִּי אֱלִיָּהוּ עָלֵיהֶם קִצְרֵן אֶן יִכְשָׁף בְּדִלְךָ מִא סִי קִלּוּב
 אֱלִנְסִם עֵנָד קִלְפָּה אֱלִצְבֵּר עָלַי אֱלִמְחָנָה. סֵאֲמָא [נִסְכָּ] אֱלִבְאִרִי אֱלִי שִׁי מִן אֱלִנְרֵן סִלְם
 יִדְעִי וְאֱחָד מִן הָאֱוֹלָא אֱלֵהּ נִסְרִי שִׁיָּא מִנָּה [סֵהֵם] נִאֲסִינֵן עֵנָה תַּעֲיָי לְמִיעֵ אֱנֹוֹאָעָה
 סִמֵּן קֹוֹל אֱיִיב אֱמִנְסֵי יִדְעֵתִי כִּי כֵּן וּמִה יִצְדַּק אֱנוּשׁ עִם אֱלִי וְקֹוֹל אֱלִיָּסֵי הָאֱנוּשׁ מִאֱלֵהָ
 יִצְדַּק וְקֹוֹל בְּלִדְדֵי הָאֱלִי יִעוּת מִשְׁפָּט וְאִם שְׁרִי יִעוּת צִדֵּק וְקֹוֹל צִוְסֵר [כִּי הוּוּ יִדְעֵ מְתִי
 שׁוּא] וְסֵאִיר אֱלִקְצָה וְקֹוֹל אֱלִיָּהוּא לִכֵּן אֱנִשִּׁי לִבְבִּי שְׁמַעֵנִי לִי חִלִּילָה לֵאלֹהִים מִרְשָׁע וְנִי.
 וְלִכֵּן לְסֵהֵם אֱנָמָא וְקַע סִי אֱלִנִּי אֱלִאֲרָא אֱלִאֲזָר סִכָּאֵן אֱיִיב יִקּוּל יִנּוּ אֶן יִלְסֵם אֱלֹהִים

וְתִבְרַךְ (דְּרִבִּים ח' ה') וְיִדְעָת עִם לִבְכָּךְ כִּי כֹאשֶׁר יִיסָר וְנִי וְלִפְעֻמָּים יִעֲשֶׂה כֵּן חֲחֵכֵם מִבְּנֵי אֲדָם.
 וְהַמְעַלָּה חֲשִׁלְשִׁיָּת עֵינֵי חֲנִסִּין וְהַבְּחִינָה וְהוּוּא כֹאשֶׁר יִדְעֵ יִתְבְּרַךְ עַל עֲבֹדוֹ הַצִּדִּיק שְׁהוּא יִתְיֹוֹה
 סוּבֵל אֶת הַיְסוּרִים אֲשֶׁר יִבְעֵם אֱלִוֵי וְעוֹסֵד עַל עֵינֵי צִדְקָתוֹ אֱוִיבֵי אֶת הַיְסוּרִים לְמַעַן יִגְמֹל עָלָיו
 וְיִשְׁיֵב לֹו כְּעֹבֵד סִבְלוֹ אֲחֵם. וְחִמִּין הוּוּ מִן הַיְסוּרִים גִּי' חֲסֵד וְחֲסִיבָה כִּי הוּוּ יִגִּיעֵ אֶת הַעֲבָר אֱלִ
 מִבְּהָ קִימַת כִּמְאִמְרוֹ אֲשֶׁרִי הַגְּבֵר אֲשֶׁר תִּיסְרֵנִי יִהּ וְנִי (תַּחֲלִים צִדִּי י"ב ו"ג). וְהַיְסוּרִים הָאֵלֵה יִתְיֹוֹ
 אֱוִיבֵי מִמֵּן אֱוִיבֵי כִּנְפֵשׁ. וְהָאֱלִי יִתְבְּרַךְ הַכְּתִיב לֵנוּ נִסִּין אֶחָד הַצִּדִּיקִים אֲשֶׁר נִסָּה אֲוִתוֹ וְהוּוּא
 סִבֵּל אֶת חֲנִסִּין וְהָאֱלִי גִמֹּל עָלָיו וְהַבְּחִינָה לְתַת לֹו כְּעוֹלָם הַבָּא הַמְּטוּבָה חֲקִימַת וְסוּרָה לְתַת לֹו כְּעוֹלָם
 הַזֶּה מִה שִׁיחֻקְתוֹ בְּחֻקְתוֹ מִמֵּנִי בֹוה וְהוּוּא אֱיִיב הַנְּבִיא עָלָיו הַשְּׁלֹום.

וְאִירֵךְ כֵּן כְּעֹבֵד שִׁידֵעֵ יִתְבְּרַךְ שֶׁהַמְּחַשְׁבוֹת הַעוֹלוֹת בְּהַמְּשָׁךְ הַזְּמַנִּים בְּלִבּוֹת בְּנֵי אֲדָם
 כְּבֹוֹא הַיְסוּרִים הֵם עַל אֲרִבְעָה מִינִים כֹּאשֶׁר עָלָיו אֱוִיבֵי בִּזְמַן אֱיִיבֵי צוּחַ לְתַכּוֹב לֵנוּ זֶה לְמַעַן
 נִקָּח בּוֹ מוֹסֵר וְנַחֲזִיק בְּדַעַת הַנְּרִיצִית בֵּין הַמְּחַשְׁבוֹת הַהֵן וְנִשְׁמַנָּה לְתַכּוֹבָה עָלֵינוּ וְנִסִּיר מִה
 שׁוֹלְתָה. וְהַכְּתִיב לֵנוּ הַגְּדֵת צִדָּת אֱיִיבֵי וּמִה שְׁבַחְנוּ בּוֹ הָאֱלִי דְּרִבִּין וְדְרִבִּין רַעֲוֵי וּמִה
 שְׁאִמְרָ כֵּל אֶחָד מִתְּמֵם וּמִה שֶׁהַשִּׁיב עָלֵיהֶם אֱלִיָּהוּא וְכוּן לְגִלוֹת לֵנוּ בֹוה מִה שִׁישׁ בְּלִבּוֹת
 בְּנֵי אֲדָם אִם יִמְעַט סִבְלָם אֶת הַנְּסִינֵן. אֱבֵל אִין אֶחָד מִהַמְּשַׁתְּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֵה יִאֱמֵר מִאֲוִסָּה
 שִׁיחֵם בּוֹ אֱלִי הַבְּרָא דְּבֵר מִן הַעוֹלָה כִּי הֵם מְרַחֲקִים מִמֵּנִי יִתְעַלָּה כֵּל מִינֵי הַעוֹלָה. אֱיִיב
 אֱמֵר אֱמִנְסֵי יִדְעֵתִי כִּי כֵּן וּמִה יִצְדַּק אֱנוּשׁ עִם אֱלִי (פ' ב') וְאֱלִיָּסֵי אֱמֵר הָאֱנוּשׁ מִאֱלֵהָ יִצְדַּק
 (ר' י"ז) וְכִלְדָּד אֱמֵר הָאֱלִי יִעוּת מִשְׁפָּט (ח' ג') וְצוּפֵר הַנְּעִכְתִּי אֱמֵר (י"א י"א) כִּי הוּוּ יִדְעֵ מְתִי
 שׁוּא שְׁאִיר הַמְּרִשָּׁה וְאֱלִיָּהוּא אֱמֵר חִלִּילָה לֵאלֹהִים מִרְשָׁע (לִיד י'). אֱוֹלָם לֹא נִפְלָה מִחֲלֻזְתֵּם כִּי אִם
 עַל שְׁלֹשׁ הַרְעוּת הָאֲחֵרוֹת וְהִיא אֱיִיבֵי אֱוִיבֵי יִתְכֵן שִׁיִּסֵּר חֲחֵכֵם אֶת עֲבֹדוֹ אֶף עַל פִּי שְׁאִינֵן בּוֹ עֵן
 וְיַעֲשֶׂה זֶה כִּרְצוֹנוֹ כִּי הוּוּא קוֹנֵנוּ וְזֶה לֹא יִקְדָּא בְּשֵׁם עוֹלָה כֹּאשֶׁר אֱמֵר זֶה בְּמִאֲמֵר בְּרוּר

- מלאה הארץ חקין למדני סולך מא יערף מן באב אלזבר אלצארק ואלגמיע יסמיאן חסד. חתי אן אלזגול אלי תסביחה ותמנירה וחמרה עלי מא אכתרי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלגמיע חסד לקולה יודו להי חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואיגארה אלאלאם ואלאמראין ואלמזאר סי אלעאלם איצא גוד ומצלחה ללנאם ליסרקון עקאבה ויחקון נקמתה כקולה והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחסרם אללה תעאלי 5
- באלאלאם חתי אידא ננאהם מנהא פלה אלגוד ואלפצל וסיה יקול אלנבי כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכאלקול סי אלאלאם אלמחסוסף ניר אלואצלה אלי אלגסם כדאך אלקול סי אלואצל אליה לא יפעל אלכארי דלך בעברה אלא לצלאחה לה ואחסאן והו חייני יגול גי מנאול. אלמנולף אלאולי חאל אלחאריב ואלתסחים פאנהמא ואן כאנא אלמאן ללנאסקין באלתעב ואלזעב ואסתעמאל אלפכר 10
- סאן דלך צלאח להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר הי בני אל תמאם ואל חקין בתוכחתו. ואנמא מלל דלך באלאב אלדי יודב ולדה באלזנר ואלצרב וכחיר מן אלאלאם לאסתצלחה ללמאעה וללחכמה כקולה סי מא בעדה כי את אשר יארב הי יוכיח וכאב את בן ירצה. וכדלך יזנ אלשאהר אן אלחכים [יתעב] נפסה באלסרה ואלכר סי קראה אלכתב וכאסתעמאל אלזואמר ואלתמייז סי אלוקוף עלי דלך ולא יכון 15
- שי מנה מנכרא וכמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע ברעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולף אלבי חאל אלעקובה ודלך אדא אנגי אלעבר ננאיה יסתחב בהא אלעקובה כאן מן גוד אלרחים עז וגל ונפלה לעברה אן יסכב לה אלמא מן אלאלאם ידהב בה ענה סיאתה או בעצה וחייני יכון דלך אלאלאם מסמי תמחיצא והו ועלי אנה עקובה פמענאה מע[ני] אלפצל אד הו יזנר אלעבר מן אלמעאדה ויצרף ענה מא 20
- סלף וסיה יקול וספקתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהר 10 (ללנאסקין) O אלנאסקין. | 12 (באלאב) O באלאדב. | וכתיר O וכתירא.

חסד. ואסילו ההגעה אל שבותו והלולו ופאורו על מה שגמל עלינו והתודאה לו על מה שהיבט לנו הכל יקרא בשם חסד לאמרו (שם ק"ז ח') יודו להי חסדו ונפלאותיו לבני אדם. והמצאתו את היסורים והחללים והחוקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען יסתרו מעשיו וייראו מנכמתו כמאמרו (קלה ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו והאל יחברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצילם מהם יהיה זה מסובתו וחסדו וכוה אמר הנביא (תהלים פ"ז י"ג) כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים ובלתי נוגעים אל הגוף כן חמאמר במה שנוגע אל הגוף לא יעשהו הבורא בעבדו כי אם לתקן לו ולחטבה. והחטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששניתם יסורים למדברים בניניה וטורח ושמוש הרעיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר הי בני אל תמאם ואל חקין בתוכחתו ודמתו לאב אשר ייסר את בנו בעצרה ותכחה וחריבה מן היסורים לתקנו אל היראה והחכמה כאמרו אחר זה כי את אשר יאהב הי יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נודע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בכדידת שנה מעיניו ובעמל הכנאות כספרים העיון והבחינה למען יעמוד על זה ואין דבר שיקון על וכומו שאמר הנביא (ישעיה ג"ג י"א) מעמל נפשו יראה ישבע ברעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין העונש והוא כאשר חמא העבד חמא שיתחייב בו עונש היה מסובת הרחם יתעלה חתברך וסחשגחתו על עבדו שישכב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק מסנו רעתו או מקצתה ואז יהיה היסור הזה נקרא בשם נקיו ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין תחסד כי הוא יגער באדם שלא יחמא שנית ויסיר ממנו מה שעבר וכו אמר ופקרתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג ולי"ד). ובעינינו נראה שהאב יגמיו את בנו המשקים המרים וסמי ריפואה הנמאסים לחסיר ממנו חליו ולחקן איכותו מזוג. וברמיזון הזה הוא אמר

- שמים מארץ כן נבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם לאן אלהאסא ואן שאהרת אלסמא ואלארץ כנזהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ירל עלי אן בינהמא אלבעד אלכתייר. פאמא אלממתחנן ואלמעתברון פאנהם ועמוא אן אקרב גו מן אנוא אלסלך מן אלארץ יוכן אכתר מן ייו צעף מן גמלה קשר אלארץ אלדי הו אלכש 5 אלקאמע לראירתהא בנצפין ואמא אכר אלאנוא ממא תקע עליה אלהאסא מן אלסלך סאנה ינאו עדר אלאלוף אלכתיירה עלי היא אלמקראר אלמכור. פקול אלככים תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלגוד ואלכרם אעלי ואשמך מן פצל אלזלק ואחסאנהם בעלז אלסמאואת פוק אלארץ לא אנה קר אנתהי בבלונה אלי היא אלהד בל אנמא מלה בהיא אף כאנת האסתהם לא תבלנ עלוא אכתר מן דלך. ומלה איצא קולה 10 תעאלי כי כנבוה שמים על הארץ וגוי כרחוק מזרח ממערב וגוי. וממא יבין ען דלך באוצה אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך אעלמא אן אחסאן אלבארי וגודה אעלי מן אלסמאואת קדרא וארפע מן אלשוואק במא לא ידרך ולא ילחק. פסכחאן אלקארר עלי אלכל מן לא מרד לאמרה וגודה ופצלה אשמך מן אלאלפלאך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיף לה.
- 15 וממא רצח אן אינאדה אלזלק בעד מא לס יכן הו אלפצל אלעעפם אף זלק אלעאלם באמרה ואסכנה אלנאסקין לינפעהם ופיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאה להם וסאיר תדבירה אלחסן אלדי בה דבריהם וסאר בהם פהו אנמע פצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרהם [בה] ונהאהם ענה באלתחסין פי עקולהם 20 ואלתקביה או ב[אלסמ]ע ואלזכר סכל דלך איצא פצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהד בה אלעקול חם קאל חסוך ה' 15 (זח) O נצף. | 19 (וכדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן נבהו דרכי מדרכיכם (שם נ"ח ט') כי אף על פי שהחשך רואה את השמים ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא בעלי הנסיון והחשבון אמרו כי החלק מחלקי הגלגל חיותר קרוב אל הארץ הוא יותר מאחד על ששה עשר מקוטר הארץ אשר הוא הקו החותך סבובה לשני הצאים אבל האחרון מחלקי הגלגל אשר יפול עליו הרוש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנוכר. ולפי זה מאמר החכם ית' וית' שדרכו בחסד ובגדיבות נעלה וגבוה מחסד בני האדם והסבתם כגובה השמים על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה בהגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה כעבור שחושש אינו מגיע לגובה רב סמנו. וכמוהו גם כן (תתלים ק"ג י"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כגבוה שמים על הארץ וגוי כרחוק מזרח ממערב וגוי. וממא שיבאר זה בביאור ברור תוא מאמר הנביא (שם ק"ח ה') כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך הודיענו שטובת הבורא וחסדו רמים מהשמים כשיעור וגבוהים מהשחקים במה שאי אפשר להגיע אליו ולהשיגו. ושבה לא היכול על כל ואשר אין חקר לדברו ואשר מוכו וחסדו גבוהים מחגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית. וממה שנתברר הוא שהמצאתו את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדיו כי ברא את העולם בכללו והושיב בו את המדברים להועיל להם וכוזה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן החיותו אותם ושאר הנחגתו הטובה אשר נתנינם בת ונחל אותם זה כלו חסד והטבה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והזחיתם סמנו כאשר נתן בשכלם דעת הטוב והמנוגה או בשמע והגדה כל זה גם כן חסד והטבת כמאמרו (תתלים ל"ג ה') אתב צדקת ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעיד עליו השכל ואחר כן אמר (שם ק"ט ס"ד) חסוך ה' מלאה הארץ חקין למדני זה מה שיעוד מצד ההגדה הנאמנת ושניהם נקראים

- מלאה הארץ תקין למדני פולך מא יערף מן באב אלכבר אלצארק ואלמיע יסמיאן חסד. חתי אן אלוצול אלי תסביחה ותמנידה וחמדה עלי מא אבתי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלגמיע חסד לקולה יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואינארה אלאלאם ואלאמראין ואלמצאר סי אלעאלם איצא נוד ומצלחה ללנאם ליסרקון עקאבה ויתקון נקמתה כקולה והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחםם אללה תעאלי 6 כאלאלאם חתי אדא ננאהם מנהא פלה אלנוד ואלפצל ופיה יקול אלנבי כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכאלקול סי אלאלאם אלמחסוסה ניר אלואצלה אלי אלנסם כדאך אלקול סי אלואצל אליה לא יפעל אלכארי דלך בעברה אלא לצלחה לה ואחסאן וזה חניני ינול גי מנאול. אלמנולה אלואלי חאל אלתאדיב ואלתסהים פאחמה ואן כאנא אלמאן ללנאסקין באלתעב ואלועב ואסתעמאל אלספר 10 סאן דלך צלח להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקין בתוכחה. ואנמא מאל דלך באלאב אלדי יורב ולדה באלנור ואלצרב וכתיב מן אלאלאם לאסתצלחה ללמאעה וללחכמה כקולה סי מא בעדה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכדלך ירג אלשאהר אן אלחכים [יתעב] נספה באלסדר ואלכד סי קרא' אלכתב וכאסתעמאל אלזואמר ואלחמיו סי אלווקף עלי דלך ולא יכון 16 שי מנה מנכרא וכמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולה אלבי חאל אלעקובה ודלך אדא אנני אלעבר ננאיה יסתחך בהא אלעקובה כאן מן נוד אלרחים עז וול נפשה לעברה אן יסבב לה אלמא מן אלאלאם ידהב בה ענה סיאתה או בעצה וחניני יכון דלך אלאלאם מסמי תמחיצא וזה ועלי אנה עקובה סמענאה מע[ני] אלפצל אד הו יזר אלעבר מן אלמעאודה ויצרף ענה מא 20 סלף ופיה יקול ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהר 10 (ללנאסקין) O אלנאסקין. | 12 (באלאב) O באלארב. | וכתיב O וכתיב.

חסד. ואפילו התנעה אל שבותו והלולו ופאורו על מה שנבל עלינו והתודאה לו על מה שהטיב לנו הכל יקרא בשם חסד לאמרו (שם ק"ז ח') יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. והמצאתו את היסורים והחללים וההזקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען יסתרו מענשו ויראו מנקמתו כמאמרו (קהלת ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו וחאל יתברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצילם מהם יהיה זה מטובתו וחסדו ובהא אמר הנביא (תהלים פ"ו י"ג) כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים ובלתי נוגעים אל הגוף כן המאמר במה שנוגע אל הגוף לא יעשהו הבורא בעברו כי אם לתקן לו ולהסבה. והחטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששניהם יסורים למדברים ביגיעה וטורה ושמוש הרעיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקץ בתוכחתו ודמיו לאב אשר ייסר את בניו בגערה ותבאת וחרבה מן היסורים לתקן אל היראה והחכמה כאמרו אחר זה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נודע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בנדידת שנה סעיניו ובעמלו לקרוא בספרים ושמוש העיון והבחינה למען יעמוד על זה ואין דבר שיקץ בו וכמו שאמר הנביא (ישעיה ג' י"א) מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין העונש וזה כאשר חמא העבד חמא שיתחייב בו עונש היה מטובת הרחום יתעלה ויתברך ומחשגתו על עבדו שייסבב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק ממנו רעתו או מקצתה ואז יהיה היסור הזה נקרא בשם נקיי ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין החסד כי הוא יגעד באדם שלא יחטא שנית ויסיר ממנו מה שעבר ובו אמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג ול"ד). ובעינינו נראה שהאב יגמיא את בני המשקים חמרים וסמי רפואה הנמאסים להסיר ממנו חליו ולתקן איכותו מזוג. וברמיין הזה הוא אמר

שמים מארץ כן נבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם לאן אלהאטם ואן שאהרת אלסמא ואלארץ כאנהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ידל עלי אן בינהמא אלבעד אלכתייר. סאמא אלממתחנן ואלמעתיברון סאנהם ועמוא אן אקרב נו מן אנוא אלסלך מן אלארץ יוכן אכתיר מן ייו צעף מן גמלה קמר אלארץ אלדי הו אלכט אלקאמע לראירתהא כנצסין ואמא אכר אלאנוא ממא תקע עליה אלהאטם מן אלסלך סאנה ינאו עדר אלאנוף אלכתיירא עלי היא אלמקראר אלמכור. סקול אלככים תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלגוד ואלכרם אעלי ואשמך מן סצל אלזלק ואחסאנהם בעלז אלסמאואת סוק אלארץ לא אנה קד אנהוי בכלונה אלי היא אלהד בל אנמא מלה בהיא אף כאנת האטתהם לא תבלג עלוא אכתיר מן דלך. ומלה איצא קולה תעאלי כי כנבוה שמים על הארץ וגוי כרחוק מורח ממערב וגוי. וממא יבין ען דלך בארצא אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך אעלמנא אן אחסאן אלבארי וגודה אעלי מן אלסמאואת קדרא וארפע מן אלשואהק במא לא ידרך ולא יחזק. סמבאן אלקארר עלי אלכל מן לא מרד לאמרה וגודה ופצלח אשמך מן אלסלאך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיף לה.

וממא יצח אן אינארה אלזלק בעד מא לס יבין הו אלסצל אלאעפם אף זלק אלעאלם באסרה ואסכנה אלנאסקין לינפעהם ופיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד יכנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאה להם וסאיר תדבירה אלחסן אלדי בה דברתם וסאר בהם סרו אנמע סצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרתם [בה] ונהאהם ענה באלתחמין פי עקולתם ואלתקביה או ב[אלסמ]ע ואלכבר סכל דלך איצא סצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהד בה אלעקול תם קאל חסוך ה' ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהד בה אלעקול תם קאל חסוך ה'.

15 (וצח) O נצף. | 19 (וכדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן נבהו דרכי מדרכיכם (שם נ"ח ט') כי אף על פי שהחוש רואה את השמים ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא בעלי הנסיון והחשבון אטרו כי החלק מחלקי הגלגל היותר קרוב אל הארץ הוא יותר מאחד על ששה עשר מקומר הארץ אשר הוא תקו תותך סבוכה לשני חצאים אבל האחרון מחלקי הגלגל אשר יפול עליו החיש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנזכר. ולפי זה מאמר החכם יתי' ותי' שדרכו בחסד ובנדיבות נעלה וגבוה מחסד בני האדם והשתבס כנבוה השמים על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה בתגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה כעבור שחישם אינו מגיע לגובה רב ממנו. וכמותו גם כן (תהלים קי"ג י"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כנבוה שמים על הארץ וגוי כרחוק מורח ממערב וגוי. וממא שיבאר זה בביאור ברור הוא מאמר הנביא (שם קי"ח ה') כי גדול מעל שמים חסוך ועד שחקים אמתך תודיענו שמובת חבורא וחסדו רמים מחשבים כשעורו וגבוהים מחשחקים במה שאי אפשר להגיע אליו ולהשיגו. ושבה לאוי היכול על כל ואשר אין חקר לברו ואשר טובו וחסדו גבוהים מהגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית. וממא שנתברר הוא שהמצאתו את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדיו כי ברא את העולם בכללו והחישב בו את המדברים לתועיל להם וכוה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי עולם חסד יכנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן החיותו אותם ושאר הנהגתו הטובה אשר התייגם בה ונהל אותם זה כלו חסד והטובה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והוזהרים ממנו כאשר נתן בשכלם דעת הטוב והמנגנה או כשמעו והגדה כל זה גם כן חסד והטובה כמאמרו (תהלים ל"א ה') אהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעוד עליו השכל ואחר כן אמר (שם קי"ט ס"ד) חסוך ה' מלאה הארץ חסוך למדני זה מה שיעוד מצד התגרה הנאמנת ושניהם נקראים

בשםך רחמן

הדה תרגמה כתאב אלתעדיל

אלמנסוב אלי איוב

ממא תרגמה ראם אלמתיבה מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה
של מחסיה ריית.

(צדר אלכתאב)

אבתרא מולסה וקאל תבארך אללה אלאה אסראיל אלקדים קבל אלאבתראאת
ואלבאקי בעד אלנהאיאת אלמבדי אלמנתרע אלמעיד אלבאעז אלחקיך באלחמד
ואלשכר עלי סגלה אלעאם ואחסאנה אלשאמל.

אמא בעד סמן מעני אלגוד ואלאחסאן ואן כאן לא ינקסם סי דאתה אעני אן
קלילה וכחירה חיקאן במענאה עלי אלאנסראד סאנה יתפאצל סי וגוה אלכמיא⁵
ואלכמיא. מן דלך אן גוד אלמלוקין במקראר יקחצי סנאה בסנאהם בקול די
אלגלאל סי כתאבה קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסרו כצוין
השדה וגוד אלקדים גל ועז לא נהאיא לקדרה לאנה עליה ולא חד ואקצא לגודה
ואחסאנה. ולמא נאהי ובאלג סי אקצא מא יקע עליה חם אלנאסקין קאל כי נבהו

זה תרגום ספר הצדוק

המיוחס לאיוב

ממה שתרגם ריש מתיבתא מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה של מחסיה ריית.

(פתיחת הספר)

החל סתברו ואמר. יתברך האל אלהי ישראל הקדמון לפני התחלות והקיים אחר
החבליה הברוא ומסויא מאן המאייב והמחית. הראוי לשבח ולתודה על חסרו הנבל ועל
השבת לכל.

ואחר זה אומר כי ענין חסרו ותהמבת אף על פי שלא יתחלק בעצמו רצוני לומר
שהמעט והרב סחסור כל אחד בפני עצמו ראוי לענינו בכל זאת יש בו תבול באופני חכמות
והאיכות. ותבול כזה הוא שחסר הנבראים הוא בשיעור אשר כלותו יחוייב בכלתם כמאמר האל
יתברך בספרו (ישעיה מ' ו') קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסרו כצוין
השדה וחסר הקדמון ית' וית' אין תכלית לשיעורו בעבור שהוא חלוי בו ולפי זה אין גבול וקצה
לחסרו ולהמבתו. ומפני שהפליג לחזכיר קצת מה שיפול עליו חוש המרברים אמר כי נבהו

על ס' יצירה ובפירושו על שבעים מלות וגם על דברים הנמצאים בספרי הבאים אחריו ומזכירים פירושו או נהנים מהם כמו תלמידו דונש בן לברט ור' יונה בן גנאה ור' אברהם אבן עזרא ור' יוסף קמחי וגם ר' בחיי והר' שמעון בן צמח. וכבר השכיל המוציא לאור הראשון ר' יוחנן כהן לקבץ רוב הדברים האלה בהקדמתו אשר כתב לספרו.

ר' סעדיה גאון מזכיר ביאורו על איוב בביאורו אשר כתב אחרי כן על ספר משלי. (א) על משלי ג' י"א וי"ב הוא אומר: כבר ביארנו שני הסוקים האלה בפתיחתנו לספר איוב (עיין חלק ששי לספרי רבנו סעדיה גאון דף 28). והוא מביא שם מאמר שלם מהפתיחה אבל לא מלה במלה כי אם מעין מה שנמצא לקמן בדפוסנו דף 3 שורה 9 עד דף 4 שורה 11. — (ב) בסוף ביאורו על משלי י"ח י"ד (דף 96) הוא אומר: „כמו שביארנו בספר איוב. ובוה הוא רומז גם כן על הפתיחה ועל עצם המאמר ההוא אשר הזכיר בביאורו על משלי ג' י"א וי"ב. — (ג) בביאורו על משלי ל' ג' (דף 184) מזכיר הגאון מה שפירש באיוב סר' כ"ח ותוכן הדברים אשר הוא רומז עליהם נמצא לפנינו דף 85. — ועוד הזכיר הגאון את ביאורו על איוב בספרו אשר אך קצוה נגלה אלינו ע"י החכם ר"א הרכבי הוא ספר הגלוי ובהשריד מהספר הזה (דף קפ"ח) אמר הגאון זה לשונו (כפי שהעתיקו ר"א הרכבי מלשון ערב אל להיק): „ועשיתי בדי יציע במקום אל כמו שביארתי באיוב שהמלה הזאת תמצא בח' מקומות מן המקרא ואחד מהם בדי שופר. והוא רומז בזה על ביאורו הארוך על איוב כי בקצר אשר לפנינו לא נמצא פירושה' מקומות שנמצאת בהם במקרא מלת בדי בטעם אל. ועיין מה שכתבתי בהערתי לביאור הגאון על איוב י"ז מ"ז (לקמן דף 58).

ועוד ראוי לדעת כי בספר תורות הנפש המיוחד לר' בחיי הקדמון בעל ספר תוכות הלכות נזכר תרגום הגאון על איוב ה' ו' (ס' תורות הנפש מתורגם לעברי ע"י הח' ברודיע דף 87) והוא מזכיר התרגום העברי על מלות הפסוק „ובני רשף ינביוו ענף' כמו שהוא לפנינו (דף 22): „ותרא אהל אלנאר יתשאמבון פיראנא. בן הוא במקור הערבי כביי פארים כאשר ענה לי על שאלתי הח' ברודיע.

וטרם אסיים דברי אניד תודתי להחכם היקר ר' מאיר למברט אשר הואיל בחסרו לעיין כל עלי הספר הזה לפני בואן אל תחת המכשול ומה שמצא עוד אחרי הגיהה את העלים משניאות הדפוס הניד לי וגם האיר עיני בכמה מקומות בהבנת דברי הגאון. במקום הזה לא אדבר מאומה על דרך הגאון בתרגום ספר איוב ועל דעותיו אשר הוה בביאורו ובפתיחתו. אם לא תהיה תוחלתי נכזבה עוד אפשר רשת חקירתי על כל דרכי הגאון בפירוש המקרא כאשר יצאו לאור כל ספריו עד תמס ואז אשיב אייה להתעסק בספר הזה כאשר התעמקתי עתה לתקנו ולבארו.

בודאפעשט, בירח טבת התרניט.

בנימין זאב בן לא"א הי"ר שמעון בכרך ז"ל

המכונה

Wilhelm Bacher.

על פי כתבי יד ושרידי כתבי יד אלה ובעזר הדפוס הראשון תקנתי את התרגום הערבי על איוב אשר לר"ם נאון. בחרתי הנוסחאות הישדות בעיני ונתתים לעיקר בנף התרגום ואת חילופי הנוסחאות הראויים לזכרם הצנתי יחד בהערות לפי סדר שורות כל דף ודף עם סימן כ"י אשר בו נמצאו. ואין להתפלא כי רבו החילופים בתרגום זה כי ידי רבים שלמו בו ולא יראו הסופרים לשנות המלות וצורתן בשינויים של מה בכך. ויש חילופים אשר מידי הגאון עצמו יצאו כי אפשר ששינה בתרגומו בעשותו מהדורא שנית לספרו על איוב כאשר אבאר למטה בדברי על ביאורו. וכודאי כל כ"י חדש שיבוא לידי מעיין ימצא בו חילופים אחרים. וגם אנכי בהיותי בלונדון באוצר הספרים הגדול אשר בכריטיש מוזיום עיינתי בכ"י שמספרו בהקאמאלוט Or. 2375 ובתוך שאר ספרי הכתובים יש בו גם ספר איוב עם תרגום הגאון והעקתני ממנו פסוקים מעמים ועיר שם ועיר שם והנה מצאתי בהם חילופים נוסחאות כאלה: ג ד במקום. אל"י קיל פיה קד ולד רגל: אל"י קיל קד ולד פיה רגל. ד נ במקום. אלראזיתאן אלרזותאן. ד יב במקום. בלאם: אלכלאם. ד כא במקום. אן קד רחל בפצלחהם: אלא אן רחל באפצלחהם. ז כא במקום. וסא לא תחמלי: מא לא תחמל. יח א במקום. נתכלם: אתכלם. יח ב במקום. מא באלנא: ומא באל. מא ד במקום. מצאפה: מצאמפה. הפתיחה אשר כתב ר' מעדיה נאון לספר איוב והיצאת פה ראשונה לאור אינה נמצאת בשלמותה רק בכ"י O. אך מקצתה נמצא גם בכ"י G¹ ו G². ואולם ב G¹ נמצא מאמר ארוך בתוך הפתיחה שאינו ב O ונתתיו בנף הספר דף 7 ודף 8 עד שורה 16 והמאמר קטוע כסופו וגם תוכו לקוי בחסרונות בשרידי כ"י הנזכר. וב O יש במקום המאמר הזה קצרו כמעט שורות שהצנתין בסוף הפתיחה (דף 8 שורה 17—20). ומההבדל הרב הזה שיש בין O ובין G¹ נראה ברור שמפתיחת הגאון לס' איוב היו שתי מהדורות ארוכה וקצרה. וכן היו שתי מהדורות סביאורו לס' איוב כי על חמשה הפסוקים הראשונים נשאר הביאור ב G¹ והוא ארוך ממה שיש בכ"י O כמו שתראה שם בהערות. אך גם על פסוק ו' ופס' ו' וי"ב וכן על פס' ב פס' ו' הביא רכנו בח"י דברים מביאור ר"ם נאון שאינם לפנינו ב O¹. ועל שהיו מביאור הגאון על איוב שתי מהדורות ראה ברורה יוצאת מכ"י G שנשאר בו הביאור על שתי עשרה פרשיות והוא נבדל בחילופים אין ספור מביאור אשר בכ"י O כמו שהראיתי בהערותי עיין לקמן דף 44 עד דף 79. ומה שנשאר מסוף באור פס' מו בכ"י G² הוא מסכים קצת עם G (ע' דף 50). והביאור על פס' לג שנמצא בכ"י G⁴ גם כן מובדל ממה שיש ב O (ע' דף 95). ועי' גם החילופים מכ"י F (דף 81 עד 85). בתחתית עלי הספר הזה בכל דף דף תחת הקו המפסיק ימצא הקורא כל ביאורי הגאון מועתקים ממקורם הערבי כמעט מלה במלה אל לשון הקדש למען יוכל להנות בדברי הגאון גם מי שאינו מכיר לשונו הוא לשון ערב. ומלבד זה גם על כל פסוק ופסוק שאין עליו ביאור אך אמרתי כי יוצא מבין מלות תרגום הגאון פירוש נכבד וראוי לשום עליו עין עשיתי פירוש קצר בלשון הקדש להניד תוכן התרגום הערבי. ויחד עם הערותי המפרשות ביאור הגאון ותרגומו העירותי על דברים הנוגעים לפירושי הגאון על פסוקי איוב והם נמצאים בספר אמונות ודעות אשר לגאון ובפירושו

¹ וזה מקורב הוציא לאור החכם ר"ש עפענשטיין תחלת פירוש ר' יוסף קמחי על פסר איוב החסרה בס' תקות אנוש ושם נמצאו דברים מפירוש הגאון על איוב פס' א' וב' שאינם בביאורו וגם ר' בח"י אינו מביאם. עיין Revue des Études Juives, XXXVII, 88.

ב ד ג כ נ ו ד א ה ו ז ח ז י ח ה ה י י ש כ ב ו ב י י ח כ כ ב ז ב ש ח ג ז ח י נ
 י ז ט י ז י ש כ כ כ נ כ ט ל ב י ב י א מ ז י א ז מ ז י ב ב נ ה כ ר י ג י ש י ד י ב י ר
 י ז כ כ מ ו כ ו לה מ ז ז ש י נ י ח ז ו ש י ר מ ז י ח ד כ א י ט ג ז י ש כ כ כ כ י
 י ב כ ד כ ה כ ח כ א י נ י ח ו ל נ כ כ ג ו כ כ ג נ י כ ד כ א כ ה כ ה ו כ ו ד י ד
 כ ו ד כ ח ח כ ח ל א י מ ל ג י י א י ב מ ו ל א ל ד ב י י ח ל ג ל ו לה ד י ב מ ו ל ו ט
 י ד ל ז ה ו י י ט כ ד ל ח ו י א י ש כ ט ל ב ל ו ל מ ד מ ט ו מ א כ ד כ ו מ ב ו ז ו י ש
 ביאורים בדפוס הראשון אשר אינם לריים נאון כי אם לר' משה הכהן ולא נתתי להם
 פה מקום הלא הם על הפסוקים האלה: ז י ב (בסופו) ט ז מ ו כ ה י ח י ד כ כ
 כ א ב כ א ל ז כ ט.

אות Q הוא סימן כ"י אשר מספרו בקאמאלונ של ר"א נייבויער: 2484.2.

מתוכו אסף המריל הראשון חילופי נוסחאות רבים וגם להם עשה ר"יש פונס ז"ל
 תיקונים מתוך הכ"י.

אות B הוא סימן כ"י ברלין הנוכר מספרו בקאמאלונ של הרמשיש Or.

fol. 1203. כ"י זה היה תחת עיני ועברתי על כלו ותקנתי שגיאות הדפוס הראשון.
 והגני מזכיר פה כי בדברים אשר בסוף ספר איוב בכ"י זה ונדפסו במבוא הדפוס הראשון
 צ"ל ושני נפישתא (ר"ל ושנים רבות) במקום ושני נפישתא. והסרות שם בסוף הדברים
 המלות האלה: "ויכח הכותב והנכתב לו — ר"ל האיש אשר לו נכתב הספר —
 לחוות בנועם י"י ולבקר בהיכלי."

אות D הוא סימן כ"י הנשלח אל הריי דירינבורג ז"ל מירושלם והוא נתנה לי

כאשר הוצרתי. כ"י זה חסר בראשו ובסופו וגם באמצעו. ואלה הם הפסוקים הנשארים
 בו מספר איוב עם תרגום הערבי: א י ד — ב ה ה ה — ג י ב כ א — ג י א י ג כו — י ח
 י ש י ט ד — כ ב כ ג י — ל י ל כו — ל ד י ח ל ג — מ ד מ א י ח — מ ב י.

אות G הוא סימן תשעה עלים באים מהגניזה והם מכתב יד אחד נשאר. בכל

דף ודף יש כ"ח או כ"ט שורות. בכ"י זה לא נכתב התרגום הערבי שלם כי אם תרגום
 פסוקים יחידים או חלקי פסוקים או מלות יחידות. אולם אחרי כל פרשה ופרשה
 נכתב ביאורו. ונשאר בתשעה העלים: סוף ביאור פרשה י ד סוף תרגום מלות פ'ר'
 מן וביאורה פרשיות מן עד כ"ה בשלימותן תרגום מלות פ'ר' כו עד פסוק יג.

אות G¹ הוא סימן ב' עלים נפרדים ובכל דף יש כ"ח שורות. ונמצא בהם

חלק גדול מהפתיחה ועוד תרגום חמשה פסוקים הראשונים ספר' א עם ביאורם וגם
 תרגום א ו—י.

אות G² הוא סימן ב' עלים נפרדים ובכל דף יש כ"ב שורות. נמצא בעלים

האלה סוף ביאור פ'ר' מן ותרגום פ' מן עד פסוק ס"ז ועוד תרגום פ'ר' כו מספ' ו'
 עד סופה עם תרגום פ'ר' כ"ח עד פסוק י"ח.

אות G³ הוא סימן ב' עלים כתיבתם ממושמשט מאוד ויש כינ שורות בכל

דף. נמצא בהם סוף הפתיחה וקצת התרגום והביאור לפ'ר' א.

אות G⁴ הוא סי' ב' עלים ובכל דף יש כ"ו שורות. בהם נמצא סוף ביאור פ'ר' כו.

ותרגום פ'ר' כז וכ"ח עד פסוק י"ח סוף ביאור פ'ר' ל ג עם תרגום פ'ר' ל ד עד פסוק כ"ו.

ועוד נתתי סימן F¹ לשרייד הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד

(מספרו בקאמאלונ 2523.4) והעתיקו לי בחסרו המנוח ר"יש פונס. נמצא בו קצת
 הביאור על פ'ר' כז וכח.

הקדמת המוציא לאור.

התרנום הערבי על איוב אשר לר' סעדיה נאון עם ליקומים מביאורו כבר נדפס זה עשר שנים¹⁾ על פי שלשה כתבי יד אשר באחד מהם נמצא ביאור הנאון והקדמתו על ספר איוב. אך המוציא לאור הראשון לא אסף כל מה שצא בכתב יד זה ולחלק גדול מהביאור ונס להקדמה לא נתן נאולת הדפוס בספרו. גם התרנום הערבי אף כי טרח לתקנו כצרכו וגם קבץ חלופי נוסחאותיו לא עלה בידו לנקותו משגיאות ולהרחיק ממנו מעיות. ולכן כאשר הואלתי להוציא מעשה ר' סעדיה נאון על איוב שנית מצאתי מקום להתנדר בו ולהשלים מה שהניח הבא לפני חסר. וכרם זכור לטוב איש חמדות אשר בא יומו לפני כלותו מלאכתו הוא ידידי המנוח ר' יוסף דירינבורג ז"ל אשר נתן לי חלקי בין העוסקים בהוצאת כל ספרי הנאון וגם עזרני עזר גדול למען אצא ידי חובתי. כי נתן לי את הדפוס הראשון הנוכח מלא על כל גליונותיו בתקונים הוציאם מתוך שני כתבי יד אשר באוקספורד ר' יצחק שלמה פוכס ז"ל (הנקטף אחיכ באבו מתוך נן חכמת ישראל). וגם נתן לי העתק הביאורים וההקדמה אשר נשארו נגזרים בכתב יד והעתיקם בעבורו ר"ש פוכס הנוכח. ועוד נתן לי כ"י קנין כספו הנכתב בתימן ונשלח אליו מירושלים בשנת ה'תרנ"א ויש בו קצת ספר איוב עם התרנום הערבי אשר לנאון כל פסוק ופסוק עם תרגומו אחריו ומלות המקרא מנוקדים נקוד בבלי הפשוט אשר נהגו בו בארץ תימן. ועוד שלח לי ידידי ר' אברהם נייבויער נ"י צלמי אור הנעשים כמצות ר"י דירינבורג מן עלים נפרדים אשר יצאו מהגניזה במצרים וכאו בשנים האחרונות אל אוצר הספרים אשר באוקספורד. והעלים האלה נשארו מכתבי יד שונים ואני הבלתיים כסימנים כאשר אוכיר למטה. — המוציא לאור הראשון השתמש גם בכ"י אחר הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר למלך בברלין. כתב יד זה היה תזת עיני כי סקידי אוצר הספרים הנוכח שלחזו לי אל מקום מרשבי והנני מגיד להם בזה תודתי.

ואלה הם הסימנים אשר רשמתי בהם בהערותי המכילות חילופי נוסחאות לתרנום

רס"ג ולביאורו על איוב את כתבי היד הנוכחים עד הגה.

אות O הוא סימן כ"י אוקספורד מספרו בקאמאלוג של ר"א נייבויער 125. והוא הכ"י אשר יש בו גם ביאורי הנאון והקדמתו ונספחו בו אל מעשה הנאון גם התרנום הערבי והביאורים אשר לר' משה הכהן בן נקטילה. וכבר השתמש בכ"י זה החכם עזראלד בהוציאו לאור ליקומים על איוב בשנת 1844. מתוך כ"י זה עשה ר"ש פוכס ז"ל העתק כל הביאורים שהניחם המוציא האור הראשון ולא נתן להם מקום בספרו. ואלה הם הפסוקים אשר נפקד מקום ביאורם בדפוס הראשון (מלבד הפתיחה אשר לנאון אשר היא גם כן יוצאת מה לראשונה לאור): א—ו יז

¹⁾ זה שם הספר: כתאב איוב אלמלכ בכתאב אלחעיל. Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia. Herausgegeben und mit Anmerkungen versehen von Dr. John Cohn. Altona 1889.

תפסיר ספר איוב ושרחה

כאלערביה

תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרנה וצהחה ובינה בחואש כאלעבראניו

אלסקיר אלמפתקר אלי רחמא רבה

בנימין זאב באכער

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתב

במדינה בארים אלמחרוסה

סנה א' תתצ"ט.

תרגום ספר איוב וביאורו

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הק' בנימין זאב באכער

כבית הארון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ט לפ"ק

ברוס צבי הירש ברו' יצחק אימצקאווסקי בברלין

אלנו אלכאמם

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרכינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכתדא פי אכראנהא ותצחיההא צחבה גמאעה מן עלמא

יוסף דירינבורג

רחמה אללה

הם כלמאה אלסקיראן

אבנה הארמוניג דירינבורג ותלמידהמא מאיר למברט

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

התחיל להוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג זצ"ל

וקמו תחיו

בנו הארמוניג דירינבורג ותלמידם מאיר למברט

חלק חמישי

א.א.

אלנו אלכאמס

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרכינו סעדיא נאון בן יוסף אלפיומי

אכתדא פי אכראנהא ותצחיההא צחכה נמאעה מן עלמא

יוסף דירינבורג

רחמה אללה

הם כלסאה אלסקיראן

אבנה הארמוניג דירינבורג ותלמידהמא מאיר למברט

ספרי רבינו סעדיה נאון בן יוסף הפיומי

התחיל להוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג זצ"ל

וקמו תחתיו

בנו הארמוניג דירינבורג ותלמידם מאיר למברט

חלק חמישי
